МОНГОЛ УЛСЫН СТАНДАРТ

Геодези, зураг зүй. Нэр томьёо, тодорхойлолт

MNS 3951:2021

Албан хэвлэл

Стандарт, хэмжил зүйн газар
Улаанбаатар хот
2021 он

ӨМНӨХ ҮГ

Стандарт, Хэмжил Зүйн Газар (СХЗГ) нь Олон Улсын Стандартын байгууллагын гишүүн бөгөөд үйл ажиллагааныхаа хүрээнд төрийн болон төрийн бус байгууллагатай хамтран стандартчиллын бодлогыг хэрэгжүүлэх ажил эрхэлдэг.
Стандартын төсөл боловсруулах ажлыг салбарын Стандартчиллын Техникийн хороо (ТХ), Дэд хороо (ДХ) эрхлэн гүйцэтгэдэг бөгөөд Техникийн хорооны хурлаар хэлэлцэж гишүүдийн 75%-иас доошгүй дэмжиж, зөвшилцсөн төслийг тогтоолоор баталснаар хүчин төгөлдөр болно.
Энэ стандарт боловсруулах судалгааг Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газрын Геодези, зураг зүйн хэлтэс хийж, геодези, зураг зүйн салбарын ахмад ажилтан Монгол Улсын геодезийн зөвлөх инженер Б.Дэмбэрэл боловсруулж, доктор (PhD), дэд профессор, Монгол Улсын зөвлөх инженер Т.Балжинням хянан тохиолдуулж хэлбэршүүлсэн.
Стандартын төсөлд холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, Монгол Улсын геодези, зураг зүйн салбарын эрдэмтэд, мэргэжилтнүүдээс саналыг авч, Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газрын дэргэдэх орон тооны бус мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж дэмжлэг авсан.
Стандартыг боловсруулахад хамтран ажилласан ГЗБГЗЗГ-ын орон тооны бус мэргэжлийн зөвлөлийн гишүүд болон доктор (PhD), дэд профессор Т.Балжинням, доктор (PhD), дэд профессор Д.Түвшинбаяр, доктор (PhD) П.Эрдэнэчимэг, Монгол Улсын зөвлөх инженер С.Энхтуяа, Ц.Дашзэвгэ, Ч.Болорчулуун, Ч.Цэрэнбат, Я.Сандагдорж, Г.Нарантуяа, Б.Болормаа, магистр (MSc) А.Сумъяа, Э.Баярмаа, Н.Хаш-Эрдэнэ.

Стандарт, хэмжил зүйн газар (СХЗГ)
Энхтайваны өргөн чөлөө 46А
Шуудангийн хаяг
Улаанбаатар-13343, Ш/Х - 48
Утас: 976-51-263860 Факс: 976-11-458032
E-mail: standardinform@masm.gov.mn
www.estandard.gov.mn; www.masm.gov.mn

© СХЗГ, 2022

“Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай” Монгол Улсын хуулийн дагуу энэхүү стандартыг бүрэн, эсвэл хэсэгчлэн хэвлэх, олшруулах эрх нь гагцхүү СХЗГ (Стандартчиллын төв байгууллага)-т байна.
(Стандартчиллын төв байгууллага)-т байна.

ГАРЧИГ

ӨМНӨХ ҮГ
ОРШИЛ
1 Зорилго
2 Хамрах хүрээ
3 Норматив эшлэл
4 Нэр томьёо, тодорхойлолтууд
Ерөнхий ойлголт
Дэлхийн хэлбэр
Астрономийн ойлголт
Хүндийн хүч
Гравиметрийн шинжлэх ухаан
Гравиметрийн багаж
Гравиметрийн сүлжээ
Гравиметрийн хэмжилт, үр дүнгийн боловсруулалт
Геодезийн цэг,тэмдэгт
Солбицлын тогтолцоо
Геодезийн сүлжээ
Өндрийн сүлжээ
Байрлал тодорхойлох даяарчлалын тогтолцоо
Геодезийн хэмжилтийн математик боловсруулалт
Байр зүй
Хэрэглээний геодези
Геодезийн хэмжилтийн үндсэн багажууд
Геодезийн багажийн эд ангиуд
Геодезийн багажийн эд ангиудын зохицол
Геодезийн хэмжилтийн хэрэглээний бусад багажууд
Фотограмметр ба агаарын зураглал
Фотограмметрийн боловсруулалт
Агаарын байр зүй, агаарын зураглал
Зураг зүй
Газрын зургийн элементүүд ба зураг зүйн дүрслэлийн арга
Тоон зураг зүй
Зураг зүйн бүтээгдэхүүн
Математик зураг зүй
Газрын зураг зохиолт, хэвлэлт
Газар зүйн мэдээллийн тогтолцоо
Геодези, байр зүйн ажилд холбогдох бусад ойлголт
Кадастрын ойлголт
НОМ ЗҮЙ

ОРШИЛ

Нэр томьёоны үндсэн зорилго нь Монгол Улсын геодези, зураг зүйн салбарын нэр томьёог тодорхойлох, Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр ажлын төрөл, чиглэлээс үл хамааран үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа төр, засгийн байгууллага, төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, их дээд сургууль, шинжлэх ухааны эрдэм шинжилгээний байгууллага, иргэн, өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр хууль, эрх зүйн баримт бичиг, ном, сурах бичиг, эрдэм шинжилгээний бүтээл, туурвилд хэрэглэхэд оршино.

Энэхүү стандартад орсон геодези, зураг зүйн салбарт нийтлэг хэрэглэгддэг 1500-аад нэр төрлийн нэр томьёо, тодорхойлолтуудыг боловсруулахад “Улсын стандарт. Геодези, Нэр томьёо тодорхойлолт, УСТ 3951-86, Геодези, зураг зүйн тухай хууль, Кадастрын зураглал, газрын кадастрын тухай хууль, Газрын тухай хууль, Барилгын тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль зэрэг хууль, эрх зүйн баримт бичиг, геодези, зураг зүйн техникийн норматив баримт бичиг, геодези, зураг зүйн үйл ажиллагаанд хамаарах бусад салбарын баримт бичигт орсон нэр томьёонд нийцүүлж боловсруулсан.

Өмнө нь Улсын стандартаар батлагдсан геодезийн нэр томьёо, тодорхойлолт нь 160-аад нэр томьёог багтаасан, нэг чиглэлээр тухайн үед өргөн хэрэглэж байсан монгол нэр, эсхүл орос хэл дээр хэвшмэл болсон тодорхойлолтуудыг агуулсныг орчин үеийн хэллэгт нийцүүлсэн болно.

Орчин үеийн шинжлэх ухаан техникийн дэвшлийн дагуу геодези, зураг зүйн шинжлэх ухаанд маш олон нэр томьёо гадаад хэлээр хэрэглэгдэх болсон тул монгол хэлэнд хөрвүүлж стандарт болгон батлуулахаар энэ төслийг боловсруулла.

Стандартад лавлагаа байдлаар ижил утгатай стандартчилагдсан гадаадын нэр томьёог хүснэгтийн 3-р баганад орос хэл дээр-(Р), англи хэл дээр-(Е) тэмдэглээсээр оруулсан.

Газрын багц хуулиуд хэрэгжиж ирсэн үеэс эхлэн тус салбар нь газрын харилцааны салбарын чиглэлд онцгой ач холбогдолтой мэдээллийн технологийн чиглэлээр болон бусад чиглэлээр үндсэн суурь өгөгдлөөр хангах үүргийг гүйцэтгэж байгаа тул Газрын кадастрын зарим нэр томьёо, тодорхойлолтуудыг оруулла.

Энэ стандартын нэр, тодорхойлолтын төрлийг ашиглахад хялбар болгох зорилгоор үндсэн 29 хэсэгт хуваасан болно.

МОНГОЛ УЛСЫН СТАНДАРТ

Ангиллын код 01.040.73; 01.040.91

Геодези, зураг зүй **Нэр томьёо, тодорхойлолт**	**MNS 3951:2021**
Geodesy, cartography. General terms and definitions	**MNS 3951:1986-ын оронд**

Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын 2021 оны 07 дугаар сарын 05-ны өдрийн С/35 дугаар тогтоолоор батлав.

Энэхүү стандарт нь 2021 оны 04 дүгээр сарын 21-ний өдрөөс эхлэн хүчинтэй.

1 Зорилго

Энэхүү стандартаар Монгол улсын геодези, зураг зүйн салбарт хамаарах нэр томьёог тодорхойлж, нэгдсэн бичиглэл, ойлголттой болоход оршино.

2 Хамрах хүрээ

Энэхүү стандарт нь Монгол улсын хэмжээнд иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагууд өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр геодези, зураг зүй, фотограмметрийн баримт бичгийн системд хамаарах бөгөөд геодезийн салбарын нэр томьёо, тодорхойлолтыг тогтооно.

Стандартаар тогтоогдсон нэр томьёо нь сурах бичиг, сургалтын гарын авлага, лавлах болон техникийн бүх төрлийн баримт бичигт мөрдөгдөнө.

3 Норматив эшлэл

Энэхүү стандартад дараах стандарт, баримт бичгээс эш татсан бөгөөд эдгээрт өөрчлөлт орсон тохиолдолд хамгийн сүүлийн үеийн албан ёсны эх материалаас эш татна. Үүнд:

- *ГОСТ Р 51833-2001. Фотограмметрия. Термины и определения. Москва, 2001;*
- *ГОСТ 52369 (2005). Фототопография. Термины и определения. Москва, 2005;*
- *ГОСТ Р 52438-2005. Географические информационные системы. Термины и определения, Москва, 2005;*
- *ГОСТ Р 52572-2006. Географические информационные системы. Координатная основа. Общие требования. Москва, 2006;*
- *ГОСТ 28441-99. Картография цифровая. Термины и определения. Москва, 1999;*
- *ГОСТ Р 53864-2010. Глобальная навигационная спутниковая система. Сети геодезические спутниковые. Термины и определения, 2010;*
- *ГОСТ 21830-76. Приборы геодезические. Термины и определения, Москва, 1976;*
- *Монгол Улсын стандарт.Иргэний нисэх.Ерөнхий нэр томьёо.тодорхойлолт.MNS 6409:2015.*

4 Нэр томьёо, тодорхойлолтууд

Термины и определения
Terms and definitions

Энэхүү стандартад тодорхойлолтыг төрөл зүйлийн дагуу ангилан хувааж, түүнд түгээмэл хэрэглэгдэх агуулгын дагуу нэр томьёог хүснэгтэд жагсаан байршуулсан.

Лавлах зориулалтаар нэр томьёог орос, англи хэл дээр бичиж хамт оруулсан бөгөөд эх хэлэнд нэвтэрсэн утга нь шууд ойлгогдох гадаад хэллэгт тодорхойлолт хийгдсэн боловч салбарын хамрах хүрээний асуудалд шууд нэр томьёоны дагуу хэрэглэнэ.

ЕРӨНХИЙ ОЙЛГОЛТ
ОБЩИЕ ПОНЯТИЯ
GENERAL CONCEPTS

д/д	**Нэр томьёо Монгол**	**Р:Термины-русский**	**Тодорхойлолт**
1.	Геодези	**Р:**Геодезия **E:**Geodesy	Дэлхий, гараг эрхсийн хэлбэр, хэмжээ, тэдгээрийн туйлын, царцдасны, гадаргын шилжих хөдөлгөөн, таталцлын орныг тодорхойлох цэгийн байрлал, өндөр, хүндийн хүчний хурдатгалыг цаг хугацаатай уялдуулан хэмжин тодорхойлж, математик боловсруулалт хийх шинжлэх ухаан
2.	Дээд геодези	**Р:**Высшая геодезия **E:**Higher geodesy	Дэлхийн хэлбэр хэмжээг болон газрын гадаргын түүний орчинд цэгийн солбицол тодорхойлох зорилгоор хийгдэх геодезийн өндөр нарийвчлалын хэмжилтийн аргыг судлах, боловсруулах геодезийн шинжлэх ухааны салбар
3.	Геоматик	**Р:**Геоматика **E:**Geomatics	Геодези, зураг зүй, зайнаас тандан судалгаа, фотограмметр, газар зүйн мэдээллийн болон орон зайн өгөгдлийг цуглуулах, боловсруулах арга, хэрэгслийг иж бүрэн нэгтгэн судалдаг геодезийн шинжлэх ухааны салбар
4.	Геоинформатик	**Р:**Геоинформатика **E:**Geoinformatics	Газар зүйн, зураг зүй, инженерчлэлийн болон бусад шинжлэх ухаанд тулгамдсан

			асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд мэдээллийн шинжлэх ухааныг ашиглаж буй технологи, шинжлэх ухааны салбар. Орон зайн мэдээллийг цуглуулах, хадгалах, боловсруулах, дүн шинжлэх, дүрслэх, түгээхтэй холбогдсон шинжлэх ухаан, технологийн цогц. Байгаль, нийгэм, эдийн засаг, техник, хүмүүнлэгийн суурь шинжлэх ухаануудыг хамарсан, мэдээллийн технологи, зураг зүйн автоматчилсан, компьютер-графикийн хөгжлийн явцад үүссэн шинжлэх ухааны сонгомол интеграл чиглэл.
5.	Геоиконик	**Р:**Геоиконика **E:**Geoiconics	Гео-дүрслэлийн онолын асуудлууд болон түүнийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх, өөрчлөх, ашиглах арга ажиллагааг судалдаг геодезийн шинжлэх ухааны салбар
6.	Инерцийн геодези	**Р:**Инерциальная геодезия **E:**Inertial geodesy	Солбицлыг автоматаар дамжуулахад инерцийн систем ашиглах геодезийн шинжлэх ухааны салбар
7.	Сансрын геодези	**Р:**Космическая геодезия **E:**Space geodesy/	Дэлхийн хиймэл дагуулаас сансрын зураг авах, сансрын зургийн тайлал хийх, гурван хэмжээст гэрэл зургийн аргаар төрөл бүрийн масштабын газрын зураг зохиох, хиймэл дагуулаас хүлээн авсан мэдээллийг ашиглан геодезийн сүлжээ байгуулах геодезийн шинжлэх ухааны салбар
8.	Астрономи-геодези	**Р:**Космическая геодезия **E:**Geodetic astronomy	Од, гариг, сар болон сансрын бусад биетийн чиглэлийг ажиглах замаар уртраг, өргөрөг, азимутыг тодорхойлох шинжлэх ухааны салбар
9.	Тэнгисийн геодези	**Р:**Морская геодезия **E:**Marine geodesy	Далай, тэнгисийн ёроолын зураг авах, түүний нөөцийн

			судалгаа хийхэд зориулсан гүний хэмжилт, зураглал хийх, усны гадарга ба гүний гравиметрийн хэмжилт хийхтэй холбоотой геодезийн шинжлэх ухааны салбар
10.	Хэрэглээний геодези	**P:**Прикладная геодезия **E:**Applied geodesy	Инженерийн эрэл хайгуулын төсөл зохиох, барилга, инженерийн олон төрлийн байгууламжуудыг барих, үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмжүүдийг угсрах болон тэдгээрийн ашиглалттай холбоотой хяналт, шалгалтын олон зорилтуудыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн геодезийн тусгай аргачлалууд, техник технологийн асуудлуудыг боловсруулан шийдвэрлэдэг геодезийн шинжлэх ухааны салбар
11.	Бөмбөрцгийн геодези	**P:**Сфероидическая геодезия **E:**Spheroidal geodesy	Солбицлын эхлэл гадаргаар Дэлхийн эллипсоидыг сонгон авч газрын гадаргуу, түүний орон зайн орчинд цэгүүдийн харилцан байрлалыг тодорхойлох аргыг судлах геодезийн шинжлэх ухааны салбар
12.	Онолын геодези	**P:**Теоретическая геодезия **E:**Theoretical geodesy	Дээд геодезийн үндсэн асуудал болох Дэлхийн эллипсоидын хэлбэр, чиглүүлгийг тодорхойлох зорилгоор геодезийн, астрономийн, татах хүчний, хиймэл дагуулын хэмжилтийн үр дүнг хамтатган ашиглах асуудлыг судлах геодезийн шинжлэх ухааны салбар
13.	Геодезич	**P:**Геодезист **E:**Geodesists/Surveyor	Геодезийн салбарын астрономи-геодези, гравиметрийн, хиймэл дагуулын геодезийн хэмжилт, боловсруулалт, хэрэглээний геодезийн зэрэг геодезийн үйл ажиллагаа эрхлэх, гүйцэтгэх ажлын чадвар бүхий боловсролтой мэргэжилтэн

14.	Геодинамик	**Р:**Геодинамика **E:**Geodynamics	Дэлхийн царцдаст бүрхүүлд аажмаар нөлөөлөх үйл ажиллагааг судалдаг геофизикийн шинжлэх ухааны салбар
15.	Геоморфологи	**Р:**Геоморфология **E:**Geomorphology	Дэлхийн газрын гадаргын хотгор гүдгэрийн гадаад хэлбэр дүрс, гарал үүсэл, хөгжил өөрчлөлтийг судалдаг физик газар зүйн салбарын шинжлэх ухаан
16.	Ус зүй	**Р:**Гидрография **E:**Hydrography	Ус зүйн объектын зураглал хийх, үр дүнг газрын зурагт буулгах асуудлыг судлах, тэдгээрийн тухай тайлбарыг боловсруулах эх газрын ус судлалын шинжлэх ухааны салбар
17.	Геодезийн сэлгэц	**Р:**Геодезический ход **E:**Traverse	Тахир хэлбэрийн шугамаар байгуулсан геодезийн байгууламж
18.	Задгай сэлгэц	**Р:**Ход висячий **E:**Open traverse	Эхлэл нь геодезийн тулгуур цэгт холбогдож төгсгөл нь холболтгүй хийгдсэн сэлгэц
19.	Битүү сэлгэц	**Р:**Ход замкнутый **E:**Close traverse	Геометрийн хэлбэрийн хувьд нугарсан, эхлэл ба төгсгөл нь битүүрч холбогдсон сэлгэц
20.	Сунасан сэлгэц	**Р:**Вытянутый ход **E:**Chain traverse	Шулуун шугамд ойролцоо хэлбэртэйгээр сунаж байгуулагдсан сэлгэц
21.	Шууд сэлгэц	**Р:**Прямой ход **E:**Forward traverse	Эхлэлийн цэгээс эхлэн төгсгөл цэг хүртэл хийгдсэн сэлгэц
22.	Урвуу сэлгэц	**Р:**Обратный ход **E:**Reverse traverse	Төгсгөлийн цэгээс эхлэн эхлэл цэг хүртэл хийгдсэн сэлгэц
23.	Нивелирдлэгийн сэлгэц	**Р:**Ход нивелирования **E:**Leveling traverse	Цэгүүдийн хооронд өндөржилт дамжуулахын тулд дараалуулан байгуулагдсан цэгүүд
24.	Теодолитын сэлгэц	**Р:**Теодолитный ход **E:**Theodolitic traverse	Зураглалын үндэслэлийн цэгүүдийн байрлалыг теодолитын тусламжтайгаар тодорхойлох зорилгоор тухайн газарт байгуулсан мурийж тахиралдсан шугаман байгууламж
25.	Полигонометрийн сэлгэц	**Р:**Полигонометрический ход **E:**Plane-table Traverse	Геодезийн хэмжилтийн ажлын байрлалын тулгуур болгох зориулалтаар өнцөг, зайн

			өндөр нарийвчлалтай хэмжилтээр солбицлуудыг нь тодорхойлдог цэгүүд бүхий сэлгэц
26.	Сэлгэцийн урт	**P:**Длина хода **E:**Traverse length	Сэлгэцийн эхлэл, төгсгөлийн цэгүүд хооронд хэмжигдсэн талуудын уртын нийлбэр
27.	Хараалах бай	**P:**Цель визирная **E:**Sighting target	Геодезийн бусад цэгүүдээс хараалж хэмжилт хийхэд зориулагдсан геодезийн тэмдэгт
28.	Хараалах бортого	**P:**Визирный цилиндр **E:**Sighting cylinder	Хэмжилтийн дурангаар хараалж өнцөг хэмжихэд зориулагдсан тэмдэгтийн бортого
29.	Хэмжилт, ажиглалт	**P:**Наблюдение **E:**Observations	Сонгож авсан хэмжилтийн нэгжид физик хэмжигдэхүүний тоон холбогдлыг тодорхойлох зорилгоор хэмжилтийн багаж хэрэгслийн тусламжтайгаар гүйцэтгэж байгаа технологийн цогц үйл ажиллагаа
30.	Хэмжилтийн арга	**P:**Метод измерения **E:**Measurement method	Хэмжилтийн сонгосон зарчимд зохицсон хэмжиж буй хэмжигдэхүүнийг түүний хэмжилтийн нэгжтэй харьцуулах аргуудын нэгдэл эсвэл арга
31.	Хэмжээс	**P:**Размерность **E:**Dimension	Хэмжилтийн физик хэмжигдэхүүний нэг болон хэд хэдэн нэгжийг хадгалах ба тэдгээртэй хийсэн хэмжилтийг харьцуулах зориулалттай хэмжилтийн хэрэгсэл
32.	Шууд бус хэмжилт	**P:**Косвенное измерение **E:**Indirect measurement	Шууд хэмжилтүүдийн тусламжтайгаар тодорхойлж байгаа хэмжигдэхүүн
33.	Харьцангуй хэмжилт	**P:**Измерение относительное **E:**Relative measurement	Хэмжигдэхүүнийг нэг утгатай үүсгэл хэмжигдэхүүнд эсвэл харьцангуй өөрчлөгдөж байгаа хэмжигдэхүүнд харьцуулах зорилгоор хийж байгаа хэмжилт
34.	Үнэмлэхүй хэмжилт	**P:**Абсолютное измерение **E:**Absolute measurement	Хэмжүүрийн тогтмол утгыг ашиглаж нэг болон олон тооны хэмжигдэхүүнийг шууд хэмжих үйл ажиллагаанд тулгуурласан хэмжилт
35.	Градусын хэмжилт	**P:**Градусное измерение **E:**Degree measurements	Дэлхийн хэмжээг тодорхойлох зориулалттай хийсэн

			астрономийн ба геодезийн өндөр нарийвчлалын хэмжилт
36.	Шаардлагатай буюу зайлшгүй хэмжилт	**P:**Необходимое измерение **E:**Required measurement	Тодорхойлж буй хэмжигдэхүүний утгыг мэдэх зорилгоор зөвхөн нэг удаа хийгдэх хэмжилт
37.	Нэг чигийн шулуун хэмжилт	**P:**Створное наблюдение **E:**Casement observation	Хоёр цэгийг холбосон шулууны чиглэлээр хийгдэх хэмжилт
38.	Шууд хэмжилт	**P:**Измерение прямое **E:**Direct measurement	Хэмжиж буй хэмжигдэхүүнийг түүний хэмжүүрийн үзүүлэлттэй шууд харьцуулах хэмжилт
39.	Геодезийн хэмжилт	**P:**Геодезическое измерение **E:**Geodetic measurements	Шаардлагатай асуудлуудыг шийдвэрлэх зорилгоор геодезийн шинжлэх ухааны салбарт ашигладаг арга, техник, технологиор хийгдэж байгаа хэмжилтүүд
40.	Илүүдэл хэмжилт	**P:**Измерения избыточные **E:**Excess measurements	Шаардлагатай нэг удаагийн хэмжилтээс бусад давтагдсан хэмжилтүүд
41.	Автомат хэмжилт	**P:**Измерение автоматическое **E:**Automatic measurement	Автомат төхөөрөмжөөр хэмжилт хийх үйл ажиллагаа
42.	Ижил бус нарийвчлалын хэмжилт	**P:**Измерения неравноточные **E:**Unequal measurements	Ижил бус нөхцөл байдалд өөр өөр техник, технологиор гүйцэтгэсэн хэмжилт
43.	Ижил нарийвчлалын хэмжилт	**P:**Измерения равноточные **E:**Equal measurement	Ижил нөхцөл (нэг буюу ижил нарийвчлалын багаж, нэг арга, гүйцэтгэгчийн) байдалд гүйцэтгэсэн хэмжилт
44.	Астрономийн хэмжилт	**P:**Астрономические определения **E:**Astronomical measurements	Астрономийн өргөрөг, уртраг, зовхис тодорхойлох технологийн үйлдэл
45.	Хэмжилтийн хэрэгсэл	**P:**Средство измерения **E:**Means of measurement	Тодорхой цаг хугацааны туршид физик хэмжигдэхүүний үл өөрчлөгдөх нэгжийг хадгалан түүнтэй харьцуулан хэмжихэд зориулагдсан техник хэрэгсэл
46.	Геодезийн хэмжилтийн тэмдэглэл /журнал/	**P:**Журнал геодезический **E:**Geodetic book	Байр зүйн зураглал, геодезийн хээрийн хэмжилтийн үр дүнг тэмдэглэх зориулалтын хүснэгттэй дэвтэр

47.	Налуугийн өнцөг	**P:**Угол наклона **E:**Angle inclination, Phase angle	Тухайн өгөгдсөн шулууны чиглэл ба хэвтээ хавтгайн хооронд үүссэн өнцөг
48.	Огтлолын өнцөг	**P:**Угол засечки **E:**Angle of crossing	Эхлэлийн нэг талаас тодорхойлж буй цэг рүү хэмжигдсэн хоёр чиглэлийг үүсгэсэн өнцөг
49.	Параллактик өнцөг	**P:**Параллактический угол, угол параллакса **E:**Parallactic Angle	Хэмжиж буй шугамын төгсгөлөөс оптикийн зай хэмжүүрт, түүний зай хэмжүүрийн суурь харагдах өнцөг
50.	Тулах өнцөг	**P:**Угол примычный **E:**Adjacent angle	Зүглэлийн өнцөг нь өгөгдсөн тал ба теодолитийн эсвэл полигонометрийн сэлгэцийн эхний тал хоорондох хэвтээ өнцөг
51.	Босоо өнцөг	**P:**Вертикальный угол **E:**Vertical angle	Босоо хавтгай дээр байгуулагдсан өнцөг
52.	Хэвтээ өнцөг	**P:**Горизонтальный угол **E:**Horizontal angle	Тухайн цэгийг дайрч гарсан эгц босоо шугамаас өгөгдсөн хоёр шулуун хооронд үүссэн хоёр ирмэгт өнцөг
53.	Хавтгай өнцөг	**P:**Плоский угол, угол на плоскости **E:**Plane angle	Нэг цэгээс гарсан хоёр цацраг буюу шулууны хоорондох өнцөг
54.	Дэлгэмэл өнцөг	**P:**Угол развернутый **E:**Straight angle	180 градусын хэмжээнд ойр өнцөг
55.	Дурангийн харах өнцөг	**P:**Угол поля зрения **E:**Angle of view	Орой нь объективын оптик төвд, талууд нь дурангийн өрц (диафрагм)-ний утсан торны диаметр дээр орших өнцөг. Дурангийн харах талбай ихэвчлэн 1,0-1,50 байна.
56.	Туйлын өнцөг	**P:**Полярный угол E.Polar angle	Туйлын солбицол дахь өнцөг
57.	Зүглэлийн өнцөг	**P:**Дирекционный угол **E:**Grid bearing	Тэнхлэгийн голдоч ба түүнтэй зэрэгцээ шулууны хойт чиглэлээс өгөгдсөн чиглэл хүртэл цагийн зүүний эргэлтийн дагуу 0-360 градусын хооронд тоологдох хэвтээ өнцөг
58.	Урвуу зовхис	**P:**Азимут обратный **E:**Back azimuth	Аливаа шулууны төгсгөлийн хоёр цэг бүрээс эхний цэг рүү харсан чиглэлийг тодорхойлж буй зовхис
59.	Шууд зовхис	**P:**Азимут прямой **E:**Forward Azimuth	Аливаа шулууны төгсгөлийн хоёр цэгийн эхний цэгээс нөгөө төгсгөл цэг рүү харсан

			чиглэлийг тодорхойлж буй зовхис
60.	Геодезийн оройн зай	**Р:**Геодезическое зенитное расстояние **E:**Geodetic zenith distance	Геодезийн оройн цэгээс буюу эгц босоогоос тухайн цэг хүртэл тооцогдсон босоо өнцгийн утга
61.	Зовхис	**Р:**Азимут **E:**Azimuth	Хэмжилтийн цэгийг дайрах голдчийн хавтгай, энэ цэг болон ажиглаж буй объектыг дайрах босоо хавтгай хоорондын өнцөг өөрөөр хэлбэл голдчийн хойд чиглэлээс өгөгдсөн чиглэл хүртэл цагийн зүүний эргэлтийн дагуух хэвтээ өнцөг. *Тайлбар: Хэрэв босоо хавтгай хэмжилтийн цэгийн эгц шулууныг дайрч байгаа бол жинхэнэ зовхис гэнэ.*
62.	Соронзон зовхис	**Р:**Магнитный азимут **E:**Magnetic azimuth	Соронзон голдчийн хойд чиглэлээс өгөгдсөн чиглэл хүртэлх цагийн зүүний эргэлтийн дагуу авсан 0-360° хүртэлх хэвтээ өнцөг
63.	Соронзон хэвийлт	**Р:**Наклонение магнитное **E:**Magnetic inclination	Газрын гадаргын ямар нэгэн цэг дээрээс соронзон орны хүчний чиглэл хэвтээ хавтгай хоёрын хооронд үүсэх өнцөг
64.	Геодезийн зовхис	**Р:**Геодезический азимут **E:**Geodetic azimuth	Тухайн цэгийг дайран гарсан геодезийн голдчийн хавтгай ба тухайн чиглэлийн нормаль дайрсан хавтгай хоорондох цагийн зүүний дагуу туйл руу харсан чиглэлээс тоолсон хоёр талт өнцөг
65.	Лапласын зовхис	**Р:**Азимут Лапласа **E:**Laplace azimuth	Астрономийн тухайн зовхисоос эгц босоо шугамын хазайлтын нөлөөллийг засах замаар тодорхойлсон геодезийн зовхис
66.	Газар зүйн зовхис	**Р:**Географический азимут **E:**Geographic (al) azimuth	Тухайн цэгийн голдчийн хавтгай болон тодорхой чиглэлийг дайран гарсан босоо хавтгай хоорондох туйл руу харсан чиглэлээс эхлэн цагийн дагуу хэмжигдсэн өнцөг.
67.	Жинхэнэ зовхис	**Р:**Истинный азимут **E:**The true azimuth	Жинхэнэ голдчийн хойд чиглэлээс цагийн зүүний эргэлтийн дагуу өгөгдсөн

			чиглэл хүртэл хэмжигдсэн хэвтээ өнцөг
68.	Хэвтээ тавилт	**Р:**Горизонтальное проложение **E:**Horizontal distance	Шугамыг хэвтээ хавтгайд тусгагчаар буулгасан урт
69.	Румб	**Р:**Румб **E:**Rhumb	Тэнхлэгийн голдоч ба түүнтэй зэрэгцээ шулууны хойд ба урд чиглэлийн аль нэгнээс өгөгдсөн шулууны чиглэл хүртэл тооцогдох хурц өнцөг *r*
70.	Соронзон румб	**Р:**Магнитный румб **E:**Magnetic bearing	Соронзон голдчийн өмнөд буюу хойд чиглэлээс (соронзон зүүний тэнхлэг) өгөгдсөн чиглэл хүртэлх хэвтээ хурц өнцөг
71.	Геодезийн хэмжил зүй	**Р:**Метрология геодезическая **E:**Geodetic metrology	Геодезийн хэмжилтийн нэгдмэл байдал, шаардагдах хэмжилтийн нарийвчлалыг хангах геодезийн үйл ажиллагааны хэсэг
72.	Байр зүйн ажил	**Р:**Топографические работы **E:**Topographic work	Байр зүйн ба дэвсгэр зургийн эх гарган авах зориулалтаар хийгдэх зураглалын хээрийн ба суурин боловсруулалтын ажил
73.	Гравиметрийн ажил	**Р:**Гравиметрические работы **E:**Gravimetric work	Үнэмлэхүй болон харьцангуй хүндийн хүчний хурдатгал тодорхойлох хээрийн болон суурин боловсруулалтын ажил
74.	Зураг зүйн ажил	**Р:**Картографические работы **E:**Cartographic work	Зураглалын болон зураг зүйн эх материалаар зураг зүйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх цогц ажил
75.	Маркшейдерийн ажил	**Р:**Маркшейдерская работа **E:**Mine Surveying	Ашигт малтмалын орд газрын хайгуул, судалгаа хийх, ашиглалт явуулах, газрын гадарга болон газар доор уулын үйлдвэр барьж байгуулах, ашиглах үеүдэд хийгддэг хэмжилтийн ажлуудын техник, хэрэгсэл, арга технологийн асуудлыг судалдаг мэргэжлийн салбар
76.	Геодези, байр зүйн ажил	**Р:**Топографо-геодезические работы **E:**Topographic and geodetic works	Нэгдсэн нэг төсөл, төлөвлөгөөний дагуу гүйцэтгэдэг геодези, байр зүйн ажил
77.	Геодезийн үндсэн ажлууд	**Р:**Основные геодезические работы	Дэлхийн хэлбэр, таталцлын хүчний талбайг тодорхойлох,

		E:Main geodetic works	газрын гадаргуун цэгүүдийн солбицол, тэдгээрийн цаг хугацааны өөрчлөлтийг тодорхойлох технологийн иж бүрэн үйл ажиллагаа
78.	Геодези, зураг зүйн үйл ажиллагаа	**P:**Геодезическая (картографическая) деятельность **E:**Geodetic (cartographic) activities	Шинжлэх ухаан, техникийн, үйлдвэрлэлийн, удирдлагын геодези, зураг зүйн салбарын үйл ажиллагааны цогц
79.	Геодезийн цэгүүдийн солбицлын жагсаалт	**P:**Каталог координат геодезических пунктов **E:**Coordinate catalog of geodetic points	Нутаг дэвсгэрийн геодезийн сүлжээний эсвэл хэсэг газрын геодезийн цэгүүдийн солбицлуудын эмхлэн нэгтгэсэн жагсаалт
80.	Геодези, байр зүйн ажлын техникийн тайлан	**P:**Технический отчет по топографо-геодезическим работам **E:**Drawing up the technical report (about geodetic, topographical works)	Геодези, байр зүйн хээрийн болон суурин боловсруулалтын ажлуудыг гүйцэтгэсэн арга зүй, ашигласан техник технологи, хэмжилтийн үр дүн, бодолт боловсруулалт, хэмжилтийн чанарын үнэлгээ, эцсийн бүтээгдэхүүний талаар хийсэн дүн шинжилгээ, дүгнэлт бүхий эмхэлж цэгцлэн баталгаажуулсан техникийн баримт бичиг
81.	Геодези, байр зүйн ажлын техникийн төсөл	**P:**Технический проект топографо-геодезических работ **E:**Drawing up the engineering design (on performance topographic-geodetic works)	Геодези, байр зүйн ажлын объектын шинж чанар, гүйцэтгэх ажлын төрөл, хэмжээ, ажил гүйцэтгэх техник технологи, аргачлал, нарийвчлал, хяналт тавих, хүлээн авах арга болон хөдөлмөр зарцуулалт, гүйцэтгэх хугацаа, төсөв бүхий техник-эдийн засгийн баримт бичиг
82.	Геодезийн улсын хяналт	**P:**Государственный геодезический надзор **E:**State geodetic control	Улсын мэргэжлийн хяналтын байгууллагаас геодези, зураг зүйн үйл ажиллагааны хууль, дүрэм, журам, стандартын хэрэгжилтэд хяналт тавих төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа
83.	Геодезийн техникийн хяналт	**P:**Технический контроль **E:**Technical control	Геодезийн ажлын тогтоосон техникийн шаардлагыг хэрхэн биелүүлсэн эсэхэд хийх шалгалт

84.	Геодези, зураг зүйн хөдөлмөр хамгаалал	**P:**Охрана труда картографо-геодезических работ **E:**Labour protection of cartographic and geodetic works	Нийгэм эдийн засгийн, зохион байгуулалтын, техникийн, эрүүл ахуйн, ариун цэвэр, эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх арга, хэрэгсэл, арга хэмжээнд чиглэсэн хөдөлмөрийн аюулгүйн ажиллагааны тухай геодези, зураг зүйн хууль тогтоомжийн тогтолцоо
85.	Геодези, зураг зүйн техникийн аюулгүй ажиллагаа	**P:**Техника безопасности картографо-геодезических работ **E:**Safety of cartographic and geodetic works	Үйлдвэрлэлийн аюултай нөхцөл байдлаас урьдчилан сэргийлэх техник хэрэгсэл болон зохион байгуулах аргын тогтолцоо
86.	Геодези, зураг зүйн хөдөлмөрийн аюулгүй нөхцөл	**P:**Безопасные условия труда картографо-геодезических работ **E:**Safety conditions of cartographic and geodetic works	Геодези, зураг зүйн үйлдвэрлэлийн аюултай, хортой нөхцөлийн нөлөөллийг арилгасан, эсвэл тогтоосон норм хэмжээнээс ихгүй байдалд хөдөлмөрлөх горим
87.	Геодези, зураг зүйн бүтээл хугацааны норм	**P:**Единые нормы выработки (времени) на топографо-геодезические и картографические работы **E:**Norms for geodetic and cartographic work	Геодези, зураг зүйн ажил гүйцэтгэдэг байгууллага, аж ахуйн нэгжийн дагаж мөрдөх геодези, зураг зүйн ажлын бүтээлийн (хугацааны) нормыг тогтоох баримт бичиг
88.	Геодезийн ажлын зэрэг	**P:**Категория трудности **E:**Category of difficulty	Геодезийн хээрийн хэмжилтийн ажилд нөлөөлөх физик газар зүйн хүндрэлийн нөхцөлийг мөн суурин бодолт боловсруулалтын ажилд хүндрэлийг тус тус тооцсон ажлын зэрэглэл
89.	Геодези, байр зүйн ажлын дүрэм	**P:**Правила топографо-геодезических работ **E:**Instruction for geodetic and cartographic works	Геодези, байр зүйн ажил гүйцэтгэхэд зайлшгүй биелүүлэх үйл ажиллагааны норматив баримт бичгийн зохицуулалт
90.	Геодези, зураг зүйн ажлын заавар	**P:**Инструкция топографо-геодезических работ **E:**Guidelines for geodetic and cartographic works	Үйлдвэрлэлийн ба удирдлагын үйл ажиллагаа эсвэл бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг гүйцэтгэхэд ашиглах арга хэлбэр, зохион байгуулалт, дэс дарааллыг заасан удирдлага болгох баримт бичиг

91.	Геодези, зураг зүйн ажлын техникийн заавар, дүрмийн эмхэтгэл	**Р:**Сборник технических инструкциий, нормы и правил по топографо-геодезическими работами **E:**Compilation of norms, Instructions and guidelines of geodetic and cartographic works	Геодези, байр зүй, зураг зүйн үйлдвэрлэлийн технологи, хэмжилтийн арга, хэрэгсэл, нарийвчлалын хэмжигдэхүүн, математик боловсруулалтын арга, нарийвчлалын үнэлгээ хийх, ажлын чанар, хяналт шалгалт, хүлээн авах журмын нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлсэн улсын болон салбарын норматив техникийн албан ёсны хэвлэл/эмхэтгэл
92.	Геодези, зураг зүйн үйл ажиллагааны стандарт, норм ба заавар, дүрмийн тогтолцоо	**Р:**Система геодезических, картографических стандарт, инструкций, нормы и правил **E:**Geodesy and cartography norms and standards framework	Геодези, зураг зүйн үйл ажиллагааны хүрээний төрөл бүрийн ангиллын норматив-техникийн ба аргачлалын баримт бичгийн бүрдэл
93.	Геодези, зураг зүйн архив	**Р:**Картографо-геодезический фонд **E:**Archive of geodetic and cartographic work	Геодези, зураг зүйн үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон тоон, зурган, бичлэгэн, төрөл бүрийн зөөвөрлөх төхөөрөмжүүдэд хадгалагдсан тодорхой хугацаанд хадгалах, ашиглах зориулалттай материалуудын нэгдсэн сан
94.	Геодезийн багажуудын шалгалтууд	**Р:**Поверки геодезических приборов **E:**Calibration of geodetic instruments	“Геодезийн хэмжилтийн багаж шалгах, тохируулах хэрэгсэл, аргын тухай заавар”-ын дагуу багажийн хэмжилтийн алдааг илрүүлэх, засварлах, тохируулах үйлдэл
95.	Геодезийн цэг, тэмдэгтийн хамгаалалтын бүс	**Р:**Охранная зона геодезического пункта **E:**Protection zone of geodetic points/marks	Геодезийн цэгийг байгалийн ба хүний хүчин зүйлээр устгаж, гэмтээхээс сэргийлэн хамгаалах зориулалтаар түүний эргэн тойронд хийгдсэн ус зайлуулах суваг шуудуу бүхий хэсэг газар
96.	Геодезийн полигон	**Р:**Полигон геодезический **E:**Geodetic polygon	1.Геодезийн ажил, сургалт, судалгаа, шинжилгээ, туршилт явуулах хэсэг газар 2. Олон өнцөгт геодезийн байгууламж
97.	Масштаб	**Р:**Масштаб **E:**Scale	Газрын хотгор гүдгэр ба түүн дээр байгаа биет юмсыг

			газрын зураг, агаарын зураг дээр тодорхой хэмжээгээр жижгэрүүлж дүрсэлснийг илтгэх зэрэг
98.	Хэвтээ масштаб	**P:**Горизонтальный масштаб **E:**Horizontal scale	Инженерийн шугам сүлжээний зураглалын пикет хоорондын газрын гадаргуун зүсэлтийн зураг зохиох масштаб
99.	Босоо масштаб	**P:**Вертикальный масштаб **E:**Vertical scale	Гурван хэмжээст дүрслэл дахь босоо хэрчмийн уртыг бодит уртад харьцуулсан харьцаа
100.	Хилийн тэмдэгтийн солбицол тодорхойлох	**P:**Делиметация государственных границ **E:**Delimitation	Улсын хилийн шугам өнгөрөх талбарын дагуу солбицол тодорхойлж, хэлэлцээрийн дагуу байр зүйн зурагт буулгах үйл явц
101.	Улсын хилийг тэмдэглэх	**P:**Демаркация границ **E:**Demarcation	Улсын хилийг тогтоосон баримт бичгийн дагуу хилийн шугамыг хилийн тэмдэгтээр газар дээр тэмдэглэх үйл явц
102.	Аналитик цэг	**P:**Аналитическая точка **E:**Analytical point	Оптик зай хэмжүүрийн параллактик өнцгийн орой

ДЭЛХИЙН ХЭЛБЭР
ФИГУРА ЗЕМЛИ
EARTH FIGURE

103.	Дэлхий	**P:**Земля **E:**Earth	Нарны системийн гурав дахь гариг, радиус нь 6371км, масс-6,0x10^{24} кг, дундаж нягт нь 5,517 г/см^2, гадаргын талбай нь 510 сая км^2, Нарны шар замаар 29,76 км/сек хурдтай, 149,6 сая км зайтай, Нарны цагийн хугацаанд 365 хоног 5 цаг, 46 сек Нарыг нэг удаа бүтэн тойрно. Дэлхий өөрийн тэнхлэгийн дагуу эргэхэд Нарны шар замын хавтгайд 66°33'38,57" налуу өнцөг үүсгэх ба энэ үед өдөр, шөнө солигдоно
104.	Дэлхийн хэлбэр	**P:**Фигура Земли **E:**Earth’s figure	Хүндийн хүчний потенциалын түвшний гадаргатай ойролцоогоор давхцаж байгаа Дэлхийн гадаргын ерөнхий хэлбэр. Дэлхийн ерөнхий хэлбэрийг геоид гадаргаар авна
105.	Геодезийн референц тогтолцоо	**P:**Геодезические референцные системы	Дэлхийн хэлбэр, хэмжээ, татах хүчний орон зайг тодорхойлох үзүүлэлтийг тогтоох тогтолцоо

		E:Geodetic reference systems	
106.	Дэлхийн үндсэн үзүүлэлтүүд	**P:**Основные параметры Земли **E:**Basic parameters of the Earth	Татах хүчний тогтмол ба массын үржвэр, эргэлтийн өнцгийн хурд, экваторын радиус, шахалт, битүүмжлэлийн орчин дэх гэрлийн хурд, Дэлхийн татах хүчний талбайг илэрхийлэгч итгэлцүүр зэрэг нь Дэлхийн үндсэн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлно
107.	Дэлхийн эргэх тэнхлэг	**P:**Ось вращения Земли **E:**Earth rotation axis	Дэлхий нь Нар-Дэлхийг дайрсан хавтгайтай харьцуулахад 23.5 градусын хазайлтаар 23 цаг, 56 минут, 4.091 секундийн хугацаанд нэг бүтэн тойргон эргэлт хийх эргэлтийн тэнхлэг
108.	Дэлхийн физик гадарга	**P:**Физическая поверхность Земли **E:**Physical surface of the Earth	Химийн найрлага, физик шинж чанар, бодисын төлөв байдлаараа хоорондоо ялгаатай Дэлхийн соронзон бүрхэвч, хийн мандал, астеносфер, манти, цөм зэрэг харилцан нэг нэгэндээ нэвтэрдэг шүтэлцээ үйлчлэл бүхий Дэлхийн бүрхүүл хэсэг
109.	Геопотенциал	**P:**Геопотенциал **E:**Geopotential	Дэлхийн хүндийн хүчний бодит потенциал
110.	Геопотенциал хэмжигдэхүүн	**P:**Геопотенциальная величина **E:**Geopotential value	Дэлхийн гадарга болон геоидын гадарга дахь өгөгдсөн цэгийн хүндийн хүчний потенциалын ялгаврын утга
111.	Дэлхийн хүндийн хүчний потенциал	**P:**Потенциал силы тяжести **E:**Gravity potential	Дэлхийн хүндийн хүчний орон зайд нэгж жинтэй биетийг, хязгааргүй цэгээс тухайн цэгт шилжүүлэх ажилтай тэнцэх хэмжигдэхүүн
112.	Хүндийн хүчний потенциал *W* (гравиметрийн хайгуул)	**P:**Потенциал силы тяжести, *w (гравиразведка)* **E:**Gravitational potential	*W*(*P*) функцийн градиент хүндийн хүчний утгатай тэнцүү байх тохиолдол. Үүнд *P*-орон зайн цэг
113.	Вариометрийн цэг, тэмдэгт	**P:**Вариометрический пункт **E:**Variometric station	Солбицол болон *Wxz, Wyz, Wxy, WD* хүндийн хүчний потенциалын хосолсон үржвэрүүд нь тодорхой цэг, тэмдэгт
114.	Нормаль потенциал	**P:**Нормальный потенциал **E:**Normal potential	Нормаль эллипсоидын хүндийн хүчний потенциал

115.	Дэлхийн хүндийн хүчний долгиосол потенциал	**Р:**Возмущающий потенциал силы тяжести Земли **E:**Disturbing potential	Дэлхийн хүндийн хүчний потенциал түүний хэвийн утгын ялгавар
116.	Геоид	**Р:**Геоид **E:**Geoid	Далайн нам тайван тэнцвэртэй нөхцөлд байх үеийн гадаргын шугамыг эх газарт үргэлжлүүлэн татахад үүссэн Дэлхийн хэлбэр
117.	Дэлхийн хүндийн хүчний орны хүчний шугам	**Р:**Силовая линия поля силы тяжести Земли (Силовая линия) **E:**Power line of the Earth's gravity field (Power line)	Тухайн цэг бүрд татсан шахагч шугам, Дэлхийн хүндийн хүчний үйлчлэлийн чиглэлтэй давхацсан орон зайн муруй шугам
118.	Дэлхийн хүндийн хүчний орны шулуун	**Р:**Линия поля силы тяжести Земли **E:**Line of the Earth's gravity field	Цэг болон шүргэгч нь Дэлхийн хүндийн хүчний чиглэлтэй давхцаж байдаг орон зайн муруй
119.	Эгц босоо шулуун	**Р:**Отвесная линия **E:**Plumb line	Хүндийн хүчний чиглэлтэй давхцаж байдаг аливаа биетийн чөлөөтуналтын чиглэлийн шулуун буюу физик гадаргуугийн цэгийн шүргэгчид перпендикуляр шулуун
120.	Эгц босоо шулууны хазайлт	**Р:**Уклонение отвесной линии **E:**Deflection of the plumb line	Эгц босоо шулуун ба тухайн цэгийн Дэлхийн эллипсоидын гадаргууд буулгасан нормаль хоорондох өнцөг
121.	Нормаль шулуун	**Р:**Нормальная линия **E:**Normal line	Эллипсоидын гадаргуу дээрх цэгийн шүргэгчид перпендикуляр шулуун
122.	Нормаль хавтгай	**Р:**Нормальная плоскость **E:**Normal plane	Тухайн цэгийн нормаль шугамыг дайран гарч байгаа бүх хавтгайнууд
123.	Нормаль огтлолууд	**Р:**Нормальное пересечение **E:**Normal intersection	Нормаль хавтгайнууд эллипсоидын гадарга хоёрын огтлол муруй шугам
124.	Анхны эгц босоогийн хавтгай	**Р:**Плоскость начальных вертикальных линий **E:**The plan of the initial plumb lines	Тухайн цэгийн голдчийн хавтгайд перпендикуляр нормаль хавтгай
125.	Анхны эгц босоогийн огтлол	**Р:**Засечка начальных вертикальных линий **E:**Intersection of the initial plumb lines	Харин анхдагч эгц босоогийн хавтгай эллипсоидын гадарга хоёрын огтлол
126.	Анхны босоо дугуй	**Р:**Начальный вертикал **E:**Basic vertical	Гринвичийн одон орны оргилын төв цэг ба хойд, өмнөд туйлуудыг дайрсан дугуй нум

127.	Эллипсиод	**Р:**Эллипсоид **E:**Ellipsoid	Төрөл бүрийн тооцоолол хийхэд тохиромжтой математик талаасаа судлагдсан Дэлхийн зөв хэлбэр дүрс
128.	Нормаль эллипсоид	**Р:**Нормальный эллипсоид **E:**Normal ellipsoid	Дэлхийн таталцлын оронд хамгийн ойролцоо таталцлын орон үүсгэж байгаа эргэлтийн эллипсоид
129.	Дэлхийн эллипсоид	**Р:**Земной эллипсоид **E:**Earth ellipsoid	Дэлхийн хэлбэр, хэмжээг тодорхойлогч эллипсоид
130.	Дэлхийн ерөнхий эллипсоид	**Р:**Общий земной эллипсоид **E:**Mean earth ellipsoid	Туйлын шахалт нь хамгийн бага эллипсоид
131.	Референц-эллипсоид	**Р:**Референц-эллипсоид **E:**Reference ellipsoid	Дэлхийн бодит биетэд чиглүүлэгдэн тухайн бүс нутгийн хэмжээнд тохирсон геодезийн хэмжилтийн үр дүн боловсруулахад ашиглагддаг ажлын хэмээн нэрлэгдсэн эллипсоид
132.	Үндэсний референц-эллипсоид	**Р:**Нациальный референц эллипсоид **E:**National reference ellipsoid	Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн бодит гадаргыг бүхэлд нь хамгийн их нийцтэй байхаар сонгосон эллипсоид
133.	Красовскийн эллипсоид	**Р:**Эллипсоид Красовского **E:** Krasovsky Ellipsoid	Ф.Н.Красовский ба А.А.Изотов нарын удирдлагаар эрдэмтдийн тодорхойлсон Дэлхийн математик загварын нэг болон хэрэглэгддэг Дэлхийн гадаргын референц эллипсоид
134.	Түвшний эллипсоид	**Р:**Уровенный эллипсоид **E:**Level ellipsoid	Гадаргад нь хүндийн хүчний потенциал ихэнхдээ адил утгатай байх Дэлхийн эллипсоид
135.	Түвшний гадарга	**Р:**Уровенная поверхность **E:**Level surface equipotential surface	Дэлхийн хүндийн хүчний потенциал ямар ч цэгт адил утгатай байх гадарга
136.	Эллипсоид гадарга	**Р:**Эллипсоидальная поверхность **E:**Ellipsoidal surface	Бөмбөрцгийн харилцан перпендикуляр гурван тэнхлэгийн дагуух хэв гажилтаар үүсэх гурван хэмжээст орон зайн гадарга
137.	Тооллын гадарга	**Р:**Отсчетная поверхность **E:**Reference surface	Хүндийн хүчний цэгүүд нь бодогдсон бөмбөрцөг хэлбэрийн түвшний гадарга
138.	Түвшний сфероид	**Р:**Уровенный сфероид **E:**Level spheroid	Гадаргууд нь хүндийн хүчний потенциал ижил адил утгатай байх Дэлхийн сфероид
139.	Сфероид - зууванцаг	**Р:**Сфероид **E:**Spheroid	Эллипс бага тэнхлэгийн дагуу эргэхэд үүссэн биет

140.	Дэлхийн сфероид	**Р:**Земной сфероид **E:**Earth spheroid	Дэлхийн усан тэнцэллэгийн тэнцвэрт нөхцөл байх үед зөвхөн түүний хэсгүүдийн харилцан таталцлын хүч болон Дэлхийн тодорхой тэнхлэгт эргэх үед төвөөс зугтах хүчний нөлөөнд байх Дэлхийн хэлбэр
141.	Дэлхийн махиа	**Р:**Кривизна Земли **E:**Curvature of Earth	Дэлхийн хэлбэр ба хэмжээнээс нөлөө бүхий түүний гадаргын өөрчлөлт
142.	Астрономийн нивелирдлэг	**Р:**Астрономическое нивелирование **E:**Astronomic(al) levelling	Астроном-геодезийн хэмжилтийн өгөгдлөөр геоидын өндрийг тодорхойлох арга
143.	Астроном-гравиметрийн нивелирдлэг	**Р:**Астрономо-гравиметрическое нивелирование **E:**Astro-gravimetric levelling	Астроном-геодези ба гравиметрийн хэмжилтийн хосолсон өгөгдлөөр геоидын өндрийг тодорхойлох арга
144.	Геоидын өндөр	**Р:**Высота геоида **E:**Geoid height	Дэлхийн эллипсоидын гадаргад татсан нормалийн дагуу тухайн цэг дахь геоидын гадаргын өндөр
145.	Эллипсиод өндөр h	**Р:**Эллипсоидальная высота h **E:**Ellipsoidal height h	Эллипсиодод перпендикуляр татсан шугамын дагуу эллипсоидоос тухайн цэг хүртэлх зай, хэрвээ зайг эллипсоидын хавтгайгаас дээш нь авсан бол нэмэх утгатай байна. *ТАЙЛБА**Р:**Үүнийг зөвхөн гурван хэмжээст эллипсиод солбицлын тогтолцооны нэг хэсэг шиг ашиглахаас гадна, солбицлын тогтолцоонд өөрт нь огт хэрэглэдэггүй.*
146.	Квазигеоид	**Р:**Квазигеоид (бараг геоид) **E:**Quasigeoid (almost geoid)	Астрономи-геодезийн цогц хэмжилтийн үр дүнгээр тооцоолон бодож гаргасан геоидтой төстэй Дэлхийн хэлбэртэй ойролцоо гадарга. *Тайлбар: Квазигеоидын өндрийг эллипсоидын гадаргаас тоолно.*
147.	Квазигеоидын өндөр	**Р:**Высота квазигеоида **E:**Quasigeoid height	Ортометрийн өндөр, нормаль өндөр хоорондын зөрүү
148.	Эхлэл өгөгдөл	**Р:**Исходная дата **E:**Datum	Солбицлын тогтолцооны чиглэл, масштаб, эхлэлийн байршил зэргийг тодорхойлдог үзүүлэлт буюу үзүүлэлтийн багц

			Референц эллипсоид дээрх эхлэл цэгийн геодезийн уртраг, өргөрөг, эхлэл чиглэлийн геодезийн зовхис, эхлэл цэг дээрх эгц босоо шугамын хазайлтыг байгуулагч, эхлэл цэгийн геоидын (квазигеоидын) өндөр зэрэг үзүүлэлтүүд
149.	Геодезийн эхлэл өгөгдөл	**Р:**Исходные геодезические даты **E:**Geodetic datum	Астрономи ба геодезийн солбицлын тогтолцооны үндсэн хавтгай ба тэнхлэгийг тодорхойлох болон Дэлхийн биетэд референц эллипсоидын чиглэлийн үзүүлэлтийг заах гурван хэмжигдэхүүн
150.	Их-хагас тэнхлэг- *a*	**Р:**Большая полуось- *a* **E:**Semi-major axis- *a*	Эллипсиодын их тэнхлэгийн диаметрийн хагас буюу эллипсоидын хамгийн их радиус
151.	Бага-хагас тэнхлэг- *b*	**Р:**Малая полу ось- *b* **E:**Semi-minor axis-*b*	Эллипсиодын бага тэнхлэгийн диаметрийн хагас буюу эллипсоидын туйлын тэнхлэг
152.	Эллипсоидын шахалт	**Р:**Сжатие эллипсоида **E:**Flattening of the ellipsoid	Эллипсоидын их ба бага хагас тэнхлэгийн зөрүүг эллипсоидын их хагас тэнхлэгт харьцуулсан харьцаа: $\boldsymbol{\alpha} = (\boldsymbol{a} - \boldsymbol{b})/\boldsymbol{a}$
153.	Экватор	**Р:**Экватор **E:**Equator	Хоёр туйлаас адил зайнд орших дэлхийг ороосон хамгийн том цагариг буюу Дэлхийн эргэлтийн тэнхлэгтэй перпендикуляр хавтгайн Дэлхийн гадаргатай огтлолцож буй шугам. *Тайлбар: Экваторын урт 40075696 м (Красовскийн тодорхойлсноор), WGS-84 солбицлоор 40075017 м*
154.	Геодезийн экватор	**Р:**Геодезический экватор **E:**Geodetic equator	Төвийг нь дайрсан бага тэнхлэгт нь перпендикуляр хавтгайгаар референц-эллипсоидыг огтлоход түүний мөрөөр үүсэх цагариг
155.	Тэнгэрийн экватор	**Р:**Небесный экватор **E:**Celestial equator	Огторгуйн эргэлтийн тэнхлэгт перпендикуляр хавтгайд орших тэнгэрийн бөмбөрцгийн хамгийн том цагариг
156.	Соронзон экватор	**Р:**Экватор магнитный **E:**Magnetic equator	Дэлхийн бөмбөрцөг дээрх цэгийн соронзон хазайлт тэгтэй тэнцүү байх ижил хазайлттай шулуун
157.	Дундаж экватор	**Р:**Средний экватор **E:**Average equator	Дэлхийн эргэлтийн дундаж тэнхлэгт перпендикуляр бүхий түүний массын төвийг дайрах хавтгай

158.	Бөмбөрцгийн илүүдэл	**P:**Сферический избыток **E:**Spherical excess	Том дугуйн нумаар үүссэн бөмбөрцгийн олон өнцөгтүүдийн нийлбэр ба хавтгай дээрх олон өнцгүүдийн нийлбэр хоёрын зөрүү
159.	Бөмбөрцгийн гурвалжин	**P:**Треугольник сферический **E:**Spherical triangle	Том дугуйн гурван нум огтлолцоход үүссэн бөмбөрцгийн гадарга дээрх гурвалжин
160.	Босоо хавтгай	**P:**Плоскость вертикальная **E:**Vertical plane	Тухайн цэгийг дайрсан эгц босоо шугамын дагуу өгөгдсөн хавтгай
161.	Экваторын хавтгай	**P:**Плоскость экватора **E:**Equatorial plane	Дэлхийн төвийг дайрах түүний эргэлтийн тэнхлэгтэй перпендикуляр хавтгай
162.	Геодезийн шулуун	**P:**Геодезическая линия **E:**Geodetic distance	Математик аргаар тодорхойлсон эллипсоид гадарга дээрх аливаа хоёр цэгийн хоорондох хамгийн богино зай
163.	Голдоч	**P:**Меридиан **E:**Meridian	Эллипсоидын туйлуудыг холбож тухайн цэгийг дайрсан нум *Тайлбар: Энэ нэр томьёо нь энэ утгаас илүүтэйгээр туйлуудыг холбосон нум гэдэг утгаар түлхүү хэрэглэгддэг.* Дэлхийн бөмбөрцгийн өгөгдсөн нэг цэг ба дэлхийн эргэлтийн тэнхлэгийг дайрсан хавтгайгаар огтлоход үүсэх тойргийн хагас буюу нумыг цэгийн голдоч гэнэ
164.	Анхны голдоч	**P:**Начальный меридиан **E:**Prime meridian	Эхлэлийн хэмээн Дэлхийн хэмжээнд авч үздэг Гринвичийн голдоч *Тайлбар.Геодезийн өгөгдөлд ихэвчлэн Гринвичийн голдоч ашиглана.*
165.	Гринвичийн голдоч	**P:**Гринвический меридиан **E:**Greenwich meridian	Английн Нэгдсэн Вант Улсын Эзэн Хааны Гринвичийн одон орны оргилын астрономийн хэмжилтийн дурангийн их дугуйн хавтгайг дайрч буй голдоч
166.	Тэнгэрийн голдоч	**P:**Меридиан небесный **E:**Celestial meridian	Тэнгэрийн оройн цэг ба зогсож буй цэгийн оройн цэгийг дайрч өнгөрөх тэнгэрийн бөмбөрцгийн том цагариг
167.	Зураг зүйн голдоч	**P:**Меридиан картографический **E:**Cartographic meridian	Дэлхийг бөмбөрцөг гадаргуу гэж үзэхэд түүний эргэлтийн тэнхлэгийг дайрсан хавтгайгаар огтлоход үүсэх шугам
168.	Голдчийн нум	**P:**Дуга меридиана **E:**Meridian arc	Дэлхийн бөмбөрцөг буюу эллипсоидын хоёр өөр өргөргийн

			цэгүүдийн хоорондох голдчийн хэсэг
169.	Голдчийн нумын урт	**Р:**Длина дуги меридиана **E:**Length of meridian arc	Өгөгдсөн голдоч дээр орших хоёр зэргэдийн хооронд хэмжигдэх зай
170.	Голдчуудын ойртолт	**Р:**Сближение меридианов **E:**Meridian convergence	Тухайн цэгийг дайрах голдоч ба тэнхлэгийн голдоч эсвэл түүнтэй зэрэгцээ шугам хоорондын өнцөг *Тайлбар:Дэлхийн эллипсоидын хавтгайд буулгах Тусгагийн сонголтоос хамаарч геодезийн голдчийн ойртолт, Гауссын голдчийн ойртолт гэж ангилна*
171.	Зэргэд	**Р:**Параллель **E:**Parallel	Гаригийн гадаргын хавтгай, экваторын зэрэгцээ хавтгайтай огтлолцох шулуун Дэлхийн бөмбөрцгийн экваторын хавтгайтай параллель хавтгайгаар огтлоход үүсэх тойргийн нумыг зэргэд гэнэ
172.	Зэргэдийн нум	**Р:**Длина дуги параллели **E:**Length of parallel arc	Өгөгдсөн зэргэд дээр орших хоёр голдчийн хооронд хэмжигдэх зай
173.	Уртраг	**Р:**Долгота **E:**Longitude	Анхны голдочтой харьцуулсан бөмбөрцгийн хэд хэдэн солбицол (газар зүйн, газрын соронзон, эрхсийн, нарны шар замын зэрэг солбицлууд)-ын тогтолцоонуудын нэг солбицол
174.	Геодезийн уртраг Эллипсиод уртраг λ өнцөг	**Р:**Геодезическая долгота, эллипсоидальная долгота угол λ **E:**Geodetic longitude ellipsoidal longitude λ angle	Анхны голдчийн хавтгай болон тухайн цэгийн голдчийн хавтгай хооронд үүсэх талст өнцөг бөгөөд голдчоос зүүн тийш эерэг утгатай байна
175.	Астрономийн уртраг	**Р:**Астрономическая долгота **E:**Astronomical longitude	Анхны голдчийн хавтгай ба газрын гадарга дээр байгаа цэгийн астрономийн голдчийн хавтгай хоёрын хооронд үүсэх талст өнцөг
176.	Газар зүйн уртраг	**Р:**Географическая долгота **E:**Geographic longitude	Анхны голдчийн хавтгай ба газрын гадарга дээр байгаа цэгийн геодезийн голдчийн хавтгай хоёрын хооронд үүсэх талст өнцөг
177.	Эллипсоид өргөрөг,	**Р:**Эллипсоидальная	Экваторын хавтгай болон тухайн цэгийг дайруулан эллипсоидод

	геодезийн өргөрөг φ өнцөг	широта, геодезическая широта φ угол **E:**Ellipsoidal latitude geodetic latitude φ angle	перпендикуляр татсан шугам хоёрын хоорондох өнцөг, экватороос хойшоо эерэг утгатай байна.
178.	Эклиптик-Нарны шар зам	**P:**Эклиптика **E:**Ecliptic	Тэнгэрийн бөмбөрцгийн том цагариг, нарны харагдах, жилийн хөдөлгөөн явагдах тэнгэрийн бөмбөрцгийн том цагариг
179.	Тооллын шулуун	**P:**Отсчетная линия **E:**Reference line	Солбицлын тогтолцоонд солбицлын тоолол эхлэх шулуун

АСТРОНОМИЙН ОЙЛГОЛТ
АСТРОНОМИЧЕСКИЕ ПОНЯТИЯ
ASTRONOMICAL CONCEPTS

180.	Астрономи, Одон орны судлал	**P:**Астрономия **E:**Astronomy	Тэнгэрийн эрхсийн бүтэц ба хөгжлийг судалдаг шинжлэх ухаан
181.	Бөмбөрцгийн астрономи	**P:**Сферическая астрономия **E:**Spherical astronomy	Ажиглалтын цэг дээрээс тэнгэрийн одны байрлал ба чиглэлийг тодорхойлох ерөнхий арга ажиллагааг судалдаг одон орон судлалын салбар ухаан
182.	Геодезийн астрономи, Астрономи-геодези	**P:**Геодезическая астрономия **E:**Geodetic astronomy	Нар, Одны хэмжилтийн багажаар астрономийн буюу газар зүйн солбицлууд, зовхисыг тодорхойлох аргыг судалдаг астрономийн ба геодезийн салбар ухаан Од, гариг, сар болон сансрын бусад биетийн чиглэлийг ажиглах замаар уртраг, өргөрөг, азимутыг тодорхойлох шинжлэх ухааны салбар
183.	Астрометр	**P:**Астрометрия **E:**Astrometry	Тэнгэрийн эрхсийн байрлал, тэдгээрийн цаг хугацааны өөрчлөлт, Дэлхийн эргэлтийг судлах, астрономийн нарийн цагийг хэмжих, астрономийн тогтмолыг тодорхойлох астрономийн суурь салбар ухаан
184.	Дадлагын астрономи	**P:**Практическая астрономия **E:**Practical astronomy	Газар зүйн солбицол олох, тэнгэрийн эрхсийн солбицол тодорхойлох, нарийн цагийг тооцоолох, зовхисыг олох асуудлыг шийдвэрлэдэг астрометрийн ухааны нэг хэсэг

185.	Астрономийн өргөрөг	**Р:**Астрономическая широта **Е:**Astronomic (al) latitude	Дэлхийн эргэлтийн тэнхлэгтэй перпендикуляр хавтгай ба тухайн цэгийн эгц босоо шугам хооронд үүссэн өнцөг
186.	Астрономийн голдчийн хавтгай	**Р:**Плоскость астрономического меридиана **Е:**Astronomic (al) meridian	Дэлхийн эргэлтийн тэнхлэгтэй зэрэгцээ, тухайн цэгийн эгц босоо шугамыг дайрах хавтгай
187.	Астрономийн орой	**Р:**Астрономический зенит **Е:**Astronomic(al) zenith	Эгц босоо шугамын тэнгэрийн бөмбөрцөгтэй огтлолцсон цэг
188.	Орой	**Р:**Зенит **Е:**Zenith	Тэнгэрийн бөмбөрцөгтэй Дэлхийн эллипсоидын гадаргад нормаль эсвэл эгц босоо шугам огтлолцох цэг
189.	Оройн зай	**Р:**Зенитное расстояние **Е:**Zenith distance	Тухайн цэгийн оройн цэг болон газрын гадарга дээрх цэг хүртэл хэмжигдсэн босоо өнцөг
190.	Астрономийн оройн зай	**Р:**Астрономическое зенитное расстояние **Е:**Astronomic (al) zenith distance	Тухайн цэгээс астрономийн оройн цэг болон хоёр дахь цэг рүү харсан чиглэлийн хоорондох өнцөг
191.	Астрономийн зовхис	**Р:**Астрономический азимут **Е:**Astronomic (al) azimuth	Тухайн цэгийг дайран гарсан астрономийн голдчийн хавтгай ба тодорхой чиглэлийг дайран гарсан босоо хавтгай хоорондох цагийн зүүний дагуу туйл руу харсан чиглэлээс тоолсон хоёр талст өнцөг
192.	Астрономийн нэгж	**Р:**Астрономическая единица **Е:**Astronomical unit	AU үсгээр тэмдэглэх Дэлхийгээс Нар хүртэлх зай
193.	Астрономийн солбицлууд	**Р:**Астрономические координаты **Е:**Astronomic(al) coordinates	Дэлхийн эргэлтийн тэнхлэгийн хавтгай болон астрономийн анхны голдочтой перпендикуляр хавтгайтай харьцангуй орон зайн тухайн цэг дахь эгц босоо шулууны бүрдлүүд
194.	Астрономийн тодорхойлолт	**Р:**Астрономические определения **Е:**Astronomical definitions	Геодезийн зорилгоор астрономийн өргөрөг, уртраг, зовхис тодорхойлох технологийн үйлдэл
195.	Астрофизик	**Р:**Астрофизика **Е:**Astrophysics	Астрономи судлалд физик, химийн шинжлэх ухаан ашиглах салбар
196.	Космолог	**Р:**Космология **Е:**Cosmology	Орчлонт ертөнц судлал, сансар судлал
197.	Селенограф	**Р:**Селеография	Сарны гадарга судлалын ухаан

		E:Selenography	
198.	Астрограф	**P:**Астрограф **E:**Astrograph	Тэнгэрийн эрхсийн зураг авах астрономийн багаж
199.	Астроляб	**P:**Астролябия **E:**Astrolabe	Тэнгэрийн одны байрлалыг тодорхойлох өнцөг хэмжилтийн эртний багаж
200.	Терминатор	**P:**Терминатор **E:**Terminator	Тэнгэрийн аливаа эрхэс дээр өдөр, шөнийн заагийн шугам
201.	Агаар	**P:**Атмосфера **E:**Atmosphere	Дэлхийн мандлыг бүрдүүлж байгаа байгалийн хийн хольц, түүнтэй холбоотой хүндийн хүч ба бусад гариг, огторгуйн биетүүд, нар, одны хийн бүрхүүл
202.	Альбедо	**P:**Альбадо **E:**Albedo	Объектын гадаргын гэрэл ойлгох чадвар
203.	Альмукантарат (астрономид)	**P:**Альмукантарат (астр.) **E:**Almucantarat (aster.)	Тэнгэрийн хавтгайтай зэрэгцээ аливаа тэнгэрийн дурын бага тойрог бөгөөд альмукантаратын бүх цэгүүд хавтгайд ижил өндөртэй байна
204.	Аберрац гажиг	**P:**Аберрация **E:**Aberration	Оптик багажаар аливаа биет юмсыг харахад дүрс гажилттай эсвэл тодорхой биш бүдгэрч харагдах гажиг үзэгдэл
205.	Астрономийн аберрац	**P:**Аберация астрономическая **E:**Astronomical aberration	Тэнгэрийн оддыг харж чиглэлийг тодорхойлж байгаа эцсийн үр дүнд, Нарыг Дэлхий тойрох жилийн хөдөлгөөн, Дэлхий өөрийн тэнхлэгээр хоногт тойрон эргэх эргэлтийн улмаас үүсэх нөлөөлөл
206.	Агаарын займраа, рефракц	**P:**Рефракция атмосферная **E:**Atmospheric refraction	Агаарын давхаргуудын ижил бус байдлаас шалтгаалан гэрлийн цацрагийн тархах чиглэл мурийж өөрчлөгдөх үзэгдэл
207.	Босоо рефракц	**P:**Рефракция вертикальная **E:**Vertical refraction	Хэмжиж буй цэг дээр үүсэх харах цацрагийн нумын шүргэгч ба харж буй цэг рүү авсан шулуун хорын хооронд үүсэх босоо өнцөг бөгөөд тригонометр(геодезийн)-ийн нивелирдлэгт тооцно
208.	Хэвтээ рефракц	**P:**Рефракция горизонтальная **E:**Horizontal refraction	Хэмжилт хийж буй цэг дээрээс үүсэх харах цацрагийн нумын шүргэгч ба харж буй цэг рүү авсан шулуун хооронд үүсэх хэвтээ өнцөг
209.	Бөмбөрцгийн аберрац	**P:**Аберрация сферическая **E:**Spherical aberration	Ажиглаж байгаа биетээс ирж байгаа гэрлийн цацрагууд дурангийн объективийг дайрч

			хугарч өнгөрөхдөө нэг цэгт цуглахгүйн улмаас дүрс бүдгэрч бүүдгэр харагдах үзэгдэл
210.	Эгц босоо шулуун /Астрономид/	**Р:**Вертикал в астрономии **E:**Vertical in astronomy	Ажиглалт хийж буй цэгийн оройг дайрч буй тэнгэрийн бөмбөрцгийн тойм тойргууд
211.	Дэлхийгээс алсрах цэг	**Р:**Апогей **E:**Apogee	Сарны тойрог замын манай Дэлхийгээс хамгийн хол орших цэг
212.	Алсрах цэг	**Р:**Афелий (астр.) **E:**Aphelios	Нарнаас тэнгэрийн эрхсийн тойрог замын хамгийн хол алсрах цэг
213.	Надир цэг	**Р:**Надир **E:**Nadir	Дэлхийн эллипсоидын гадаргад эгц босоо шулуун ба эгц шулууны (нормаль) түвшний хавтгайгаас доош орших тэнгэрийн бөмбөрцөгтэй огтлолцох цэг
214.	Наранд ойртох цэг	**Р:**Перигелий (астр.) **E:**Perihelion	Тэнгэрийн эрхэс (гариг, сүүлт од)-ын тойрог Наранд хамгийн ойртох цэг
215.	Астрономийн голдоч буюу жинхэнэ голдоч	**Р:**Астрономический меридиан **E:**Astronomical meridian	Геоидын гадарга астрономийн хавтгайтай огтлолцох шулуун
216.	Голдоч дайрах	**Р:**Кульминация **E:**Culmination	Од тэнгэрийн голдчийг дайрч өнгөрөх агшин. *Тайлбар:Дээд ба доод голдоч дайрах гэж байна.*
217.	Доод голдоч дайрах	**Р:**Нижняя кульминация **E:**Lower culmination	Од тэнгэрийн голдчийг дээгүүр дайрч өнгөрөх агшин
218.	Дээд голдоч дайрах	**Р:**Верхняя кульминация **E:**Upper culmination	Од тэнгэрийн голдчийг доогуур дайрч өнгөрөх агшин
219.	Бөмбөрцгийн тригонометр	**Р:**Сферический тригонометрия **E:**Spherical trigonometry	Бөмбөрцгийн гурвалжны элементүүдийн хоорондын харьцааг судлах ухаан
220.	Дэлхийн бөмбөрцөг	**Р:**Земной шар **E:**Globe	Дэлхийн массын төвд төвтэй, дундаж радиустай тэнцүү тойргийг эргэлтийн тэнхлэгийн дагууд эргүүлэхэд үүсэх биет
221.	Тэнгэрийн бөмбөрцөг	**Р:**Небесная сфера **E:**Celestial sphere	Тэнгэрийн одод (эрхэс)-ын харилцан байрлал ба харагдах хөдөлгөөнийг судлах үед бөмбөрцгийн астрономид ашигладаг математик төсөөллийн бөмбөрцөг
222.	Нутац	**Р:**Нутация (астр.) **E:**Nutation (aster.)	Нар, Сарны татах хүчний нөлөөгөөр Дэлхийн эргэлтийн

			тэнхлэгийн маш хэмжээний хэлбэлзэл (9^0 хүртэл)
223.	Прецесс	**Р:**Прецессия **E:**Precession	Эргэлдэж байгаа эрхсийн тэнхлэгийг тайван байдлаас гаргахад анхны байрлалыг тойрон, нэмэлт эргэлтэд орохуй үзэгдэл
224.	Эрхэс	**Р:**Астероид **E:**Asteroid	Нарыг тойрон эргэлддэг тэнгэрийн хатуу биетүүд буюу жижиг гаригууд
225.	Өдөр шөнийн тэнцэл	**Р:**Равноденствие **E:**Equinox	Тэнгэрийн бөмбөрцөг дээр Нарны жилийн эргэлтийн төв, хавар, намрын тэнцлийн цэг дээр тэнгэрийн экватор огтлолцох үеийн хугацаа
226.	Тэнцлийн цэг	**Р:**Точка равноденствии (астр.) **E:**Point equinoxes	Нарны шар зам тэнгэрийн экватортай огтлолцох цэг. Хаврын тэнцлийн цэг (III сарын 21), намрын тэнцлийн цэг (IX сарын 23)
227.	Гэрлийн жил	**Р:**Световой Год **E:**Light year	Гэрлийн цацраг нэг жилийн хугацаанд туулах замын урт

ХҮНДИЙН ХҮЧ
СИЛА ТЯЖЕСТИ
GRAVITY

228.	Чөлөөт уналтын хурдатгал тодорхойлох динамик арга	**Р:**Динамический метод **E:**Dynamic method	Таталцлын орон зайд биетийн хөдөлгөөнийг судлах замаар чөлөөт уналтын хурдатгал тодорхойлох арга
229.	Чөлөөт уналтын хурдатгал тодорхойлох статик арга	**Р:**Статический метод **E:**Static method	Хүндийн хүч ба харьцуулах хүчний үйлчлэлийн нөлөөгөөр үүсэх биетийн тэнцвэрийн байрлалын өөрчлөлтийг бүртгэх замаар чөлөөт уналтын хурдатгал тодорхойлох арга
230.	Хүндийн хүч	**Р:**Сила тяжести **E:**Gravity	Биетийн массын нэгжид шилжүүлсэн Дэлхийн өөрийн эргэлтийн тэнхлэгт тэнцүү үйлчлэх татах хүч ба төвд тэмүүлэх хүч
231.	Хүндийн хүчний орон зай	**Р:**Поле (силы) тяжести **E:**Gravity field	Цэг бүрд хэд хэдэн хүндийн хүчний утга тохирох орон зайн хүрээ
232.	Дэлхийн хүндийн хүч	**Р:**Сила тяжести Земли **E:**Earth gravity	Дэлхийн эргэлтийн төвөөс зугтах хүч, татах хүч зэргээс бүрдэх таталцлын масст Дэлхийн ба бусад гариг эрхсийн нөлөөлөх хүч

233.	Хүндийн хүчний градиент	**Р:**Градиент силы тяжести **E:**Gravity gradient	Солбицлын Декартын тогтолцоонд буулгасан векторын тусгаг энэ тогтолцооны тэнхлэгийн дагуух хүндийн хүчний эхний уламжлалын тоон утгатай тэнцүү байх утга
234.	Хүндийн хүчний босоо градиент	**Р:**Вертикальный градиент силы тяжести **E:**Vertical gravity gradient	Эгц босоо шугамын дагуу хүндийн хүчний өөрчлөгдөх хурдыг илэрхийлэх хэмжигдэхүүн
235.	Хүндийн хүчний хэвтээ градиент	**Р:**Горизонтальный градиент силы тяжести **E:**Horizontal gravity gradient	Хэвтээ чиглэлд хүндийн хүчний өөрчлөгдөх хурдыг илэрхийлэх хэмжигдэхүүн
236.	Хүндийн хүчний хурдатгалын градиент	**Р:**Градиент ускорения силы тяжести **E:**The gradient gravity acceleration	Хүндийн хүчний хурдатгалаас орон зайн солбицлуудын тэнхлэгүүдээр авсан эхний уламжлалын тоон утга *Жич:Хүндийн хүчний хурдатгалын градиентийг хэвтээ ба босоо гэж ялгана.*
237.	Хүндийн хүчний хамааралгүй хэмжилт	**Р:**Независимые измерения (силы) тяжести **E:**Independent gravity measurement	Гравиметрийн цэг дээр өөр өөр цаг хугацаанд, өөр өөр багаж, гүйцэтгэгч хийсэн хэмжилт
238.	Хүндийн хүчний үнэмлэхүй тодорхойлолт	**Р:**Абсолютное определение силы тяжести **E:**Absolute determination of gravity	Биетийн чөлөөт уналтын хурдатгалыг хэмжих замаар хүндийн хүчийг шууд хэмжих арга
239.	Чөлөөт уналтын хурдатгал	**Р:**Ускорение свободного падения **E:**Free fall Acceleration	Хүндийн хүчний орон зайд биетийн авах хурдатгалын хэмжээ
240.	Хүндийн хүчний хурдатгал	**Р:**Ускорение силы тяжести Земли **E:**Gravitational acceleration	Хүндийн хүчний орон зайд биетийн чөлөөт уналтаар унаж буй хурдатгалын утга
241.	Хүндийн хүчний нормаль хурдатгал	**Р:**Нормальное ускорение силы тяжести **E:**Normal gravitational acceleration	Дэлхийн онолын загварт тохирсон хүндийн хүчний хурдатгалын утга

242.	Хүндийн хүчний ердийн утга	**P:**Нормальное значение силы тяжести Нормальная сила тяжести **E:**Normal gravity value	Дэлхийн онолын загварт тохирсон хүндийн хүчний тоон утга
243.	Хүндийн хүчний хурдатгалын өсөлт	**P:**Приращение ускорения силы тяжести **E:**The increment acceleration gravity	Эхлэлийн ба тодорхойлж буй цэг (тулгуур) хоорондын хүндийн хүчний хурдатгалын зөрүү
244.	Хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлт	**P:**Вариации ускорения силы тяжести **E:**Variations of gravity acceleration	Далайн усны түвшний өөрчлөлт, Дэлхийн массын байрлал, тэнгэрийн эрхсүүдийн нөлөөллөөс үүсэх тухайн цэг дэх хүндийн хүчний хурдатгалын цаг хугацааны өөрчлөлт
245.	Хүндийн хүчний өөрчлөлт	**P:**Вариация (силы) тяжести **E:**Gravity variation	Тухайн цэг дахь хүндийн хүчний цаг хугацааны өөрчлөлт
246.	Түрэлтээс хамаарах хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлт	**P:**Приливные вариации ускорения силы тяжести **E:**Tidal variations of gravity acceleration	Дэлхий, нар, сар ба гаригуудын харилцан үйлчлэлээс үүсэх хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлт
247.	Түрэлтээс үл хамаарах хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлт	**P:**Неприливные вариации ускорения силы тяжести **E:**Unpleasant gravity acceleration variations	Дэлхий, нар, сар ба гаригуудын хөдөлгөөнөөс үл хамаарах хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлт
248.	Хүндийн хүчийг хөрвүүлэх	**P:**Редукция силы тяжести **E:**Gravity reduction	Газрын гадарга дээр хэмжсэн хүндийн хүчний холбогдолд түүнийг геоид ба өгөгдсөн түвшний гадаргад шилжүүлэх зорилгоор өгсөн засвар
249.	Гадаргын засвар	**P:**Поправка за рельеф **E:**Terrain (topographic) correction	Орчны газрын гадаргын массын үүсгэж байгаа нөлөөллийг арилгах зорилгоор хүндийн хүчний хэмжилтийн үр дүнд хийх засвар
250.	Хонкасало засвар	**P:**Поправка Хонкасало **E:**Honkasalo amendment	Хүндийн хүчний хурдатгалын хэмжилтийн үр дүнд өгөх өргөргөөс хамаарах нар, сарны цаг хугацааны байнгын нөлөөллийн засвар

ГРАВИМЕТРИЙН ШИНЖЛЭХ УХААН
ГРАВИМЕТРИЯ, GRAVIMETRY

251.	Гравиметрийн шинжлэх ухаан	**P:**Гравиметрия **E:**Gravimetry	Дэлхий болон бусад гаригуудын биетийн таталцлын орон, хүндийн хүчний элементүүдийн өөрчлөлтийг хэмжих, тэдгээрийн үр дүнг шинжлэх ухаан, эдийн засаг, техникийн төрөл бүрийн салбарт ашиглах тухай шинжлэх ухаан
252.	Геодезийн гравиметр	**P:**Гравиметрия геодезическая **E:**Geodesic gravimetry	Дэлхийн хэлбэр хэмжээг тодорхойлох геодезийн хэмжилтийн асуудлыг шийдвэрлэх, геодезийн хэмжилтийг эллипсоидын гадаргад хөрвүүлэх, геодезийн төрөл бүрийн солбицлын тогтолцоо хоорондын холбоог тогтоох, Дэлхийн хиймэл дагуул, пуужингийн тойрог замын уртыг бодох гравиметрийн салбар шинжлэх ухаан

ГРАВИМЕТРИЙН БАГАЖ
ГРАВИМЕТР
GRAVIMETER

253.	Гравиметр багаж	**P:**Гравиметр **E:**Gravimeter	Тооллын төхөөрөмжид бүртгэгддэг хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлтийг тодорхойлох нарийн мэдрэмтгий системтэй гравиметрийн багаж. *Тайлбар: зориулалтаар нь газрын, тэнгисийн, гүний, уурхайн, агаарын гравиметр гэж нэрлэнэ.*
254.	Газрын гравиметр	**P:**Наземный гравиметр **E:**Land gravimeter	Газрын гадаргын хүндийн хүчний хурдатгал хэмжилтийн гравиметр
255.	Абсолют гравиметр	**P:**Абсолютный гравиметр **E:**Absolute gravimeter	Ашигт малтмалын эрэл хайгуулд зориулсан гравиметр
256.	Статик гравиметр	**P:**Статический гравиметр **E:**Static gravimeter	Хүндийн хүчний үйлчлэлийг тэнцвэржүүлэх уян хүчдэлтэй гравиметр
257.	Пүрштэй гравиметр	**P:**Пружинный гравиметр **E:**Spring gravimeter	Хүндийн хүчийг уян хүчтэй пүршээр тэнцвэржүүлэх статик гравиметр
258.	Агаарын гравиметр	**P:**Аэрогравиметр **E:**Aerogravimeter Airborne gravimeter	Нисэх төхөөрөмжөөс хэмжилт хийх зориулалтын гравиметр

259.	Баллистик гравиметр	**Р:**Баллистический гравиметр **E:**Ballistic gravimeter	Биетийн чөлөөт уналтын замын хэсгийн урт, хугацааны хэмжилтэд тулгуурлан хүндийн хүчний хурдатгалыг тодорхойлох гравиметрийн багаж
260.	Хийн гравиметр	**Р:**Газовый гравиметр **E:**Gas gravimeter	Битүү саванд байгаа хийн даралтын өөрчлөлтийг ашиглаж хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлтийг тодорхойлох гравиметрийн багаж
261.	Гүний усны гравиметр	**Р:**Донный гравиметр **E:**Base (underwater) gravimeter	Усны сав газрын ёроолын хүндийн хүчний хурдатгал тодорхойлох гравиметр
262.	Металл гравиметр	**Р:**Металлический гравиметр **E:**Metal gravimeter	Мэдрэмтгий системийг металлаар хийсэн хүндийн хүчний хурдатгал тодорхойлох гравиметр
263.	Цахиуран гравиметр	**Р:**Кварцевый гравиметр **E:**Quartz gravimeter	Мэдрэмтгий системийг нь зөөлөн цахиураар хийсэн гравиметр
264.	Дүүжмэг багаж	**Р:**Маятниковый прибор **E:**Pendular device	Хүндийн хүчний хурдатгалыг дүүжмэгийн хэлбэлзлийн функцийн үзүүлэлтээр тодорхойлох гравиметрийн багаж
265.	Гар утасны гравиметр	**Р:**Мобильный гравиметр **E:**Mobile gravimeter	Хүндийн хүчний хурдатгалыг гар утсаар тодорхойлох хэрэгсэл
266.	Гравиметрийн хэмжилтийн багтаамж	**Р:**Диапазон работы гравиметра **E:**The range of the gravimeter	Гравиметрийн системийн тохиргоог өөрчлөхгүйгээр хүндийн хүчний хурдатгалын зөрүүг тодорхойлох хязгаар
267.	Хязгаарлагдсан багтаамжтай гравиметр	**Р:**Узкодиапазонный гравиметр **E:**Narrow range gravimeter	Багтаамжийн төхөөрөмжийг өөрчлөн тохируулахгүйгээр хүндийн хүчний хурдатгалын зөрүүг 200 мГал хүртэл тодорхойлох гравиметр
268.	Өргөн цар хүрээ бүхий гравиметр	**Р:**Широко-диапазонный гравиметр **E:**Wide-range gravimeter	Багтаамжийг өөрчлөхгүйгээр хүндийн хүчний хурдатгалын зөрүүг 200 мГал-аас их үзүүлэлтээр тодорхойлох гравиметр
269.	Гравиметрийн мэдрэмтгий систем	**Р:**Чувствительная система гравиметра **E:**Sensitive system gravitymeter	Хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлтийг мэдэрч түүнийг хүч, хүчдэл, давтамж гэх мэт болгон өөрчлөх төхөөрөмж
270.	Гравиметрийн мэдрэмж	**Р:**Чувствительность гравиметра **E:**Gravity sensitivity	Гравиметрийн мэдрэмтгий системийн хөдөлгөөнт хэсгийн шугаман эсвэл өнцгийн хэмжүүрийн шилжилтийг хүндийн

			хүчний хурдатгалын зохих өөрчлөлтөд харьцуулсан харьцаа
271.	Гравиметрийн тооллын хуваарийн нэгж	**Р:**Цена деления отсчетной шкалы гравиметра **E:**Reference scale unit gravimeter	Гравиметрийн тооллын хуваарийн нэгжийн хоёр зураасанд тохирсон хүндийн хүчний хурдатгалын хэмжигдэхүүний зөрүү *Тайлбар: Гравиметрийн тооллын зураасны хуваарийн нэгжийг хүндийн хүчний хурдатгал нь тодорхой цэг дээр тодорхойлно*.
272.	Гравиметрийн тэг-байрны шугаман бус шилжилт	**Р:**Нелинейность смещения нуль-пункта гравиметра **E:**Nonlinearity shift zero point gravimeter	Тодорхой цаг хугацааны хооронд гравиметрийн тэг байрны шугаман бус шилжилтийн хамаарал
273.	Гравиметрийн тооллын хуваарийн шугаман бус байдал	**Р:**Нелинейность отсчетной шкалы гравиметра **E:**Nonlinearity reference scale gravimeter	Хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлтөөс хамаарах гравиметрийн тооллын хуваарийн нэгжийн өөрчлөлт
274.	Гравиметрийн тэг- байр	**Р:**Нуль-пункт гравиметра **E:**Gravimeter zero point	Гравиметрийн рейс (явалт)-ын эхлэл цэг дээр авсан тоолол
275.	Гравиметрийн тэг-байрны шилжилтийн засвар	**Р:**Поправка за смещение нуль-пункта **E:**Zero-point offset amendment	Багажийн тэгийн байрын шилжилтийг арилгах зориулалтаар гравиметрийн (соронзон) хэмжилтэд өгөх засвар
276.	Гравиметрийн тогтмол	**Р:**Постоянная гравиметра **E:**Gravitational constant	Гравиметрийн бүтэц, хуваарийн нэгж, хэмжих хэрэгслийн хэмжүүрийн шугаман бус хуваарийн итгэлцүүр, хэмийн итгэлцүүр зэргээс хамаарах хэмжигдэхүүн
277.	Дүүжмэгийн температурын итгэлцүүр	**Р:**Температурный коэффициент маятника **E:**Temperature coefficient pendulum	1 хэмийн өөрчлөлтөд дүүжмэгийн агууригийн хэлбэлзлийн өөрчлөлтийг тодорхойлох үзүүлэлт
278.	Гравиметрийн температурын итгэлцүүр	**Р:**Температурный коэффициент гравиметра **E:**Gravity temperature coefficient	Гравиметрийн хэмжүүрийн заалтын тухайн цагийн хэмжилт хоорондох хэмийн өөрчлөлтийн харьцаа

ГРАВИМЕТРИЙН СҮЛЖЭЭ
ГРАВИМЕТРИЧЕСКАЯ СЕТЬ
GRAVIMETRIC NETWORK

279.	Гравиметрийн суурь цэг тэмдэгт	**Р:**Фундаментальный гравиметрический пункт **E:**Fundamental gravimetric station	Хөрсний усны түвшин, бичил доргио, чичирхийлэл, байрлуулалтын болон бусад үзүүлэлтийн онцгой шаардлагуудыг хангах тусгай тоноглогдсон байранд марктай, төмөр бетонон монолитоор бэхлэгдсэн гравиметрийн тулгуур тэмдэгт
280.	Гравиметрийн цэг, тэмдэгт	**Р:**Гравиметрический пункт **E:**Gravimetric station	Солбицол, өндөр, хүндийн хүчний хурдатгал зэрэг Дэлхийн татах хүчний бусад элементүүдийн үзүүлэлттэй Дэлхийн физик гадарга дээрх цэг,тэмдэгт
281.	Гравиметрийн I ангийн цэг, тэмдэгт	**Р:**Основной гравиметрический пункт I класса **E:**First degree gravimetric point	Гравиметрийн сүлжээний тулгуур цэгээс хүндийн хүчний хурдатгалыг тодорхойлсон газрын гравиметрийн I ангийн цэг, тэмдэгт
282.	Гравиметрийн эхлэл цэг, тэмдэгт	**Р:**Исходный гравиметрический пункт **E:**Initial gravimetric station	Нэн өндөр нарийвчлалтай хүндийн хүчний хурдатгалыг нь тодорхойлсон тулгуур цэгүүдээс гравиметрийн тодорхойлолтыг харьцуулан хэмждэг улсын гравиметрийн сүлжээний цэг, тэмдэгтүүд
283.	Гравиметрийн тулгуур цэг, тэмдэгт	**Р:**Опорный гравиметрический пункт (ОГП) **E:**Reference gravimetric station	Гравиметрийн зураглалын хэмжилтийн үр дүнг нэгдсэн тогтолцоонд оруулах, хэмжилтийн анхдагч өгөгдлийг агуулсан гравиметрийн тэг-байрны шилжилтийг тодорхойлох зэргийг хангадаг гравиметрийн цэг, тэмдэгт
284.	Гравиметрийн дагуул цэг, тэмдэгт	**Р:**Пункт-спутник гравиметрического пункта **E:**Gravimetric point	Гравиметрийн I ангийн эсвэл гравиметрийн суурь цэгээс 60 км-ын радиусын дотор (түүнчлэн нисэх буудлын талбайд) байрлаж, түүнтэй өндөр нарийвчлалтай харьцангуй хэмжилтээр холбогдсон, бусад цэгүүдтэйгээр холбогдоход тохиромжтой, хүндийн хүчний хурдатгалын бүсийн хэмжээний өөрчлөлтийг илрүүлэх зориулалттайгаар байгуулсан гравиметрийн тулгуур цэг устсан үед түүний хүндийн

			хүчний утгыг хадгалах зориулалт бүхий гравиметрийн цэг, тэмдэгт
285.	Геодинамикийн полигоны гравиметрийн цэг, тэмдэгт	**P:**Гравиметрический пункт геодинамического полигона **E:**Gravimetric point of geodynamic polygon	Полигоны геодинамикийн үзэгдлийн шинж байдлаас хамааруулан цэгийг суулгах байршил, цэгийн хэлбэр, хүндийн хүчний хурдатгалын хэмжилтийн нарийвчлал, давтамж зэргийг нь тусгай программаар тодорхойлдог гравиметрийн газрын гадарга дээрх цэг
286.	Гравиметрийн хэмжилтийн нэгж	**P:**Гравиметрические единицы **E:**Gravimetric units	Хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлтийг хэмжих нэгж- Гал
287.	Гравиметрийн сүлжээ	**P:**Гравиметрическая сеть **E:**Gravimetric network	Гравиметрийн хэмжилтээр хүндийн хүчний хурдатгалын утгыг тодорхойлж, тэгшитгэн бодсон геодезийн байнгын цэг тэмдэгтийн олонлог
288.	Монгол Улсын гравиметрийн сүлжээ	**P:**Государственная гравиметрическая сеть Монголии **E:**State gravimetric network of Mongolia	Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд байгуулсан гравиметрийн суурь сүлжээ, гравиметрийн I, II, III ангийн өндөр нарийвчлалтай геодезийн сүлжээний цэг, тэмдэгтийн нэгдэл. Тайлбар:Тухайн ангийн гравиметрийн сүлжээ байгуулах, хэмжилтийн нарийвчлалыг зохих дүрэм, зааврaар тогтооно.
289.	Монгол Улсын гравиметрийн суурь сүлжээ	**P:**Государственная фундаментальная гравиметрическая сеть Монголии (ГФГС) **E:**State fundamental gravimetric network of Mongolia (FGN)	Хүндийн хүчний хурдатгалын үнэмлэхүй ба харьцангуй хэмжилтийг тогтмол гүйцэтгэдэг, олон улсын гравиметрийн сүлжээтэй холбогдсон, Дэлхийн хэлбэр хэмжээ, татах хүчний цаг хугацааны өөрчлөлтийг судлах, бусад ангийн гравиметрийн сүлжээнд өгөгдөл дамжуулах Монгол Улсын гравиметрийн сүлжээний дээд түвшин
290.	Улсын гравиметрийн I ангийн сүлжээ	**P:**Государственная гравиметрическая сеть I класса (ГГС-1) **E:**State first degree gravimetric network (SGN-1)	Гравиметрийн тулгуур сүлжээний цэгт тулгуурласан I ангийн үндсэн цэгээс бүрдсэн хүндийн хүчний хурдатгалыг цэг дээр 0.05 мГал дундаж квадрат алдаатай тодорхойлох нөхцөлийг бүрдүүлсэн нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд ижил зайнд тархан байрласан геодезийн цэг, тэмдэгтийн нэгдэл

291.	Гравиметрийн шигүүрлийн сүлжээ	**Р:**Гравиметрические сети сгущения **E:**Gravimetric control extension	Гравиметрийн зураглалд зориулсан улсын гравиметрийн сүлжээг өргөтгөх зориулалт бүхий геодезийн цэг, тэмдэгтийн нэгдэл
292.	Олон улсын гравиметрийн сүлжээ	**Р:**Международная гравиметрическая сеть **E:**International gravity networks	Улс орнуудын гравиметрийн сүлжээний эхлэл цэгүүдийн нэгдэл бүхий өндөр нарийвчлалтай хэмжилтээр холбосон, тэгшитгэн бодогдсон гравиметрийн сүлжээний цэг, тэмдэгтийн олонлог
293.	Гравиметрийн сүлжээний шигүүрэл	**Р:**Густота гравиметрической сети **E:**Density of gravimetric networks	Судалгаа явуулж буй талбай дахь зүсэлтийн шугамын нэг км урт эсвэл нэг км2 талбайд ногдох гравиметрийн цэгүүдийн тоо
294.	Гравиметрийн зураглал	**Р:**Гравиметрическая съемка **E:**Gravimetric surveying	Тухайн дэвсгэр нутагт Дэлхийн хүндийн хүчний өөрчлөлтийн утгыг нарийвчлан судлахаар гүйцэтгэсэн гравиметрийн хэмжилт, бодолтын ажлуудын иж бүрдэл.Тайлбар:Газрын, тэнгисийн, мөсний, ба гүний гравиметрийн зураглал байна.
295.	Талбайн (гравиметрийн) зураглал	**Р:**Площадная (гравиметрическая) съемка **E:**Areal gravity survey	Судалж буй талбайд тэгш өнцөгт торлол байгуулж гравиметрийн хэмжилтээр зураг зохиох гравиметрийн зураглал хийх үйл ажиллагаа
296.	Газрын (гравиметрийн) зураглал	**Р:**Наземная (гравиметрическая) съемка **E:**Land gravity survey	Эх газрын гадарга дээр гравиметрийн хэмжилт, боловсруулалтын үр дүнгээр зураглал хийх ажиллагаа
297.	Нарийвчилсан (гравиметрийн) зураглал	**Р:**Детальная (гравиметрическая) съемка **E:**Detailed gravity survey	Гравиметр (соронзон)-ийн аномали илрүүлэх зорилгоор өндөр нягтралтай сүлжээ байгуулж, том масштабын өндөр нарийвчлалтай зураглал хийх үйл ажиллагаа
298.	Бүс нутгийн гравиметрийн зураглал	**Р:**Региональная гравиметрическая (магнитная) съемка **E:**Regional gravimetric (magnetic) survey	Орон нутгийн гравиметр (соронзон)-ийн аномали илрүүлэх зорилгоор бага нягтралтай сүлжээ байгуулж, жижиг масштабын зураглал хийх ажиллагаа
299.	Шугамын (гравиметрийн) зураглал	**Р:**Профильная (гравиметрическая) съемка	Өгөгдсөн шугамын дагуу хүндийн хүчний өөрчлөлтийн үзүүлэлтийг

		E:Profile gravity survey	тодорхойлох гравиметрийн зураглал хийх ажиллагаа
300.	Гравиметрийн соронзон долгионы зураглал	**P:**Гравиметрическая (магнитный) сьёмка **E:**Gravimetric (magnetic) survey	Байр зүйн зургийн масштаб, судалгааны болон хэмжилтийн нарийвчлалаас хамаарах зураглалын үзүүлэлт
301.	Дэлхийн гравиметрийн зураглал	**P:**Мировая гравиметрическая съемка **E:**World (global) gravity survey	Эх газар, арал, далайд даяарчлалын хэмжээнд Дэлхийн хэлбэр хэмжээ, хүндийн хүчний өөрчлөлтийг цаг хугацааны өөрчлөлттэй хамааруулан судлах, тодотгох, үр дүнд үнэлэлт өгөх гравиметрийн иж бүрдэл ажлууд
302.	Гравиметрийн холболт	**P:**Гравиметрическая привяка пунктов Гравиметрическая привязка **E:**Gravimetric binding	Цэгүүд хооронд хүндийн хүчний хурдатгалын өөрчлөлтийг тодорхойлох үйл ажиллагаа
303.	Гравиметрийн жишилт	**P:**Эталонирование гравиметра **E:**Gravitymeter calibration	Гравиметрийн хуваарийн хэмжилтийн нэгжийг үнэмлэхүй системийн (мГал-миллигал) нэгжид шилжүүлэх арга
304.	Гравиметрийн жишиг талбай	**P:**Гравиметрический эталонный полигон **E:**Gravimetric polygon	Хүндийн хүчний ялгаврууд нь нэг тийш дараалан өөрчлөгддөг 2 эсвэл 5-8 бүлэг геодезийн цэгүүдэд хэмжилт хийж, гравиметрийн хэмжилтийн багажийн тогтмол утгыг тодорхойлох зориулалт бүхий геодезийн талбай
305.	Гравиметрийн хайгуул	**P:**Гравиразведка **E:**Gravimetric exploration	Тухайн газарт геологийн бүтцийг судлах, ашигт малтмалын орд газрын хайгуул, судалгааны зориулалтаар хүндийн хүчний хурдатгал, түүний өөрчлөлтийг судлах геофизикийн арга
306.	Гравиметрийн ажлын геодези, байр зүйн хангалт	**P:**Топографо-геодезические обеспечение гравиметрических работ **E:**Topographic and geodetic support in gravimetric works	Гравиметрийн сүлжээний цэгийн солбицол, өндрийг өндөр нарийвчлалтай тодорхойлох иж бүрэн ажил
307.	Гравиметрийн ажлын хэмжил зүйн хангалт	**P:**Метрологическое обеспечение	Гравиметрийн хэмжилтийн ажлын нэгдмэл байдлыг хангах хэмжилзүйн цогц ажил

		гравиметрических работ **E:**Metrological support in gravimetric works	

ГРАВИМЕТРИЙН ХЭМЖИЛТ, ҮР ДҮНГИЙН БОЛОВСРУУЛАЛТ
ГРАВИМЕТРИЧЕСКИЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ И ОБРАБОТКА РЕЗУЛЬТАТОВ
GRAVIMETRIC DETERMINATIONS AND PROCESSING OF RESULTS

308.	Хүндийн хүчний хурдатгалын үнэмлэхүй утга	**Р:**Абсолютное определение ускорения силы тяжести **E:**Absolute acceleration of gravity	Гравиметрийн цэг бүр дээр хүндийн хүчний хурдатгал тодорхойлох арга
309.	Хүндийн хүчний хурдатгалын харьцангуй утга	**Р:**Относительное определение ускорения силы тяжести **E:**Relative acceleration of gravity	Гравиметрийн хоёр цэгүүд хоорондын хүндийн хүчний хурдатгалын зөрүүг хэмжих арга
310.	Гравиметрийн хэмжилтийн явалт	**Р:**Гравиметрический рейс **E:**Gravimetric route	Өгөгдсөн замналын дагуу эхлэл (буюу тулгуур) болон тодорхойлж буй цэгүүд дээр дараалсан хэмжилт хийх үйл ажиллагааны нэгдэл
311.	Гравиметрийн хэмжилтийн явалтын салаа шугам	**Р:**Звено (гравиметри-ческого) рейса **E:**Link of a gravimetric route	Гравиметрийн тулгуур цэг хооронд дараалсан хэмжилт хийх хугацааны хооронд гравиметрийн тэг-байрны шилжилтийг шугаман гэж тооцох гравиметрийн рейсийн хэсэг
312.	Гравиметрийн зүсэлт	**Р:**Гравиметрический профиль **E:**Gravity profile	Хүндийн хүчний хэмжилт хийхээр татсан дурын шулуун
313.	Гравиметрийн хэмжилтийн үргэлжлэх хугацаа	**Р:**Продолжительность гравиметрического рейса **E:**Duration gravimetric route	Эхлэл цэг дээр хоёр удаагийн хэмжилт хийх гравиметрийн явалт хоорондын хугацаа
314.	Дэлхийн хүндийн хүчний аномали	**Р:**Аномалия силы тяжести Земли (Аномалия сила тяжести) **E:**Earth Gravity anomaly	Өгөгдсөн цэг дэх Дэлхийн хүндийн хүчний хэмжсэн утга ба түүний нормаль утга хоорондын ялгавар
315.	Чөлөөт агаар дахь аномали	**Р:**Аномалия в свободном воздухе **E:**Gravity anomaly in free-air	Хэмжилт хийж буй цэгийн өндрийг нормаль утгад шилжүүлэх засварыг тооцсон хүндийн хүчний хурдатгалын хэмжилтийн үр дүнгүүдээр

			бодсон хүндийн хүчний хурдатгалын аномали
316.	Аномали өндөр	**Р:**Аномалия высоты **E:**Height anomaly	Геодезийн өндөр ба нормаль өндрийн ялгавар нь референц-эллипсоид дээрх квазигеоидын өндөртэй тэнцүү байх хэмжигдэхүүн
317.	Дэлхийн хүндийн хүчний хурдатгалын аномали	**Р:**Аномалия ускорения силы тяжести Земли Аномалия ускорения силы тяжести **E:**Gravity acceleration anomaly	Тухайн цэг дээр засварыг нь тооцсон хүндийн хүчний хэмжилтийн утга ба түүний хэвийн утга хоорондын ялгавар
318.	Гравиметрийн хуурмаг аномали	**Р:**Псевдограви-метрическая аномалия **E:**Pseudogravimetric anomaly	Соронзон аномалийн хэмжилтийн үр дүнг өөрчлөх замаар гаргасан гравиметрийн аномали
319.	Бугегийн аномали	**Р:**Аномалия Буге **E:** Bouguer gravity anomaly	Хэмжилтийн цэг ба далайн түвшний хооронд байрлах өгөгдсөн нягтралтай зэрэгцээ давхаргын массын таталцлын нөлөөг арилгадаг засваруудыг тооцсон хүндийн хүчний хурдатгалын хэмжилтийн үр дүнгүүдээр бодсон хүндийн хүчний аномали
320.	Фая аномали	**Р:**Аномалия Фая **E:**Faye’s gravity anomaly	Газрын гадаргын хотгор гүдгэрийн засварыг тооцсон чөлөөт агаар дахь аномали
321.	Үлдэгдэл аномали	**Р:**Остаточная аномалия **E:**Residual anomaly	Бүс нутгийн ба хэмжилт хийж буй цэг хоорондын аномали утгын зөрүү
322.	Газрын соронзон аномали	**Р:**Аномалия геомагнитная **E:**Geomagnetic anomaly	Соронзон хэлбийлт нь огцом өөрчлөгддөг газар
323.	Бугегийн засвар	**Р:**Поправка Буге **E:**Bouguer gravity reduction	Гравиметрийн цэг, тэмдэгтийн өндөр ба тэнгисийн түвшин хооронд байрлах таталцлын талбарын давхаргын нөлөөллийг багасгах зорилгоор хүндийн хүчний хурдатгалд өгөх засвар
324.	Фаягийн засвар	**Р:**Поправка Фая **E:**Faye’s gravity reduction	Хүндийн хүчний нормаль утгад гравиметрийн цэг, тэмдэгтийн өндөрт шилжүүлэхэд өгөх засвар
325.	Гравиметрийн сүлжээний	**Р:**Уравнивание результатов измерений в	Гравиметрийн полигонд хэмжилтийн жинг тооцсон зөрүүг тараахад хүндийн хүчний

	тэгшитгэн бодолт	гравиметрической сети **E:**Adjustment of gravimetric network	хурдатгалд тооцох бодит магадлал бүхий засварыг тодорхойлох үйлдэл
326.	Гравиметрийн тулгуур сүлжээг тэгшитгэн бодох	**P:**Уравновешивание опорной сети **E:**Adjusting gravimetric network	Гравиметрийн хэмжилтийн нийт сүлжээнд гарсан алдааг сүлжээний зохих хэсэг бүрд тараах арга
327.	Гравиметрийн цэг, тэмдэгтийн хувийн хэрэг	**P:**Паспорт гравиметрического пункта **E:**Gravity station profile	Гравиметрийн суурь ба I ангийн сүлжээний цэг,тэмдэгт түүний дагуул цэг, тэмдэгтийн байрлал, цэгүүд суулгасан арга, гравиметрийн бүх үзүүлэлт зэргийг агуулсан баримт
328.	Гравиметрийн цэг, тэмдэгтийн цэс /каталог/	**P:**Каталог гравиметрических пунктов **E:**Gravity stations catalog	Гравиметрийн цэг, тэмдэгтүүдийн хүндийн хүчний утга, солбицол, өндрийн тоот болон орчны газар орны байдлыг дүрслэн үзүүлсэн бичмэл эсвэл гэрэл зураг, цэг суулгасан арга зэргийг журамласан жагсаалт баримт
329.	Гравиметрийн зураг	**P:**Гравиметрическая карта **E:**Gravimetric (gravity) map	Хүндийн хүчний аномалийн хурдатгалыг харуулсан байр зүйн зургийн агуулгатай зураг
330.	Гравиметрийн хэмжилтийн засвар	**P:**Редукция результатов гравиметрических определений **E:**Gravity reduction	Төрөл бүрийн аномалийг бодох, ердийн утгатай нь харьцуулахын тулд хүндийн хүчний хурдатгалын хэмжилтийн үр дүнд өгөх засвар

ГЕОДЕЗИЙН ЦЭГ,ТЭМДЭГТ
ГЕОДЕЗИЧЕСКИЕ ПУНКТЫ
GEODETIC POINTS

331.	Геодезийн байнгын цэг, тэмдэгт	**P:**Постоянный геодезический пункт **E:**Permanent geodetic point/mark	Геодези, зураг зүйн үйл ажиллагааны үндэс болох байрлал, өндөр, хүндийн хүчний хурдатгал зэрэг орон зайн гурав болон түүнээс дээш хэмжээсээр утга нь тодорхойлогдсон, газрын гадарга, хэвлий, барилга байгууламж зэрэг хөдөлгөөнгүй биетэд бэхлэгдсэн төв цэг болон түүн дээрх байгууламж
332.	Астрономи-геодезийн цэг, тэмдэгт	**P:**Астрономо-геодезический пункт **E:**Astronomy-geodetic point	Астроном-геодезийн хэмжилтээр солбицол нь тодорхойлогдож газарт бэхэлсэн цэгүүд түүн дээрх байгууламжууд
333.	Геодезийн тэмдэгт	**P:**Геодезический знак **E:**Geodetic sign/mark	Газарт байгаа геодезийн цэгийн байрлалыг зааж тэмдэглэсэн байгууламж, бүтээц

334.	Геодезийн төмөр цамхаг	**P:**Металический геодезический сигнал **E:**Geodetic metal tower	Триангуляцийн цэг дээр байгуулах 16-55 м хүртэл өндөр геодезийн төмөр цамхаг
335.	Дөрвөн талтай цамхаг	**P:**Четырехгранный сигнал **E:**Four-sided tower	Триангуляцийн цэг дээр байгуулах дөрвөн талтай модон эсвэл төмөр цамхаг
336.	Суварга-пирамид	**P:**Пирамид **E:**Geodetic Pyramid	Триангуляцийн цэг дээр байгуулах гурав ба дөрвөн талтай пирамид хэлбэрийн суварга
337.	Геодезийн цэгийн марк	**P:**Марка центра геодезического пункта **E:**Mark of geodetic point center	Геодезийн цэгийн төвд тодорхой тэмдэглээс хийж байрлуулсан төмөр, ширмэн хэсэг бүхий солбицол тээгч бүтээц
338.	Геодезийн тэмдэгт байгуулалт	**P:**Постройка геодезического знака **E:**Construction of geodetic sign	Газарт байгаа геодезийн цэгийг зааж тэмдэглэх, хэмжилт хийх зориулалт бүхий байгууламж, бүтээц
339.	Репер	**P:**Репер **E:**Benchmark, reference mark	Барилга байгууламж, газрын хөрсөнд бэхлэх өндрийн сүлжээний тэмдэгт
340.	Ханын репер	**P:**Репер стенной **E:**Wall benchmark	Барилга байгууламжийн чулуун, бетон суурьнд бэхлэх өндрийн байрлалыг хадгалах геодезийн өндрийн сүлжээний тэмдэгт
341.	Гүний репер	**P:**Репер глубинный **E:**Depth benchmark	Барилга байгууламжийн хэв гажлыг ажиглахад зориулагдах барилгын талбайд хөлдөлтийн гүнээс доош гүнд ёроолыг нь суулгасан өндрийн сүлжээний суурь тэмдэгт
342.	Суурь репер	**P:**Фундаментальный репер **E:**Base benchmark	Газрын гадаргууд бэхлэгдсэн үнэмлэхүй өндөр бүхий геодезийн өндрийн сүлжээний тэмдэгт
343.	Марк	**P:**Марка **E:**Mark	Геодезийн байрлал, өндрийн сүлжээний цэгийг бэхлэхэд суулгасан цуллагийн дээд ба доод хэсэгт цэгийн төвийг заах ширмэн эсвэл төмөр цутгамал бүтээц
344.	Гүний марк	**P:**Глубинная марка **E:**Depth mark	Барилга байгууламжийн хэв гажлыг ажиглахад зориулсан барилгын талбайд суулгасан өндрийн сүлжээний цэгийн бүтээц

345.	Хана, хадны марк	**P:**Марка скальная и стенная **E:**Rock/wall mark	Геодезийн төв цэг ба нивелирийн реперийн оронд ургаа хаданд эсвэл барилгын хананд суулгадаг бүтээц
346.	Хөрсний репер	**P:**Репер грунтовый **E:**Soil benchmark	Хөрсний хөлдөлтийн гүнээс доош суулгах өндрийн сүлжээний тэмдэгт
347.	Геодезийн эхлэл цэг, тэмдэгт	**P:**Исходный геодезический пункт **E:**Reference point	Геодезийн доод ангийн сүлжээний цэгүүдийн байршлыг харьцангуйгаар тодорхойлох геодезийн тэмдэгт
348.	Лапласын цэг, тэмдэгт	**P:**Пункт Лапласа **E:**Laplace station	Астрономийн хэмжилтээр астрономийн уртраг, өргөрөг, зовхисыг нь тодорхойлсон геодезийн тэмдэгт
349.	Геодезийн жишиг суурь	**P:**Базис эталонный **E:**Reference base	Зай хэмжүүрийн багажуудыг шалгах эхлэл, дундаа, төгсгөл хүртэл тодорхой зайнд суулгасан баганууд бүхий нэг эсвэл хэд хэдэн шугамын уртыг шалгах геодезийн суурь

СОЛБИЦЛЫН ТОГТОЛЦОО
СИСТЕМА КООРДИНАТ
COORDINATE SYSTEM

350.	Солбицлын тогтолцоо	**P:**Система координат **E:**Coordinate system	Орон зайн цэгүүд ба тэдгээрийн солбицлын тоон утгыг эхлэлийн цэгээс харьцуулан тогтоосон дүрэм
351.	Олон улсын солбицлын тогтолцоо	**P:**Международная координатная система **E:**International coordinate system	Орон зайн цэгүүд ба тэдгээрийн солбицлын тоон утгыг олон улсын геодезийн сүлжээний эхлэлийн цэгээс харьцуулан тогтоосон дүрэм
352.	Геодезийн солбицлууд	**P:**Геодезические координаты **E:**Geodetic coordinates	Геодезийн өргөрөг, уртраг ба өндөр
353.	Геодезийн солбицлын тогтолцоо	**P:**Геодезическая система координат **E:**Geodetic coordinate system	Байрлал нь геодезийн уртраг, өргөрөг болон орон зайн орчинд эллипсиодын өндрөөр тодорхойлогдох 3 хэмжээст солбицлын тогтолцоо
354.	Дэлхийн геодезийн солбицлын тогтолцоо	**P:**Глобальная геодезическая система координат **E:**The Global Geodetic Reference System (GGRS)	Хуурай газрын ба огторгуйн солбицлын системүүдээс бүрдсэн Дэлхийн нийтийн солбицлын тогтолцоо

355.	Солбицлын суурь тогтолцоо	**Р:**Опорная координатная сисема **E:**Coordinate reference system	Объекттой эхлэл өгөгдлөөр холбогдох солбицлын тогтолцоо
356.	Үнэмлэхүй солбицлууд	**Р:**Абсолютные координаты **E:**Absolute coordinates	Дэлхий төвт тэгш өнцөгтийн эсвэл хиймэл дагуулын Дэлхийн эллипсоид дахь объектын орон зайн солбицол
357.	Астрономийн солбицлууд	**Р:**Астрономические координаты **E:**Astronomic (al) coordinates	Дэлхийн эргэх тэнхлэг ба анхны голдчийн хавтгайд перпендикуляр хавтгай харьцангуй орших орон зайн ямар нэгэн цэгийн эгц босоо шугамын чиглэлийн бүрэлдэхүүн хэсэг
358.	Газар зүйн солбицол	**Р:**Географические координаты **E:**Geographic (al) coordinates	Босоо шугамын хавтгайн хазайлтыг тооцоогүй астрономийн ба геодезийн солбицлын нэгдмэл ойлголт
359.	Газар зүйн байрлал	**Р:**Географическое местоположение **E:**Geographical position	Дэлхийн гадарга дээрх цэгийн байрлалыг тодорхойлох математик аргачлалын эллипсоидод тулгуурласан уртраг ба өргөргөөр тодорхойлох солбицол
360.	Дэлхий төвт солбицлууд	**Р:**Геоцентрические координаты **E:**Geocentric coordinates	Дэлхийн хүндийн төвтэй солбицлын тогтолцооны эхлэлтэй давхацсан тогтолцоогоор тухайн цэгийн байрлалыг тодорхойлох хэмжигдэхүүн
361.	Дэлхий төвт уртраг	**Р:**Геоцентрическая долгота **E:**Geocentric longitude	Тухайн цэгийн дэлхий төвт голдчийн хавтгай ба дэлхий төвт анхдагч голдчийн хооронд үүсэх хоёр ирмэгт өнцөг
362.	Дэлхий төвт радиус-вектор	**Р:**Геоцентрический радиус-вектор **E:**Geocentric radius-vector	Дэлхийн массын төвийг тухайн цэгтэй холбож буй шулуун
363.	Референц тогтолцооны геодезийн солбицлууд	**Р:**Геодезические координаты референцной системы **E:**Geodetic coordinates of reference system	Геодезийн солбицлын суурь тогтолцоо геодезийн эхлэл өгөгдөл дээр үндэслэгдсэн суурь солбицлын тогтолцоо
364.	Декартын солбицлын тогтолцоо	**Р:**Декартовая система координат	Харилцан бие биедээ перпиндикуляр тэнхлэгтэй, харьцангуйгаар цэгийн

		E:Cartesian coordinate system	байрлалыг тодорхойлдог солбицлын тогтолцоо
365.	Бортгон солбицлын тогтолцоо	**Р:**Цилиндрическая система координат **E:**Cylindrical coordinate system	Туйлын солбицлын тогтолцоонд хавтгай дээрх цэгийн өндрийг тодорхойлогч гуравдагч солбицлыг нэмж өргөтгөсөн гурван хэмжээст солбицлын тогтолцоо
366.	Бөмбөрцгийн солбицлын тогтолцоо	**Р:**Сферическая координатная система **E:**Sherical coordinate system	Эхлэл цэгээс хэмжигдсэн нэг зайны, хоёр өнцгийн солбицол бүхий геодезийн солбицлын суурь тогтолцоотой холбогдсон гурван хэмжээст солбицлын тогтолцоо
367.	Босоо референц солбицлын тогтолцоо	**Р:**Вертикальная референцная система координат **E:**Vertical coordinate reference system	Босоо эхлэл өгөгдөл дээр суурилсан нэг-хэмжээст солбицлын суурь тогтолцоо
368.	Босоо солбицлын тогтолцоо	**Р:**Вертикальная система координат **E:**Vertical coordinate system	Таталцлаас хамаарсан өндөр буюу гүний хэмжилтэд ашиглагдах нэг-хэмжээст солбицлын тогтолцоо
369.	Солбицлын тэнхлэгүүд	**Р:**Оси координат **E:**Coordinate axes	Хавтгайн тэгш өнцгийн солбицлын тогтолцоонд цэгийн байрлалыг тодорхойлох абцисс-x, ординат-y солбицлууд
370.	Солбицлын тогтолцоо-СК 42	**Р:**Государственная система координат-СК42 **E:**Coordinate system SK 1942	ЗХУ-ын 1942 оны солбицлын тогтолцоо
371.	WGS-84 солбицлын тогтолцоо	**Р:**Система координат WGS- 84 **E:**WGS-84 coordinate system	Дэлхий массын төвт солбицлын тогтолцоо-WGS-84
372.	IERS-солбицлын тогтолцоо	**Р:**Общеземная геодезическая референцная система **E:**Geodetic Reference System IERS	Ерөнхий Дэлхийн геодезийн референц тогтолцоо ба түүний дэд тогтолцоо болох европын холбооны ETRS, GRS-80 –ны нэгдэл
373.	Олон улсын хуурай газрын солбицлын тогтолцоо	**Р:**Международная наземная координатная система **E:**The International Terrestrial Reference system (ITRS)	Сансар огторгуйн орон зай дахь хөдөлгөөнийг Дэлхийн өөрийнх нь эргэлттэй хамтад нь авч үздэг солбицлын тогтолцоо

374.	Геодезийн референц систем-80	**Р:**Геодезическая референцная система **(**Общеземной эллипсоид GRS 80) **E:**Geodetic Reference System 80-GRS80	Геодези, геофизикийн олон улсын холбооноос батлагдсан үзүүлэлтүүдийг нь бусад солбицлын системүүд байгуулахад ашигладаг дэлхий ерөнхий эллипсоид (их хагас тэнхлэг $a = 6378137.0$ м, шахалт $= 1/298.257222101$)
375.	Бие даасан бүс нутгийн геодезийн солбицлын тогтолцоо	**Р:**Местная геодезическая система координат **E:**Local geodetic coordinate system	Солбицлын эхлэл цэг, чиглэл, харьцуулах гадаргыг дурын цэг, хэмжигдэхүүн, гадаргаар авсан солбицлын тогтолцоо
376.	Солбицол, өндөр, гравиметрийн тогтолцооны эрин	**Р:**Эпохы системы координат, высот и гравиметрии **E:**Epochs of coordinate system, height and gravimetry	Геодезийн хэмжилт, ажиглалт, судалгаанд одот ертөнцийн таталцал, агаар мандлын соронзон идэвхжилт, Дэлхийн дотоод гадаад хүчний үйлчлэлийн нөлөөллийн хувьсах үйл явцын өөрчлөлтийг тооцоолсон цаг хугацааны утга
377.	Туйлын солбицлын тогтолцоо	**Р:**Полярная система координат **E:**Polar coordinate system	Хавтгай дээрх цэг бүр туйлын өнцөг, туйлын радиусаар тодорхойлогдох хоёр хэмжээст солбицлын тогтолцоо
378.	Туйлын бөмбөрцгийн солбицлууд	**Р:**Полярные сферические координаты **E:**Polar spherical coordinates	Солбицлын тогтолцоонд дурын цэгийг туйлаар сонгож, бөмбөрцгийн гадаргын голдчоос зохих цэгүүдийн байрлалыг тодорхойлох хоёр өнцгийн хэмжигдэхүүн
379.	Туйлын бөмбөрцгийн ташуу солбицлын тогтолцоо	**Р:**Косая система полярных сферических координат Косая система координат **E:**Oblique system of Spherical polar coordinate	Туйл нь газар зүйн туйл ба экваторын хооронд байрлах туйлын бөмбөрцгийн солбицлын тогтолцоо
380.	Туйлын бөмбөрцгийн нормаль солбицлын тогтолцоо	**Р:**Нормальная система полярных сферических координат **E:**Normal system of spherical polar coordinate	Туйл нь газар зүйн туйлтай давхцах туйлын бөмбөрцгийн солбицлын тогтолцоо
381.	Туйлын бөмбөрцгийн хөндлөн	**Р:**Поперечная система полярных	Туйл нь экватор дээр байрлах туйлын бөмбөрцгийн тогтолцоо

	солбицлын тогтолцоо	сферических координат Поперечная система координат **E:**Transverse system of spherical polar coordinates Transverse coordinate system	
382.	Бөмбөрцгийн тэгш өнцгийн солбицлууд	**P:**Прямоугольные сферические координаты **E:**Rectangular spherical coordinates	Бөмбөрцгийн том босоо дугуй ба түүнд перпендикуляр байрлалтай том дугуйнуудын огтлолоор үүсэх солбицлын тогтолцоо
383.	Шугаман солбицлын тогтолцоо	**P:**Линейная система координат **E:**Linear coordinate system	Тэнхлэг нь шугаман биет байх нэг хэмжээст солбицлын тогтолцоо.*Тайлбар: Жишээ нь: шугам хоолойн дагуух зай, газрын тосны цооногийн гүний солбицол*
384.	Шугаман байрлалын тогтолцоо	**P:**Система линейных позиционирований **E:**Linear positioning system	Замын сүлжээний дагуу тодорхой суурь цэгээс зайг эхлэн хэмжих байршлын тогтолцоо
385.	Солбицлын бүс	**P:**Координатные зоны **E:**Grid zones/coordinate zones	Хоёр голдчоор хязгаарлагдсан Гаусс-Крюгерийн бүсчилсэн тэгш өнцгийн солбицлын тогтолцоонд 3 ба 6 градусын уртрагаар тодорхойлогдох Дэлхийн гадаргуугийн хэсэг
386.	Солбицлын хэмжээс	**P:**Координатная мера **E:**Coordinate dimension	Солбицлын тогтолцоонд байршил тодорхойлоход шаардлагатай тэнхлэг ба түүний хэмжээс тоо
387.	Солбицлын тор	**P:**Сетка координат **E:**Coordinate grid	Өөр хоорондоо босоо ба хэвтээ байдлаар харилцан огтлолцох тэгш өнцөгт солбицлын тэнхлэгтэй зэрэгцээ шулуунууд
388.	Босоо хавтгай	**P:**Вертикальная плоскость **E:**Vertical plane	Тухайн цэгийг дайрч гарсан эгц босоо шугамын хавтгай
389.	Геодезийн голдчийн хавтгай	**P:**Плоскость геодезического меридиана **E:**Geodetic meridian Plane	Тухайн цэгийн Дэлхийн эллипсоидын гадаргууд буулгасан нормалийг дайрах, түүний бага тэнхлэгтэй зэрэгцээ орших хавтгай
390.	Дэлхий төвт голдчийн хавтгай	**P:**Плоскость геоцентрического меридиана	Дэлхийн эргэлтийн тэнхлэг ба тухайн цэгийг дайрсан хавтгай

		E:Geocentric meridian	
391.	Анхны голдчийн хавтгай	**Р:**Плоскость начального меридиана **E:**Prime meridian plane	Уртрагийн тооллыг эхлэх голдчийн хавтгай
392.	Геодезийн өргөрөг	**Р:**Геодезическая широта **E:**Geodetic latitude	Тухайн цэгээс Дэлхийн эллипсоидын гадаргад буусан нормаль, экваторын хавтгай хоёрын хооронд үүссэн өнцөг
393.	Газар зүйн өргөрөг	**Р:**Географическая широта **E:**Geographic latitude	Экватораас тухайн цэгийн эгц босоо шулуун хүртэл голдчийн нумын өнцгөөр хэмжигдэх градусаар илэрхийлэгдэх зай
394.	Дэлхий төвт өргөрөг	**Р:**Геоцентрическая широта **E:**Geocentric latitude	Дэлхийн эргэлтийн тэнхлэгтэй перпендикуляр хавтгай ба Дэлхий төвт радиус-вектор хооронд үүссэн өнцөг
395.	Дэлхий төвт уртраг	**Р:**Геоцентрическая долгота **E:**Geocentric longitude	Тухайн цэгийн Дэлхий төвт голдчийн хавтгай ба Дэлхий төвт анхны голдчийн хавтгай хооронд үүссэн өнцөг
396.	Геодезийн тэгш өнцөгт, хавтгай солбицол	**Р:**Плоские прямоугольные геодезические координаты **E:**Plane coordinates	Дэлхийн эллипсоидын математикийн хуулиар дүрслэн харуулсан хавтгайн тэгш өнцгийн солбицол
397.	Байр зүйн төвт солбицол	**Р:**Топоцентрические координаты **E:**Topocentric coordinates	Эхлэл нь газар дээрх цэг байх харин тэнхлэг нь Дэлхий төвт солбицлын тогтолцооны тэнхлэгтэй зэрэгцээ байх солбицол
398.	Геодезийн оройн цэг	**Р:**Геодезический зенит **E:**Geodetic zenith	Дэлхийн эллипсоидод буулгасан нормаль шугам, тэнгэрийн бөмбөрцөгтэй огтлолцсон цэг
399.	Оройн зай	**Р:**Зенитное расстояние **E:**Zenith distance	Тухайн цэгээс оройн цэг болон хоёр дахь цэг рүү харсан чиглэлийн хоорондох өнцөг
400.	Геодезийн махиа	**Р:**Геодезическая кривизна **E:**Geodetic curvature	Гадаргуу дээрх шулууны геодезийн шулуунаас хазайлтын хэмжигдэхүүнийг илэрхийлэгч шулуун
401.	Нумын махиа	**Р:**Кривизна дуги **E:**The curvature of a curve	Тойргийн радиусын урвуу хэмжигдэхүүнтэй тэнцүү нумын үзүүлэлт
402.	Зайг хөрвүүлэх	**Р:**Редукция расстояния **E:**Distance reduction	Эллипсоидын гадарга дээрх хоёр цэгийн хоорондох зайг хавтгай дээр шилжүүлэхэд өгөх засвар

			Дэлхийн физик гадаргад хэмжсэн налуу зайг эхлээд хэвтээ тавилд, дараа нь квазигеоидын гадарга буюу референц эллипсоидын гадаргад улмаар хавтгайд дэс дараалуулан шилжүүлэх үйлдэл
403.	Чиглэлийг хөрвүүлэх	**Р:**Редуцирование направлений **E:**Direction reduction	Дэлхийн физик гадарга дээр хэмжсэн хэвтээ чиглэлийг референц эллипсоидын гадаргууд шилжүүлэх арга

ГЕОДЕЗИЙН СҮЛЖЭЭ
ГЕОДЕЗИЧЕСКАЯ СЕТЬ
GEODETIC NETWORK

404	Геодезийн сүлжээ	**Р:**Геодезическая сеть **E:**Geodetic network	Орон зайн гурав ба түүнээс дээш хэмжээст утгыг тодорхойлж, тэгшитгэн бодсон геодезийн байнгын цэг, тэмдэгтийн олонлогийг ойлгох ба байрлалын, өндрийн, гравиметрийн гэж ангилагдана
405	Астрономи-геодезийн сүлжээ	**Р:**Астрономо-геодезическая сеть **E:**Astro-geodetic network	Сүлжээний зарим цэгүүдийг астрономийн солбицол, зовхисоор тодорхойлсон геодезийн сүлжээ
406	Астроном-геодезийн суурь сүлжээ	**Р:**Фундаментальная астрономо-геодезическая сеть; ФАГС **E:**Fundamental astronomic-geodetic network	Дэлхий орон зайн солбицлын тогтолцоонд солбицол нь астрономийн ба геодезийн солбицлуудаар тодорхойлогдож анхны тулгуур өгөгдлүүдийг үүсгэгч геодезийн сүлжээ
407	Байрлалын сүлжээ	**Р:**Плановая сеть **E:**Position network	Солбицлыг тодорхойлж, тэгшитгэн бодсон геодезийн байнгын цэг тэмдэгтийн олонлог
408	Улсын геодезийн сүлжээ	**Р:**Государственная геодезическая сеть **E:**State geodetic network	Тухайн орны нутаг дэвсгэрт солбицлыг тархаах, геодезийн бусад сүлжээ байгуулахад тулгуур болох геодезийн сүлжээ
409	Геодезийн шигүүрлийн сүлжээ	**Р:**Геодезическая сеть сгушения **E:**Geodetic network densification	Геодезийн сүлжээг улам нягтруулах зорилгоор дээд ангиллын сүлжээнд тулгуурлан байгуулсан сүлжээ.
410	Зураглалын сүлжээ	**Р:**Съемочная геодезическая сеть **E:**Surveying network	Том масштабын байр зүйн зураглалд зориулан байгуулах геодезийн шигүүрлэлтийн сүлжээ /өтгөрүүлэлтийн сүлжээ

411	Өндөр нарийвчлалтай геодезийн сүлжээ	**Р:**Высокоточная геодезическая сеть (ВГС) **E:**High-precision Geodetic Network (HPGN)	Хиймэл дагуулын геодезийн хэмжилт, өндөр нарийвчлалын геометрийн нивелирдлэгийн өгөгдлөөр квазигеоидын өндрийг өндөр нарийвчлалтай тодорхойлсон геодезийн тулгуур сүлжээ
412	Хиймэл дагуулын геодезийн сүлжээ Дэлхийн Байрлал тогтоох хиймэл дагуулын тогтолцоо	**Р:**Спутниковая геодезическая сеть Глобальная навигационная спутниковая система-ГНСС **E:**Satellite geodetic network, Global Navigation Satellite System-GNSS	Навигацийн хиймэл дагуулын мэдээг ашиглан геодезийн хэмжилтийн математик боловсруулалтаар солбицол тодорхойлсон геодезийн цэгүүд бүхий байгууламж
413	Геодезийн тулгуур сүлжээг шигүүрүүлэх /өтгөрүүлэх	**Р:**Сгущение опорных геодезических пунктов **E:**Geodetic control densification	Астрономи-геодезийн дээд ангиллын сүлжээг нутаг дэвсгэрийг том масштабын байр зүйн зургаар зурагжуулахад шаардлагатай хэмжээнд нэмэлт сүлжээгээр шигүүрүүлэх үйлдэл
414	Триангуляци	**Р:**Триангуляция **E:**Triangulation	Гурвалжин хэлбэрээр байгуулж түүний өнцөг, зарим талуудыг хэмжиж геодезийн сүлжээ байгуулах арга
415			
416	Шугаман триангуляци	**Р:**Линейная триангуляция **E:**Delaunay triangulation	Тухайн гурвалжны оройг дайрч гарсан, өөр гурвалжны оройг дотор талдаа эс агуулсан гурвалжнуудаас үүсэх сүлжээ
417	Шугаман-өнцгийн триангуляци	**Р:**Линейно-угловая триангуляция **E:**Linear-angle triangulation	Гурвалжны талууд ба өнцгийг нэгэн адил хэмжих, сүлжээг чиглүүлэхийн тулд талууд дээр Лапласын зовхисыг хэмжих триангуляцийн төрөл
418	Триангуляцийн гинжин хэлхээ	**Р:**Цепь триангуляции **E:**Triangulation chain	Триангуляцийн сүлжээний эгнээний холбоос гурвалжнууд
419	Геодезийн сүлжээний эгнээ	**Р:**Ряд геодезической сети **E:**Series of geodetic network	Геодезийн сүлжээг уртраг, өргөргийн дагуу байрлалаар гүйцэтгэсэн геометрийн гинжилсэн гурвалжны хэлбэр
420	Трилатераци	**Р:**Трилатерация **E:**Trilateration	Гурвалжин заримдаа дөрвөн өнцөгт хэлбэрээр байгуулж түүний бүх талуудыг хэмжиж геодезийн сүлжээ байгуулах арга

421	Трилатерацийн дөрвөн өнцөгт	**P:**Геодезический четырехугольник трилатерации **E:**Geodetic trilateration quadrilateral	Тэгш өнцөгт дөрвөлжнөөр трилатерацийн сүлжээ байгуулах арга
422	Өндрийн сүлжээ	**P:**Высотная сеть **E:**Height network	Өндрийг нь тодорхойлж, тэгшитгэн бодсон геодезийн байнгын цэг тэмдэгтийн олонлог
423	Полигонометрийн сүлжээ	**P:**Полигонометрическая сеть. Полигонометрия **E:**Traversing	Цэг, тэмдэгтийн хоорондох зай, өнцгийг хэмжиж геодезийн сүлжээ байгуулах арга
424	Полигонометрийн сүлжээг шигүүрүүлэх	**P:**Сгущение полигонометрической сети **E:**Traversing densification	Ахисан зэрэглэлийн полигонометрийн сүлжээг нэмэлтээр шигүүрүүлж байгуулах геодезийн сүлжээний төрөл
425	Газар доорх геодезийн үндэслэл	**P:**Подземное геодезическое обоснование **E:**Geodetic underground surveying control/network	Газар доогуурх хонгил, байгууламжийн тэнхлэг, овор хэмжээг барьж байгуулахад зориулсан газар доогуур байгуулах полигонометрийн үндсэн ба ажлын сүлжээ
426	Сансрын геодезийн солбицол тодорхойлох арга	**P:**Метод космической геодезии **E:**Method of space geodesy	Дэлхий ба гаригийн таталцлын нэгдсэн тооллын системийг тогтоох, газрын гадарга дээрх цэгүүдийн солбицол тодорхойлох арга
427	Геодезийн сүлжээний холболт	**P:**Привязка геодезической сети **E:**Geodetic network referencing	Дээд ангийн сүлжээтэй шинээр байгуулах сүлжээг холбох хэмжилт
428	Геодезийн огтлол	**P:**Геодезическая засечка **E:**Geodetic intersection	Тодорхойлж байгаа эсвэл эхлэлийн цэг дээр хэмжилт хийх, эсвэл геодезийн байгууламжийн хэлбэрийг ашиглан цэгийн солбицол тодорхойлох арга
429	Шууд огтлол	**P:**Прямая засечка **E:**(Position) Intersection	Эхлэлийн цэгээс хийсэн огтлолоор солбицол тодорхойлох арга
430	Урвуу огтлол	**P:**Обратная засечка **E:**(Position) Resection	Тодорхойлж буй цэг дээр хийсэн огтлолоор цэгийн солбицол тодорхойлох арга
431	Хослуулсан огтлол	**P:**Комбинированная засечка **E:**Combined intersection	Солбицол тодорхойлох зорилгоор шууд ба урвуу огтлолын аргуудыг хослуулсан үйлдэл
432	Орон зайн шугаман огтлол	**P:**Линейная засечка **E:**Linear intersection	Эхлэл хоёр цэг хүртэлх зайг хэмжихэд суурилсан цэгийн

			байрлалыг тодорхойлох үйлдэл
433	Гурван хэмжээст орон зайн огтлол	**P:**Пространственная засечка **E:**Three-dimensional intersection	Гурав ба түүнээс олон тооны солбицолтой цэгүүд хүртэлх зайг хэмжиж объектын гурван хэмжээст орон зайн солбицол тодорхойлох арга
434	Өнцгийн огтлол	**P:**Угловая засечка **E:**Angular section	Тулгуур хоёр цэгийн солбицол, түүн дээр хэмжсэн өнцгүүдээр гуравдагч цэгийн солбицол бодох өнцгийн шууд огтлол
435	Өнцгийн урвуу огтлол	**P:**Угловая обратная Засечка **E:**Angular resection	Солбицлыг нь тодорхойлох цэг дээрээс солбицолтой гурван цэгүүд хоорондох хэвтээ хоёр өнцгийг хэмжиж, тодорхойлж буй цэгийн солбицол бодох арга
436	Өнцгийн шууд огтлол	**P:**Угловая прямая засечка **E:**Angular intersection	Солбицолтой хоёр цэгээс тодорхойлж буй цэг хүртэлх хоёр хэвтээ өнцөг, мөн хоёр цэгийг холбосон шулууны уртыг хэмжиж цэгийн солбицол тодорхойлох арга
437	Дурневын огтлол	**P:**Засечка Дурнева **E:**Durnev's intersection	Полигонометрийн сэлгэцийн цэгүүд дээрээс сэлгэцийн хоёр талд байгаа туслах цэгүүдийн солбицлыг олох арга
438	Геодезийн сүлжээний байгууламж	**P:**Геодезическое построение **E:**Geodetic construction	Геодезийн байрлал, өндрийн сүлжээний цэг дээр босгосон геометрийн дүрс бүхий байгууламж
439	Геодезийн дөрвөн өнцөгт	**P:**Геодезический четырехугольник **E:**Geodetic quadrangle	Геодезийн сүлжээ байгуулах дөрвөн өнцөгт хэлбэрийн байгууламж
440	Геодезийн сүлжээний эхлэл тал	**P:**Исходная сторона геодезической сети Исходная сторон **E:**Base-line	Өгөгдсөн чиглэл уртад харьцуулан бусад талын үзүүлэлтийг тодорхойлох геодезийн сүлжээний тал
441	Суурь талын сүлжээ	**P:**Базисная сеть **E:**Base line network	Геодезийн сүлжээний суурь талын уртаас триангуляцийн сүлжээний талын уртыг тригонометрийн аргаар тодорхойлох гурвалжны систем
442	Суурь тал	**P:**Базисная сторона **E:**Base line	Геодезийн сүлжээний талыг шууд хэмжиж уртыг тодорхойлсон, бусад талуудын уртыг тодорхойлоход ашиглах триангуляцийн гурвалжны нэг тал

443	Суурь талын хэмжилт	**Р:**Базисные измерения **E:**Base-line measurement	Уртын хэмжүүрийн жишиг эсвэл сүлжээний масштабыг хадгалах зорилгоор зайг шууд хэмжих технологийн үйлдэл
444	Триангуляцийн гурвалжны гарах тал	**Р:**Выходная сторона треугольника триангуляции Выходная сторона **E:**External baseline	Геодезийн суурь талын сүлжээнээс бусад талын уртыг тодорхойлсон триангуляцийн гурвалжны тулгуур тал
445	Улсын геодезийн сүлжээг нөхөн сэргээх (байрлалын өндрийн, гравиметрийн)	**Р:**Восстановление государственной (геодезической, нивелирной, гравиметрической) сети **E:**Restoration state (geodetic, leveling, gravimetric) networks	Улсын геодезийн сүлжээний суурь өгөгдлүүдийг хадгалах, тогтоосон нарийвчлал, сүлжээний нягтралыг хангахад чиглэгдсэн геодезийн байнгын цэг, тэмдэгт, тэмдэглээсийг сэргээх үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа

ӨНДРИЙН СҮЛЖЭЭ
НИВЕЛИРОВАНИЕ
LEVELING

446.	Далай, тэнгисийн дундаж түвшин	**Р:**Средний уровень моря **E:**Mean sea level	Далай тэнгисийн усны түвшний олон жилийн ажиглалтын үр дүнд гаргаж авсан бүх цаг үеийн дундаж үзүүлэлт
447.	Өндөр	**Р:**Высота **E:**Elevation	Тооллын гадаргаас сонгосон цэг хүртэл энэ гадаргын нормалиар хэмжигдсэн зай. Цэгийн өндөр тооллын гадаргаас дээш хэмжигдсэн бол эерэг харин доош хэмжигдсэн бол сөрөг
448.	Ортометрийн өндөр	**Р:**Ортометрическая высота **E:**Orthometric height	Газрын гадарга дээрх тухайн цэгээс геоид (тооллын эхлэлийн гадарга) хүртэл эгц босоо шугамын чиглэлээр хэмжигдсэн зай
449.	Нормаль өндөр $H\gamma$	**Р:**Нормальная высота $H\gamma$ **E:**Normal height $H\gamma$	Газрын гадарга дээрх тухайн цэгээс квазигеоид (тооллын эхлэлийн гадарга) хүртэл нормаль шугамын чиглэлээр хэмжигдсэн зай
450.	Динамик өндөр	**Р:**Динамическая высота **E:**Dynamic height	Тухайн цэг дэх геопотенциал хэмжигдэхүүнийг Дэлхийн хүндийн хүчний хурдатгалын зарим тогтмол утгад харьцуулсан тоон утга
451.	Геодезийн өндөр	**Р:**Высота геодезическая **E:**Geodetic height	Газрын гадарга дээрх тухайн цэгээс референц эллипсоид хүртэлх нормаль шугамын чиглэлээр хэмжсэн зай

452.	Ноёлох өндөр	**P:**Высота командная **E:**Command height	Газрын эерэг хэлбэртэй гадарга дээрх хамгийн өндөр цэг
453.	Үнэмлэхүй өндөр	**P:**Высота абсолютная **E:**Absolute height	Тухайн өндрийн тогтолцоонд тооллын эхлэл болгон авсан түвшнээс газрын гадарга дээрх цэг хүртэлх хүндийн хүчний орны эгц босоо шугамын дагуух зай
454.	Харьцангуй өндөр	**P:**Высота относительная **E:**Relative height	Сонгон авсан буюу тооллын эхлэл болгон авсан түвшнээс гадаргаас газрын гадарга дээрх өгөгдсөн цэг хүртэлх хүндийн хүчний орны эгц босоо шугамын дагуух зай
455.	Багажийн түвшний өндөр	**P:**Высота горизонта прибора **E:**Height of instrument	Тодорхой өндөртэй репер дээр барьсан рейкнээс авсан тооллыг реперийн өндөр дээр нэмж тодорхойлж бодсон нивелирийн харах тэнхлэгийн өндөр
456.	Багажийн өндөр	**P:**Высота прибора **E:**Device height	Цэгийн оройгоос нивелирийн харах хэвтээ тэнхлэг буюу теодолит, тахеометрийн дурангийн эргэх тэнхлэг хүртэлх эгц босоо зай
457.	Өндөржилт	**P:**Превышение **E:**Height difference	Газрын гадарга дээрх цэгүүдийн өндрийн ялгавар
458.	Өндрийн хэмжилт	**P:**Вериткальный измерений **E:**Veritical measurement	Өгөгдсөн талбай дээр зөвхөн цэгүүдийн өндрийг тодорхойлох хэмжилт
459.	Нивелирийн /өндрийн/ сүлжээ	**P:**Нивелирная сеть **E:**Leveling network	Өндрийг нь тодорхойлж, тэгшитгэн бодсон геодезийн байнгын цэг тэмдэгтийн олонлог
460.	Өндрийн сүлжээний хэмжилт	**P:**Измерения нивелирных сетей **E:**Measurements of leveling networks	Геометрийн нивелирдлэгийн аргаар Монгол Улсын өндрийн сүлжээний байгуулах хэмжилт хийх үйл ажиллагаа
461.	Нивелирдлэг	**P:**Нивелирование **E:**Leveling	Газрын гадарга цэгүүдийн өндрийн зөрүүг эхлэл түвшний гадаргатай харьцангуй тодорхойлох арга
462.	Геометрийн нивелирдлэг	**P:**Геометрическое нивелирование **E:**Spirit levelling	Хэвтээгээр хараалах тэнхлэг бүхий геодезийн багажаар хийх нивелирдлэг
463.	Тригонометрийн нивелирдлэг	**P:**Тригонометрическое нивелирование **E:**Trigonometric leveling	Налуугаар хараалах тэнхлэг бүхий геодезийн багаж (теодолит, тахеометр)-аар нивелирдлэг хийх арга

464.	Тригонометрийн шууд, урвуу нивелирдлэг	**P:**Двухсторонное тригонометрическое нивелирование **E:**Direct/indirect trigonometrical leveling	Налуу харалтын тэнхлэг бүхий геодезийн багаж (теодолит, тахеометр)-аар шууд, урвуу нивелирдлэг хийж цэгүүдийн өндөр тодорхойлох арга
465.	Тригонометрийн нэг талын нивелирдлэг	**P:**Одностороннее тригонометрическое нивелирование **E:**Single-run trigonometrical leveling	Налуу харалтын тэнхлэг бүхий геодезийн багаж (теодолит, тахеометр)-аар нэг чиглэлд нивелирдлэг хийж цэгийн өндөр тодорхойлох арга
466.	Барометрийн нивелирдлэг	**P:**Барометрическое нивелирование **E:**Barometric leveling	Хоёр цэгийн өндрийн зөрүүг агаарын даралтын өөрчлөлтөөр тодорхойлох нивелирдлэг
467.	Агаараас нивелирдлэг хийх	**P:**Аэронивелирование **E:**Aeroleveling	Агаарын зураглалын явцад радио-өндөр хэмжүүр ба статоскопын тусламжтайгаар гадаргын цэгийн өндрийг тодорхойлох арга
468.	Гидростатикийн нивелирдлэг	**P:**Гидростатическое нивелирование **E:**Hydrostatic leveling	Хоорондоо хоолойгоор холбогдож шингэнээр дүүргэсэн хос савуудын даралтын шатлалын зөрүүгээр эхлэл цэгтэй харьцангуйгаар тухайн цэгүүдийн өндрийг тодорхойлох арга
469.	Шууд, урвуу нивелирдлэг	**P:**Нивелирование прямо и обратно **E:**Direct and indirect leveling	Өндрийн I, II ба III ангийн сүлжээ байгуулах арга
470.	Богино цацрагаар нивелирдлэг хийх	**P:**Нивелирование коротким лучом **E:**Shot signhting distance levelling	Барилга байгууламжийн бүтээц, тоног төхөөрөмжийн эд ангийг маш богино зайнд тэнхлэг тохируулагчтай эсвэл авцалдаат тэгшлүүртэй нивелирээр өндөр нарийвчлалтай байрлуулах нивелирдлэгийн төрөл
471.	Квадратаар нивелирдлэг хийх	**P:**Нивелирование по квадратам **E:**Levelling by squares	Барилга байгууламжийн талбай, нисэх буудлын тэгш гадаргыг тэгш өнцөгт дөрвөлжин хэлбэрээр байгуулсан сүлжээгээр цэгүүдийн өндөр тодорхойлох арга
472.	Дундаас нивелирдлэг хийх арга	**P:**Метод нивелирования из середины **E:**Leveling method from the middle	Нивелирийн зогсоолоос арын ба өврийн рейк хүртэлх зай тэнцүү байх үед өндөржилт тодорхойлох арга
473.	Нивелирийн зогсоол	**P:**Нивелирная станция **E:**Leveling station	Цэгүүдийн хоорондох өндөржилтийг тодорхойлох

			өндрийн сэлгэцэд өндөр хэмжих багаж байрлуулах цэг
474.	Нивелирийн зогсоолын мөр	**P:**Плечо на нивелирной станции **E:**Leveling line	Нивелирдлэгийн явцад нивелирээс арын ба өврийн рейк хүртэлх зай
475.	Мөрийн зөрүү	**P:**Разность плечо нивелирный станции **E:**Difference of leveling station line	Нивелирдлэгийн явцад нивелирээс арын ба өврийн рейк хүртэлх зайны зөрүү
476.	Улны зөрүү	**P:**Неравенство высот нулей реек **E:**Levling rod difference	Хоёр рейкны улны өндрийн зөрүүг тодорхойлох арга
477.	Геодезийн өндөр хэмжигч Өндөр хэмжигч	**P:**Геодезический высотомер Высотомер **E:**Geodetic altimeter	Өндөр эсвэл өндөржилт тодорхойлох зориулалтын геодезийн багаж
478.	Эхлэл репер	**P:**Репер исходный **E:**Initial benchmark	Өндрийн тоотыг эхлэл болгон авсан репер

БАЙРЛАЛ ТОДОРХОЙЛОХ ДАЯАРЧЛАЛЫН ТОГТОЛЦОО
ГЛОБАЛЬНАЯ СИСТЕМА ОПРЕДЕЛЕНИЯ МЕСТОПОЛОЖЕНИЯ
GLOBAL POSITIONING SYSTEM

479.	Байрлал тодорхойлох	**P:**Позиционирование **E:**Positioning, GPS measurement, GPS surveying	1.Навигацийн хиймэл дагуулыг ашиглан навигацийн хүлээн авагчаар объектын орон зайн солбицлыг тодорхойлох 2.Хөдөлгөөнт биетийг шаардлагатай байрлалд шилжүүлэх зорилготой шилжилт хөдөлгөөнийг нь хянах үйл ажиллагаа. *Тайлбар: Объект гэдэгт геодези, газар зохион байгуулалт, кадастрын зураглалд ашиглах улсын, орон нутгийн геодезийн сүлжээний цэгүүд хамаарна.*
480.	Үнэмлэхүй байрлал тодорхойлох	**P:**Абсолютные (навигационные) определения местоположения **E:**Absolute positioning, single point positioning, point positioning)	Хиймэл дагуулуудын хэмжилтээр объектын байрлал ба цаг хугацааг бусад цэгүүд дээрх хэмжилтүүдээс хамаарахгүйгээр нэг хүлээн авагчаар тодорхойлох арга
481.	Навигацийн хиймэл дагуулын тогтолцоо	**P:**Навигационная спутниковая система **E:**Navigation satellite system	Сансрын навигацийн хиймэл дагуул дээр байрлуулсан төхөөрөмжөөс радио долгионоор дамжуулж буй фаз, код, цагийн мэдээг хүлээн авч суурь талыг бодох замаар орон

			зайн солбицлыг заасан системд тодорхойлох тогтолцоо
482.	Харьцангуй байрлал тодорхойлох	**P:**Относительное позиционирование **E:**Relative positioning	Тулгуур цэг ба тодорхойлж буй цэгүүд дээр байрлуулсан навигацийн системийн хүлээн авагчдын боловсруулалтыг хамтатган хийж хоорондох векторыг бодох замаар байрлал тодорхойлох технологи
483.	Дифференциал аргаар харьцангуй байрлал тодорхойлох	**P:**Относительные (дифференциальные) определения **E:**Differential positioning, relative positioning	Тулгуур цэг дээрх хүлээн авагчийн хэмжилтийн үр дүнгээр байрлалыг нь тодорхойлох цэг дээрх хүлээн авагчдын хэмжилтийн үзүүлэлтүүдэд зохицсон засваруудыг тодорхойлох замаар хэмжилтийн боловсруулалтаа тус тусдаа хийж байрлал нарийвчлан тодорхойлох арга
484.	Дифференциал аргаар байрлал тодорхойлох	**P:**Дифференциальное позиционирование **E:**Differential positioning	Дөрөв ба түүнээс дээш навигацийн хиймэл дагуулуудаас дамжуулсан радио долгионыг навигацийн системийн хүлээн авагч хүлээн авч радио долгионуудын уртыг нь фазын аргаар бодож замаар тодорхойлсон суурь талуудын шууд огтлолоор тухайн агшинд байрлал тодорхойлох арга
485.	Байрлал тодорхойлох глобал тогтолцоо	**P:**Глобальная система определения место положения **E:**GPS-Global Positioning System	АНУ-ын байрлал тодорхойлох даяарчлалын хиймэл дагуулын тогтолцоо
486.	Анхдагч байрлалыг тодорхойлох	**P:**Автономное позиционирование **E:**Autonomous positioning	Дөрөв ба түүнээс дээш хиймэл дагуулаас навигацийн системийн хүлээн авагч хүртэлх суурь талыг кодын мэдээний тусламжтайгаар бодож шууд огтлолоор тухайн агшинд байрлал тодорхойлох арга
487.	Байрлал тодорхойлох хиймэл дагуулын тогтолцоо	**P:**Спутниковая система позиционирования **E:**Satellite positioning system	Хиймэл дагуулаас илгээж буй долгион хүлээн авч боловсруулалт хийх зарчим дээр үндэслэсэн байрлалын тогтолцоо
488.	Навигаци; Чиглэл тодорхойлох ухаан	**P:**Навигация **E:**Navigation	Нисэх хэрэгсэл болон онгоцны нислэгийн замналыг тодорхой утгаараа удирдан чиглүүлэг хийх онол, хэрэглээний аргыг

			багтаасан, улмаар түүний хөдөлгөөнийг чиглүүлэх тоноглол, багаж, хэрэгсэл, радио замналын систем зэргийн тусламжтайгаар байрлалыг тооцох, тодорхойлох аргыг судалдаг шинжлэх ухааны чиглэл
489.	Байрлал тодорхойлох глобал тогтолцоо-NAVSTAR-GPS	**Р:**Американская Глобальная Навигационная Спутниковая Система- **E:**Navigation System by Timing and Ranging-NAVSTAR GPS-Global Positioning System	Дэлхийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хөдөлгөөнт ба хөдөлгөөнт бус объектуудын байрлал тодорхойлох АНУ-ын даяарчилсан хиймэл дагуулын тогтолцоо
490.	Байрлал тодорхойлох глобал тогтолцоо-ГЛОНАСС	**Р:**Глобальная навигационная спутниковая система- **E:**Global Navigation Satellite System-GLONASS	Дэлхийтэй харьцангуй солбицлын тогтолцоонд геодезийн сүлжээний байршил тодорхойлох зориулалттай ОХУ-ын хиймэл дагуулын тогтолцоо
491.	GPS долоо хоног	**Р:**GPS неделя **E:**GPS week	GPS нь 1980 оны 01 сарын 05-06 шилжих шөнийн 00 цаг (0 цаг)-ийг эхлэл болгон түүнтэй харьцангуйгаар дагуул бүрээс цагийн мэдээ хүлээн авдаг ба үүний 7 хоног бүрийг тоон утгаар тэмдэглэснийг GPS-ийн 7 хоног гэж нэрлэнэ. Жишээ нь:2021 оны 06 дугаар 09-ны өдөр нь 2161 дэх GPS-ийн 7 хоногийн 4 дэх өдөр юм.
492.	Геодезийн сүлжээний цэгийн байрлал тодорхойлох	**Р:**Определение координат пункта спутниковой геодезической сети по навигационными спутниковыми измерениями **E:**Determining coordinates of geodetic point by navigation satellite measurements	Навигацийн хүлээн авагчийг ашиглаж геодезийн сүлжээний цэгийн төвийн орон зайн солбицлыг тодорхойлох арга
493.	Геодезийн сүлжээний цэгийн солбицол	**Р:**Абсолютный метод определения координат пункта спутниковой	Геодезийн сүлжээний цэгийн байрлалыг хиймэл дагуулуудын хэмжилтээр бусад цэгүүд дээрх хэмжилтүүдээс

	тодорхойлох үнэмлэхүй арга	геодезической сети по навигационным спутниковым измерением **E:**Absolute method of Determining coordinates of geodetic point by navigation satellite measurements	хамааралгүйгээр гурван хэмжээсээр тодорхойлох арга
494.	Геодезийн сүлжээний цэгийн солбицол тодорхойлох харьцангуй арга	**P:**Относительный метод определения координат пункта спутниковой геодезической сети по навигационным спутниковым измерениям **E:**Relative method of Determining coordinates of geodetic point by navigation satellite measurements	Дэлхий төвт, дэлхийтэй харьцангуй буюу орон зайн солбицлын тогтолцоонд навигацийн хиймэл дагуулын геодезийн сүлжээний цэгийн солбицлыг навигацийн хүлээн авагчаар тулгуур цэгтэй харьцангуйгаар тодорхойлох арга
495.	Навигацийн хиймэл дагуулын хэмжилтийн нарийвчлал	**P:**Точность навигационных определений ГНСС **E:**The accuracy of navigation GNSS	Навигацийн хиймэл дагуулаас хүлээн авагч хүртэлх суурь талыг гадаад (цагийн явалт, сансрын радиац, сансрын даралт) засварыг тооцож, орон зайн солбицлыг тодорхойлох нарийвчлал
496.	Навигацийн тодорхойлолтын стандарт алдаа	**P:**Стандартная погрешность навигационных определений ГНСС **E:**Standard error of navigation GNSS	Хиймэл дагуулын хөдөлгөөний вектор хурд, цагны заалтын засвар, орон зайн солбицлыг тодорхойлох өгөгдсөн түвшин
497.	Хэрэглэгчдийн байршил тодорхойлох үнэмлэхүй нарийвчлал	**P:**Абсолютная точность определения местоположения потребителя ГНСС **E:**Absolute accuracy of GNSS positioning	Навигацийн хиймэл дагуулаас хүлээн авагч хүртэлх суурь талыг гадаад болон дотоод (Дэлхийн эргэлт, туйлын шилжилт, туйлын долгисол, хүлээн авагчийн цагийн явалт) хүчин зүйлсийг тооцон дэлхий төвт орон зайн солбицлын тогтолцоонд хэрэглэгчдийн байршил тодорхойлох нарийвчлал
498.	Хэрэглэгчдийн байршил тодорхойлох үнэлэхүй алдаа	**P:**Асолютная погрешность определения	Навигацийн хиймэл дагуул хэрэглэгчдийн байршлыг геотөвт орон зан солбицлын

		местоположения потребителя ГНСС **E:**Asolute error of GNSS positioning	тогтолцоонд тодорхойлох нарийвчлал
499.	Нарийвчлал бууруулах геометр хүчин зүйл	**P:**Геометрический фактор понижения точности **E:** Dilution of Precision	Хиймэл дагуулын геометр байрлалаас байршил ба цагийг тодорхойлох нарийвчлалыг бууруулах үзүүлэлтийг тодорхойлох хүчин зүйл
500.	Навигацийн хиймэл дагуул хэрэглэгчдийн босоо байршил тодорхойлох нарийвчлалын геометр хүчин зүйл	**P:**Геометрический фактор точности определения местоположения потребителя ГНСС по вертикали **E:**Vertical Dilution of Precision	$VDOP = \frac{\sigma_h}{\sigma_{\text{пд}}}$- Хэрэглэгчдийн өндрийн σ_h байршлыг тодорхойлох дундаж квадрат алдаа ба навигацийн хиймэл дагуулын хуурамч $\sigma_{\text{пд}}$ алслал хүртэл зайг тодорхойлох дундаж квадрат алдаа хороондын пропорционал итгэлцүүр
501.	Өндөр тодорхойлох нарийвчлалыг бууруулах геометр хүчин зүйл	**P:**Геометрический фактор понижения точности определения высоты **E:** Geometric factor of Vertical Dilution of Precision	Хиймэл дагуулын геометр байрлалаас хамаарсан өндрийг тодорхойлох нарийвчлалыг бууруулах үзүүлэлтийг тодорхойлох хүчин зүйл
502.	Навигацийн хиймэл дагуул хэрэглэгчдийн орон зайд байршил тодорхойлох нарийвчлалын геометр хүчин зүйл	**P:**Геометрический фактор точности определения местоположения потребителя ГНСС в пространстве **E:**Geometric/Position Dilution of Precision	$PDOP = \sqrt{HDOP^2 + VDOP^2}$- Навигацийн хиймэл дагуул хэрэглэгчдийн орон зайн солбицол тодорхойлох нарийвчлалын итгэлцүүр
503.	Орон зайд байршил тодорхойлох нарийвчлалыг бууруулах геометр хүчин зүйл	**P:**Геометрический фактор понижения точности определения местоположения в пространстве **E:**Geometric factor of Geometric/Position Dilution of Precision	Хиймэл дагуулын геометр байрлалаас хамаарсан орон зайд байрлалыг тодорхойлох нарийвчлалыг бууруулах үзүүлэлтийг тодорхойлох хүчин зүйл
504.	Хүлээн авагчийн цагны заалтыг тодорхойлох нарийвчлалыг бууруулах геометр хүчин зүйл	**P:**Геометрический фактор понижения точности определения показаний часов приемника **E:**Geometric factor to reduce the accuracy of	Хиймэл дагуулын геометр байрлалаас хамаарсан цагийн заалтын тодорхойлох нарийвчлалыг бууруулах үзүүлэлтийг тодорхойлох хүчин зүйл

		determining the receiver clock	
505.	Навигацийн хиймэл дагуул хэрэглэгчдийн хэвтээ байршил тодорхойлох нарийвчлалын геометр хүчин зүйл	**Р:**Геометрический фактор точности определения местоположения потребителя ГНСС по горизонтали **E:**Horizontal Dilution of Precision	$HDOP = \frac{\sqrt{\sigma_x^2+\sigma_y^2}}{\sigma_{\text{пд}}}$ Хэрэглэгчдийн хавтгайн солбицол σ_x ба σ_y тодорхойлох дундаж квадрат алдаа ба навигацийн хиймэл дагуулын хуурамч $\sigma_{\text{пд}}$ алслал хүртэл зайг тодорхойлох дундаж квадрат алдаа хороондын пропорцианал итгэлцүүр
506.	Байрлалын солбицол тодорхойлох нарийвчлалыг бууруулах геометр хүчин зүйл	**Р:**Геометрический фактор понижения точности плановых координат **E:**Geometric factor of Horizontal Dilution of Precision	Хиймэл дагуулын геометр байрлалаас хамаарсан байрлалын солбицлыг тодорхойлох нарийвчлалыг бууруулах үзүүлэлтийг тодорхойлох хүчин зүйл
507.	Фазын хэмжилтийн нэг дэх (эхний) зөрүү	**Р:**Первичные разности (фазовых измерений в спутниковых наблюдениях) **E:**Primary difference (phase measurements satellite observations)	Навигацийн нэг хиймэл дагуулаас хоёр хүлээн авагч дээр нэг агшинд хийх фазын хэмжилтийн зөрүү
508.	Фазын хэмжилтийн хоёр дахь зөрүү	**Р:**Вторичные разности (фазовых измерений в спутниковых наблюдениях) **E:**Second differences (phase measurements satellite observations)	Навигацийн хоёр хиймэл дагуулаас хоёр хүлээн авагч дээр нэг агшинд хийх хоёр фазын хэмжилтийн зөрүү
509.	Фазын хэмжилтийн гурав дахь зөрүү	**Р:**Третья разность (фазовых измерений в спутниковых наблюдениях) **E:**Third differences (phase measurements in satellite observations)	Хоёр өөр агшинд хэмжсэн хоёр фазын зөрүүний ялгавар
510.	Хиймэл дагуулын хэмжилтийн математик боловсруулалт	**Р:**Постобработка навигационных спутниковых измерений	Орон зайн тэгш өнцөгт солбицлыг тодорхойлох зорилгоор хиймэл дагуулын геодезийн сүлжээний цэгүүдээс даяарчлалын хиймэл дагуулын хэрэглэгчдийн хүлээн авагчийн

		E:Post-processing of navigation satellite measurements	тусламжтайгаар хиймэл дагуулын хэмжилтийн үр дүнг суурин аргаар математик боловсруулалт хийх арга
511.	Навигацийн хиймэл дагуулын хэмжилт	**P:**Навигационное спутниковое измерение **E:**Navigation satellite measurement	Навигацийн хиймэл дагуулаас дамжуулж буй радио долгионоор илгээсэн мэдээг навигацийн хүлээн авагчаар хүлээн авч, боловсруулах үйлдэл
512.	Навигацийн мэдээлэл	**P:**Навигационная информация **E:**Navigation information	Навигацийн хүлээн авагчийн цаг хугацаатай харьцангуй вектор өөрчлөлтийн өгөгдөл
513.	P-код	**P:**Радио сигнал высокой точности-P код **E:**P-code precision code	Навигацийн хиймэл дагуулын радио дохионы дециметрийн нарийвчлалтай хэмжилтийн код
514.	C/A-код	**P:**Радио сигнал стандартной точности **E:**Coarse acquisition code	Навигацийн хиймэл дагуулын радио дохионы метрийн нарийвчлалтай хэмжилтийн код
515.	Гравиметрийн ажлын навигацийн хангалт	**P:**Навигационное обеспечение гравиметрических работ **E:**Navigation ensuring gravimetric works	Тэнгисийн гравиметрийн хүндийн хүчний хурдатгал тодорхойлсон цэгийн солбицол, усны гүн болон хөлгийн хурд, чиглэлийг тодорхойлох иж бүрэн ажил
516.	Навигацийн хиймэл дагуулын дохио	**P:**Навигационный сигнал ГНСС **E:**Navigation signal of GNSS	Навигацийн хиймэл дагуулын навигацийн мэдээлэл, цагны заалтыг дамжуулж буй хэрэглэгчдэд зориулсан радио дохио
517.	Радио навигацийн дохио	**P:**Радио-навигационный сигнал **E:**Radio navigational signal	Навигацийн мэдээллийг агуулж буй навигацийн хиймэл дагуулын дохио
518.	Дифференциал засвар	**P:**Дифференциальная поправка **E:**Differential correction	Хэрэглэгчдийн орон зайн солбицлын нарийвчлалыг сайжруулах зорилгоор фазын үлдэгдлийг тооцох засвар
519.	Дифференциал горим	**P:**Дифференциальный режим **E:**Differential mode	GNSS-ийн хоёр ба түүнээс дээш хиймэл дагуулаас тухайн агшинд хүлээн авсан хоёр ба түүнээс дээш долгионуудад дифференциал засварыг тооцож байрлал тодорхойлох ажлын горим

520.	Статик горим	**P:**Статический режим **E:**Static mode	Хугацааны тодорхой заагт тулгуур болон үл мэдэгдэх цэг дээр байрлуулсан хүлээн авагчаар зэрэг хэмжсэн GNSS-ийн хоёр ба түүнээс дээш хиймэл дагуулаас антен хүртэл хэмжсэн суурь талуудын дунджаар тулгуур цэгтэй харьцангуй векторыг тодорхойлох ажлын горим
521.	Статик хэмжилт	**P:**Быстрый статический метод **E:**Static measurement	Зөөврийн хүлээн авагчаар нэг цэг дээр 5-20 минутын нэг удаагийн хэмжилт хийх хиймэл дагуулын харьцангуй тодорхойлолт хийх арга
522.	Кинематик хэмжилт	**P:**Кинематический способ **E::**Kinematic measurement	Хугацааны тухайн агшинд тулгуур болон үл мэдэгдэх цэг дээр байрлуулсан хүлээн авагчаар зэрэг хэмжсэн GNSS-ийн хоёр ба түүнээс дээш хиймэл дагуулаас антен хүртэл хэмжсэн суурь талуудаар цэгүүдийн хоорондох солбицлын өсөлтийг тулгуур цэгтэй харьцангуйгаар тодорхойлох ажлын горим
523.	Хэмжилтийн ээлж	**P:**Сеанс (спутниковых) наблюдений (сессия) **E:**Session	Хиймэл дагуулуудын өгөгдлүүд, хэмжилт эхлэх хугацаа ба солбицлуудаас хамааран тогтоогддог хэмжилтийн өгөгдөл цуглуулах цаг хугацааны давталтын үе
524.	“Зогс-яв” хэмжилт	**P:**Режим измерении «Стой-иди» **E:**Stop and go, semi-kinematic measurement	Зөөврийн хүлээн авагчаар цэг дээр 1 минут хүртэл хугацаагаар хэмжилт хийх кинематик хэмжилтийн арга
525.	Кинематик аргаар байршил тодорхойлох горим	**P:**Кинематический режим определения местоположения **E:**Kinematic positioning mode	Хэрэглэгчдийн байршил орон зай, цаг хугацааны орчинд байнга өөрчлөгдөх үеийн хүлээн авагчийн байрлалыг тодорхойлох горим
526.	Бодит агшны кинематик хэмжилтийн горим	**P:**Кинематический режим определения реальном масштабе времени **E:**Real-time kinematic mode	Хиймэл дагуулын геодезийн сүлжээний тодорхойлж буй цэг дээр хийсэн хэмжилтийн мэдээллийг боловсруулахын тулд холбооны сүлжээгээр тулгуур сүлжээний цэг рүү дамжуулах кинематик горим
527.	Хүлээн авагч	**P:**Геодезический спутниковый приемник	Геодезийн ажил гүйцэтгэх зориулалтаар хиймэл дагуулаас

		E:Geodetic satellite receiver	дамжуулж буй кодын фазын мэдээллийг авах хүлээн авагч
528.	Олон давтамжтай геодезийн хүлээн авагч	**P:**Многочастотная геодезическая навигационная аппаратура потребителя ГНСС **E:**Multi-frequency geodetic navigation receiver of GNSS	Навигацийн хиймэл дагуулын 2-оос дээш ($GPS\ L1, L2, L5, C\ Galileo\ E1, E2C, E2$) давтамж дээр үүсгэсэн дохио хүлээн авах хүлээн авагч
529.	Нэг давтамжтай геодезийн хүлээн авагч	**P:**Одночастотная геодезическая навигационная аппаратура потребителя ГНСС **E:**Single-frequency geodetic navigation receiver of GNSS	Навигацийн хиймэл дагуулын 1 ($GPS\ L1, Galileo\ E1$ гэх мэт) давтамж дээр үүсгэсэн дохио хүлээн авах хүлээн авагч
530.	Хоёр давтамжтай геодезийн хүлээн авагч	**P:**Двухчастотная геодезическая навигационная аппаратура потребителя ГНСС **E:**Dual-frequency geodetic navigation receiver of GNSS	Навигацийн хиймэл дагуулын 2 ($GPS\ L1, L2\ Galileo\ E1, E2$ гэх мэт) давтамж дээр үүсгэсэн дохио хүлээн авах хүлээн авагч
531.	Автозамын навигацийн газрын зураг	**P:**Навигационная карта для автомобильных дорог **E:** Navigational Road Chart	Авто тээврийн навигацийн асуудлыг шийдвэрлэх зорилго бүхий газар орчны навигацийн мэдээллийг агуулсан төрийн болон хувийн хэвшлийн газрын зураг
532.	Тэнгисийн навигацийн газрын зураг	**P:**Навигационная морская карта **E:** Navigational Nautical Chart	Усан тээврийн хөлөг онгоц жолоодоход ашиглах навигаци-ус зүйн элементийн мэдээлэл агуулсан газрын зураг
533.	Олон улсын байнгын ажиллагаатай станцуудын сүлжээ	**P:**Сеть станций IGS **E:**IGS Network	Олон улсын геодезийн албанаас Дэлхийн эргэлт, гадаргуун өөрчлөлтийг судлах зорилгоор байгуулсан ГЛОНАСС (GPS)-ын байнгын ажиллагаатай станцуудын сүлжээ
534.	ПЗ-90 солбицлын тоглолцоо	**P:**Система ПЗ-90 /Система позицирование/ **E:**Positioning system-90	Дэлхийн хүндийн хүчний төвд солбицлын эхлэлтэй ОХУ-ын 1990 оны солбицлын тогтолцоо
535.	Өгөгдлийн RINEX формат	**P:**Формат данных RINEX **E:**RINEX data	Навигацийн хүлээн авагчийн хэмжилтийн өгөгдлийг солилцох олон улсын нэгдсэн загвар

536.	Суурь вектор	**Р:**Опорный вектор **E:**Base vector	Навигацийн хүлээн авагчийн антен байрлуулсан хоёр цэгийн хоорондох суурь вектор
537.	Вектор хурд	**Р:**Вектор скорости **E:**Speed vector	Хоёр өөр эрин дэх хиймэл дагуулын хүлээн авагчийн солбицлын тэнхлэг бүр дээрх өөрчлөлт
538.	Хиймэл дагуулын геодезийн хэмжилтийн байнгын ажиллагаатай станц/CORS/	**Р:**Постоянная станция геодезических измерений_ГНСС **E:** Continuously Operating Reference Stations of GNSS	Навигацийн хиймэл дагуулын дохио хүлээн авах, хадгалах, боловсруулах, өөрийн солбицол, өндрийг тухайн агшин бүрд тодорхойлох, мэдээллээ хэрэглэгчдэд түгээх байнгын тасралтгүй үйл ажиллагаатай иж бүрэн цахим төхөөрөмж бүхий байгууламж
539.	Хуурмаг алслал	**Р:**Псевдодальность **E:**Pseudorange	Навигацийн хиймэл дагуулаас хүлээн авагч хүртэлх гадаад засвар тооцоогүй зай
540.	Хуурмаг хурд	**Р:**Псевдоскорость **E:**Pseudospeed	Хэрэглэгчдийн хүлээн авагчийн хиймэл дагуул дээрх зохих цахим хэлбэлзлийн үелзлийг бодит утгыг харгалзахгүйгээр тодорхойлсон хүлээн авагч ба хиймэл дагуул хоорондох зайны өөрчлөлт
541.	Антены өндөр	**Р:**Высота антенны навигационной аппаратуры потребителя ГНСС **E:**Antenna height	Геодезийн цэгийн төвөөс босоо шулууны дагуух навигацийн хиймэл дагуулын хүлээн авагчийн антены харьцуулах цэг хүртэлх зай
542.	Альманах	**Р:**Альманах **E:**Almanac	Хиймэл дагуулын радионавигацийн системийн нэг ба хэд хэдэн хиймэл дагуулуудын цагны явалт ба тойрог замын хөдөлгөөнүүдийг нь үнэлэх боломжоор хангадаг үзүүлэлтүүдийн (мэдээллийн) багц
543.	Модем	**Р:**Модем **E:**Modem	Тоон дохиог аналоги хэлбэрт эсвэл эсрэгээрээ аналоги хэлбэрийг холбооны шугамаар дамжуулахад зориулж буцаан хувиргах зориулалттай хувиргагч төхөөрөмж
544.	Цэнэгт мандал	**Р:**Ионосфера **E:**Ionosphere	Дэлхийгээс дээшээ 50-1000 км өндөрт орших нарны радиацаар цэнэглэгдсэн Дэлхийн агаар мандлын давхарга

545.	Цэнэгт мандлын саатал	**P:**Иносферная задержка **E:**Ionospheric delay	Радио долгион нь агаар мандлын давхаргыг нэвтрэх үедээ зөөгч давтамж ба электрон нягтралаасаа хамааралтай хэмжээгээр саатах явц (үзэгдэл)
546.	Шим мандал	**P:**Тропосфера **E:**Troposphere	Дэлхийн туйл орчим газрын гадаргаас 8 км, экватор дээр 17 км орчим өндөрт орших Дэлхийн агаар мандлын дотоод хэсэг
547.	Шим мандлын саатал	**P:**Тропосферная задержка **E:**Tropospheric delay	Агаар мандлын дундын нөлөөллөөс болж хиймэл дагуул ба хүлээн авагч хоорондын геометр зайнаас хэмжсэн зай уртсах явц (үзэгдэл)
548.	Эфемерид	**P:**Эфемерид **E:**Ephemeris	Тухайн радио долгион дамжуулсан хиймэл дагуулын өөрийн нь байрлал, байдлын тухай мэдээлэл
549.	Навигацийн хиймэл дагуулын эфемерид мэдээлэл	**P:**Эфемеридная информация ГНСС **E:**Ephemeris information of GNSS	Навигацийн хиймэл дагуулаас дамжуулж мэдээллээр хэрэглэгчид орон зайн солбицол, хөдөлгөөний вектор хурд, цагны заалтын засварыг тодорхойлох цогц өгөгдлүүд
550.	Өндрийн хязгаарлалт	**P:**Маска высоты **E:**Cut-off elevation, Elevation mask	Тэнгэрийн объектуудыг (хиймэл дагуулууд, квазарууд гэх мэт) хэмжилтэд оролцуулахгүй байх байршлын тэнгэрийн хаяанаас дээших өндрийн өнцгийн хязгаар
551.	Доплерын үзэгдэл	**P:**Доплеровый эффект **E:**Doppler effect	Долгион үүсгэгч ба хүлээн авагч хоёрын хөдөлгөөнөөс болж, хүлээн авагчийн бүртгэх долгионы давтамж өөрчлөгдөх үзэгдэлд тулгуурлан биетийн хөдөлгөөний хурдыг тодорхойлох сансрын геодезийн хэмжилтийн арга

ГЕОДЕЗИЙН ХЭМЖИЛТИЙН МАТЕМАТИК БОЛОВСРУУЛАЛТ
МАТЕМАТИЧЕСКАЯ ОБРАБОТКА ГЕОДЕЗИЧЕСКИХ ИЗМЕРЕНИЙ
MATHEMATICAL PROCESSING OF GEODETIC MEASUREMENTS

552.	Арифметик	**P:**Арифметика **E:**Arithmetic	Тооны энгийн шинж чанар ба тэдгээрийн үйлдлийг судлах ажлыг эрхлэх математикийн хэсэг
553.	Арифметик дундаж	**P:**Арифметическое среднее **E:**Arithmetical average	Аливаа хэмжигдэхүүнийг ижил нарийвчлалтайгаар хэмжиж гарсан утгуудын дундаж утга

554.	Жингийн арифметик дундаж	**Р:**Среднее арифметическое весовое **E:**Weighted arithmetic mean	Ижил бус нарийвчлалтай хэмжилтийн үр дүнд хэмжилтийн жинг тооцсон арифметикийн дундаж
555.	Арифметик энгийн дундаж	**Р:**Среднее арифметическое простое **E:**Simple arithmetic mean	Ижил бус нарийвчлалтай хэмжилтийн үр дүнгийн арифметикийн дундаж
556.	Дундажлах /Интерполяц	**Р:**Интерполяция **E:**Interpolation	Хэмжигдэхүүний мэдэгдэж буй холбогдлуудыг ашиглан тэдгээрийн хооронд орших холбогдлуудыг эрж олох үйлдэл
557.	Геодезийн хэмжилтийн математик боловсруулалтын онол	**Р:**Теория математической обработки геодезических измерений (ТМОГИ) **E:**Theory of mathematical processing of geodetic measurements	Хэмжилтийн хамгийн найдвартай эцсийн үр дүнг гаргах бодолтын арга, аргачлалын дүрэм, хэмжилтийн нарийвчлалын үнэлгээ, тооцоо хийх, геодезийн хэмжилтийн ажлын чанар, зайлшгүй гарах хамгийн бага алдаа үүсэх, нөлөөллийг судлах математик арга зүй
558.	Хамгийн бага квадратын арга	**Р:**Метод наименьших квадратов **E:**Least square method	Геодезийн хэмжилтийн үр дүнг алдаануудын квадратуудын нийлбэр хамгийн бага байх нөхцөлөөр тэгшитгэн бодох математик арга
559.	Солбицлын хөрвүүлэлт	**Р:**Трансформирование координат **E:**Coordinate transformation	Нэг ижил эхлэл өгөгдөл дээр суурилсан хоёр солбицлын суурь тогтолцооны хооронд хийгдэх солбицлын хөрвүүлэлтийн үйлдэл
560.	Солбицлын хувиргалт	**Р:**Переообразования координат **E:**Coordinate conversion	Өөр тусгагт тулгуурласан хоёр солбицлын тогтолцоо дээр хийгдэх солбицлын үйлдэл. *Тайлбар:Солбицлын хувиргалтыг хийхэд хоёр солбицлын тогтолцоонд солбицол нь мэдэгдэж буй цэгүүдийн багцаар эмпирик аргаар тогтоосон үзүүлэлтийг ашиглана.*
561.	Солбицол хөрвүүлэлтийн нарийвчлал	**Р:**Точность трансфор-мирования координат **E:**Transformation accuracy	Хөрвүүлэлт хийсэн солбицлын утга солбицлын тооллын тогтолцоонд тогтоосон жинхэнэ утгатай ойролцоо болох үйлдэл

562.	Сансрын геодезийн геометр аргууд	**Р:**Геометрические методы космической геодезии **Е:**Geometric methods of space geodesy	Эрж буй үл мэдэгдэгчийн хэмжилтийн геометрийн холбоосон дээр үндэслэгдсэн цэгийн байрлал тодорхойлох аргууд
563.	Геодезийн шууд бодлого	**Р:**Прямая геодезическая задача **Е:**Direct geodetic problem	Шулууны эхлэл цэгийн солбицол болон тухайн өгөгдсөн чиглэлийн зүглэлийн өнцөг, зайн уртыг ашиглан шулууны төгсгөл цэгийн солбицлыг тодорхойлох бодлого
564.	Геодезийн урвуу бодлого	**Р:**Обратная геодезическая задача **Е:**Indirect geodetic problem	Шулууны эхлэл ба төгсгөл цэгийн солбицлуудаар тэдгээрийн хоорондын зайн урт, чиглэлийн зүглэлийн өнцгийг тодорхойлох бодлого
565.	Ганзены бодлого	**Р:**Задача Ганзена **Е:**Hansen᾽s problem	Өгөгдсөн хоёр цэгийн тусламжтайгаар шинээр хоёр цэгийн солбицлыг тодорхойлох бодлого
566.	Потенотын бодлого	**Р:**Задача Потенота **Е:**Pothenot surveying problem	Тулгуур гурваас доошгүй цэгийн тусламжтайгаар хэвтээ өнцөг хэмжих замаар зогсож байгаа цэгийн байрлалыг тодорхойлох геодезийн урвуу бодлогын нэг хэлбэр
567.	Болотовын арга	**Р:**Способ Болотова **Е:**Bolotova method	Газрын зураг дээр байгаа гурван цэгийн байрлалаас дөрөв дэх цэгийн байрлалыг тодорхойлох график арга
568.	Петерсийн томьёо	**Р:**Формула Петерса **Е:**Peters's formula	Хэсэг ижил нарийвчлалын хэмжигдэхүүний үнэмлэхүй магадлалын алдааны нийлбэрээр хэмжилтийн дундаж квадрат алдааг бодох томьёо
569.	Ферреро томьёо	**Р:**Формула ферреро **Е:**Ferrero’s formula	Ижил нарийвчлалын хэмжилтийн гурвалжны өнцгийн алдааны нийлбэрээр, хэмжсэн өнцгийн дундаж квадрат алдааг бодох томьёо
570.	Гаусс алгоритм	**Р:**Гаусса алгоритм **Е:**Gaussian algorithm	Үл мэдэгдэгчийг дараалан хасах аргаар тодорхой шугаман тэгшитгэлийн системийг бодох цогц арга
571.	Урьдчилсан бодолтууд	**Р:**Предварительные вычисления **Е:**Preliminary calculations	Хээрийн хэмжилтийн материалыг дахин шалгах, хэмжилтийн зөрүү болон зөвшөөрөгдөх утгыг бодох тэгшитгэн бодолтын өмнөх бодолт

572.	Бодолтын шалгалт	**Р:**Контроль вычислений **E:**Geodetic control measurements	Тооны нэг утгыг дахин нэг удаа шалгалт хийх байдлаар олох бодолтын үйл ажиллагаа
573.	Тэгшитгэн бодолт	**Р:**Уравнивание **E:**Adjustment	Хэмжилтийн үр дүн ба эсвэл эдгээр үр дүнгийн функцийн хоорондын зохицолдоогүй байдлыг арилгах хамгийн бодит үнэлэлтийг олох, хэмжсэн хэмжигдэхүүн ба түүний функцийн нарийвчлалын үнэлгээ хийх бодолт боловсруулалтын үйлдэл
574.	Тэгшитгэн бодолтын корреляцийн арга	**Р:**Корреляционный метод уравнивания **E:** Correlation method of adjustment	Геодезийн сүлжээг тодорхой бус үржигчийн тусламжтайгаар хэд хэдэн үл мэдэгдэгч бүхий систем тэгшитгэлийг бие биед нь орлуулах замаар тэгшитгэн бодох хамгийн бага квадратын арга
575.	Нөхцөлт тэгшитгэл зохиох	**Р:**Составление условных уравнений **E:**Conditional equations formation	Тэгшитгэлийн зарим үл мэдэгдэгчийг тохиолдлын алдааны агуулгатай хэмжилтийн өгөгдөхүүнээр орлуулсан тэгшитгэл
576.	Өндрийн сүлжээг тэгшитгэн бодох	**Р:**Уравнивание высотных сетей **E:**Adjustment of leveling network	Хамгийн бага квадратын, корреляцийн, дараалуулан ойртуулах, олон өнцөгтийн, параметрийн аргаар өндрийн сүлжээг тэгшитгэн бодох үйлдэл
577.	Байрлалын сүлжээг тэгшитгэн бодох	**Р:**Уравнивание плановой сети **E:**Adjustment of positioning network	Геодезийн байрлалын сүлжээний цэгүүдийн солбицлын эцсийн утгыг тодорхойлох магадлалын онолд тулгуурласан хамгийн бага квадратын аргуудаар тэгшитгэн бодох үйлдэл
578.	Тэгшитгэн бодсон сүлжээ	**Р:**Уравненная сеть **E:**Adjusted network	Геодезийн сүлжээний тэгшитгэн бодолтоос гарсан засварыг хэмжилтийн үр дүнд жигд тооцож эцсийн өгөгдөхүүн гаргасан үйлдэл
579.	Параметрийн аргаар тэгшитгэн бодох арга	**Р:**Параметрический способ уравнивания **E:**Parametrical adjustment method	Хэмжсэн болон тодорхойлох хэмжигдэхүүний хоорондын холбоо тогтоох зарчимд суурилсан геодезийн байрлалын ба өндрийн сүлжээг тэгшитгэн бодох арга
580.	Зангилаа цэгүүдийг	**Р:**Уравнивание сети с узловыми точками	Өндрийн сүлжээний нэг ба олон зангилаа цэгүүдтэй

	тэгшитгэн бодох арга	**E:**Bundle adjustment method	сэлгэцүүдийн өндрийн бодит утгыг дунджилж ойртуулах зарчмаар тэгшитгэн бодох арга
581.	Нөхцөлт аргаар тэгшитгэн бодох арга	**P:**Уравнивание методом условных уравнений, **E:**Condition adjustment method	Геодезийн сүлжээ тэгшитгэн бодох хамгийн бага квадратын аргын нэг
582.	Тэгшитгэн бодолтын дараалуулан ойртуулах арга	**P:**Уравнивание методом последовательных приближений **E:**Phased adjustment	Хэмжигдэхүүнийг бодит утгаар илэрхийлэх боломжгүй тохиолдолд тэгшитгэл эсвэл тэгшитгэлийн системийг бодох арга
583.	Тэгшитгэн бодолтын бүлэглэлийн арга	**P:**Метод группового уравнивание **E:**Group adjustment	Тэгшитгэн бодох үйлдлийн хэмжээг багасгахын тулд тэгшитгэлийг хоёр бүлэгт хувааж, эхний бүлгээр анхдагч засварыг олж, хоёрдугаар тэгшитгэлийг хувиргаж эцсийн засварыг олж тэгшитгэн бодолтыг нэгтгэх арга
584.	Триангуляцийн тэгшитгэн бодолт	**P:**Уравнивание триангуляционных сетей **E:**Triagulation adjustment	Хамгийн бага квадратын, коррелатын, параметрийн аргаар триангуляцийн сүлжээг тэгшитгэн бодох арга
585.	Хэмжигдэхүүн	**P:**Величина **E:**Value	Математикийн үндсэн ойлголтын нэг
586.	Геодезийн хэмжигдэхүүн	**P:**Геодезическая величина **E:**Geodetic value	Геодезид хэмжигдэж байгаа физик хэмжигдэхүүнүүд
587.	Нарийвчлал	**P:**Точность **E:**Accuracy	Тооцоологдсон, эсвэл хэмжигдсэн утгыг бодит утгатай нийцүүлсэн хэмжээ
588.	Хэмжилтийн нарийвчлал	**P:**Точность измерения **E:**Measurement accuracy	Хэмжиж буй хэмжигдэхүүний жинхэнэ утгад геодезийн хэмжилтийн үр дүн ойртох зэрэглэл
589.	Геодезийн хэмжилтийн нарийвчлал	**P:**Точность геодезических измерений **E:**Geodetic measurement accuracy	Хэмжиж буй хэмжигдэхүүний утга аль болох жинхэнэ утгад ойртох шатлалыг хэмжиж буй нэгжээр илэрхийлэх хэмжээ
590.	Үнэмлэхүй нарийвчлал	**P:**Абсолютная точность **E:**Absolute accuracy	Геодезийн хэмжилтийн боловсруулалтын ажлын нарийвчлал бодолтын алдааг үнэлэх тооцоо
591.	Хэмжилтийн итгэл үнэмшил	**P:**Достоверность измерений	Хэмжилтийн үр дүнгийн итгэлийн зэрэглэлээр тодорхойлогдох, үр дүн нь

		Надежность измерений **E:**Validity and reliability of the measurement result	хэмжиж байгаа хэмжигдэхүүний жинхэнэ утга заасан хязгаарт байх магадлалаар тодорхойлогдох хэмжээ
592.	Хэмжилтийн үр дүнгийн нийлэлт	**P:**Сводка результатов измерений **E:**Result summary of measurements	Нэг ижил нөхцөлд, нэг ижил багаж хэрэгслээр, нэг аргаар хэд хэдэн удаа гүйцэтгэсэн нэг хэмжигдэхүүний хэмжилтийн үр дүнгүүд өөр хоорондоо ойр утга байх хэмжээ
593.	Зөрүү	**P:**Невязка **E:**Residual	Хэмжсэн хэмжигдэхүүний бодолтын функцийн утга түүний онолын утгаас гажих тохиолдол
594.	Зөвшөөрөгдөх хэмжээ	**P:**Допуск **E:**Tolerane	Хэмжилтийн алдаа, хэмжилтийн үр дүнгүүдийн хоорондын зөрүүнүүдийн зөвшөөрөгдөхөөр тогтоогдсон хамгийн их хязгаар хэмжээ
595.	Зөвшөөрөгдөх зөрүү	**P:**Допустимая невязка **E:**Residual tolerance	Геодези, байр зүйн ажилд зориулан гаргасан техникийн дүрэм, зааврааар тогтоогдсон зөрүүгийн хязгаар хэмжигдэхүүн
596.	Өндөр тодорхойлох нарийвчлалын үнэлгээ	**P:**Оценка точности определения высот **E:**Altitude accuracy evaluation	Нивелирийн нэг зогсолт болон сэлгэцийн цэгүүдийн өндөр, өндөржилтийн зөрүүг хамгийн бага квадратын аргын томьёогоор бодох үнэлгээ
597.	Хэмжилтийн нарийвчлалын ойролцоо үнэлгээ	**P:**Приближенная оценка точности **E:**Approximated accuracy evaluation	Геодезийн байрлалын ба өндрийн сүлжээг тэгшитгэн бодохын өмнөх хамгийн бага квадратын аргын томьёогоор бодох нарийвчлалын үнэлгээ
598.	Хэмжилтийн нарийвчлалын үнэлгээ	**P:**Оценка точности результатов измерении **E:** Evaluation of the accuracy of measurement results	Геодезийн байрлал, өндрийн сүлжээний хээрийн хэмжилтийг хамгийн бага квадратын аргын томьёогоор бодох нарийвчлалын үнэлгээ
599.	Засвар	**P:**Поправка **E:**Correction	Өгөгдсөн нөхцөлд хамгийн бодит үр дүн гаргахын тулд хэмжилтийн засагдаагүй үр дүнд өгөх алгебрын нийлбэрийн хамгийн бага утга
600.	Тэгшитгэн бодолтоос гарсан засвар	**P:**Поправка из уравнивания **E:**Adjustment correction	Хэмжилтийн хэмжсэн үр дүнгийн утга ба тэгшитгэн бодолтын утга хоорондын зөрүү
601.	Зай хэмжүүрийн байнгын засвар	**P:**Поправка постоянная дальномера	Зай хэмжилтийн утгыг багажийн босоо тэнхлэгтэй давхцуулж

		E:Distance meter constant correction	хөрвүүлэхэд өгөгдөх багажийн засвар
602.	Геодезийн хэмжигдэхүүний жингийн нэгж	**P:**Единица весов геодезических величин **E:**Weighted unit of geodetic values	Ижил бус нарийвчлалын хэмжилт хийсний дараа тэгшитгэн бодолтоор жигнэгдсэн дундаж утгыг тодорхойлохын тулд авсан тогтмол тоо
603.	Урвуу жин	**P:**Вес обратный **E:**Reverse weight	Урвуу хэмжилтийн нарийвчлалд өгөх жингийн харьцангуй үзүүлэлт
604.	Жингийн дундаж (ерөнхий тоон дундаж)	**P:**Весовое среднее (общая арифметическая средина) **E:**Weighted mean	Ижил бус нарийвчлалтай геодезийн олон давталтай харилцан хамааралгүй хэмжилтийн үнэлгээний жингийн дундаж утга
605.	Хэмжилтийн жин	**P:**Вес измерения **E:**Measurement weight	Ижил бус нарийвчлалтай хэмжилтийн үр дүнгийн математик бодолтод ашиглах үр дүнгийн найдвартай байдлын зэргийг илтгэсэн туслах тоо
606.	Өндрийн жингийн дундаж утга	**P:**Среднее весовое значение отметки **E:**Weighted elevation mean	Ижил бус нарийвчлалтай геодезийн олон давталтай харилцан хамааралгүй хэмжилтийн томьёогоор бодсон өндрийн тоотын жингийн дундаж утга
607.	Хэмжилтийн алдааны онол	**P:**Теория ошибок измерений **E:**Theory of measurement errors	Хэмжилтийн алдаанууд үүсэх шалтгаан тэдгээрийн хэмжээ, шинж чанарууд, багасгах асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг судалдаг магадлалын онолын салбар
608.	Хэмжилтийн алдаа	**P:**Ошибка измерения **E:**Errors of measurements	Хэмжилтийн үр дүн ба түүний жинхэнэ утга хоорондын зөрүү
609.	Бүдүүлэг буюу санамсаргүй алдаа	**P:**Погрешности грубые **E:**Accidental errors	Хэмжилт, бодолтын явцад санамсаргүй байдлаар гарч дахин хэмжих эсвэл бодоход илэрдэг алдаа
610.	Багажийн алдаа	**P:**Погрешности инструментальные **E:**Instrumental errors	Геодезийн хэмжилтийн багажийн өөрийн тогтоосон нарийвчлалаас гажсан хэмжилтийн алдаа
611.	Битүүрүүлэлтийн алдаа	**P:**Ошибка замыкания, угловая невязка **E:**Angle-closure error, error of closure	Тойргийн аргаар өнцөг хэмжих үед эхний чиглэл рүү харж хэмжсэн эхний ба төгсгөлийн тооллуудын үл давхцал

612.	Нэгж жингийн алдаа	**P:**Ошибка единицы веса **E:**Error of unit weight	Жин нь нэгтэй тэнцүү байх хэмжилтийн үр дүнгийн дундаж квадрат алдаа
613.	Тоог тоймлох алдаа	**P:**Ошибка округления **E:**Round-off error	Хэмжилтийн болон бодолтын явцад тооны зэрэг дэвшүүлэхээс үүсэх санамсаргүй алдаа
614.	Харьцангуй алдаа	**P:**Относительная ошибка **E:**Relative error	Ямар нэгэн хэмжигдэхүүний үнэмлэхүй алдааг энэ хэмжигдэхүүнд харьцуулсан харьцаа
615.	Алдааны хязгаар	**P:**Предельная ошибка **E:**Error limit	Тогтоосон ижил нарийвчлалын хэмжилтийн үед санамсаргүй алдааны утга хамгийн их байх тохиолдол
616.	Дундын алдаа	**P:**Срединная ошибка **E:**Median error	Үнэмлэхүй алдааны утгыг эгнээгээр өгсүүлэн жагсааж гаргасан магадлалын алдааны утга
617.	Дундаж алдаа	**P:**Средняя ошибка **E:**Average error	Ижил нарийвчлалтай хэмжилтийн тохиолдлын алдааны үнэмлэхүй арифметик дундаж утга
618.	Дундаж квадрат алдаа	**P:**Средняя квадратическая ошибка **E:**Mean square error	Тодорхойлж буй хэмжигдэхүүний хэмжсэн ба бодсон утгуудын нарийвчлалын үндсэн хэмжүүр
619.	Байнгын алдаа	**P:**Погрешности систематические **E:**Systematic errors/constant error	Хэмжилтийн багаж, хэмжилтийн арга, хэмжилтийн гадны нөлөө, хэмжилт хийж буй хүний хувийн алдаа зэргээс үүсэх хэмжилтийн алдаа
620.	Тохиолдлын алдаа	**P:**Погрешности случайные **E:**Random error	Бүх төрлийн хэмжилтийн үед нэг нь нөгөөгөөс хамааралгүй шалтгаанаар үүсэх алдаа
621.	Хэмжилтийн аргын байнгын алдаа	**P:**Систематическая погрешность метода измерений **E:**Systematic error of measurement method	Тухайн хэмжилтийн аргыг хэрэглэж лабораторийн нөхцөлд хийсэн хэмжилтийн үр дүнгийн математик хүлээгдэл ба хэмжигдэх жинхэнэ үр дүнгийн үзүүлэлт хоорондын зөрүү
622.	Үнэмлэхүй алдаа	**P:**Абсолютная ошибка **E:**Absolute error	Ямар нэгэн хэмжигдэхүүний хэмжсэн ба жинхэнэ утга хоорондын алгебрын зөрүү
623.	Магадлалын алдаа	**P:**Вероятная ошибка **E:**Probable error	Аливаа алдаа үнэмлэхүй хэмжээгээрээ түүнээс харьцангуй бага байх ёстой тохиолдлын алдааны утга
624.	Байх боломжийн алдаа	**P:**Вероятнейшая ошибка **E:**Actual error	Хэмжилтийн эцсийн үр дүнгийн байвал зохих боломжит утга, хэмжсэн үр дүн хоёрын зөрүү

625.	Алдааны гурвалжин	**P:**Треугольник погрешностей **E:**Triangle of errors	Шууд огтлолын аргаар цэгийн байрлалыг тодорхойлох үед үүсэх гурвалжин

БАЙР ЗҮЙ
ТОПОГРАФИЯ
TOPOGRAPHY

626.	Байр зүй	**P:**Топография **E:**Topography	Газрын гадаргыг геометр талаас нь нарийн судалж түүнийг байр зүйн газрын зураг, дэвсгэр зургийн хэлбэрээр дүрслэх аргыг боловсруулан хэрэгжүүлдэг геодезийн шинжлэх ухааны техникийн ба үйлдвэрлэлийн салбар
627.	Байрзүйч	**P:**Топограф **E:**Topographer	Геодези, байр зүйн салбарт байр зүйн зураглал хийх, шинэчлэх, газрын кадастрын геодезийн хангалт хийх г.м ажлуудыг хийхээр мэргэшсэн мэргэжилтэн
628.	Байр зүйн зураг	**P:**Топографическая карта **E:**Topographic map	Газрын гадарга, түүний дээрх болон доорх объектыг тусгагт оруулан, тодорхой масштабаар жижгэрүүлэн буулгаж, таних тэмдгээр дүрсэлж, үзүүлэлт, шинж чанарыг нь илэрхийлсэн газрын зураг
629.	Топономик, топоном	**P:**Топонимика, топонимия **E:**Toponymics, toponymy	Тусгайлсан газар нутгийн газар зүйн нэрийн бүрдэл
630.	Дэвсгэр зураг	**P:**Топографический план **E:**Plan**,** plot, planimetry	Газрын гадарга, барилга болон инженерийн байгууламжийн бодит байршлыг газрын гадаргын махиаг тооцолгүй батлагдсан түвшинд хэмжиж, эгц босоо тусгагаар дүрсэлсэн зураг
631.	Тойм зураг	**P:**Абрис **E:**Outline, Field sketch	Газрын гадаргын бүдүүвч зураг
632.	Байр зүйн зураглал	**P:**Топографическая съемка **E:**Topographic survey	Байр зүйн зураг эсвэл дэвсгэр зураг гаргах, мөн мэдээллийг бусад хэлбэрээр гаргаж авах зорилгоор хийх иж бүрэн ажил
633.	Тахеометрийн зураглал	**P:**Тахеометрическая съемка **E:**Tacheometric survey	Тахеометр багажаар хийх газрын зураглал

634.	Мензулын зураглал	**Р:**Мензульная съемка **E:**Plan table survey	Газрын гадаргын тухай анхдагч мэдээллийг авах мензул ба кипрегелээр хийх газрын зураглал
635.	Гүйцэтгэлийн зураглал	**Р:**Исполнительная съемка **E:**Engineering survey	Шинээр болон өөрчлөн барьж байгуулсан зам, инженерийн шугам сүлжээ, барилга байгууламжийн бодит байршлыг газрын гадаргуугийн өөрчлөлттэй нь харуулан зураглах
636.	Газар доорх инженерийн шугам сүлжээний зураглал	**Р:**Сьёмка подземных инженерных коммуникации **E:**Utility survey	Газар доорх инженерийн холбоо мэдээллийн сүлжээ, эрчим хүч, ус, дулаан дамжуулах сүлжээний солбицол, гүнийг тодорхойлж, үзүүлэлтийн хамт байр зүйн зураг, дэвсгэр зураг дээр дүрслэх үйл ажиллагаа
637.	Усны ёроолын зураглал	**Р:**Гидролокационная съемка **E:**Underwater survey	Усан доорх газрын гадаргын тухай анхдагч мэдээллийг авах ус зүйн хэмжилтийн багаж, онгоц, завь ашиглан хийх зураглал
638.	Теодолитын зураглал	**Р:**Теодолитная съемка **E:**Theodolite survey	Теодолит, хэмжүүрийн тууз, уртын хэмжүүр зэргийн тусламжтайгаар хийх байр зүйн зураглалын арга
639.	Маршейдерийн зураглал	**Р:**Маркшейдерская съёмка **E:**Mine surveys	Газар доорх барилга байгууламж, ашигт малтмалын орд газрын бодит зураглалын арга
640.	Зургийн хуваалга	**Р:**Разграфка топографических карт и планов **E** Sheet/map indexing	Олон тооны хуудастай байр зүйн зураг, дэвсгэр зургуудыг хуудсаар хуваах дугаарлах нэгдсэн тогтолцоо
641.	Зургийн нэрэлбэр	**Р:**Номенклатура топографических карт, планов **E:**Nomenclature, index, sheet number	Хуваалгаар үүссэн төрөл бүрийн масштабын байр зүйн зураг, дэвсгэр зургуудыг системчлэн дугаарлах арга
642.	Зураглалын үндэслэл	**Р:**Съемочное обоснование **E:**Geodetic survey control	Байр зүйн зураглалын хангалт болох геодезийн сүлжээ
643.	Зураглалын цэг	**Р:**Съемочная точка **E:**Survey point	Тухайн газрын хэсгийг зураглах цэг
644.	Пикет	**Р:**Съемочный пикет **E:**Surveying peg, piket	Тухайн газрын зураглалын үндэслэлийн цэгтэй харьцуулан байрлалыг нь тодорхойлох цэг
645.	Зураглалын самбар	**Р:**Съемочный планшет Планшет **E:**Survey sheet	Байр зүйн зураглал хийх зориулалттай хатуу эх дээр цаас эсвэл гэрэл зургийн цаас наасан самбар

646.	Гадарга	**Р:**Поверхность **E:**Surface, relief	Хоёр хэмжээст солбицлын функцийн утгаар өөрийн хязгаарын доор үүссэн орон зайн хоёр хэмжээст объект
647.	Үеийн өндөр	**Р:**Высота сечения рельефа **E:**Contour interval	Газрын гадаргыг зэргэлдээ түвшний гадаргаар огтлоход үүсэх хаялбарууд хоорондын өндрийн зөрүү
648.	Аэродромын өндөр	**Р:**Высота аэродрома **E:**Aerodrome elevation	Хөөрч, буух зурвасын тэнхлэгийн дагуух далайн түвшнээс дээш хэмжигдэх хамгийн өндөр цэг
649.	Хаялбар	**Р:**Горизонталь **E:**Contour(line)	Газрын зураг дээр ижил өндөртэй цэгүүдийг холбосон муруй шугам
650.	Нэмэлт хаялбар	**Р:**Дополнительный горизонталь **E:**Additional contour	Үндсэн хаялбар (index contour)-ын дундуур татах хаялбар
651.	Туслах хаялбар	**Р:**Вспомогательный горизонталь **E:**Auxiliary contour	Гадаргуун хэлбэрийг нарийвчлан үзүүлэх зорилгоор өндрийг тодорхой үеийн өндрөөр татах хаялбар
652.	Хаялбар зурах	**Р:**Рисовка горизонталей **E:**Countour plotting, line plotting	Газрын зурагт масштабын дагуу өгөгдсөн гадаргын үеийн өндрийг гараар эсвэл цахим программаар зурах арга
653.	Хаялбар дундажлах арга	**Р:**Интерполирование горизонталей **E:**Interpolating of contours	Байр зүйн зургийн сонгон авсан үеийн өндрийн хэмжээгээр өгөгдлүүд нь өсөж харагдах хаялбар татахад туслах цэгүүдийн байрлалыг тодорхойлох арга
654.	Ижил гүний хаялбар	**Р:**Изобаты **E:**Isobaths	Газрын зураг дээр далайн ёроолын ижил гүнтэй цэгүүдийг холбосон хаялбар
655.	Ижил даралтын хаялбар	**Р:**Изобары **E:**Isobar	Газрын гадарга дээр байгаа ижил агаарын даралттай цэгүүдийг газрын зураг дээр холбосон хаялбар
656.	Ижил температурын хаялбар	**Р:**Изотермы **E:**Isotherms	Газрын зураг дээр агаар, ус, хөрсний хувьд ижил хэмтэй цэгүүдийг холбосон хаялбар
657.	Ижил соронзон хазайлтын хаялбар	**Р:**Изогоны **E:**Isogonic lines	Газрын зураг дээр соронзон хазайлт нь ижил цэгүүдийг холбосон хаялбар
658.	Ижил хэвийлттэй шулуун	**Р:**Изоклины **E:**Isoclinic curve	Газрын зураг дээр соронзон зүүний хазайлт нь ижил цэгүүдийг холбосон шулуун
659.	Ижил гажилтын шулуун	**Р:**Изоколы **E:**Line of equal distortion	Зураг зүйн тусгагийн ижил гажилтыг холбосон шулуун

660.	Налууг илтгэх зураас	**Р:**Бергштрих **E:**Hachure	Хаялбарт перпендикуляраар зурагддаг газрын налуугийн чиглэлийг заагч богино зураас
661.	Тавил	**Р:**Заложение **E:**Pledging, Laying	Зураг дээрх өгөгдсөн чиглэлийн дагуух дараалсан хоёр хаялбарын хоорондох зай
662.	Налуугийн тавил	**Р:**Заложение ската **E:**Laying of a slope	Газрын зурагт зурагдсан дараалсан хоёр үндсэн хаялбарууд хоорондын хамгийн ойрын чиглэлээр авсан зай
663.	Налуугийн эгц	**Р:**Крутизна ската **E:**Gradient angle	Тухайн цэгийн хэвтээ хавтгай, налуу чиглэлийн хооронд үүссэн өнцөг
664.	Хэвтээ зай	**Р:**Горизонтальное проложение **E:**Horizontal distance	Налуу шугамыг тусгагаар хэвтээ хавтгайд буулгасан уртын хэмжээ
665.	Тавилын хуваарь	**Р:**График заложений **E:**scale unit of laying	Налуугийн эгцийг тодорхойлох тахирмаг
666.	Хэвгий	**Р:**Уклон **E:**Gradient	Шугамын налууг тодорхойлох өнцгийн хэмжээ
667.	Газрын хэвгий	**Р:**Уклон местности Уклон **E:**Slope	Газрын налуу шугамын дагуух тухайн цэг дэх хэвтээ хавтгайд үүсгэх тангенс өнцөг
668.	Гадаргын зүсэлт	**Р:**Профиль местности Профиль **E:**Profile	Газар дээрх хоёр цэгийг босоо хавтгайгаар дайруулан зүсэхэд энэ хавтгай дээр гарах зүсэлтийн тусгаг

ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ГЕОДЕЗИ
ПРИКЛАДНАЯ ГЕОДЕЗИЯ
APPLIED GEODESY

669.	Геодезийн чиг шугам тавих	**P:**Трассирование **E:**Laying out Setting-out	Автозам, төмөр зам, инженерийн шугаман байгууламжийн чиг гаргахад хийгдэх геодезийн иж бүрэн ажил
670.	Трасс (чиглэл шулуун)-ын тэнхлэг	**P:**Ось трассы проектируемого сооружения.Ось трассы **E:**Trace axis	Газрын гадаргад тэмдэглэсэн эсвэл төслийн баримт бичигт буулгасан төлөвлөж буй шугаман байгууламжийн тэнхлэг
671.	Трассын тойргон муруй	**P:**Круговая кривая трассы **E:**Circular curve	Төлөвлөж байгаа байгууламжийн тойрог хэлбэртэй трассын тэнхлэгийн дугуй хэсэг
672.	Трассын шилжих муруй	**P:**Переходная кривая трассы Переходная кривая **E:**Spiral transition curve	Төлөвлөж буй байгууламжийн трассын хувьсах радиустай тэнхлэгийн муруй
673.	Трассын шууд оруулга	**P:**Прямая вставка трассы Прямая вставка **E:**Direct insert route Direct insert	Зэргэлдээ буюу шилжилтийн муруй хооронд байрласан төлөвлөж буй байгууламжийн трассын тэнхлэгийн шулуун хэсэг
674.	Трассын босоо муруй	**P:**Вертикальная кривая трасс **E:**Vertical curve	Төлөвлөж буй байгууламжийн трассын тэнхлэгийн босоо хавтгайд байгаа хэсэг
675.	Трассын дагуу зүсэлт	**P:**Продольный профиль трассы Продольный профиль **E:**Longitudinal section	Төлөвлөж буй байгууламжийн тэнхлэгийн дагуух газрын гадаргын зүсэлт
676.	Трассын хөндлөн зүсэлт	**P:**Поперечный профиль трассы Поперечныи профиль **E:**Cross-section	Төлөвлөж буй байгууламжийн трассын тэнхлэгт перпендикуляр шугамын дагуу хийсэн газрын гадаргын зүсэлт
677.	Муруйг нарийвчлан байгуулах	**P:**Детальная разбивка кривой **E:**Detailed breakdown of curve	Муруйн цэгүүдийг өгөгдсөн зайд хувааж, газарт шилжүүлэн буулгаж, тэмдэглэн бэхлэх арга
678.	Муруйн гол цэгүүд	**P:**Главные точки кривой **E:**Principal curve points d'un courbe de raccordement	Трассын муруй хэсгийн эхлэл, дунд, төгсгөлийн цэгүүд

679.	Муруйн тангенс	**Р:**Тангенс кривой **E:**Tangent	Трассын эргэлтийн өнцгийн оройгоос муруйн эхлэл, төгсгөл хүртэлх зай буюу хэрчим
680.	Муруйн биссектрис	**Р:**Биссектриса кривой **E:**Curve bisector	Трассын эргэлтийн өнцгийн оройг муруй шугамын дунд холбосон шулуун шугам
681.	Гүйцээлт-домер	**Р:**Домер **E:**Domer	Замын эргэлтийн элементүүд болох хоёр тангенсийн нийлбэр ба муруй хоёрын зөрүү
682.	Автозамын трасс	**Р:**Трассирование автомобильных дорог Трассирование дорог **E:**Toad tracing	Трассын чиглэлд байгаа байрлал, өндрийн улсын сүлжээтэй, трассын эхлэл, төгсгөлийг холбох, трассын тэнхлэгийн дагуух цэгүүдийн солбицол, өндрийг 100 м тутамд тодорхойлох, дагуугийн ба хөндлөнгийн огтлол байгуулах, зурвас зураглах хийх, трассын хөндлөн огтлолын зураг зохиох зэрэг технологи үйлдэл
683.	Төмөр замын трассын төлөвлөлт	**Р:**Трассирование железных дорог, съёмка железнодорожных путей **E:**Railway tracing	Байр зүйн зураг болон дэвсгэр зураг дээр замын трассыг төлөвлөж трассын дагуу нивелирдлэг хийх, үүний дагуу огтлолын зураг зохиох, огтлолын зураг дээр газрын түвшин, ул шороонь төслийн түвшин, хэвгий болон зай хэмжээ, километрийн дугаарыг зурж харуулах зэрэг асуудлыг төлөвлөх технологи үйлдэл
684.	Трассыг гадаслах	**Р:**Пикетаж трассы Пикетаж **E:**Peg interval layout	Трассын тэнхлэгийн дагууд цэгүүдийг нь тодорхой хэрчмүүдээр гадсаар тэмдэглэн бэхлэх арга
685.	Босоо төлөвлөлтийн төсөл/өндөржилтийн зураг/	**Р:**Проект вертикальной планировки **E:**Vertical planning project /elevation map/	Хот суурин газар, барилга байгууламж барих зорилгоор газрын гадаргын өндрийг зохиомлоор өөрчлөх инженерчлэлийн арга хэмжээ
686.	Угсралтын түвшинд өндөр дамжуулах	**Р:**Перенос отметок по вертикали **E:**Vertical point transfer	Барилга байгууламжийн угсралтын дээд давхарт босоо чиглүүлгийн багажаар өндөр дамжуулах арга
687.	Төслийн өндөр	**Р:**Проектная отметка Красная отметка **E:**Grade level	Эхлэл өндрийн түвшинтэй харьцуулсан зураг төсөлд өгөгдсөн өндөр

688.	Хар тоот	**P:**Черная отметка **E:**Ground level	Барилга байгууламжийн төлөвлөлт хийх талбайн газрын гадаргын өндөр
689.	Тэг ажлын цэг	**P:**Точка нулевых работ **E:**Point of zero works	Төслийн ба бодит өндөр нь ижил цэг
690.	Байрлуулалтын зураг	**P:**Разбивочный чертёж **E:**Layout sketch	Байгууламжийн зарим элементийг газарт байрлуулах төслийн өгөгдлийг үзүүлсэн зураг
691.	Байрлуулалтын сүлжээ	**P:**Разбивочная сеть **E:**Layout grid	Төслийг байрлалыг газарт байрлуулахад зориулсан геодезийн цэгийн олонлог
692.	Байрлуулалтын ажил	**P:**Разбивка, разбивочные работы **E:**Stakeout, Stakeout survey	Барилга байгууламжийн бүтээц, тоног төхөөрөмжийн эд ангийг батлагдсан зураг төслийн дагуу байрлуулах геодезийн хэмжилт
693.	Гүүрийн байрлуулалт	**P:**Разбивка моста **E:**Bridge setting-out	Гүүрийн байгууламжийн тулгуур, дам нуруун байрлал, өндрийг зураг төслийн дагуу байрлуулах геодезийн хэмжилт
694.	Гүүрэн өргүүрийн зураглал	**P:**Измерение подкрановых путей **E:**Crane track measurement	Гүүрэн өргүүрийн зам төмөр хоорондын зай, тулгуур бүрийн өндрийн түвшин зэргийг батлагдсан зураг төслийн дагуу байрлуулах геодезийн хэмжилт
695.	Барилгын геодезийн торон сүлжээ	**P:**Строительная геодезическая сетка Строительная сетка **E:**Construction geodetic Grid, Construction grid	Байгууламжийн тэнхлэгт зэрэгцээгээр байгуулан чиглүүлсэн дөрвөн өнцөгт буюу тэгш өнцөгтөөс тогтсон систем бүхий геодезийн сүлжээ
696.	Барилгын геодезийн ажил	**P:**Строительные геодезические работы **E:**Construction surveys	Барилга байгууламжийн тэнхлэг, өндөр, гүйцэтгэлийн зураглал үйлдэхэд зориулсан геодезийн өндөр нарийвчлалтай тулгуур сүлжээ байгуулах, хэмжилт хийх үйлдвэрлэлийн ажил
697.	Барилгын торыг газарт буулгах	**P:**Редуцирование строительной сетки **E:**Grid reduction	Барилга байгууламжийн зураг төсөлд заасан байрлалд барилгын геодезийн торыг газарт байгуулах арга
698.	Байрлуулалтын тэнхлэг	**P:**Разбивочная ось **E:**Layout axis, line strake	Байгууламж, түүний зарим хэсгийг газарт шилжүүлэх өгөгдлийг үзүүлсэн байгууламжийн тэнхлэг

699.	Тэг тэнхлэг	**Р:**Нулевая ось **E:**Zero axis	Инженерийн шугам сүлжээ, инженерийн дэд бүтэц, барилга байгууламжийн үндсэн хэмжээ, түвшнийг улсын геодезийн сүлжээнд холбосон газар дээрх тэмдэглэгээ
700.	Улаан шугам	**Р:**Красные линии **E:**Red line	Нийтийн ашиглалтын талбайн хил, цахилгаан дамжуулах шугам, яндант дамжуулгын сүлжээ, автозам, төмөр зам шугаман байгууламжийг байрлуулсан, эсвэл төлөвлөсөн газрын хил хязгаарыг тогтоосон шугам
701.	Төслийн шулуун	**Р:**Линия проектная **E:**Grade line	Байгууламжийн хэвтээ, босоо байрлалыг тодорхойлогч шулуун
702.	Угсралтын шугам	**Р:**Монтажная линия **E:**Assembly line	Хийц, суурь машин, механизм ба технологийн бусад тоног төхөөрөмжийн төслийн байрлалыг шилжүүлэхэд зориулан газарт бэхэлсэн шугам
703.	Угсралтын геодезийн тор	**Р:**Монтажная геодезическая сетка Монтажная сетка **E:**Assembly geodetic grid Assembly grid	Тоног төхөөрөмж, агрегатын тэнхлэгийг газарт байрлуулах болон шалгалтын хэмжилт хийхэд байгуулсан зөв дөрвөлжин буюу тэгш өнцөгт хэлбэртэй геодезийн сүлжээ
704.	Нэг чигийн шулуун тавилт	**Р:**Створ **E:**Alignment	Өгөгдсөн хоёр цэгийг дайран гарах босоо хавтгай
705.	Чиг байрлуулалтыг хянах цэг	**Р:**Контрольный пункт створа Контрольный пункт **E:**Check alignment peg	Ажиглалтын цэгийн шилжилтийн шугамыг перпендикуляр чиглэлд тодорхойлоход ашиглах цэг
706.	Нэг чигийн тавилтаар хэмжих	**Р:**Створные наблюдения **E:**Alignment observation	Шулуун байрлуулалтын шалгалтын цэгээс хазайх хазайлтаар хэвтээ шилжилтийг тодорхойлох арга
707.	Геодинамикийн полигон	**Р:**Геодинамический полигон **E:**Geodynamic polygon	Газрын царцдас давхаргын босоо хөдөлгөөнийг судлах, газар хөдлөлтийн урьдчилсан таамаглалыг хайх, хөрсний гүний хагарал, гадаргын ан цавын идэвхжил, газар хөдлөлтийн хамгийн идэвхтэй бүс нутаг, хэсгийг илрүүлэх геофизикийн шинжлэх ухааны

			иж бүрэн судалгааны геодези, гравиметрийн хэмжилтийн сүлжээ
708.	Геодезийн геодинамикийн хэмжилт	**Р:**Геодезические геодинамические измерения **E:**Geodetic geodynamic measurements	Геодинамикийн полигонд байгуулсан тулгуур цэг тэмдэгтийн өөрчлөлтийг тодорхойлох геодезийн ба грхавиметрийн ажлын үйлдвэрлэлийн явц
709.	Техногенийн талбай	**Р:**Техногенный полигон **E:**Technogenic polygon	Хүний ахуйн болон үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанаас үүссэн газрын гадаргын хэв гажилтыг судлах хэмжилтийн геодезийн сүлжээ
710.	Хэв гажилт	**Р:**Деформация **E:**Deformation	Геодезийн хувьд хэв гажилт нь барилга байгууламжийн бүтээц, суурийн хөрс анхдагч байрлалаасаа орон зайн шилжилтээр тодорхойлогдох хэмжигдэхүүний илэрхийлэл
711.	Хэв гажилт тодорхойлох марк	**Р:**Деформационный знак (деформационная марка) **E:**Deformation sign (deformation mark)	Барилга байгууламжийн суурийн суулт өргөгдөлт, цөмрөлт, шилжилт болон хазайлт зэрэг хэв гажилтаас өөрийн байрлалаа өөрчилж байдаг үзэгдлийг ажиглах барилга байгууламжийн хийц бүтээцэд бэхэлсэн геодезийн тэмдэгт
712.	Хэв гажилтийн хэмжилт, судалгаа	**Р:**Наблюдение за деформациями **E:**Monitoring of deformations	Барилга байгууламж, түүний тодорхой хэсгийн хэв гажилт (шилжилт)-ыг тодорхойлох зориулалтаар байрлал, өндрийн сүлжээний цэгүүд байгуулах, давтагдах хэмжилт хийх, хэмжилтийн үр дүнг боловсруулж хэв гажилтын явцыг урьдчилан мэдээлэх үйлдвэрлэлийн технологийн үйл явц
713.	Барилга байгууламжийн хэв гажилт	**Р:**Деформация инженерных сооружений **E:**Deformation of engineering constructions	Газрын гадаргын бүтэц, геотектоник хүч, гидрогеологийн нөхцөл, геологийн олон хэвшлүүдээс шалтгаалан, хөрсний механик үйлчлэлийн нөлөөлөл нь барилга байгууламжийн тогтворжилтод сөргөөр нөлөөлөх физик үзэгдэл

714.	Үнэмлэхүй суулт	**Р:**Абсолютный осадок **E:**Absolute sediment	Геодезийн өндрийн тулгуур сүлжээний цэгтэй харьцуулан тодорхойлсон барилга байгууламжийн суултын хэмжигдэхүүн
715.	Харьцангуй суулт	**Р:**Относительный осадок **E:**Relative sediment	Барилга байгууламжийн нэг цэгтэй харьцуулан тодорхойлсон суултын хэмжигдэхүүн
716.	Суурийн гажилт	**Р:**Деформация фундамента **E:**Offset base	Хоёр цэгийн босоо шилжилтийн ялгавраар тодорхойлох өргөгдөл, цөмрөлтийн дүнд үүссэн суурийн хэв гажилт
717.	Суурийн хэвтээ шилжилт	**Р:**Горизонтальный сдвиг **E:**Horizontal offset	Буурийн даацат чанар алдагдсанаас буюу шилжилтийн хүчний үйлчлэлээр барилга, байгууламж нийтдээ эсвэл түүний суурь шилжих үзэгдэл
718.	Нумралт	**Р:**Прогиб **E:**Deflection	Хотойлтын нумын уртыг, суурийн хотойж буй хэсгийн уртад харьцуулсан харьцаа
719.	Нумрах хэмжээ	**Р:**Стрела прогиба **E:**Deflection value	Барилга байгууламжийн дам нуруу, татанга зэрэг бүтээцийн тэнхлэгтэй перпендикуляр үйлчлэх гадны нөлөөллөөр үүсэх нумралтын хамгийн их хэмжээ
720.	Тэнхлэг ба өндрийн тоотыг угсралтын түвшинд буулгах	**Р:**Перенос осей, отметок (на монтажные горизонты) **E:**Transfer of axes, elevations (to mounting horizons)	Босоо төлөвлөлтийн технологийн үйлдэл хийх эсвэл өндөржилт хэмжилтийн технологийн үйлдэл
721.	Цахилгаан дамжуулах шугамын зураглал	**Р:**Сьёмка линии электро передач-ЛЭП **E:**Transmission line survey	Цахилгаан дамжуулах шугамын чиг гаргаж, тэнхлэгийн дагуу пикет байгуулах, газрын гадаргын онцлог цэгүүд дээр байрлал, өндрийг тодорхойлох хэмжилт хийх, зурвас зураглал үйлдэх арга
722.	Төслийн байрлалыг газарт шилжүүлэн буулгах	**Р:**Перенос проекта в натуру **E:**Setout	Барилга байгууламжийн төслийн тэнхлэг, цэгүүдийн байрлалыг өгөгдсөн нарийвчлал, төслийн дагуу газарт тэмдэглэх геодезийн хэмжилт

723.	Инженер геодезийн хайгуул судалгаа	**Р:**Инженерно-геодезическое изыскание **E:**Engineering geodetic surveying	Инженерийн барилга байгууламжийг төлөвлөх, төслийг газарт шилжүүлэхэд шаардлагатай геодези, байр зүйн мэдээллийг цуглуулах, боловсруулах үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа
724.	Байр зүй-геодезийн хайгуул	**Р:**Топографо-геодезическое изыскание **E:**Topo-Surveying exploration	Газрын гадаргын хэлбэр дүрс, газар доорх барилга байгууламжийн тоон болон дүрсийн цогц мэдээлэл, материалыг гарган авах зориулалт бүхий инженерийн хайгуулын төрөл
725.	Ус зүйн хайгуул	**Р:**Гидрографические изыскания **E:**Hydrographic surveying	Эх газрын ус судлалын шинжлэх ухааны нэг салбар бөгөөд ус, усны сан, усны объектын үзүүлэлт, хэмжилтийн арга, хэрэгслийн тухай ус зүйн инженерийн хэмжилтийг гүйцэтгэх арга
726.	Ус зүйн зурагжуулалт	**Р:**Гидрографическое картографирование **E:**Hydrographic surveying	Газрын зураг дээр усан сан, гол горхи, булаг шанд, худаг, рашаан ус, усны барилга байгууламж, объектыг дүрслэн үзүүлэх цогц ажиллагаа

ГЕОДЕЗИЙН ХЭМЖИЛТИЙН ҮНДСЭН БАГАЖУУД
ОСНОВНЫЕ ПРИБОРЫ ГЕОДЕЗИЧЕСКИХ ИЗМЕРЕНИИ
BASIC INSTRUMENTS OF GEODESIC MEASUREMENT

727.	Геодезийн хэмжилтийн багаж	**Р:**Геодезический прибор **E:**Geodetic instrument	Өнцөг, өндөр, зай, хүндийн хүчний хурдатгал болон цэгийн байрлалыг орон зайн гурав болон түүнээс дээш хэмжээсээр тодорхойлох багаж
728.	Теодолит	**Р:**Теодолит **E:**Theodolite	Хэвтээ ба босоо өнцөг хэмжих зориулалттай геодезийн хэмжилтийн багаж
729.	Гиротеодолит	**Р:**Гиротеодолит **E:**Gyrotheodolite	Теодолит ба гирокомпас хавсарсан бүтээцтэй астрономийн жинхэнэ зовхис тодорхойлох оптик механикийн багаж
730.	Кодон теодолит	**Р:**Кодовый теодолит **E:**Digital read-out theodolite	Хэмжилтийг кодлох теодолит
731.	Кодон тахеометр	**Р:**Кодовый тахеометр **E:**Digital read-out tachymeter	Хэмжилтийг кодлох тахеометр

732.	Давталтын теодолит	**Р:**Повторительный теодолит **E:**Repeating theodolite	Алидадыг лимбээс тусад нь эсвэл хамтад нь эргүүлэх бүтээцтэй теодолит
733.	Астрономийн теодолит	**Р:**Астрономический теодолит **E:**Astronomical theodolite	Астрономийн хэмжилтээр өргөрөг, уртраг, зовхис тодорхойлох зориулалтын теодолит
734.	Тахеометр	**Р:**Тахеометр **E:**Tacheometer	Хэвтээ, босоо өнцөг, шугамын урт, өндөржилт хэмжих геодезийн багаж. *Тайлбар: Тахеометрт суулгасан зай хэмжүүрээр нь ангилна.*
735.	Цахим тахеометр	**Р:**Электронный тахеометр **E:**Digital tacheometer	Хэмжилтийн үр дүнг автоматаар бүртгэх цахим тоолууртай багаж
736.	Квадрант	**Р:**Квадрант **E:**Quadrant	Босоо өнцөг хэмжих багаж
737.	Газар доорх шугам сүлжээ хайгч багаж	**Р:**Искатель подземных коммуникационных сетей **E:**Geodetic finder	Газар доорх инженерийн шугам сүлжээг хайх, байрлал, гүнийг тодорхойлох багаж
738.	Нивелир	**Р:**Нивелир **E:**Level	Хэвтээ чиглэлд харах өндөржилтийг тодорхойлох геодезийн өндөр хэмжүүрийн багаж. *Тайлбар:Тэгшлүүртэй эсвэл тэнхлэг тохируулгатай нивелир байна*
739.	Лазер нивелир	**Р:**Нивелир лазерный **E:**Laser level	Хэмжилтийн цэгт лазерын гэрлийн мэдрэмжтэй, тусгай толгойтой рейк ашиглаж нивелирдлэг хийх нивелир
740.	Автомат нивелир	**Р:**Автоматический лазерный нивелир **E:**Automatic laser level	Тооллын автомат бүртгүүртэй лазер нивелир
741.	Тоон нивелир	**Р:**Цифровой нивелир **E:**Digital level	Автомат тооллын систем бүхий хэмжилтийн үр дүнг дэлгэцээр бүрэн илэрхийлэх өндөр нарийвчлалтай цахим нивелир
742.	Оптик нивелир	**Р:**Нивелир оптический **E:**Optical level	Дурангийн харах тэнхлэг хэвтээ байрлалд байх үеийн хэмжилт хийх нивелир
743.	Компенсатортай нивелир	**Р:**Нивелир с компенсатором **E:**Level with compensator	Нивелирийн эргэлтийн тэнхлэгийг дугуй тэгшлүүрээр урьдчилан босоо байрлалд оруулсны дараа харах тэнхлэгийг автоматаар хэвтээ байдалд оруулж өндөржилт тодорхойлох оптик нивелир

744.	Рейк	**Р:**Нивелирная рейка **E:**Leveling rod	Өндөржилт тодорхойлох төхөөрөмж
745.	Дүүжилдэг рейк	**Р:**Рейки нивелирные подвесные **E:**Pendulum leveling rod	Нивелирийн сэлгэцийн хэмжилтийг ханын тэмдэгтэд холбоход зориулагдсан дүүжилдэг төхөөрөмж
746.	Дүүжилдэг инвар рейк	**Р:**Подвесная инварная рейка **E:**Invar pendulum rod	Нивелирийн сэлгэцийн хэмжилтийг ханын тэмдэгтэд холбоход зориулагдсан дүүжилдэг инвар утастай төхөөрөмж
747.	Шаталсан хуваарьтай рейк	**Р:**Рейки нивелирные шашечные **E:**E-division leveling rod	Нэг талдаа хар цагаан, нөгөө талдаа улаан цагаан өнгийн шаталсан хуваарьтай нивелирдлэг хийх төхөөрөмж
748.	Инвар рейк	**Р:**Рейки нивелирные штриховые **E:**Invar rod	Хоёр эгнээгээр хөндлөн зураастай хуваарьтай, инвар утас татсан өндөр нарийвчлалын нивелирдлэг хийх төхөөрөмж
749.	Зай хэмжилтийн рейк	**Р:**Дальномерная рейка **E:**Stadia rod	Зай хэмжихэд зориулагдсан тусгай төхөөрөмж
750.	Нивелирийн суулгавч	**Р:**Нивелирная насадка **E:**Level attachment	Геодезийн бусад багажтай хоршин ажиллах зориулалттай нивелирийн харах дуран дээр нэмэлтээр суулгасан өндөр хэмжүүрийн хэрэгсэл
751.	Дурангийн хаалт	**Р:**Бленда **E:**Blend	Харах дурангийн объективыг нарны шууд гэрлээс хамгаалах таглаа
752.	Геодезийн зай хэмжигч	**Р:**Геодезический дальномер **E:**Geodetic distance meter	Хэмжиж буй шугамын уртыг шууд хэмжин тодорхойлох геодезийн багаж
753.	Цахим-соронзон зай хэмжигч	**Р:**Электромагнитный дальномер **E:**Electromagnetic field meter / EDM	Цахилгаан соронзон долгион тархах хугацааны хэмжилтэнд суурилсан геодезийн зай хэмжүүрийн багаж
754.	Хоёрлосон дүрсийн зай хэмжигч	**Р:**Дальномер двойного изображения **E:**Double-image distance meter	Харах байг хоёр дүрсээр үүсгэх, тэдгээрийн харилцан шилжилтийг хэмжих оптик зай хэмжүүрийн багаж
755.	Зай хэмжигчийн суурь	**Р:**База дальномера **E:**Base of distance meter	Оптик зай хэмжүүрийн параллактик өнцгийн эсрэг байрлах гурвалжны тал
756.	Дотроо суурь (базис)-тай зай хэмжигч	**Р:**Внутрибазисный дальномер **E:**Inner-base distance meter	Дотроо суурьтай хоёр дүрсийн зай хэмжүүрийн багаж

757.	Тогтмол суурьтай оптик зай хэмжигч	**Р:**Оптический дальномер с постоянной базой **E:**Optical distance meter with constant base. Subtense system	Хоёр объективтой, нэг окуляртай оптикийн зай хэмжүүрийн багаж
758.	Тогтмол өнцөгтэй оптик зай хэмжигч	**Р:**Оптический дальномер с постоянным углом **E:**Optical distance meter with constant stadia angle	Геодезийн хэмжилтийн багажийн харах дурангийн объективын арын зангилаа цэг ба зай хэмжүүрийн утсан торны хоёр зураасны үүсгэж байгаа цацрагийн үүсгэж байгаа байнгын өнцөг бүхий утсан зай хэмжүүрийн багаж
759.	Геометрийн зай хэмжигч	**Р:**Геометрический дальномер **E:**Geometrical distance meter	Гурвалжны бодолтонд тулгуурласан геодезийн зай хэмжүүрийн багаж
760.	Оптик зай хэмжигч	**Р:**Оптический дальномер **E:**Optical distance meter	Тэнцүү талтай параллактик өнцөгтэй гурвалжны бодолтоор хэмжилтийн зайг тодорхойлох оптик зай хэмжүүрийн багаж
761.	Радио зай хэмжигч	**Р:**Радиодальномер **E:**Microwave distance meter	Радио цахилгаан соронзон долгионы багтаамж (диапазон)-ийг ашигласан цахилгаан соронзон зай хэмжүүрийн багаж
762.	Онгоцны радио зай хэмжигч	**Р:**Самолетный радиодальномер **E:**Air-borne micro-wave distance meter	Онгоц ба газрын хүлээн авагч хоорондох алслагдсан налуу зайг хэмжих зай хэмжүүрийн багаж
763.	Радио зай хэмжигчийн станц	**Р:**Станция радиодальномера **E:**Microwave distance meter station	Хэмжилт хийж буй шугамын аль нэг төгсгөл дээр байрлуулсан радио-зай хэмжүүрийн бүтцийн нэг хэсэг
764.	Лазер зай хэмжигч	**Р:**Дальномеры лазерные **E:**Laser distance meter	Лазерын гэрлийн мэдрэмжтэй геодезийн лазерын зай хэжүүр
765.	Дифференциал зай хэмжигч	**Р:**Дифференциальный дальномер **E:**Differential range-finder	Дифференциал бичил хэмжүүртэй хоёр дүрсийн зай хэмжүүрийн багаж
766.	Фазаар зайг хэмжих багаж	**Р:**Фазовый дальномер **E:**Phase distance meter	Долгион тархах хугацааг тодорхойлохын тулд тасралтгүй цацруулж буй долгионы фазын зөрүүг хэмжихэд суурилсан цахим-соронзон зай хэмжүүрийн багаж

767.	Гэрлэн зай хэмжигч	**Р:**Светодальномер **Е:**Electro-optical distance meter	Гэрлийн багтаамжийн цахилгаан соронзон долгионыг ашиглах цахилгаан соронзон зай хэмжүүрийн багаж
768.	Гэрэл ойлгогч	**Р:**Отражатель (светодальномера) **Е:**Reflector	Гэрэл хүлээн авах, дамжуулагчаас гаргаж буй гэрлийн цацрагийг ойлгох гэрлэн зай хэмжүүрийн багажийн хэсэг
769.	Лазер гэрэл ойлгогч	**Р:**Лазерный отражатель **Е:**Laser reflector	Лазерын гэрэл хүлээн авах, дамжуулагчаас гаргаж буй лазерын гэрлийг ойлгох зай хэмжүүрийн хэсэг
770.	Гэрлэн зай хэмжигчийн хүлээн авах-түгээх багаж	**Р:**Приемо-передатчик светодальномера **Е:**Receiver-transmitter	Хэмжиж буй шугамын дагуу гэрлийн долгионыг цацруулах, хүлээн авах, түгээж буй хугацааг хэмжих багаж
771.	Импульсийн зай хэмжигч	**Р:**Импульсный дальномер **Е:**Pulse distance meter	Цахилгаан соронзон долгионы эх үүсвэрээсээ гарсан хугацаа болон ойлгогчоос ойгоод буцаж бүртгэгчид ирсэн хугацаа хоорондын зөрүүгээр зай хэмжигч цахилгаан соронзон зай хэмжүүрийн багаж
772.	Утсан зай хэмжигч	**Р:**Нитяной дальномер **Е:**Stadia system	Харах дурангийн объективын зангилаа цэг ба утсан торны зай хэмжүүрийн зураасыг дайрах цацрагийн үүсгэсэн тогтмол өнцөгтэй оптик зай хэмжүүрийн багаж
773.	Редукцийн зай хэмжигч	**Р:**Редукционный дальномер **Е:**Reduction distance meter	Хэмжиж буй шугамын хэвтээ тавилыг шууд унших теодолит
774.	Зай хэмжигчийн суулгавч	**Р:**Дальномерная насадка **Е:**Tacheometric prism attachment	Геодезийн зай хэмжих багажийн окулярт суулгадаг геодезийн бусад багажтай хоршин ажиллах тусгай багаж
775.	Лазер сканер	**Р:**Лазерный сканер **Е:**Laser scanner	Газрын гадарга ба аливаа биетийн гадаргуу дээрх цэгийн солбицлыг, орон зайн солбицлын тогтолцоонд тодорхойлох багаж
776.	Геодезийн сансрын төхөөрөмж	**Р:**Геодезический космический комплекс (ГКК) **Е:**Geodetic space complex	Геодезийн сүлжээ байгуулах, Дэлхийн эллипсоидын болон татах хүчний талбайн үндсэн үзүүлэлтүүдийг тодотгоход зориулагдсан газрын болон

			сансрын техник хэрэгслийн иж бүрдэл
777.	Хуйлмал метр	**Р:**Рулетки **E:**Tape	Богино зай хэмжих шугаман хэмжүүрийн энгийн багаж
778.	Сүлбэрэг	**Р:**Шпильки **E:**Chaining pins	Хуйлмал метр, ган туузаар зай хэмжих үед хэмжих хэрэгслийн төгсгөлийн хуваарийг газарт тэмдэглэх шор төмөр
779.	Шалгах шугам	**Р:**Линейка контрольная **E:**Control ruler	Гурвалжин огтлолтой ган, гууль эсвэл инвараар хийсэн ирмэг нь 0,2-0,5 мм хуваарийн нэгжтэй, дээд ирмэгийн дээд хэсэгт термометр суулгасан, 1 метрээс бага зэрэг урт шугам
780.	Дробышевийн шугам	**Р:**Линейка Дробышева **E:**Drobysheva line	Зураглалын самбар дээр тэгш өнцөгт солбицлын тор байгуулах зориулалтын нарийн хуваарьтай төмөр шугам
781.	Төвлөрүүлэгч	**Р:**Геодезический центрир Центрир **E:**Geodetic plummet	Нэг хавтгай дээрх цэгийг нөгөө хавтгай дээр эгц тусгагаар буулгах геодезийн төвлөрүүлэгч багаж
782.	Механик төвлөрүүлэгч	**Р:**Механический центрир **E:** Mechanical plummet	Механик элементээр босоо шулууны байрлалыг чиглүүлэх геодезийн төвлөрүүлэгч багаж
783.	Оптик төвлөрүүлэгч Лотоаппарат	**Р:**Оптический центрир Лотоаппарат **E:**Zenith plummet	Багажийн босоо тэнхлэгийг эгц доош ба дээш нь хараалах оптик багаж
784.	Тэгшлүүр	**Р:**Уровень **E:**Level	Геодезийн багажийн геометрийн нөхцөлүүдийг бүрдүүлэхэд ашиглагддаг шингэнээр дүүргэгдсэн цэврүү бүхий хэрэгсэл (тэгш ус)
785.	Бортгон тэгшлүүр	**Р:**Цилиндричесеий уровень **E:**Cylindrical level	Теодолитын хэвтээ дугуйн лимбийн хавтгайг хэвтээ байрлалд оруулах зориулалт (теодолитын эргэлтийн тэнхлэгийг босоо байрлалд оруулах) бүхий бортгон хэлбэртэй тэгшлүүр
786.	Геодезийн тэгшлүүр	**Р:**Геодезический уровень **E:**Geodetic level	Геодезийн багаж, түүний зарим зангилаа эд ангийг босоо шулуунтай харьцангуй байрлуулах тэгшлүүр
787.	Дугуй тэгшлүүр	**Р:**Круглый уровень **E:**Round level	Дугуй шилний дотоод гадарга дээд хэсэг нь бөмбөлөг

			хэлбэртэй шингэнтэй тэгшлүүр
788.	Тохсон тэгшлүүр	**P:**Накладной уровень **E:**Striding level	Багажийн зарим эд ангийг тогтоох, ажлын гадаргатай гэр бүхий авч сольж болох тэгшлүүр
789.	Тогтворжуулагчтай тэгшлүүр	**P:**Компенсированный уровень **E:**Compensating level	Агаарын хэмийн өөрчлөлттэй үед цэврүүний уртыг тогтворжуулах бортгон тэгшлүүр
790.	Авцалдаат тэгшлүүр	**P:**Контактный уровень **E:**Coincidence bubble;Spiit-beam level	Тэгшлүүрийн цэврүүний төгсгөлийн дүрсний давхцалыг харах олон талст бүхий зууван тэгшлүүр
791.	Талькоттын тэгшлүүр	**P:**Уровень Талькотта **E:**Talcott-level Horrebow level	Астрономийн теодолитын харах дурангийн хамгийн бага хазайлтыг мэдрэх тохируулагч эрэгтэй зууван тэгшлүүр
792.	Хорготой тэгшлүүр	**P:**Камерный уровень **E:**Chamber level	Цэврүүний уртыг тохируулагч хорготой шоовон шилтэй бортгон тэгшлүүр
793.	Багаж төвлөрүүлэгч	**P:**Отвес **E:**Plummet. Plumb bob	Дүүжмэг хэлбэрийн механик төвлөрүүлэгч хэрэгсэл
794.	Нэг талтай оптик төвлөрүүлэгч	**P:**Односторонний оптический центрир Односторонний центрир **E:**Optical plummet	Харах тэнхлэгийг зөвхөн дээшээ эсвэл зөвхөн доошоо чиглүүлж болох оптик төвлөрүүлэгч багаж
795.	Хоёр талтай оптик төвлөрүүлэгч	**P:**Двухсторонний оптический центрир Двухсторонний центрир **E:**Zenith-nadir optical plummet	Харах тэнхлэгийг дээшээ эсвэл доошоо чиглүүлж болох оптик төвлөрүүлэгч багаж
796.	Геодезийн багажийн хөл	**P:**Штатив для геодезического прибора **E:**Tripod	Геодезийн багажийг суурилуулж ажлын байрлалд оруулах, газрын хөрсөнд бэхлэх төмөр эсвэл модон гурван хөлтэй тулгуур
797.	Багажан хөлний дээд тавиур	**P:**Головка штатива для геодезического прибора **E:**Tripod head	Геодезийн багаж суурилуулах гурван хөлтэй тулгуурын дээд тавиур
798.	Мензул	**P:**Мензула **E:**Plane-table	Мензулын самбар, түүнийг тохируулах тавиуртай байр зүйн зураглалд зориулсан бүрэлдэхүүн хэсгүүд
799.	Кипрегел	**P:**Кипрегель **E:**Telescopic alidade	Байр зүйн зураглалаар босоо өнцөг, зай, өндөржилт хэмжих, чиглэлийн зурмаг (график) байгуулах геодезийн багаж

800.	Номограмын кипрегел	**P:**Номограмный кипрегель **E:**Nomogram alidade	Дурангийн харах талбайд зай ба өндөржилт хэмжих муруйнуудтай кипрегел
801.	Кипрегелийн шугам	**P:**Линейка кипрегеля **E:**Ruler of alidade	Зургийн суурь дээр чиглэл зурах кипрегелийн тулгуур шугам
802.	Мензулын самбар	**P:**Мензульная доска **E:**Plane table drawing board	Байр зүйн зураглал хийх зориулалттай хатуу эх дээр цаас эсвэл гэрэл зургийн цаас нааж байрлуулах боломжтой самбар
803.	Геодезийн рефракторметр	**P:**Геодезический рефрактометр **E:**Geodetic refractometer	Орчинд гэрлийн хугарлыг хэмжих геодезийн хэмжилтийн багаж
804.	Гирокомпас	**P:**Гирокомпас **E:**Gyrocompass	Дэлхийн хоногийн эргэлт ба чөлөөт эргэх чанарыг (гироскоп) ашиглан өгөгдсөн чиглэлийн зовхисыг тодорхойлох зорилгоор бүтээгдсэн жинхэнэ голдчийг тодорхойлох багаж
805.	Гироскоп	**P:**Гироскоп **E:**Gyroscope	Өөрийн хурдан эргэлтийн явцад эргэлтийн тэнхлэгийн чиглэлийг өөрчилдөггүй хатуу биет
806.	Пантограф	**P:**Пантограф **E:**Pantograph	Нэг хавтгайгаас нөгөө хавтгайд дүрсний хэлбэрийг хадгалан механик аргаар шилжүүлэх багаж
807.	Экзаменатор	**P:**Экзаменатор **E:**Examiner	Хязгаарлагдсан хэмжээнд налуу бага өнцгийг үйлдэх, эсвэл өндөр нарийвчлалын хэмжилтийн хяналт-хэмжилтийн хэрэгсэл
808.	Тэгшлүүрийн экзаменатор	**P:**Экзаменатор уровней **E:**Level examiner	Тэгшлүүрийн хуваарийн нэгжийг тодорхойлох экзаменатор
809.	Коллиматор	**P:**Коллиматор **E:**Collimator	Зайнаас ирж буй цахим соронзон гэрлийн зэрэгцээ нарийн цацрагуудыг хүлээн авах зориулалтын оптикийн төхөөрөмж
810.	Автоколлиматор	**P:**Автоколлиматор **E:**Autocollimator	Автоколлимацийн зарчимд суурилсан өнцөг хэмжих, шулуун ба хавтгай байдлыг шалгах оптик багаж
811.	Адилтгуур буюу жишигч төхөөрөмж	**P:**Компаратор **E:**Comparator	Өгөгдсөн хэмийн нөхцөлд уртын хэмжүүрийг эх хэмжүүртэй жиших замаар геодезийн уртын хэмжүүрийн

			нэгжийг тодорхойлох геодезийн шалгалтын тоноглол
812.	Интерференцийн адилтгуур	**Р:**Компаратор интерференционный **E:**Interferential comparator	Гэрлийн цацрагийн хүчдэлийг орон зайд жигд тараах оптикийн чанарт суурилсан гэрлийн цацрагтай харьцуулан уртыг жиших оптик багаж
813.	Оптик-механикийн адилтгуур	**Р:**Компаратор оптико-механический **E:**Optical-mechanical comparator	Тэргэнцэр дээр байрлуулсан жишилтийн очир/жезл/-ын дагуу хөдлөх компаратор бөгөөд захын хоёр окулярын бичил хэмжүүрийн тэнхлэг хоорондын урттай, зай хэмжүүрийн багажийн уртыг тодорхойлох багаж
814.	Хээрийн адилтгуур	**Р:**Компаратор полевой **E:**Field comparator	Хээрийн ажлын хэмжилтийн нөхцөлд зай хэмжүүрийн уртыг жиших зориулалтаар байгуулсан адилтгуур
815.	Нивелирийн гадас	**Р:**Костыль нивелирный **E:**Leveling crutch	Нивелирийн хэмжилтийн явцад рейк босгож байрлуулах газарт түр бэхлэх төмөр гадас
816.	Ивүүр	**Р:**Башмак **E:**Rod foot	Нивелирийн рейк босгож барих зорилгоор бэлтгэсэн дугуй, дөрвөлжин хэлбэрийн метал цуулаг хавтан
817.	Инвар утас	**Р:**Инварная проволока **E:**Invar wire	Шугаман хэмжүүрт зориулсан инвараар хийсэн зай хэмжүүрийн ган утас
818.	Ватерпас	**Р:**Ватерпас **E:**Water-level	Хэвтээ шулуун шалгах, налуугийн өнцөг хэмжих энгийн багаж
819.	Луужин	**Р:**Компас **E:**Compass (Magnetic)	Газрын гадарга дээр голдчийн чиглэлд харьцангуйгаар зүг чигийг тодорхойлох зориулалтын багаж
820.	Геодезийн луужин	**Р:**Геодезический компас **E:**Geodetic Compass	Соронзон зовхис хэмжих геодезийн багаж
821.	Геодезийн дугуй луужин	**Р:**Круглый компас **E:**Ring compass	Ажлын хэмжүүр нь битүү тойрог хэлбэртэй геодезийн луужин
822.	Буссоль	**Р:**Буссоль **E:**Compass	Газар дээр соронзон зовхис ба румбийг хэмжих зориулалтын багаж
823.	Экер	**Р:**Экер **E:**Right-angle, Optical square	Газар дээр тэгш өнцөг байгуулах геодезийн энгийн багаж

824.	Хоёр тольт экер	**P:**Двухзеркальный экер **E:**Two-mirror ecker	Нэг нь нөгөөдөө 45 градусын өнцгөөр хоёр хавтгай толь байрлуулсан багаж
825.	Эклиметр	**P:**Эклиметр **E:**Abney level, Clinometer	Шугамын өнцөг ба хэвгийг хэмжих геодезийн гар багаж
826.	Эклиметр-өндөр хэмжигч	**P:**Эклиметр-высотомер **E:**Abney level Clinometer	Өндөржилт хэмжих хэмжүүрийг суурилуулсан геодезийн багаж
827.	Нислэгийн өндөр хэмжигч	**P:**Альтиметр **E:**Altimeter	Нисэх төхөөрөмжүүдийн нислэгийн өндөр тодорхойлогч багаж
828.	Геодезийн төмөр жишиг шугам	**P:**Жезл геодезический **E:**Geodesic Wand	3м хүртэл урттай шугамын уртын хэмжүүрийг жишигч эх хэмжүүр буюу шалгах хэмжүүр
829.	Транспортир	**P:**Транспортир геодезический **E:**Geodetic protractor	Зураг ба цаасан дээр өнцөг байгуулах, хэмжих багаж
830.	Тооны машин-арифмометр	**P:**Арифмометр **E:**Arithmometer/calculator	Арифметикийн тоо нэмэх, хасах, үржүүлэх, хуваах үйлдэлтэй механик хэрэгсэл
831.	Байр зүйн шугам	**P:**Топографическая линейка **E:**Topographic rule Tacheometric rule	Байр зүйн болон дэвсгэр зураг дээр тэгш өнцөгт тор байгуулах ажлын хэмжүүртэй шугам
832.	Гортиг	**P:**Циркуль **E:**Compass (circle)	Тойрог зурах ба зураг дээр зай хэмжих зориулалттай хоёр хөлийг дэлгэж холдуулж, ойртуулж болдог зургийн хэрэгсэл
833.	Харах бай	**P:**Визирная цель **E:** Sighting target	Хэмжилт хийх зориулалтаар цэг дээр байрлуулсан тэмдэг буюу биет
834.	Хараа, чиглүүр	**P:**Визир **E:**Sight, Viseur	Дурангийн хараалах тэнхлэгийг байтай давхцуулахад туслах овоо, хараа
835.	Харах марк	**P:**Визирная марка **E:**Sighting target mark	Эргэх тэнхлэг нь тэгш хэмээр зурсан дүрс бүхий ялтас хэлбэрийн харах бай
836.	Курвиметр-Муруй хэмжүүр	**P:**Курвиметр **E:**Curvimeter	Газрын зураг дээр муруй шугамын уртыг хэмжигч зураг хэмжилзүйн багаж

ГЕОДЕЗИЙН БАГАЖИЙН ЭД АНГИУД
ДЕТАЛИ ГЕОДЕЗИЧЕСКИХ ИНСТРУМЕНТОВ
DETAILS OF GEODESIC INSTRUMENTS

837.	Верньер	**P:**Верньер, нониус **E:**Vernier, nonius	Тэнцүү хуваагдсан шатлалаар хэмжилтийн хувийг тоолох зураас
838.	Геодезийн багажийн дугуй	**P:**Круг **E:**Circle	Геодезийн багажийн лимбийг тээгч эд анги

839.	Геодезийн багажийн дугуйн байрлал	**P:**Положение круга **E:**Cirle position	Теодолитоор хэмжилт хийх үеийн босоо дугуйн байрлал
840.	Дугуй баруун, дугуй зүүн	**P:**Круг право; Круг лево **E:**Circle right; Left Circle	Хэмжилт хийх үед багажийн босоо дугуй, дурангийн баруун, зүүн талд байрлалтай байх үеүд
841.	Өнцөг хэмжих дугуй	**P:**Круг угломерный **E:**Goniometric circle	Шил эсвэл металлаар хийсэн теодолитын гол бүтээцийн (лимб ба алидад) хэвтээ,босоо өнцөг хэмжих төхөөрөмж
842.	Өнцөг хэмжих босоо дугуй	**P:**Круг угломерный вертикальный **E:**Circle goniometric vertical	Багажийн босоо хавтгайд байрлуулан өнцөг хэмжилт хийх төхөөрөмж
843.	Хэвтээ өнцөг хэмжих дугуй	**P:**Круг угломерный горизонтальный **E:**Horizontal goniometer circle	Багажийн хэвтээ хавтгайд байрлуулан өнцөг хэмжилт хийх төхөөрөмж
844.	Тооллын дуран бай	**P:**Отсчетный микроскоп **E:**Reading microscope	Хэд хэдэн линзнээс бүрдэх объектив, окулярын оптикийн систем
845.	Утсан торны биссектор	**P:**Биссектор сетки нитей зрительной трубы **E:**Bisector	Дурангийн утсан торны босоо хос зураадас
846.	Утсан тор	**P:**Сетка нитей зрительной трубы геодезического прибора **E:**Cross-hair	Геодезийн хэмжилтийн дуран дотор байрлуулсан харилцан перпендикуляр, параллель босоо ба хэвтээ зураас
847.	Утсан торны үндсэн зурааснууд	**P:**Основные штрихи сетки нитей зрительной трубы геодезического прибора **E:**Cross-hairs	Харах дуранг хэвтээ ба босоо байдалд чиглүүлэх утсан торны зурааснууд Геодезийн багажийн дурангийн төвийг буюу харах тэнхлэгийг дайрсан утсан торны зурааснууд
848.	Утсан торны зай хэмжигч зурааснууд	**P:**Дальномерные штрихи сетки нитей зрительной трубы геодезического прибора **E:**Stadia hairs	Геодезийн багажийн дурангийн утсан тороор рейкээс зай хэмжихэд ашиглагддаг зурааснууд
849.	Утсан торны огтлолцол	**P:**Перекрестие сетки нитей зрительной трубы **E:**Cross hairs intersection	Дурангаар хэмжилт хийхэд зориулагдсан торны босоо ба хэвтээгээр харилцан перпендикуляраар татсан үндсэн зурааснуудын огтлолцол цэг
850.	Алидад	**P:**Алидада **E:**Alidade	Лимбийн төвийг дайрах тэнхлэгийн дагуу эргэлдэх,

			тоолол авах хэрэгсэл бүхий геодези, астрономийн багажийн хэсэг
851.	Лимб	**Р:**Лимб **E:**Limb	Теодолитын эргэх тэнхлэг дээр бэхлэгдсэн тодорхой заагаар 0-360^0 хүртэл хуваарьтай шилэн дугуй
852.	Багажийн тавцан	**Р:**Подставка геодезического прибора **E:**Footplate	Багаж байрлуулах, хэвтээ хавтгайд тэгшлэх зориулалттай геодезийн багажийн хэсэг
853.	Засварын эргүүд	**Р:**Винты исправительные **E:**Corrective screws	Багажийн тохиргоо хийх, засах эрэг
854.	Чиглүүлэх эргүүд	**Р:**Винты наводящие **E:**Directing screws	Хэмжилтийн багажийн эд ангийн хэсгийг аажмаар, удаан эргүүлж чиглүүлэг хийх эрэг
855.	Өргөх эргүүд	**Р:**Винты подъемные **E:**Lifting screws	Геодезийн багажийн эргэлтийн тэнхлэгийг босоо байрлалд тавих геодезийн багаж тэгшлэх гурван эрэг
856.	Тогтоогч буюу бэхлэх эрэг	**Р:**Становой винт **E:**Tripod clamp	Багажийг хөл дээр нь бэхлэх эрэг
857.	Нарийн тохируулах эрэг /элевацион эрэг/	**Р:**Винт элевационный **E:**Tilting screw	Харах дурангийн налууг бага хэмжээгээр өөрчлөх, түүнтэй холбоо бүхий тэгшлүүрийн тэнхлэгийг хазайлгах хэрэгсэл бүхий эрэг
858.	Дурангийн түгжигч эрэг	**Р:**Закрепительное винты **E:**Clamp	Өгөгдсөн байрлалд геодезийн багажийн хөдөлгөөнт эд ангийг тогтоон бэхлэх хавчаар
859.	Багаж бэхлэгч эрэг	**Р:**Арретир **E:**Arresting device	Хэмжилтийн багаж хэрэгслийн хөдөлгөөнт хэсгийг бэхлэх механик хэрэгсэл
860.	Авцалдаат бичил хэмжигч	**Р:**Контактный микрометр **E:**Contact micrometer	Харах дурангийн талбайд харагдах хөдөлгөөнт объект, утсан торыг дайрах үеийг тэмдэглэх геодезийн багажийн цахилгаан окулярын авцалдаат бичил хэмжүүр
861.	Бичил хэмжигч Микрометр	**Р:**Микрометр **E:**Micrometer	Бага хэмжээний шугаман хэмжээс болон бага өнцгийг нарийн хэмжих хэрэгсэл
862.	Оптик бичил хэмжигч	**Р:**Оптический микрометр **E:**Oprical micrometer	Өнцөг хэмжүүрийн багажийн лимбын хуваарийг нарийвчлан хэмжих зорилгоор тэдгээрийн дүрсийг шилжүүлэн байрлуулах байдлаар хэмжих хэрэгсэл
863.	Окулярын бичил хэмжигч	**Р:**Окулярный микрометр	Окуляр хэсэгт байрлах дуранбай микроскопоор тоолол авах хэрэгсэл

		E:Reading eyepiece micrometer	
864.	Тооллын өгсгөгч дуран	**Р:**Микроскоп отсчетный **E:**Reading microscope	Хэмжилтийн ажлын хэмжүүрээр тоолол авах оптик тоноглол
865.	Геодезийн багажийн нумарсан харах дуран	**Р:**Ломаная зрительная труба геодезического прибора **E:**Curve telescope	Геодезийн багажийн оптик тэнхлэг нь нугарсан хэлбэртэй харах дуран
866.	Рейкны ул	**Р:**Пятка рейки **E:**Heel rod	Репер, ивүүр, гадсан дээр рейк байрлуулахад зориулсан рейкны ул хэсгийг бөгжилсөн төмөр

ГЕОДЕЗИЙН БАГАЖИЙН ЭД АНГИУДЫН ЗОХИЦОЛ
СООТНОШЕНИИ ДЕТАЛИ ГЕОДЕЗИЧЕСКИХ ИНСТРУМЕНТОВ
HARMONIZATION PARTS OF GEODETIC INSTRUMENTS

867.	Багаж тэгшлэх	**Р:**Горизонтирование прибора **E:**Leveling instrument	Геодезийн багажийн босоо тэнхлэгийг эгц босоо шулуунтай давхцуулах ба түүний хэвтээ тэнхлэгийг хэвтээ байрлалд шилжүүлэх үйлдэл
868.	Багажийн түвшин	**Р:**Горизонт инструмента **E:**Tool level	Багажийн харах тэнхлэгийн түвшний гадарга эсвэл тогтоосон түвшин дээрх өндөр
869.	Тэгийн байр	**Р:**Место нуля **E:**Zero level	Теодолитын дурангийн харах тэнхлэг хэвтээ байрлалтай, босоо дугуйн алидад дээр байрлуулсан тэгшлүүрийн цэврүү дундаа байх үед нь босоо дугуйгаар авсан тоолол
870.	Багаж төвлөрүүлэх	**Р:**Центрирование прибора **E:**Instrument centering	Геодезийн багажийн босоо тэнхлэгийг геодезийн цэгийн төвийг дайрч буй эгц босоо шулуунтай давхцуулах үйлдэл
871.	Суурь хэмжилтийн багаж	**Р:**Базисный прибор **E:**The basic instrument	Хэмжилтийн инвар утсаар шугамын уртыг шууд хэмжих геодезийн багаж
872.	Эксцентриситет	**Р:**Эксцентриситет **E:**Eccentricity	Давхцаж байх ёстой хоёр төвүүдийн үл давхцал
873.	Алидадын эксцентриситет	**Р:**Эксцентриситет алидады **E:**Alidade eccentricity	Лимба ба алидадын төвүүдийн үл давхцал
874.	Лимба төв	**Р:**Центр лимба **E:**Limb center	Хэвтээ ба босоо өнцөг хэмжихэд зориулагдсан тойргон

			хуваагдалтай дугуйн диаметрүүдийн огтлолцох цэг
875.	Лимбийн эксцентриситет	**Р:**Эксцентриситет лимба **E:**Eccentricity of limb	Лимбийн эргэх тэнхлэг, түүний хуваарийн дугуйн төв хоёрын үл давхцал
876.	Харах шулуун	**Р:**Визирная линия **E:**Sight line	Дурангийн хараалах тэнхлэг
877.	Дурангийн харах тэнхлэг	**Р:**Ось визирная **E:**Axis of sight	Хараалах дурангийн доторх линзүүдийн ба утсан торны төвүүдийг дайрсан шулуун
878.	Зай хэмжүүрийн муруйнууд	**Р:**Номограмма расстояний геодезического прибора Диаграмма расстояний **E:**Nomogram of distances geodetic device Distance chart	Хэвтээ тавилтыг хэмжих зориулалттай геодезийн багажийн дурангийн харах талбайд байрлах муруйнууд
879.	Өндөржилт хэмжүүрийн муруйнууд	**Р:**Номограмма превышений геодезического прибора **E:**Nomogram of excesses of the geodetic instrument	Геодезийн багажийн дурангийн харах талбайд байрлах өндөржилт хэмжих зориулалттай муруйнууд
880.	Багажийн тохируулга	**Р:**Юстировка прибора **E:**Device adjustment	Геодезийн багажийн геометрийн нөхцөлүүдийн үл зохицолдоог засах үйлдэл
881.	Тэнхлэг	**Р:**Ось **E:**Axis	Дурангийн дотор байрлах линзүүдийн ба утсан торны төвүүдийг дайрсан шулуун
882.	Багажийн хэвтээ тэнхлэг	**Р:**Горизонтальная ось геодезического прибора **E:**Horizontal axis	Геодезийн багажийн харах дурангийн эргэх тэнхлэгийг босоо хавтгайгаар эргүүлэх
883.	Багажийн босоо тэнхлэг	**Р:**Вертикальная ось геодезического прибора **E:**Vertical axis	Геодезийн багажийн хэвтээ дугуйн алидадын эргэх тэнхлэг
884.	Дурангийн өсгөлт	**Р:**Увеличение зрительной трубы **E:**Telescope increment	Объективын харах дуранд харагдах өнцгийг энгийн нүдээр харах өнцөгт харьцуулсан харьцаа
885.	Дурангийн голлол, дурангийн фокус	**Р:**Фокус **E:**Focus	Биетээс ойсон гэрлийн цацрагууд оптик шилийг дайрч өнгөрөхдөө хугарч нэг цэг дээр цугларч бөөгнөрөх ба түүнийг томруулан харах үйл явц

886.	Дурангийн голлол тохируулах, фокус тохируулах	**P:**Фокусировка изображения **E:**Focusing the image	Хэмжилтийн объектын дүрсийг тод харахын тулд оптик системийн зарим эд ангийг хөдөлгөх үйлдэл
887.	Дүрсийн голлол тохиргоо, дүрсийн фокус тохиргоо	**P:**Фокусировка внешнего изображения **E:**External Image focus	Геодезийн хэмжилтийн багажийн харах дурангийн окулярын хэсгийг хөдөлгөж утсан торны хавтгайг дуранд харагдаж буй объектын дүрсийн хавтгайтай давхцуулах хүртэл голлол тохируулах үйлдэл
888.	Дурангийн голлолын (фокусын) хавтгай	**P:**Фокальная плоскость **E:**Focal plane	Геодезийн багажийн дурангийн оптикийн фокусын геометр байр
889.	Тэгшлүүрийн цэврүү	**P:**Пузырёк уровня **E:**Level bubble	Тэгшлүүрийн дугуй ба бортгон хэлбэрийн шилийг спирт эсвэл эфирээр халаасан шингэнээр дүүргэсний дараа нэг үзүүрийг нь хайлуулж битүүмжлээд шилэн савны дотор оруулсан агаартай орон зай
890.	Тэгшлүүрийн тэг байр	**P:**Нуль-пункт уровня **E:**Zero point level	Хуруу шилний шингэний дээд хэсгийн цэврүүний түвшний төв цэг
891.	Тэгшлүүрийн хуруу шил	**P:**Ампула уровня **E:**Level ampoule	Дээд талын дотор ханыг тодорхой радиустай нумын хэсгээр хийж, шингэнээр дүүргэж битүүмжилсэн тунгалаг шилэн сав
892.	Дугуй тэгшлүүрийн тэнхлэг	**P:**Ось круглого уровня **E:**Axis of round level	Дугуй тэгшлүүрийн шилэн савны бөмбөлөг гадаргууд эгц байрлалтай, тэг байрыг дайрч өнгөрөх шулуун
893.	Дугуй тэгшлүүрийн тэгийн байр	**P:**Нуль-пункт круглого уровня **E:**Zero point round level	Тэгшлүүрийн тусламжтайгаар хазайлтыг тодорхойлох зураас эсвэл тэгшлүүрийн гэрний цэг
894.	Бортгон тэгшлүүрийн тэнхлэг	**P:**Ось цилиндрического уровня **E:**Axis of cylindrical level	Тэгшлүүрийн тэг байр ба хуруу шилний дагуу огтлолын нумд шүргэх шулуун
895.	Тэгшлүүрийн хуваарийн нэгж	**P:**Цена деления уровня **E:**Price of division of level	Бортгон тэгшлүүрийн цэврүүг нэг хуваариар хазайлгахад түүний тэнхлэгийн байрлал шилжих налуу өнцөг

896.	Хуваарийн нэгж	**Р:**Цена деления **E:**Division scale unit	Хэмжүүрийн багажийн хуваарийн нэг шатлалд тохирох өнцгийн ба уртын хэмжигдэхүүн
897.	Рейкний хуваарийн нэгж	**Р:**Цена деления рейки **E:**Price of division lath	Рейкний шугаман хуваарийн нэгж
898.	Өнцөг хэмжилтийн хуваарийн нэгж	**Р:**Цена деления угломерного круга **E:**Angle-measuring circle scale unit	Тооллын зэрэгцээ зураасыг дайрах өнцөг хэмжилтийн дугуйн радиус хоорондын төвийн өнцгөөр илэрхийлэгдэх хуваарийн нэгж
899.	Рейкний шинжилгээ	**Р:**Исследование рейки **E:**Rod inverstigation /examination/	Рейкний будгийн чанар, хуваарийн хэмжээ, инвар утасны таталтын хэмжээ, нэг метрийн ба дециметрийн урт, улны зөрүү зэргийг тодорхойлох хэмжилт, шалгалтууд
900.	Нивелирийн шалгалт	**Р:**Поверки нивелира **E:**Leveling chek	Нивелирийн харах чиглэлийг хэвтээ чиглэлд шилжүүлэх үйлдлийг байнга хадгалах геометрийн ба зохион бүтээцийн шаардлагыг хэрхэн хангаж байгааг шинжлэх, шалгах, тохируулах ажиллагаа.
901.	Теодолитын шалгалт	**Р:**Поверки теодолита **E:**Chek theodolite	Геометрийн болон бүтээцийн хувьд хэвтээ, босоо өнцөг хэмжих шаардлагыг хэрхэн хангаж байгааг шинжлэх, шалгах, тохируулах ажиллагаа
902.	Коллимацийн хавтгай	**Р:**Плоскость коллимационная **E:**Collimation plane	Багажийн дурангийн хараалах тэнхлэг нь эргэлтийнхээ тэнхлэгтэй перпендикуляр байх үед дуранг зенит эргүүлэхэд босоо торны дагуу үүсэх хавтгай.
903.	Геодезийн багажийн харах дуран	**Р:**Зрительная труба геодезического прибора Зрительная труба **E:**Telescope	Объектив, окуляр, утсан тортой геодезийн багажийн харах дуран
904.	Зай хэмжигчийн параллактик өнцөг	**Р:**Параллактический угол дальномера **E:**Parallactic angle of distance meter/stadia	Шугамын уртыг тодорхойлох үед геометрийн зай хэмжүүрээр хэмжиж буй эсвэл тастаж байгаа гурвалжны өнцөг
905.	Оптик тусгагуур	**Р:**Оптический проектор **E:**Optical projector	Оптикийн аргаар нэг хавтгай дээрх дүрсийг нөгөө хавтгайд шилжүүлэх багаж
906.	Геодезийн багажийн хэвтээ тэнхлэгийг тээгч тулаас	**Р:**Колонка геодезического прибора **E:**Pillar	Геодезийн багажийн хэвтээ тэнхлэгийг тээгч тулаас

907.	Компенсатор-тэнхлэг тохируулагч	**Р:**Компенсатор углов наклона **E:**Compensator	Босоо дугуйн тооллын систем эсвэл хараалах тэнхлэгийг ажлын байрлалд автоматаар шилжүүлэх хэрэгсэл
908.			
909.	Адилтгах (жишилт хийх)	**Р:**Компарирование **E:**Comparison	Ажлын уртыг жишиг хэмжүүрийн багажийн урттай харьцуулах үйлдэл
910.	Оптик зай хэмжигчийг адилтгах	**Р:**Компарирование оптических дальномеров **E:**Compression of optical stadia	Хээрийн адилтгуур дээр зай хэмжүүрийн итгэлцүүрийн хэмжигдэхүүнийг, ажил эхлэлийн өмнө ба төгсгөлд харьцуулан тодорхойлох адилтгах үйлдэл
911.	Инвар утсыг адилтгах	**Р:**Компарирование инварной проволоки **E:**Invar wire calibration	Инвар утасны ажлын уртыг суурин жишиг урттай харьцуулах арга
912.	Геодезийн багажийн тэнхлэгийн давталтын систем	**Р:**Повторительная система осей геодезического прибора **E:**Repeating system of axes of geodetic instrument	Геодезийн хэмжилтийн багажийн хөдөлгөөнгүй хэсэгтэй харьцангуй эргэлдэх нөхцөлийг хангах алидадын тэнхлэг ба дугуйн систем

ГЕОДЕЗИЙН ХЭМЖИЛТИЙН ХЭРЭГЛЭЭНИЙ БУСАД БАГАЖУУД
ПРИКЛАДНЫЕ ГЕОДЕЗИЧЕСКИЕ ПРИБОРЫ
APPLIED SURVEYING INSTRUMENTS

913.	Чийгшил хэмжигч	**Р:**Психрометр **E:**Psychrometer	Агаарын чийгшил хэмжүүрийн багаж
914.	Усны гүний хэмжигч	**Р:**Глубомер **E:**Tathometer/depth gauge	Усны гүний даралтын функц дээр суурилсан усны гүний хэмжүүрийн багаж
915.	Гониометр	**Р:**Гониометр **E:**Goniometer	Хатуу биетийн ирмэг хоорондын өнцөг хэмжүүрийн багаж
916.	Гониометрийн ухаан	**Р:**Гониометрия **E:**Goniometry	Хэмжилтийн аргыг судлах тригонометрийн ухааны хэсэг
917.	Дигитайзер	**Р:**Дигитайзер **E:**Digitizer	Дүрсийг тулган хуулж дараагийн шатны тоон хэлбэрт хөрвүүлэх багаж
918.	Дигитайзлах /давхарлаж зуран тоон хэлбэрт оруулах	**Р:**Дигитализация **E:**Digitize	Зурган мэдээллийг компьютерт тоон хэлбэрт хөрвүүлэх үйлдэл
919.	Компенсатор	**Р:**Компенсатор **E:**Compensator	Нивелирийн харах тэнхлэгийг автоматаар хэвтээ байрлалд оруулж байлгах зориулалтын хэрэгсэл

920.	Реперийн бархаг	**Р:**Якорь репера **E:**Benchmark anchor	Реперийн газарт байгаа бетон цутгамал болон яндангийн доод төгсгөл хэсэгт нь бэхэлсэн чагт
921.	Инвар	**Р:**Инвар **E:**Invar	-30^0-аас +100^{0}С хэмийн хязгаарт шугаман тэлэлтийн итгэлцүүр бараг өөрчлөгддөггүй төмөр (64%), цайр (36%)-ын хольцтой хайлш
922.	Барометр	**Р:**Барометр **E:**Barometer	Агаарын даралт хэмжүүрийн багаж
923.	Агаарын даралт хэмжүүр-анероид	**Р:**Барометр-анероид **E:**Aneroid barometer	Шингэнгүйгээр агаарын даралт хэмжүүрийн багаж
924.	Агаарын хэм хэмжигч-пращ	**Р:**Термометр-пращ **E:**Termometer-prash	Хээрийн нөхцөлд агаарын хэм хэмжих мөнгөн усны термометр
925.	Мөнгөн усны барометр	**Р:**Барометр ртутный **E:**Mercury barometer	Мөнгөн усны баганын өндрөөр агаарын даралт хэмжүүрийн багаж
926.	Талбай хэмжүүр-Планиметр	**Р:**Планиметр **E:**Planimeter	Газрын зураг, дэвсгэр зураг дээр хавтгай биетийн талбайн хэмжүүр
927.	Дифференциал барометр	**Р:**Дифференциальный барометр **E:**Differential barometer	Хоёр цэгийн агаарын даралтын зөрүүг тодорхойлох багаж
928.	Анероид	**Р:**Анероид **E:**Aneroid	Агаарын даралт хэмжүүрийн багажийн нэг төрлийн багаж
929.	Статоскоп	**Р:**Статоскоп **E:**Statoscope	Дифференциал барометрийн ажиллах зарчимд тулгуурлаж агаарын даралтын өөрчлөлтийг заах багаж
930.	Анемометр	**Р:**Анемометр **E:**Anemometer	Салхины хурд хэмжих багаж
931.	Мөнгөн усны баганат барометр	**Р:**Чашечный барометр **E:**Cistern-mercurial barometer	Дээд төгсгөл нь битүүмжлэгдсэн доод төгсгөл нь задгай шилэн гуурсыг мөнгөн устай аяган дотор босоогоор нь байрлуулсан барометр
932.	Хронометр	**Р:**Хронометр **E:**Chronometer	Хоногийн явалт нь нэн өндөр нарийвчлалтай цаг

ФОТОГРАММЕТР БА АГААРЫН ЗУРАГЛАЛ
ФОТОГРАММЕТРИЯ И АЭРОФОТОСЬЁМКА
PHOTOGRAMMETRY AND AERIAL SURVEY
ЕРӨНХИЙ ОЙЛГОЛТ
ОБЩИЕ ПОНЯТИЯ
GENERAL CONCEPTS

933.	Фотограмметр	**Р:**Фотограмметрия **E:**Photogrammetry	Газрын гадарга, төрөл бүрийн объект биетүүдийн орон зайн байрлал хэмжээ хэлбэр дүрсийг тэдгээрийн гэрэл

			зургаар нь тодорхойлох үйл ажиллагаа
934.	Аналитик фотограмметр	**Р:**Аналитическая фотограмметрия **E:**Analytical photogrammetry, numerical photogrammetry	Аналог агаарын зургийг аналитик аргаар боловсруулах фотограмметрийн салбар
935.	Аналог фотограмметр	**Р:**Аналоговая фотограмметрия **E:**Analog photogrammetry	Аналог фотограмметрийн зургийг оптик-механикийн багажаар хэмжин боловсруулах фотограмметрийн салбар
936.	Агаарын фотограмметр	**Р:**Аэрофотограмметрия **E:**Aerial photogrammetry	Агаараас авсан фотограмметрийн зургийг хэмжин боловсруулах фотограмметрийн салбар
937.	Хэрэглээний фотограмметр	**Р:**Прикладная фотограмметрия **E:**Applied photogrammetry	Шинжлэх ухааны болон инженерийн зориулалтаар объектын тухай геометрийн болон утга зүйн мэдээллийг гарган авах фотограмметрийн салбар
938.	Газрын фотограмметр	**Р:**Наземная фотограмметрия **E:**Terrestrial photogrammetry	Газрын фотограмметрийн зургаар боловсруулалт хийх фотограмметрийн салбар
939.	Сансрын фотограмметр	**Р:**Космическая фотограмметрия **E:**Space photogrammetry	Сансрын нисэх төхөөрөмжөөр авсан фотограмметрийн зургаар боловсруулалт хийх фотограмметрийн салбар
940.	Тоон фотограмметр	**Р:**Цифровая фотограмметрия **E:**Digital photogrammetry	Тоон фотограмметрийн зургийг аналитик аргаар боловсруулах фотограмметрийн салбар
941.	Стереофото-грамметр	**Р:**Стерео-фотограмметрия **E:**Stereophotogrammetry	Объектын хоёр ба түүнээс олон байрлалаас авсан гэрэл зургуудыг нэгэн зэрэг боловсруулах фотограмметрийн салбар
942.	Стерео байр зүйн зураглал	**Р:**Стереотопо-графическая съемка **E:**Stereotopographic mapping	Байр зүйн зураг, дэвсгэр зургийн хүрээвч (контур)-ийн хэсгийн гадаргын дүрсийг агаарын байр зүйн зургаас гарган авах агаарын байр зүйн зураглал
943.	Фото байр зүй	**Р:**Фототопография **E:**Phototopography	Гэрэл зураглалын материалаар байр зүйн зураг, дэвсгэр зураг зохиох техникийн салбар

944.	Фототриангуляц	**Р:**Фототриангуляция **E:**Aerotriangulation	Тусгагийн цацрагийн гэрлийн зохих огтлолцол дээр суурилагдсан фотограмметрийн өтгөрүүлэлтийн арга
945.	Фотограмметрийн зураглалын суурь	**Р:**Базис фотограмметрии (фотограмметрической съемки) **E:**Base (photogrammetric survey)	Стерео хос зургийн оптик тусгагийн төвүүдийг холбож буй шулууны урт
946.	Фотограмметрийн багаж	**Р:**Фотограмметрический прибор **E:**Photogrammetric instrument	Гэрэл зургийн хэмжилтээр объектыг танин мэдэх, түүний хэмжээ, байрлалыг тодорхойлох багаж
947.	Дүрс тэмдэглүүр, Стереограф	**Р:**Стереограф **E:**Stereograph	Агаарын зургаар байр зүйн зургийн эх бэлтгэх, орон зайн фотограмметрийн сүлжээ байгуулах өндөр нарийвчлалын фотограмметрийн багаж
948.	Дүрс адилтгуур, Стереокомпаратор	**Р:**Стереокомпаратор **E:**Stereocomparator	Стерео хос зургаар зурагласан гадаргын орон зайн загвар үйлдэх, үүгээр гурван солбицлыг хэмжих, зураглалын үеийн агаарын зургийн харилцан чиглүүлгийн элементүүдийг бодох стереофотограмметрийн багаж
949.	Дүрс хэмжигч, Стереометр	**Р:**Стереометр **E:**Stereometer	Газрын, агаарын, сансрын зургаар стерео хос дүрс үүсгэж, дүрслэгдсэн объектын төрөл бүрийн хэмжилт хийх стереофотограмметрийн багаж
950.	Статоскоп	**Р:**Статоскоп **E:**Statoscope	Агаарын зураглалын явц дахь зураг авах өндрийн өөрчлөлтийг тодорхойлох багаж бөгөөд агаарын нислэгийн үеийн агаарын даралтын өчүүхэн өөрчлөлтийг гэрэл зургийн хальсан дээр бичих дифференциал барометрийн нэгэн төрөл
951.	Дүрс тусгагуур, Стереопроектор	**Р:**Стереопроектор **E:**Stereoprojector	Тусгажуулах гэрлийн холбоосоор объектын загвар дүрсийг байгуулах стереофотограмметрийн

			өндөр нарийвчлалын энгийн багаж
952.	Дүрс харуур, Стереоскоп	**Р:**Стереоскоп **E:**Stereoscope	Хоёр өөр байрлалаас авсан стерео хос зургаар (гурван хэмжээстийн) объект буюу гадаргын ээлэхүүн дүрсийг харах оптик багаж
953.	Фототрансформатор	**Р:**Фототрансформатор **E:**Phototransformer	Гэрэл зургийн дүрсийг өгөгдсөн масштабд хэвтээ тусгагд шилжүүлэх фотограмметрийн багаж
954.	Аналитик стереофото-грамметрийн багаж	**Р:**Аналитический стереофото-грамметрический прибор **E:**Analytical stereophotogrammetric instrument	Компьютерыг ашиглаж аналитик аргаар зураглалын объектын дүрсний загварыг бий болгох стереофотограмметийн багаж
955.	Аналог стереофото-грамметрийн багаж	**Р:**Аналоговый стерео-фотограмметрический прибор **E:**Analog Stereo Photogrammetric instrument	Оптикийн, оптик-механикийн, механик багажуудыг ашиглан аналог аргаар зураглалын объектын дүрсний загварыг бий болгох стереофотограмметийн багаж
956.	Нислэгийн бичлэг	**Р:**Аэропрофилограф **E:**Airborne profile recorder	Агаарын нислэгийн замналыг автоматаар бичигч
957.	Тоон фотограмметрийн багаж	**Р:**Цифровой фотограмметрический прибор **E:**Digital photogrammetric instrument	Гэрэл зургийн дүрсийг тоон хэлбэрт шилжүүлэх фотограмметрийн багаж
958.	Зайнаас тандан судалгаа	**Р:**Дистанционное зондирование (ДЗ) **E:**Remote sensing	Дэлхийн газрын гадаргын тухай мэдээллийг сансраас ажиглах, хэмжих замаар эсвэл эх газар, далай тэнгис, агаараас ойсон цахилгаан соронзон долгионыг ашиглах замаар байгалийн үзэгдэл, нөөц баялгийг судлах, тэдгээрийн өөрчлөлтийг тогтоох зэрэг олон төрлийн явц үйл явдлын тухай мэдээллийг олж авах үйл ажиллагаа
959.	Зайнаас тандан судалгааны өгөгдөл	**Р:**Данные дистанционного зондирования, ДДЗ **E:**Remote sensing data	Сансрын хөлөг, объект дээр байрлуулсан зайнаас тандан судлах аппаратын тусламжтайгаар эсвэл

			тэдгээрийн дамжуулж буй, цахилгаан соронзон дохио, гэрэл зургийн хальс, соронзон тууз зэрэг бусад аргаар Дэлхийд ирүүлсэн анхдагч материалыг боловсруулах замаар ашиглах анхдагч өгөгдлүүд

ФОТОГРАММЕТРИЙН БОЛОВСРУУЛАЛТ ФОТОГРАММЕТРИЧЕСКАЯ ОБРАБОТКА PHOTOGRAMMETRIC PROCESSING

960.	Аналитик фотограмметрийн боловсруулалт	**P:**Аналитическая фотограмметрическая обработка **E:**Analytical photogrammetric processing	Гэрэл зургийн цэгийн дүрсний солбицол тодорхойлоход оптик-механикийн, харин объектын загварыг байгуулахын тулд тооцоолон бодох техник ашиглах үйлдвэрлэлийн арга
961.	Аналог фотограмметрийн боловсруулалт	**P:**Аналоговая фотограмметрическая обработка **E:**Analog photogrammetric processing	Гэрэл зургийн дүрслэлийн цэгүүдийн солбицол тодорхойлох, объектын геометр загвар байгуулахын тулд оптик-механикийн багаж ашиглах үйлдвэрлэлийн арга
962.	Фотограмметрийн өтгөрүүлэлт (геодезийн сүлжээний)	**P:**Фотограмметрическое сгущение **E:**Aerotriangulation bridging	Гэрэл зургийн хэмжилтээр байр зүйн тулгуур цэгүүдийн геодезийн солбицол тодорхойлох арга
963.	Фотограмметрийн өтгөрүүлэлт (геодезийн тулгуур сүлжээний)	**P:**Фотограмметрическое сгущение (опорной геодезической сети) **E:**Photogrammetric thickening (geodetic reference network)	Фотограмметрийн зургийн дараагийн үе шатны боловсруулалт хийхэд зориулсан фотограмметрийн зураглалын объектын нэмэлт цэгүүдийн орон зайн солбицлыг тодорхойлох арга
964.	Фототриангуляцийн сүлжээний хөрвүүлэг	**P:**Редуцирование фототриангуляционных сетей **E:**Reduction of phototriangulation networks	Зохиомол масштабд гүйцэтгэсэн фототриангуляцийн сүлжээг өгөгдсөн масштабд шилжүүлэх арга
965.	Фотограмметрийн зургийн чиглүүлэг	**P:**Ориентирование (фотограмметрического) снимка **E:**Orientation (photogrammetric) photo	Фотограмметрийн зураг авах агшны байрлал, чиглэлийн утгуудыг орон зай дахь өөр ямар нэгэн системтэй харьцангуйгаар тодорхойлох үйл ажиллагаа
966.	Харилцан чиглүүлэг	**P:**Взаимное ориентирование	Стерео хос фотограмметрийн зургийн нэгийг нөгөө зурагтай

		(фотограмметрических) снимков **E:**Relative orientation (photogrammetric photos)	харьцангуйгаар чиглүүлэг хийх арга
967.	Аналитик аргаар харилцан чиглүүлэг хийх	**Р:**Взаимное ориентирование аналитическим методом **E:**Analytical relative orientation	Стерео хос фотограмметрийн зургийн нэгийг нөгөө зурагтай харьцангуйгаар аналитик аргаар чиглүүлэг хийх арга
968.	Гэрэл зургийн харилцан чиглүүлгийн элементүүд	**Р:**Элементы взаимного ориентирования фотоснимков **E:**Elements of relative orientation	Газрын гадаргын хос зургийн орон зайн харилцан байрлалыг илэрхийлэгч хэмжигдэхүүнүүд
969.	Харилцан чиглүүлгийн элементүүд	**Р:**Элементы взаимного ориентирования (фотограмметрических) снимков **E:**Elements of relative (photogrammetric) orientation	Фотограмметрийн стерео хос зургийн нэг зургийн байрлалыг нөгөө зурагтай харьцангуйгаар байрлалыг нь тодорхойлох геометр үзүүлэлт
970.	Гадаад чиглүүлэг	**Р:**Внешнее ориентирование (фотограмметрического) снимка **E:**External orientation (photogrammetric photo)	Фотограмметрийн зураглалын объектын солбицолтой харьцангуйгаар фотограмметрийн зургийн чиглүүлэг хийх арга
971.	Гадаад чиглүүлгийн элемент	**Р:**Элементы внешнего ориентирования (фотограмметрического снимка) **E:**Element of external orientation (photogrammetric picture)	Зураглалын үед фотограмметрийн зураглалын объекттой харьцангуйгаар фотограмметрийн зургийн байрлал, чиглэлийг тодорхойлох геометр үзүүлэлт
972.	Гадаад чиглүүлгийн шугаман элементүүд	**Р:**Линейные элементы внешнего ориентирования (фотограмметрического) снимка **E:**Linear elements of external orientation (photogrammetric) the photo	Фотограмметрийн зураглалын объектын солбицлын тогтолцоо дахь фотограмметрийн зургийн оптик тусгагийн төвийн солбицол
973.	Дотоод чиглүүлгийн элемент	**Р:**Элемент внутреннего ориентирования (фотограмметрического) снимка	Фотограмметрийн зургийн оптик тусгагийн төвтэй харьцангуйгаар түүний байрлалыг тодорхойлох фотограмметрийн зургийн геометр үзүүлэлт.*Тайлбар:*

		E:Element of internal orientation (photogrammetric photo)	*Дотоод чиглүүлгийн элементэд зураглалын аппаратын фокусын зай, гэрэл зургийн солбицлын тогтолцоо дахь фотограмметрийн гэрэл зургийн гол цэгийн солбицол хамаарна.*
974.	Гадаад чиглүүлгийн өнцгийн элемент	**Р:**Угловой элемент внешнего ориентирования (фотограмметрического) снимка **E:**Angular element of external orientation (photogrammetric photo)	Фотограмметрийн зураглалын объектын солбицлын тогтолцоонд фотограмметрийн зургийн өнцгийн чиглүүлгийг тодорхойлж буй үзүүлэлтийн нэг. *Тайлбар: Чиглүүлгийн дээрх үзүүлэлтэд зарим тохиолдолд фотограмметрийн гэрэл зургийн налуугийн өнцөг ба эргэлтийн өнцгийн өсөлтийг ашиглана.*
975.	Фотограмметрийн хосолмол боловсруулалт	**Р:**Комбинированная фотограмметрическая обработка **E:**The combined photogrammetric processing	Фотограмметрийн аргаар дүрс боловсруулах олон аргуудыг хамтатгах үйлдвэрлэлийн арга
976.	Стерео (гурван хэмжээст) гэрэл зураг	**Р:**Стереоскопический снимок **E:**Stereoscopic image/stereo image/stereo photo	Объектын дүрсийг 2 өөр байрлалаас авсан давхцал бүхий гэрэл зураг
977.	Фотограмметрийн зургийн тусгагийн (оптикийн) төв	**Р:**Центр (оптического) проектирования (фотограмметрического снимка) **E:**(optical) Design Center (photogrammetric image)	Фотограмметрийн зураглалд ашиглаж байгаа зураглалын аппаратын объективын зангилаа цэг. *Тайлбар: Объективын арын ба урдах зангилаа цэг гэж ангилна.*
978.	Фотограмметрийн зургийн үндсэн цэг	**Р:**Главная точка (фотограмметрического) снимка **E:**Main point (photogram-metric) photo	Фотограмметрийн зургийн хавтгайн цэг, зураглал авах аппаратын оптик тэнхлэгтэй огтлолцох цэг
979.	Фотограмметрийн огтлол	**Р:**Фотограмметрическая засечка **E:**Photogrammetric crossing/intersection	Агаарын зургаар газрын гадаргын цэгүүдийн солбицол тодорхойлох, агаарын зургийн гадаад чиглүүлэг хийх арга
980.	Газрын фотограмметрийн зураг	**Р:**Наземный (фотограмметрический) снимок	Газрын цэгээс эсвэл хөдөлгөөнт газрын зураглалын

		E:Ground (photogram-metric) photo	техникээр авсан фотограмметрийн зураг
981.	Фотограмметрийн зургийн цэгийн солбицол	**P:**Координаты точки (фотограмметрического) снимка **E:**Point coordinates (photogram-metric photo)	Фотограмметрийн зургийн солбицол дахь цэгүүдийн дүрслэлийн солбицол
982.	Фотограмметрийн зургийн надир цэг	**P:**Точка надира (фотограмметрического) снимка **E:**Point nadir (photogrammetric) photo	Фотограмметрийн зургийн хавтгай, фотограмметрийн зургийн оптик тусгагийн төвийг дайрч буй эгц цацрагтай огтлолцох цэг
983.	Фотограмметрийн зургийг өөрчлөн хувиргах	**P:**Преобразование фотограмметрического снимка **E:**Transformation of the photogrammetric photo	Фотограмметрийн зургийн дүрсийг өгөгдсөн тусгаг ба масштабд хувиргах арга
984.	Фотограмметрийн тулгуур цэг	**P:**Опорная точка (фототопография) **E:**Reference point (photo-topography)	Фотограмметрийн байгуулалт хийхэд тулгуур болох геодезийн солбицолтой цэг
985.	Фотограмметрийн өргөн дэлгэцийн зураг	**P:**Панорамный (фотограмметрический) снимок **E:**Panoramic (photogrammetric) photo	Дүрслэгдэх элементүүд нь бортгон гадаргуу дээр төвийн тусгагаар хэлбэршдэг сканер (фотограмметрийн) зураг

АГААРЫН БАЙР ЗҮЙ, АГААРЫН ЗУРАГЛАЛ
АЭРОФОТОТОПОГРАФИЯ И АЭРОФОТОСЪЁМКА
AEROPHOTOTOPOGRAPHY AND AERIAL PHOTOGRAPHY

986.	Агаарын байр зүй	**P:**Аэрофототопография **E:**Aero phototopography	Агаарын зураглалын материалаар байр зүйн ба дэвсгэр зураг гаргах аргыг судалж боловсруулах байр зүйн ухааны нэгж
987.	Агаарын зургийн аппарат (АФА)	**P:**Аэрофотоаппарат (АФА) **E:**Aerial camera (AFA)	Агаар, сансрын техникээс газрын гадаргуун зураг авах оптик-механикийн эсвэл оптик-цахим аппарат, бөгөөд авах зургийн хэмжээ, фокусын зайгаар үзүүлэлт нь өөр өөр байна
988.	Агаарын зураглалын аппаратын удирдлагын товчлуур	**P:**Пульт управления аэрофотоаппарата **E:**Aerial camera control panel	Агаарын зураглалын аппаратыг зайнаас удирдах, хянах хэрэгсэл
989.	Агаарын зураглалын	**P:**Фокусное расстояние аэрофотокамеры	Агаарын зураглалын аппаратын объективын арын зангилаа цэгээс аппаратын

	аппаратын (АФА) голлолтын зай	**E:**Aerial camera focal length	хальс барих хавтгайд буулгасан перпендикулярын урт эсвэл АФА-ын голлолтын зай энэ аппаратын объективын голлолтын зайтай тэнцүү хэмжигдэхүүн
990.	Агаарын зураглалын аппаратын голлол (фокус) тааруулах	**P:**Фокусировка аэрофотокамеры **E:**Focusing the aerial camera	Гэрэл зургийн тод дүрслэлийн хавтгайг, агаарын зургийн гэрэл мэдрэмтгий материалын хавтгайтай давхцуулах арга
991.	Өргөн дэлгэцийн агаарын зураглалын аппарат	**P:**Панорамный аэрофотоаппарат **E:**Panoramic aerial camera	Зургийн хальс нь бортгон гадаргуу дээр байрлаж хальсан доор байрлуулсан нарийн зурвасаар тасралтгүй үргэлжлүүлэн зураг авах агаарын зураглалын аппарат
992.	Нарийн завсарт агаарын зураглалын аппарат	**P:**Щелевой аэрофотоаппарат **E:**Continuous strip camera	Зургийн хальсан дор байрлуулсан завсрыг ашиглан тасралтгүйгээр үргэлжлүүлэн зураг авах агаарын зургийн аппарат
993.	Өргөн өнцөгтэй объектив	**P:**Широкоугольный объектив **E:**Wide-angle lens	Дурангийн харах талбай 60-аас их өнцөгтэй объектив. *Тайлбар:Дурангийн хэвийн харах талбайн өнцөг 15-60 байдаг.*
994.	Хувьсах голлолын зайтай объектив	**P:**Объектив с переменным фокусным расстоянием **E:**Lens with variable focal length	Голлолын зай нь аажмаар эсвэл огцом өөрчлөгддөг объектив
995.	Урт голлолтой объектив	**P:**Длиннофокусный объектив **E:**Long focus lens	1000 мм-ээс урт голлолтой объектив.*Тайлбар:байр зүйн зураглалын объективүүд:Богино фокустай 150 мм-ээс ихгүй, дунд фокустай 150-300 мм, урт фокустай 300 мм-ээс их*
996.	Объективын өрц	**P:**Диафрагма объектива **E:**Lens aperture	Объективын гадна эсвэл дотно суурилуулах гэрлийн тусгалын хэмжээг зургийн хальсан дээр тохируулах хэрэгсэл
997.	Агаарын зураглалын аппаратын объективын хэсэг	**P:**Объективная часть аэрофотокамеры **E:**Objective part aerial camera	Нэг буюу хэд хэдэн объектив угсарсан агаарын зураглалын аппаратын хэсэг
998.	Агаарын зураглал	**P:**Аэрофотосьёмка **E:**Aerial photography	Нисэх онгоц, нисэх төхөөрөмжөөс газрын

			гадаргын гэрэл зураг авах үйл ажиллагаа
999.	Агаарын байр зүйн дэвсгэр зураглал	**Р:**Плановая (топографическая) аэрофотосъемка **Е:**Vertical photography	Гэрэл зургийн аппаратын оптик тэнхлэгийн эгц босоо байрлал 3^0-аас ихгүй хазайлттай үед авсан байр зүйн дэвсгэр зураглал
1000.	Агаарын алслал (байр зүйн) зураглал	**Р:**Перспективная (топографическая) аэрофотосъемка **Е:**Oblique photography	Агаарын зураглалын аппаратын оптик тэнхлэг эгц босоо тэнхлэгээс 3^0-аас их хазайлтын үед авсан байр зүйн агаарын зураглал
1001.	Агаарын өргөн дэлгэцийн зураглал	**Р:**Панорамное аэрофотографирование **Е:**Panoramic aero photography	Тусгагийн төвийг, тусгажуулах цацраг тасралтгүй тойрон эргэлдэх үед төвийн тусгагийн хуулийн дагуу газрын гадаргын дүрс хэсэг хэсэг дүрсийн нийлбэр болох агаараас зураглах үйл ажиллагаа
1002.	Хосолмол зураглал	**Р:**Комбинированная аэрофототопографическая съемка **Е:**The combined aero photosurvey	Хүрээвчийн зураг эсвэл дэвсгэр зургийг агаарын байр зүйн зураглалын аппаратаар авах, харин гадаргын дүрсийг газрын хэмжилтээр авах агаарын байр зүйн зураглал
1003.	Замналын зураглал	**Р:**Маршрутная аэрофотографическая съемка **Е:**Strip aerial photography	Нисэх төхөөрөмжөөр төлөвлөсөн замналын дагуу агаараас газрын гадаргуун зурвас зураглал авах үйл ажиллагаа
1004.	Олон замналын зураглал	**Р:**Многомаршрутное аэрофотографирование **Е:**Multiroute aero photography	Агаарын нисэх техник хэрэгслийн нэг чиглэлийн дагуух нислэгээр олон замналын зураглал авах үйл ажиллагаа
1005.	Дулааны агаарын зураглал	**Р:**Воздушная тепловая съемка **Е:**Airborne thermal imaging survey	Хот суурин газрын орон сууц барилгын дулааны алдагдлыг илрүүлэх агаараас зураглах арга
1006.	Агаараас зураг авах завсар	**Р:**Интервал аэрофотографирования **Е:**Aero photography interval	Агаараас замналын дагуу зураг авахад агаарын зургийн дагуугийн давхцалын хэмжээг гаргахын тулд зураг авах аппаратын дараалсан кадр хоорондын барилтын хугацаа
1007.	Агаарын зураглалын масштаб	**Р:**Масштаб аэрофотографирования **Е:**Aero photography scale	Агаарын зургийн аппаратын голлолтын зайг гэрэл зураг авах алслалд харьцуулсан харьцаа

1008.	Зураг авах суурь	**Р:**Базис фотографирования **E:**Photographic basis	Агаараас болон газрын гадаргын гэрэл зураг авсан зэрэгцээ хоёр цэгүүдийн хоорондын зай
1009.	Агаарын зураглалын алслал	**Р:**Дальность аэрофотографирования **E:**Aero photography range	Агаараас зураг авах аппаратын объективын өнцгийн өврийн цэгээс аппаратын оптик тэнхлэгийн дагуу газрын гадаргын зураг авах хэсгийн дундаж хавтгай хүртэл зай
1010.	Агаарын зургийн холболтын хээрийн ажил	**Р:**Полевая привязка топографических аэроснимков **E:**Field preparation of topographic images	Агаарын байр зүйн зураг дээр объектыг таньж илрүүлэх, тэдгээрийн солбицол, өндрийг тодорхойлох технологи
1011.	Байр зүйн хосолмол зураглал	**Р:**Комбинированная фототопографическая съемка **E:**The combined photosurvey	Газрын объектын тухай мэдээллийг байр зүйн гэрэл зургаар, харин гадаргын тухай мэдээллийг газрын хэмжилтээр авах байр зүйн зураглал
1012.	Агаарын зураглалын аппаратын оптик тэнхлэг	**Р:**Оптическая ось аэрофотоаппарата **E:**Optical axis aerial camera	Агаарын зургийн гол цэгийг объективын арын зангилаа цэгтэй холбож буй шулуун
1013.	Агаарын зураглалын аппаратын оптик систем	**Р:**Оптическая система аэрофотоаппарата **E:**Optical system aerial camera	Агаарын зураглалын аппарат дотор оптик дүрс үүсгэхэд зориулсан оптик элементүүдийн нэгдэл
1014.	Агаарын зураглалын аппаратын харах өнцөг	**Р:**Угол поля зрения аэрофотокамеры **E:**Aerial camera field of view	Агаарын зураглалын аппаратын харах талбайн хэмжээнд газрын гадаргын дүрс байгуулах өнцөг
1015.	Ортофото зураг	**Р:**Ортофотоснимок **E:**Orthophoto image	Агаар, сансрын гэрэл зургийн газрын гадарга болон камерын линзний геометрийн гажилтыг тэгш өнцгийн тусгагаар засаж үүсгэсэн ижил масштабтай гэрэл зургийн дүрс
1016.	Байр зүйн гэрэл зургийг ортофото зурагт хувиргах	**Р:**Ортофототранс-формирование (топографического фотоснимка) **E:**Orthophoto transformation	Байр зүйн гэрэл зургийн анхдагч тусгагаас тэгш өнцгийн тусгагд шилжүүлэн хувиргах фотограмметрийн боловсруулалтын арга
1017.	Анаглиф, сөлжир	**Р:**Анаглифия **E:**Anaglyph	Туслах гэрлүүдийг ашиглаж стерео загвар гаргаж авах фотограмметрийн арга

1018.	Анаглиф зураг	**P:**Анаглифический снимок **E:**Anaglyphic photograph	Стереохос зургийн нэгийг өнгөөр, нөгөөг нь бага зэрэг шилжүүлэн нэг дэвсгэр дээр өөр өөр өнгөөр буулгаж гаргасан зураг
1019.	Дүрсний масштаб	**P:**Масштаб изображения **E:**Image scale	Агаарын зураг дээрх шугамын уртыг түүнд харгалзах газар дээрх тавилын урттай харьцуулсан харьцаа
1020.	Аналитик сүлжээ	**P:**Аналитическая сеть **E:**Analytic network	Агаарын зургийн цэгүүдийн хэмжилтээр солбицол тодорхойлогдсон цэгүүдийн сүлжээ
1021.	Агаарын гэрэл зураг	**P:**Аэрофотоснимок **E:**Air photograph	Нисэх онгоц болон бусад нисэх төхөөрөмжөөс авсан газрын гадаргын гэрэл зураг
1022.	Хөндлөнгийн параллакс	**P:**Параллакс поперечный **E:**Parallax ross	Агаараас авсан зэргэлдээ орших хоёр гэрэл зураг дээр байгаа нэг нэрийн цэгүүдийн ординатын зөрүү
1023.	Сансрын зураг	**P:**Космический снимок **E:**Satellite image	Хиймэл дагуулаас зураглалын системийн аппаратаас авсан газрын гадарга, үзэгдэл, биет юмсын гэрэл зураг
1024.	Сансрын байр зүйн гэрэл зураг	**P:**Космический (топографический) фотоснимок **E:**Space (topographic) photograph	Сансараас байр зүйн зураглал үйлдэх зорилгоор авсан гэрэл зураг
1025.	Сансрын зургийн газар зүйн холболт	**P:**Географическая привязка космических снимков **E:**Geographic reference of satellite images/georeferencing	Сансрын зураг дээр дүрслэгдсэн элементүүдийн газар зүйн солбицол бодох үйлдэл
1026.	Агаарын зургийн масштаб	**P:**Масштаб аэроснимка **E:**Photograhic scale	Агаарын зураг дээрх шугамын уртыг газар дээрх уртад харьцуулсан харьцаа
1027.	Фотограмметрийн алслал зураг	**P:**Перспективный (фотограмметрический) снимок **E:**Oblique(photogrammetri) photograph	Агаарын зураглалын аппаратын оптик тэнхлэг 3^0-аас их хазайлтын үед авсан фотограмметрийн кадр гэрэл зураг
1028.	Агаарын тэгш өнцгийн зураг	**P:**Аэроснимок ортогнальный **E:**Orthogonal aerial	Анх авсан гэрэл зургийг тэгш өнцгийн тусгагд хувиргасан газрын гадаргын зураг
1029.	Агаарын хэвтээ зураг	**P:**Аэроснимок горизонтальный **E:**Horizontal aerial photograph	Агаарын зураглалын аппаратын оптик тэнхлэг нь яг эгц босоо байрлалтай байх үед авсан агаарын зураг

1030.	Агаарын солонгон бүсчлэлийн зураг	**P:**Спектрозональный аэрофотоснимок **E:**Spectral Aerial photograph	Газрын гадаргын объектыг урьдчилан төлөвлөсөн солонгон бүсчлэлээр авсан өнгөт зураг
1031.	Агаарын зургийн ашигтай талбай	**P:**Полезная площадь аэроснимка **E:**Useful area aerial photograph	Зэргэлдээ орших агаарын зургуудтай давхацсан давхцалын дундуур татсан шугамаар хязгаарлагдсан талбай
1032.	Агаарын зургийн үндсэн цэгүүд	**P:**Основные точки аэроснимка **E:**Main points of the aerial photograph	Агаарын зургийн фотограмметрийн боловсруулалтын ажилд ашигладаг хэвтээ хавтгай, зургийн талбай, агаарын зургийн төв цэг, төвийн тусгаг, үндсэн босоо хавтгай, агаарын зургийн гажилтын цэгүүд
1033.	Агаарын зургийн төвийн цэг	**P:**Центральная точка аэроснимка **E:**Central point of aerial photograph	Солбицлын цэгээс тодорхой радиусаар татсан дугуйн хүрээн дотор багтах дурын цэгүүд
1034.	Агаарын зургийн солбицлын цэг	**P:**Координатная точка аэроснимка **E:**Coordinate point of the aerial photograph	Агаарын зургийн харилцан эсрэг орших солбицлын тэмдэгтүүдийг холбоход тэдгээрийн огтлолоор үүсэх цэг
1035.	Сканер (фотограм-метрийн) зураг	**P:**Сканерный (фотограмметрический) снимок **E:**Scanner (photogrammetric) image	Дүрслэгдсэн элемент бүр цаг хугацааны янз бүрийн агшинд өөр хоорондоо ялгагдах гадаад чиглүүлгийн элемент бүхий фотограмметрийн гэрэл зураг.*Тайлбар: Фотограмметрийн сканер зургийг ангавт, дэлгэцийн, оптик-механикийн зэрэг агаарын зураглалын аппаратаар авна.*
1036.	Агаарын зургийн гажилтгүй цэг	**P:**Точка нулевых искажений аэроснимка **E.**Equal-angle point of photograph	Агаарын зураглалын аппаратын оптик тэнхлэгийн хазайх өнцгийн биссектрис, гол босоо шулуунтай огтлолцох цэг
1037.	Оптик тусгагийн төв (байр зүйн зургийн)	**P:**Центр оптического проектирования (топографического фотоснимка) **E:**Center of optical design (topographical picture)	Фототопографийн зураглалд ашиглаж байгаа зураглалын аппаратын объективын зангилаа цэг
1038.	Агаарын зургийн гол цэг	**P:**Главная точка аэрофотоснимка	Агаарын зургийн тусгалын төвийн цэгээс зургийн

		E:Principal point of the aerial photograph	хавтгайд перпендикуляр татахад үүссэн цэг
1039.	Гэрэл зургийн гол цэг	**Р:**Главная точка фотоснимка **E:**Principal point photograph	Тусгагийн төвийн цэгээс агаарын зургийн хавтгайд перпендикуляр татахад үүссэн цэг
1040.	Дагуугийн займраа-параллакс	**Р:**Продольный параллакс (фототопография) **E:**Horizontal parallax	Байр зүйн гэрэл зургийн хос дүрс үүсгэж байгаа газрын гадаргын зохих цэгүүдийн абцисс тэнхлэгийн зөрүү
1041.	Хөндлөн займраа-параллакс	**Р:**Поперечный параллакс **E:**Vertical parallax	Стерео хос гэрэл зураг үүсгэж байгаа зохих цэгүүдийн ординат тэнхлэг зөрүү
1042.	Зүймэл зураг	**Р:**Накидной монтаж фотоснимков местности **E:**Provisional layout composition	Гэрэл зургуудыг өөр хооронд нь давхцуулан зах нийлүүлж эвлүүлсэн зураг
1043.	Агаарын зургийн давхцал	**Р:**Перекрытие (фотограмметрических снимков, аэрофото-снимков) **E:**Overlap, lap	Зэргэлдээ байрлалаас авсан гэрэл зургууд дээрх ерөнхий дүрслэгдсэн хэсэг
1044.	Гэрэл зургийн сөргүү хальс	**Р:**Негатив **E:**Negative	Эсрэг дүрсийг харуулсан гэрэл зургийн хальс
1045.	Тодруулалт /тайлал	**Р:**Дешифрирование **E:**Interpretation	Аливаа мэдээлэл, зурсан зураг, объектын гэрэл зургийн ойлгомжгүй зүйлийг тайлах үйлдэл
1046.	Тодруулалтын шинж тэмдэг	**Р:**Дешифровочные признаки (фототопография) **E:**Interpretation signs	Байр зүйн тодруулалт хийхэд ашиглах объектын гэрэл зургийн дүрсний онцлог шинж тэмдгүүд
1047.	Тодруулалтын шууд бус шинж тэмдэг	**Р:**Дешифровочные признаки косвенные **E:**Interpretation indirect signs	Газрын гадаргын объектууд хоорондын харилцан холбоос болон бусад объектын нөлөөгөөр нэг объектын чанарын өөрчлөлтийг тооцох үзүүлэлтүүд
1048.	Тодруулалтын шууд шинж тэмдэг	**Р:**Дешифрировочные признаки прямые **E:**Interpretation direct signs	Объектын шууд шинж тэмдгийн чанар, үзүүлэлтээр тодруулалт хийх ажиллагаа
1049.	Байр зүйн тодруулалт	**Р:**Топографическое дешифрирование **E:**Topographical interpretation	Газрын элементүүдийг байр зүйн зурагт буулгахад тэдгээрийн хил хязгаар, тоон мэдээллийг оруулах үйл ажиллагаа
1050.	Гэрэл зургийн тодруулалт	**Р:**Дешифрирование фотоснимка	Гэрэл зураг дээр дүрслэгдсэн объектыг илрүүлэх, танин мэдэх,чанарын ба тоон

		E:Photo/image interpretation	үзүүлэлтийг тодорхойлох үйл ажиллагаа
1051.	Сансрын гэрэл зургийн тодруулалт	**P:**Дешифрирование космических снимков **E:**Interpretation of space images	Гэрэл зураг дээр объект хоорондын дүрслэгдэх шинж тэмдэг, үзүүлэлтээр ялгагдах объектуудыг сансраас авсан зураг дээр илрүүлэх, таних ажиллагаа
1052.	Агаарын зургийн хээрийн тодруулалт	**P:**Полевое дешифрирование (топографического фотоснимка) **E:**Field interpretation (topographic photo)	Хээрийн ажлын судалгааны явцад хийх агаарын зургийн тодруулалт
1053.	Суурин тодруулалт	**P:**Камеральное дешифрирование **E:**Cameral interpretation	Суурин аргаар объектын байр зүйн зургийн тодруулалт хийх үйлдэл
1054.	Хосолмол тодруулалт	**P:**Комбинированное дешифрирование **E:**The combined interpretation	Байр зүйн ба гэрэл зургийн хээрийн ба суурин тодруулалтыг хослуулан хэрэглэх арга
1055.	Тодруулалтын жишиг (байр зүйн гэрэл зураг)	**P:**Эталон дешифрирования **E:**Standard interpretation (topographic photo)	Өвөрмөц тогтоцтой газрын гадаргын хээрийн тодруулалт хийсэн жишиг гэрэл зургийг ашиглан бусад гэрэл зураг дээр дүрслэгдсэн тухайн газрын төрх байдлыг суурин аргаар тодруулах үйлдэл
1056.	Байр зүйн гэрэл зургийн хээрийн холболт	**P:**Полевая подготовка (топографических фотоснимков) **E:**Field preparation (topographical pictures)	Байр зүйн гэрэл зураг дээр газрын гадаргын цэгүүдийн дүрслэлийг таньж илрүүлэх, тэдгээрийн байрлалын солбицол, өндрийг тодорхойлох технологийн үйлдэл
1057.	Таних цэг	**P:**Опознак **E:**Pinpoint	Фотограмметрийн гэрэл зураг дээр танигдсан объектын хээрийн хэмжилтээр солбицол, өндөр нь тодорхойлогдсон фотограмметрийн зураглалын объектын цэг. *Тайлбар: Таних цэг байрлалын, байрлал-өндрийн эсвэл өндрийн байна*
1058.	Тэмдэглээс цэг	**P:**Маркировочный знак **E:**Aerial resolution target	Агаар мандлаас газрын зураг авах нислэгийн чиглэлийг газар дээр тэмдэглэх цэгүүд
1059.	Агаарын зургийн байрлалын холболт	**P:**Плановая привязка **E:**Horizontal reference	Агаарын зургийн таних цэгийн солбицол тодорхойлох геодезийн хэмжилт

1060.	Олон бүсчлэлийн зураглал	**Р:**Многозональное фотографирование **E:**Multispectral photograhy	Сансраас газрын гадаргуун олон өнгийн давхарга, солонгон зураг авах арга

ЗУРАГ ЗҮЙ
КАРТОГРАФИЯ
CARTOGRAPHY
ЕРӨНХИЙ ОЙЛГОЛТ
ОБЩИЕ ПОНЯТИЯ
GENERAL CONCEPTS

1061	Зураг зүй	**Р:**Картография **E:**Cartography	Газрын гадаргын дүрс, байгаль, түүний зүй тогтол, нийгмийн үзэгдэл, юмсын хоорондын харилцан хамаарал, учир шалтгааныг шинжлэн дүгнэж, тэдгээрийн цаашдын хувьсал, өөрчлөлтийн чиг хандлага, нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн үзүүлэлтийг харуулсан тодорхой зориулалт, тусгаг, масштаб бүхий газрын зураг, атласыг зохиож хэвлэх үйл ажиллагаа
1062	Математик зураг зүй	**Р:**Математическая картография **E:**Mathematical cartography	Газрын зургийн математик буюу тоон үндэслэл судлах, зураг зүйн тусгагийн онол боловсруулах, дүн шинжилгээ хийх ба гажилтыг тодорхойлдог зураг зүйн шинжлэх ухааны нэг салбар шинжлэх ухаан
1063	Тоон зураг зүй	**Р:**Цифровая картография **E:**Digital cartography	Тоон зураг зүйн онол, бүтээж ашиглах хүрээг хамарсан зураг зүйн хэсэг
1064	Газрын зураг судлал	**Р:**Картоведение **E:**Cartography/Map Science	Зураг зүйн бүтээгдэхүүний төрөл, хэлбэр ба шинж чанарыг судлах, ашиглах, дүн шинжилгээ хийх арга, аргачлал болон зураг зүйн түүхийг судалдаг зураг зүйн салбар.
1065	Газрын зургийн хэмжил судлал	**Р:**Картометрия **E:**Cartometry	Газрын зургаар төрөл бүрийн хэмжилт, солбицол, зай, урт, өндөр, талбай, хэмжээ, чиглэл зэргийг тодорхойлох арга, аргачлалыг судлах зураг зүйн хэсэг
1066	Морфометр	**Р:**Морфометрия **E:**Morphometry	Газар зүйн объектын хэлбэр, бүтцийн үүсэл, холбоосыг тооцоолон бодох аргыг судлах зураг зүйн судалгааны арга
1067	Геомэдээллийн зураглал	**Р:**Геоинформационное картографирование	Газар зүйн мэдээллийн технологи, газар зүйн, геологийн, экологийн болон

		E:Geoinformation mapping	эдийн засаг, нийгмийн суурь мэдлэгт суурилсан газрын зураг, ашиглах зураг зүйн салбар
1068	Зураг зүйч	**Р:**Картограф **E:**Cartographer	Газрын зургийн төсөл зохиох, редакц хийх, ерөнхий газар зүйн, сэдэвчилсэн, тусгай хэрэгцээний зураг, атлас, цахим зургийн зохиолтын эх бэлтгэх, хэвлэлд бэлтгэх зэрэг зураг зүйн мэргэжлийн үйлдвэрлэлийн мэргэжилтэн
1069	Газарзүйч-зураг зүйч	**Р:**Географ-картограф **E:**Geographer-cartographer	Газарзүйн мэдлэг дээр суурилсан газар зүйн зураг атлас зохиох, шинжлэх ухаан, хэрэглээнд ашиглах салбар, газар зүйн мэдээллийн системийн мэргэшсэн зураг зүйч
1070	Газрын зургийн нэр судлал	**Р:**Картографическая топонимика **E:**Cartographic toponymy	Газрын зураг дээр газар зүйн нэрийг хэрэглэх онол, хөрвүүлэх, хэрэглэх аргыг судлах зураг зүйн хэсэг
1071	Зураг зүйн ерөнхийлөл	**Р:**Картографическая генерализация **E:**Cartographic generalization	Газрын зургийн зориулалтын сэдэв, масштабаас хамааран зураглаж буй объектыг сонгон хэрэглэх арга
1072	Автомат (зураг зүйн) ерөнхийлөл	**Р:**Автоматизированная (картографическая) генерализация **E:**Automated (cartographic) generalization	Компьютерын тусламжтайгаар зураг зүйн тоон мэдээллийг ерөнхийлөх үйлдэл
1073	Зураг зүйн судалгаа /хамрах хүрээ/ Зураг зүйн бүтээлийн хангалт	**Р:**Картографическая изученность **E:**Map coverage	Тухайн газрын зурагжуулалтын зургаар хэрхэн хангагдсаныг илэрхийлэх байдал буюу шаардагдах газрын зургийн хангагдсан байдал
1074	Зураг зүйн мэдээлэл	**Р:**Картографическая информация **E:**Cartographic information	Зураг зүйн бүтээгдэхүүнийг зохиох, шинэчлэх шаардлагыг агуулсан, бүтээгдэхүүн хэлбэрээр илэрхийлэгдсэн зураг зүйн бүтээлээр дамжуулан нийтэд хүргэх мэдээлэл
1075	Зураг зүйн мэдээллийн тоожуулалт	**Р:**Метрическая картографическая информация **E:**Mapping information	Солбицлын тогтолцоонд объектын орон зайн байрлалыг агуулсан зураг зүйн мэдээлэл
1076	Зураг зүйн бичвэр мэдээлэл	**Р:**Семантическая картографическая информация	Зураг зүйн объектын шинж чанарыг харуулсан бичвэр мэдээлэл

		E:Semantic cartographic information	
1077	Зурагжуулалт	**Р:**Картографирование **E:**Mapping	Нутаг дэвсгэрийн орон зай, од гариг, сансар огторгуй судлал г.м төрөл бүрийн газрын зургаар хангах арга
1078	Зураг зүйн үйлдвэрлэл	**Р:**Картографическое производство **E:**Map production	Зураг зүйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн салбар
1079	Зураг зүйн ажлууд	**Р:**Картографические работы **E:**Cartographic works	Зураг зүйн бүтээгдэхүүнийг төлөвлөх, төсөл боловсруулах, зураг зүйн эх материал цуглуулах, дүн шинжилгээ хийх, зохиогчийн эх, загвар боловсруулах, хэвлэлийн эх бэлтгэх, зураасан болон өнгөт сорьц хэвлэх, түүнд бүх төрлийн хяналт хийх, хэвлэх бүх шатны ажил
1080	Зураг зүйн элемент	**Р:**Объект картографирования **E:**Map elements	Газрын зурагт дүрслэгдэх биет зүйл ба үзэгдэл
1081	Газрын зургийн хуудасны зах нийлэлт	**Р:**Сводка листов карты **E:**Edge matching	Нэг төрлийн газрын зураг олон хуудсанд хуваагдаж, зэрэгцээ хуудас дамжсан элементүүдийг бүрэн нийлүүлж тохируулах ажиллагаа

ГАЗРЫН ЗУРГИЙН ЭЛЕМЕНТҮҮД БА ЗУРАГ ЗҮЙН ДҮРСЛЭЛИЙН АРГА
ЭЛЕМЕНТЫ КАРТЫ И СПОСОБЫ КАРТОГРАФИЧЕСКОГО ИЗОБРАЖЕНИЯ
CARD ELEMENTS AND METHODS CARTOGRAPHY

1082.	Газрын зургийн программ	**Р:**Программа карты **E:**Mapping program	Газрын зургийн төрөл, зориулалт, түүний математик үндэслэл, агуулга, ерөнхийллийн зарчим, таних тэмдэг, зураг зүйн эх материал, түүний ашиглалт болон зураг зохиох технологи зэргийг тогтоосон баримт
1083.	Газрын зургийн геометр нарийвчлал/ Зургийн нарийвчлал	**Р:**Геометрическая точность карты Точность карты **E:**Map accuracy	Газрын зурагт дүрслэгдсэн объект, элементүүдийн газар дээрх бодит байрлалтай зохицох зэрэглэл
1084.	Газрын зургийн агуулгын үнэн бодит байдал	**Р:**Достоверность карты **E:**Map reliability	Үнэмлэхүй болон харьцангуй алдааны утгуудыг үнэлэх замаар газрын зураг дээрх объектын байрлал, хэмжээ болон өндрийн утгын үнэн зөвийг үнэлэх байдал
1085.	Газрын зургийн гоо үзэмж	**Р:**Наглядность карты **E:**Map design	Газрын зургийн элементүүдийн өнгө, дүрслэлийг хүлээн авах чадвар

1086.	Газрын зургийн уншилт	**Р:**Читаемость карты **E:**Map readability	Газрын зургийн объект, элементүүдийн болон зураг зүйн дүрслэл хоорондын ялгарал
1087.	Газрын зургийн ачаалал	**Р:**Нагрузка карты **E:**Map loading	Тухайн газрын зургийн таних тэмдэг, тоо, бичиглэлийн ачааллын байдал
1088.	Зураг зүйн дүрслэл	**Р:**Картографическое изображение **E:**Cartographic representation	Дэлхий, гариг ертөнц, орчлонгийн гадаргуу, түүн дээр байрлаж буй объектыг зураг зүйн аливаа системд таних тэмдгээр үзүүлсэн дүрслэл
1089.	Зураг зүйн дүрслэлийн арга	**Р:**Способ картографического изображения **E:**Mapping method	Байгаль нийгмийн үзэгдлийг газрын зурагт үзүүлэх зураг зүйн арга
1090.	Газрын зургийн агуулга	**Р:**Содержание карты **E:**Map content	Тодорхой зорилго, сэдвийн хүрээнд боловсруулагдсан газрын зурагт дүрслэгдсэн элементүүд
1091.	Газрын зургийн агуулгын элементүүд	**Р:**Элементы содержания карты **E:**Map features	Байгаль дээрх юмсыг газрын зурагт зураг зүйн дүрслэлийн аргаар ялган дүрслэх элементүүд
1092.	Газрын зургийн хүрээ	**Р:**Рамка карты **E:**Map borders/neat line	Газрын зургийг нэг буюу хэд хэдэн хязгаарласан шугам
1093.	Газрын зургийн минутын хүрээ	**Р:**Минутная рамка карты **E:**Minute frame/Graticule	Голдоч ба зэргэдийг минутын нарийвчлалын хуваарьтайгаар үзүүлсэн газрын зургийн хүрээ
1094.	Газрын зургийн хүрээний градусын хуваарь	**Р:**Градусная рамка (карты) **E:**Degree frame (map)/Graticule	Голдоч ба зэргэдийг градусаар үзүүлсэн зургийн хүрээ
1095.	Газрын зургийн дотоод хүрээ	**Р:**Внутренняя рамка карты Внутренняя рамка **E:**Inner frame	Газрын зургийн агуулга, дүрслэлийг хязгаарлах зургийн хүрээ шугам
1096.	Газрын зургийн гадна хүрээ	**Р:**Внешняя рамка карты **E:**External frame	Газрын зургийн хүрээний гаднах үзэмжийг сайжруулсан хүрээ шулуунууд
1097.	Газрын зургийн хуваалга	**Р:**Разграфка карты **E:**Sheet indexing	Нэг төрлийн газрын зургуудыг хуудсаар хуваaж дугаарлах тогтолцоо
1098.	Нэрэлбэр	**Р:**Номенклатура листов карты **E:**Sheet index /nomenclature	Хуваалгаар үүссэн газрын зургуудыг системчлэн дугаарлаж хэрэглэх арга
1099.	Газрын зургийн чиглүүлэг	**Р:**Ориентирование карты **E:**Map orientation	Ертөнцийн зүгээр газрын зургийн хүрээг чиглүүлэн байрлуулах үйлдэл

1100.	Газрын зургийн элементүүд	**P:**Элементы содержания карты **E:**Map elements	Газрын зурагт дүрслэгдэх газар зүйн объект болон үзэгдэл
1101.	Зураг зүйн материал	**P:**Картографический материал **E:**.Map source	Газрын зураг зохиох, шинэчлэх, ашиглахад хэрэглэгдэх бүх төрлийн өгөгдөл, мэдээ, баримтууд
1102.	Таних тэмдэг	**P:**Картографические условные знаки **E:**Symbols	Газрын зурагт дүрслэгдэх төрөл бүрийн объект тэдгээрийн тоон болон чанарын үзүүлэлтийн геометрийн, уран сайхны, тоон ба үсгэн тэмдэглэгээ
1103.	Масштабын бус таних тэмдэг	**P:**Внемасштабные картографические условные знаки Внемасштабные знаки **E:**Point symbol	Зурагжуулж буй объектын талбайн хэмжээ, зургийн масштабд тусгах хэмжээнээс бага тохиолдолд хэрэглэх зураг зүйн таних тэмдэг
1104.	Газар зүйн нэр	**P:**Географические названия **E:**Geographic name/place names	Газрын гадарга дээрх байгалийн болон барьж байгуулсан объектуудыг өөр хооронд нь ялган таних зорилгоор оноосон болон дэвсгэр нэр
1105.	Газар зүйн нэрийн товьёог	**P:**Указатель географических названий **E:**Geographical names index	Газрын зураг, атлас дээр дүрслэгдсэн газар зүйн объектын нэрийн цагаан толгойн дараалын жагсаалт
1106.	Газар зүйн нэрийг галиглах	**P:**Передача географических названий **E:**Transcribing geographic names	Газар зүйн объектын нэрийг гадаад хэлэнд галиглах, тухайн хэл дээрх нэрийг авиа зүйн галиг, зөв бичих дүрмийн онцлогийг харгалзан эх хэл рүү хөрвүүлэн үзүүлэх арга
1107.	Газрын зургийн гадна хүрээний чимэглэл	**P:**Зарамочное оформление (карты) **E:**Framing map elements	Зураг ашиглахад хялбар цогц өгөгдлийг зургийн гадна хүрээнд байрлуулах
1108.	Газрын зураг дээрх тайлбар	**P:**Пояснительные подписи на карте **E:**Credits	Газрын зургийн объектын тоон болон чанарын үзүүлэлтийн тайлбар бичиг
1109.	Газрын зургийн таних тэмдгийн тайлбар	**P:**Легенда карты Легенда **E:**Legend	Газрын зургийн агуулгыг унших таних тэмдгийн тайлбарын нэгдэл
1110.	Зураг зүйд хэрэглэгдэх бичиглэлүүд	**P:**Картографические шрифты **E:**Cartographic labeling	Газрын зураг дээрх үсгийн хэлбэрүүд
1111.	Газрын тухай лавлах/Газар	**P:**Справка о местности **E:**Gazetteer	Байр зүйн зургийн агуулгын нэмэлт болгосон, хэсэгчилсэн

ТООН

	зүйн нэрийн лавлах		газрын үзүүлэлтийн агуулга бүхий бичгийн баримт
1112.	Тэнцүү утгат шугам	**P:**Способ изолиний **E:**Method of isolines	Тэнцүү утгат шулууны утгаар илэрхийлсэн тоон үзүүлэлтийн дүрслэл

ЗУРАГ ЗҮЙ
ЦИФРОВАЯ КАРТОГРАФИЯ
DIGITAL CARTOGRAPHY

1113.	Тоон зураг	**P:**Цифровая карта **E:**Digital map	Газрын зургийн төрөл, масштаб, агуулгад нийцсэн тоон зураг зүйн загвар
1114.	Газрын гадаргын тоон зураг	**P:**Цифровые карты местности **E:**Digital relief map	Математикийн тодорхой үндэслэл, газрын зургийн тусгаг, хуваалгын дагуу кодолж, сонгосон масштаб, нарийвчлал, агуулгаар бүтээсэн газрын гадаргын тоон загвар
1115.	Цахим байр зүйн зураг	**P:**Электронная топографическая карта **E:**Electronic topographic map	Математикийн болон геодезийн суурьтай, агуулга, дүрслэл, өнгийн бэлдэц нь улсын байр зүйн зургийн хэмжээнд бүтээгдсэн цахим (векторын эсвэл зураасан) байр зүйн зураг
1116.	Цахим газрын зураг	**P:**Электронная карта **E:**Electronic map	Зургийн төрөл, агуулгад нийцсэн, тусгай тогтолцооны таних тэмдгээр дүрсэлсэн, мэдээллийн хэрэгслийн дэлгэц дээр харах, хэмжиж болох загвар
1117.	Цахим атлас	**P:**Электронный атлас **E:**Electronic atlas/e-Atlas	Хөтөлбөрөөр нэгдсэн программаар зохиосон цахим газрын зургийн атлас
1118.	Гадаргуун тоон загвар	**P:**Цифровая модель местности (ЦММ) **E:**Digital elevation model (DEM)	Нийтлэг өгөгдөхүүнд тулгуурлан тогтоосон торлолын огтлол бүр дээр өндрийн үргэлжилсэн утгаар үүсгэгдсэн газрын гадарга
1119.	Газар зүйн объектын тоон загвар	**P:**Цифровая модель объектов местности **E:**Digital terrain model (DTM)	Объект байрласан газрын байрлал ба өндрийн мэдээллийг агуулсан газрын тоон загвар
1120.	Газрын гадаргын тогтцын тоон загвар	**P:**Цифровая модель рельефа (ЦМР) **E:**Digital Relief model (DMR)	Газрын гадаргыг илэрхийлэх солбицол, өндөртэй олон тооны цэгүүдээс үүсэх загвар
1121.	Газар нутаг, орчин	**P:**Местность **E:**Terrain	Газрын гадаргын бүх элементүүд (хэв шинж, хот суурин, замын сүлжээ, ус зүй, ургамлын бүрхүүл, хөрс г.м)-ийг агуулсан нэг хэсэг

1122.	Газрын гадарга, хотгор, гүдгэр	**Р:**Рельеф **E:**Relief	Дэлхийн дотоод ба гадаад хүчин зүйлийн нөлөөгөөр үүссэн газрын гадаргын тогтцын ижил бус байдлын бүтэц
1123.	Газрын гадаргын тогтцын тоон загвар	**Р:**Цифровая модель рельефа **E:**Digital model of relief	Газрын гадаргыг илэрхийлэх солбицол, өндөртэй олон тооны цэгүүдээс үүсэх загвар
1124.	Тоон зураг зүйн загвар	**Р:**Цифровая картографическая модель **E:**Digital cartographic model	Зурагжуулах объект, тэдгээрийн хоорондын харьцааг дотоод зүй тогтол-математикаар тоон хэлбэрээр илэрхийлэх үйлдэл
1125.	Тоон зураг зүйн загварчлал	**Р:**Цифровое картографическое моделирование **E:**Digital cartographic modeling	Тоон зураг зүйн загвар зохиох, ашиглах үйлдэл
1126.	Газрын зургийн хэвлэлийн эхийн тоон загвар	**Р:**Цифровая модель издательского оригинала карты **E:**Digital model of the map design	Газрын зургийн хэвлэлийн эхийн тоон хэлбэр
1127.	Сэдэвчилсэн тоон загвар	**Р:**Тематическая цифровая модель **E:**Digital thematic model	Тоон зураг зүйн төрөл бүрийн сэдэвчилсэн агуулгатай загвар
1128.	Тоон зураг зүйн бүтээгдэхүүн	**Р:**Цифровая картографическая продукция **E:**Digital cartographic products	Зураг зүйн тоон мэдээлэл ашигласан бүтээл
1129.	Тоон зураг зүйн үйлдвэрлэл	**Р:**Цифровое картографическое производство **E:**Digital cartographic production	Зураг зүйн тоон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн салбар
1130.	Тоон зураг зүйн нийтийн хэрэгцээний бүтээгдэхүүн	**Р:**Цифровая картографическая продукция открытого пользования **E:**Digital cartographic products for public use	Нийтийн хэрэгцээнд зориулсан сэдэвчилсэн, тусгай төрлийн, хот суурин газрын төрөл бүрийн сэдэвчилсэн агуулгатай газрын зураг зүйн тоон зураг
1131.	Тоон газрын зургийн агуулгын элемент	**Р:**Элемент содержания цифровой карты **E:**Element contents of digital map	Газрын зургийн объектыг группээр нэгтгэж тоон газрын зургийн нэгж
1132.	Цахим зургийн тогтолцоо	**Р:**Система электронных карт	Нэгдмэл утга санаа, журам, тохирсон масштаб, солбицлын

		E:Electronic map system	тогтолцоо, тусгаг, агуулга, таних тэмдэг зэрэг цогц бүхий нэгдсэн шаардлагын дагуу бүтээгдсэн цахим зургийн бүрдэл
1133.	Тоон (цахим) зураг зүйн хангамж	**Р:**Картографическое обеспечение (цифровое) **E:**Cartographic support (digital)	Тоон зураг зүйн бүтээгдэхүүн зохиох, ашиглах, хадгалах, хэрэглэгчдэд түгээх хангагдсан байдал
1134.	Цахим зурагтай ажиллах орчин	**Р:**Графическая среда пользователей электронных карт [планов] **E:**Graphical user interface	Тоон зураг зүйн мэдээлэлтэй ажиллах программын, технологийн, мэдээллийн, хэл зүйн хангалтын хэрэгсэл
1135.	Тоон газрын зургийн (цахим зургийн) паспорт	**Р:**Паспорт цифровой [электронной] карты **E:**Passport of digital [electronic] map	Лавлахын-технологийн агуулгатай мэдээллийг өгөгдөл тээгч дээр тогтоосон формат, кодоор бичсэн тоон зургийн бүтцийн нэгж
1136.	Тоон газрын (цахим) зургийн объект	**Р:**Объект цифровой [электронной] карты **E:**Object of digital [electronic] map	Тухайн объект, газрын шинж төрх, үзүүлэлтийг тодорхойлсон тоон зургийн бүтцийн нэгж
1137.	Тоон байр зүйн зургийн цэгэн объект	**Р:**Точечный объект цифровой топографической карты **E:**Point object of the digital topographic map	Нэг цэгийн солбицлын байрлалын тухай илэрхийлсэн тоон байр зүйн зургийн объект
1138.	Талбайн объект (тоон ба цахим зургийн)	**Р:**Площадной объект (цифровой [электронной] карты) **E:**Areal object (digital [electronic] map)	Битүүрсэн хүрээтэй цэгийн байрлалын солбицлын тоог, тойргийг дагуулан бичсэн тоон (цахим) зургийн объект
1139.	Шугаман объект (тоон ба цахим зургийн)	**Р:**Линейный объект (цифровой [электронной] карты) **E:**Linear object (digital [electronic] map)	Байрлалын солбицлын мэдээллийн тоог дараалуулан бичсэн тоон (цахим) зургийн объект
1140.	Иж бүрдэл объект (тоон ба цахим зургийн)	**Р:**Комплексный объект (цифровой [электронной] карты) **E:**Complex object (digital [electronic] cards)	Иж бүрдэл объектуудаас бүрдсэн тоон ба цахим зургийн объект
1141.	Объектын код (тоон зургийн)	**Р:**Код объекта (цифровой карты) **E:**Object code	Тоон зургийн объектод ~~нэгэн адил~~ тохирох тоо, үсгийн хослол

1142.	Объектын үзүүлэлтийн код	**Р:**Код характеристики объекта (цифровой карты) **E:**Object characteristic code (digital cards)	Тоон зургийн объектын шинж байдал, үзүүлэлтэд нэгэн адил тохирох тоо, үсгийн хослол
1143.	Бичиглэлийн формат (тоон зураг зүйн мэдээлэл)	**Р:**Формат записи (цифровой картографической информации) **E:**Recording format (digital cartographic data)	Тоон зураг зүйн мэдээллийн файлд объектын төрөл, үзүүлэлтийг байршуулах бүтэц
1144.	Вектор хэлбэр (тоон зураг зүйн мэдээлэл)	**Р:**Векторная форма представления (цифровой картографической информации) **E:**Vector representation (digital cartographic information)	Зураг зүйн мэдээллийн утгуудыг вектор хэлбэрт оруулах арга
1145.	Растер хэлбэр (тоон зураг зүйн мэдээлэл)	**Р:**Растровая форма представления (цифровой картографической информации) **E:**Raster representation (digital cartographic data)	Тоон зураг зүйн тоон мэдээллийн элемент болох өнгийн кодыг матрицын хэлбэрт оруулах арга
1146.	Зураг зүйн материалыг тоон хэлбэрт оруулах	**Р:**Цифрование картографического материала **E:**Digitization of cartographic materials	Зураг зүйн мэдээллийг тоон хэлбэрт хөрвүүлэх
1147.	Аэродромын зураглалын өгөгдлийн сан	**Р:**Картографическая база данных аэродрома **E:**Aerodrome mapping database	Тодорхой бүтэцтэй өгөгдлийн багц болгон системчилсэн аэродромын зураглалын өгөгдлийн цуглуулга
1148.	Аэродромын зураг зүйн өгөгдөл	**Р:**Картографические данные аэродрома **E:**Aerodrome mapping data	Аэродромын зураглалын мэдээллийг бүрдүүлэх зорилгоор цуглуулсан өгөгдөл
1149.	Үсгийн бичиглэлийн сан (цахим зургийн)	**Р:**Библиотека шрифтов (электронных карт) **E:**Font library (e-cards)	Цахим зурагт дүрслэгдэх объектын үзүүлэлт, тэдгээрийн газар зүйн нэр болон бусад тайлбарыг цэгцэлсэн бичгийн үсгийн сан
1150.	Ангилал кодын систем	**Р:**Система классификации	Тоон зурагжуулалтын объектыг ангилан кодлох арга ба бүрдэл

		и кодирования (для цифрового картографирования) **E:**Classification and coding system (for digital mapping)	
1151.	Зураг зүйн мэдээллийн ангилагч (тоон зурагжуулах)	**P:**Классификатор картографической информации (для цифрового картографирования) **E:**Classifier of cartographic information (for digital mapping)	Тоон газрын зургийн объектын өгөгдлийг ангилагч систем
1152.	Тоон тайлбарын дүрэм (зураг зүйн мэдээллийн)	**P:**Правила цифрового описания (картографической информации) **E:**Rules of digital description (cartographic information)	Зураг зүйн тоон мэдээллийг тайлбарлах дүрэм
1153.	Тоон зураг зүйн мэдээллийн давхарга	**P:**Слой (цифровой картографической информации) **E:**Digital cartographic layer	Аливаа шинж тэмдэг эсвэл групп шинжээр бүлэглэсэн тоон болон цахим зургийн объект
1154.	Тоон зураг зүйн мэдээллийг хянан тохиолдуулах	**P:**Редактирование цифровой картографической информации **E:**Editing of digital cartographic information	Тоон зураг зүйн программын хэрэгслээр мэдээллийг шалгах, засах үйлдэл
1155.	Тоон газрын зургийг хянан тохиолдуулах	**P:**Редактирование цифровой карты **E:**Editing of digital map	Тоон газрын зургийг зохиох, хянах, засварлах үйлдэл
1156.	Тоон зураг зүйн мэдээллийн сан	**P:**База цифровой картографической информации **E:**Digital cartographic information database	Тодорхой дүрмийн дагуу зохион байгуулсан тоон зураг зүйн мэдээллийн сангийн иж бүрдэл
1157.	Тоон зураг зүйн өгөгдлийн сан	**P:**Банк цифровых картографических данных **E:**Digital cartographic database	Тоон зураг зүйн бүтээгдэхүүнийг төвлөрсөн журмаар бүрдүүлэх техникийн, программын, мэдээллийн, хэл зүйн ба зохион байгуулалтын хэрэгсэл, хадгалах, боловсруулах, түгээх иж бүрдэл

1158.	Тоон (цахим) зургийн архив	**Р:**Архив цифровых [электронных] карт **E:**Digital [electronic] map archive	Тоон ба цахим зураг, мэдээлэл тээгч, эдгээрийн тухай бүртгэл, лавлах-бүртгэлийн мэдээллийг тогтоосон журмын дагуу хадгалах иж бүрэн хэрэгсэл
1159.	Цахим зургийн объектын зэрэглэл	**Р:**Ранг объекта электронной карты **E:**The rank object of e-map	Цахим зургийн объектын ач холбогдлын код
1160.	Тоон (цахим) зураг зохиох редакцын бэлтгэл ажил	**Р:**Редакционно-подготовительные работы по созданию цифровой [электронной] карты [обновлению] **E:**Preparation work for editing digital map	Чанарын шаардлагыг хангасан тоон (цахим) зураг зохиох техник зохион байгуулалтын иж бүрэн арга хэмжээ
1161.	Тоон ба цахим зургийн бүртгэл	**Р:**Каталог цифровых и электронных карт **E:**Catalogue of digital and electronic map	Тоон ба цахим зурагт нэвтрэх боломжийг хангах зориулалтаар хийсэн тоон зураг зүйн агуулгын системчилсэн тайлбар жагсаалт

ЗУРАГ ЗҮЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮН
ПРОДУКТЫ КАРТОГРАФИЯ
CARTOGRAPHY PRODUCTS

1162.	Зураг зүйн бүтээгдэхүүн	**Р:**Картографическая продукция **E:**Cartographic products	Аналог, тоон зураг зүйн мэдээлэл, зураг зүйн бүтээлүүд, эдгээр зориулсан программын хангалт
1163.	Газрын зураг	**Р:**Карта. план **E:**Map/Chart plan	Дэлхийн гадарга, огторгуй ертөнцийн бусад бодит биет буюу тэдгээрийн хэсгийг хавтгайд тодорхой масштаб, тусгаг, таних тэмдэг ашиглан жижгэрүүлэн буулгаж дүрсэлсэн зураг
1164.	Анаглиф зураг	**Р:**Анаглифическая карта (анаглиф **E:**Anaglyphic (al) map, anaglyph	Туслах гэрлүүдийг ашиглаж гурван хэмжээсээр гаргаж авах фотограмметийн аргад тулгуурласан тусгай нүдний шилээр харах өнгөт газрын зураг
1165.	Аналитик зураг	**Р:**Аналитическая карта **E:**Analytic map	Тусгайлан нэгтгээгүй эсвэл бага хэмжээгээр нэгтгэсэн үзүүлэлтийг харуулсан зураг
1166.	Ашигт малтмалын зураг	**Р:**Карта полезных ископаемых **E:**Mineral resources map	Ашигт малтмал үүсэх нөхцөл, нөөц, байрлалыг харуулсан сэдэвчилсэн зургийн төрөл

1167.	Бүдүүвч зураг	**Р:**Карта-схема **E:**Schematic map	Агуулгын дүрслэлийн элементүүдийг хялбаршуулж, нэгтгэсэн зураг
1168.	Картограмм	**Р:**Картограмма **E:**Cartogram	Тодорхой нэгжийн аливаа үзэгдлийн дундаж эрчимжилтийг дэвсгэрлэн дүрслэх арга
1169.	Газар зүйн зураг	**Р:**Географическая карта **E:**Geographic map	Байгаль, нийгэм, эдийн засгийн үзэгдэл юмсын байршлын зүй тогтол, тэдгээрийн уялдаа холбоо, орон зай, цаг хугацааны өөрчлөлт, хөгжлийг зураг зүйн тусгагт тодорхой таних тэмдгийн тогтолцоогоор багасган харуулах аргаар бүтээсэн зураг
1170.	Газар хөдлөлийн зураг	**Р:**Тектоническая карта **E:**Tectonic card/Seismic map	Газар хөдлөлийн үйл явцыг чичирхийллийн хэмжээ, голомтын гүн, газар хөдлөлтийн төв зэрэг үзүүлэлтийг тусгасан газрын зураг
1171.	Геологийн зураг	**Р:**Геологическая карта **E:**Geological map	Геологийн хайгуул судалгааны тулгуур хэмжигдэхүүнүүдэд тулгуурлан газар нутгийн геологийн тогтцыг харуулсан зураг
1172.	Гидрогеологийн зураг	**Р:**Гидрогеологическая карта **E:**Hydrogeological map	Газар доорх усны байршил, тархалтын нөхцөл, эртний сууръ чулуулгийн усны даралтын тогтолцоо, уст давхаргын шинж чанар, усан хангамжийн үзүүлэлтийг тусгасан газрын зураг
1173.	Далай тэнгисийн газрын зураг	**Р:**Карты морские **E:**Ocean map/Nautical map/chart	Хөлөг онгоцыг удирдахад ашиглах далай тэнгисийн ёроолын хотгор, гүдгэр, ул хөрсний шинж чанар, усны урсгал ба түлхэлт, соронзон хазайлт, хөлөг онгоцонд аюултай газрыг заасан газрын зураг
1174.	Динамик газрын зураг	**Р:**Динамическая карта **E:**Dynamic map	Дэлхийн хөрсний гүн, агаар мандал, усан бүрхүүл, шим мандлын өөрчлөлтийн зүй тогтлыг тусгасан, харилцан үйлчлэлийн бүсийг нь тодорхойлсон, тодорхой цаг хугацаагаар холбогдох гурван хэмжээст газрын зураг. Цаг хугацаа нь дөрвөн хэмжээст газрын зураг болно

1175.	Ерөнхий тойм зураг	**Р:**Обзорная карта **E:**Chorographic map	Зурагжуулж буй салбартай нийтэд нь танилцах зориулалтын газрын зураг
1176.	Ерөнхий газар зүйн зураг	**Р:**Общегеографическая карта **E:**Topographic map	Дэлхийн гадаргын хэлбэр дүрс, далай тэнгис, гол мөрөн, хот суурин газрууд, улс орны болон засаг захиргааны хил хязгаар, гол авто зам,төмөр замын сүлжээ зэрэг Дэлхийн газрын гадаргын гадаад төрхийг үзүүлсэн газрын зураг
1177.	Жижүүрлэлтийн зураг	**Р:**Дежурная карта **E:**Map book	Газрын зургийн агуулгын өөрчлөлтийг тухай бүр бүртгэж, тэмдэглэсэн зураг
1178.	Замын сүлжээний зураг	**Р:**Карта дорожных сетей **E:**Road network map	Авто зам ба төмөр замын сүлжээ түүний (гүүр, хонгил, гарам) байгууламжууд, зай хэмжээ, шатахуун түгээх станц, зам дагуух хот суурины нэр, зочид буудал, хоолны газар г.м. мэдээлэл багтаасан сэдэвчилсэн зургийн төрөл
1179.	Иж бүрдэл газрын зураг	**Р:**Комплексная карта **E:**Complex card	Өөр хоорондоо холбоо бүхий хэд хэдэн объектыг үзүүлэлт бүрээр нь дүрсэлсэн газрын зураг
1180.	Нислэгийн зураг	**Р:**Аэронавигационная карта Навигационная карта **E:**Air navigation chart Navigation map	Газрын гадаргын хэсэг, түүний хиймэл байгууламж болон газрын тогтцыг агаарын навигацийн шаардлагад нийцүүлэн тусгайлан тодорхойлсон дүрслэл
1181.	Оддын зураг	**Р:**Звездная карта **E:**Star chart/ constellation map	Тэнгэрийн оддын газрын зураг
1182.	Өндөр хэмжилт, гипсометр	**Р:**Гипсометрия **E:**Hypsometry	Газрын гадаргын хотгор гүдгэр байдлыг хаялбараар өнгийн шатлалаар дүрслэх арга
1183.	Өндөр хэмжилтийн арга	**Р:**Гипсометрический способ **E:**Hypsometric method	Өндөр хэмжилтийн будалтыг хаялбартай хослуулан газрын гадаргуug шатлалаар дүрслэх арга
1184.	Өндөр хэмжилтийн зураг	**Р:**Гипсометрическая карта **E:**Hypsometric card	Газрын гадаргуун өндрийн шатлалыг өнгийн хамт хаялбараар дүрсэлсэн газрын зураг
1185.	Сэдэвчилсэн зураг	**Р:**Тематические карты **E:**Thematic map	Байгалийн ба нийгэм эдийн засгийн янз бүрийн үзэгдлийн байршил, хоорондын холбоо,

			хөгжлийн хурдцыг тусгасан газрын зураг
1186.	Тусгай зориулалттай зураг	**Р:**Карта специального назначения **Е:**Special-purpose map	Тодорхой чиглэлийн асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор хязгаартай хэрэглэгчид ашиглах газрын зураг
1187.	Түүхийн зураг	**Р:**Историческая карта **Е:**Historical card	Түүхийн үйл явдал, үзэгдлийн агуулгатай газрын зураг
1188.	Усны ёроолын гүний зураг	**Р:**Батиметрическая карта **Е:**Bathymetric map	Усан доорх гадаргыг хаялбараар дүрсэлж үзүүлсэн газрын зураг
1189.	Товгор зураг	**Р:**Рельефная карта из пластики **Е:**Plastic embossed model/3D map	Газрын гадаргыг эзлэхүүн хэлбэртэй товойлгож дүрсэлсэн газрын зураг
1190.	Цагийн бүсийн зураг	**Р:**Карта часовых поясов **Е:**Map of time zones	Цагийн бүсийн хил ба дугаар, өдөр солигдох шугамыг үзүүлсэн газрын зураг
1191.	Физик газар зүйн зураг	**Р:**Физико-географическая карта **Е:**Physical geographic map	Бодит гадарга ба усны гадаргын гаднах төрх байдлыг харуулсан ерөнхий газар зүйн зураг
1192.	Эдийн засгийн газар зүйн зураг	**Р:**Экономико-географическая карта **Е:**Economic map	Улс орны болон Дэлхийн эдийн засгийн байдал, хөгжлийн явцыг дүрсэлсэн газрын зураг
1193.	Атлас	**Р:**Атлас **Е:**Atlas	Ерөнхий хөтөлбөрийн дор бүтээгдсэн хоорондоо холбоо бүхий нэгдмэл шинж чанар, ижил чимэглэлтэй газрын зургийн цуглуулга
1194.	Ерөнхий газар зүйн атлас	**Р:**Обще-географический атлас **Е:**General atlas	Зурагжуулах хүрээнд бүх төрлийн иж бүрэн, олон талт үзүүлэлтийг багтаасан зургуудыг нэгтгэсэн атлас
1195.	Газар зүйн атлас	**Р:**Географические атласы **Е:** Geographic Atlases	Агуулга зориулалт зэргээрээ нэгдмэл газар зүйн зургийн системтэй цуглуулга
1196.	Оддын атлас	**Р:**Звездный атлас **Е:**Star atlas	Од эрхсийн атлас
1197.	Сургалтын атлас	**Р:**Учебный атлас **Е:**Educational atlas	Их, дээд, дунд сургуулийн газар зүйн хичээлийн сургалтад зориулан цомог болгон хэвлэж нэгтгэсэн атлас
1198.	Үндэсний атлас	**Р:**Национальный атлас **Е:**National atlas	Улсын нутаг дэвсгэрийн байгалийн байдал, түүний нөөц, хүн ам зүй, аж ахуйн салбар, түүх соёл, экологийн байдал зэргийг үзүүлсэн цогц агуулга бүхий улс орны атлас

1199.	Бөмбөрцөг үйлдвэрлэл	**P:**Изготовление глобусов **E:**Globe making	Тодорхой масштаб, зураг зүйн дүрслэл бүхий дэлхий болон бусад гаригийн бөмбөрцөг үйлдвэрлэл
1200.	Газар зүйн бөмбөрцөг	**P:**Географический глобус **E:**Globe	Дэлхийн гадаргыг дүрсэлсэн бөмбөрцөг

МАТЕМАТИК ЗУРАГ ЗҮЙ
МАТЕМАТИЧЕСКАЯ КАРТОГРАФИЯ
MATHEMATICAL CARTOGRAPHY

1201	*X*-абцисс тэнхлэг	**P:**Абсцисса **E:**Abscissa	Зураг зүйн торлолын солбицлын тогтолцоо дахь зүүн-баруун тооллын шугамаас хойт чиглэлд нэмэх, өмнө зүг рүү хасах утгатай тоологдох шугаман зай
1202	*У*-Ординат тэнхлэг	**P:**Ордината **E:**Ordinate	Зураг зүйн торлолын солбицлын тогтолцоонд зүүн-баруун тооллын шугамаас зүүн зүгт (нэмэх), баруун зүгт (хасах) чиглэлийн дагуу тоологдох шугаман зай
1203	Тусгагийн солбицлын тогтолцоо	**P:**Система координат проекции **E:**Projection coordinate system	Зураг зүйн тусгагийн үр дүнд үүссэн хоёр хэмжээст солбицлын тогтолцоо
1204	Локсодром	**P:**Локсодромия **E:**Loxodrome	Голдчуудыг ижил өнцгөөр огтлох Дэлхийн бөмбөрцөг ба эллипсоидын гадарга дээр байгаа шулуун
1205	Ортодром	**P:**Ортодромия **E:**Orthodromic	Дэлхийн бөмбөрцөг эсвэл эллипсоидын гадарга дээр байгаа хоёр цэгийн хоорондын хамгийн богино зай
1206	Альмукантрат–Зураг зүйд	**P:**Альмукантрат **E:**Almucantrat	Дэлхийн бөмбөрцгийн гадарга дээр байгаа ямар нэгэн цэгээс ижил зайнд алслагдсан Дэлхийн бөмбөрцгийн гадарга дээр орших шугам
1207	Зураг зүйн дүрслэлийн эгц босоо шулуун	**P:**Вертикал в картографии **E:**Cartographic vertical	Бөмбөрцгийн солбицлын туйлыг дайрч буй том тойргууд
1208	Зургийн математик үндэслэл	**P:**Математический элемент карты **E:**Mathematical map element	Дүрсэлж буй гадаргуу ба зураг зохиоход ашигласан математик хамаарлын зурмаг дүрслэл
1209	Газрын зургийн байр зүйн үндэслэл	**P:**Топографическая основа карты	Салбарын, сэдэвчилсэн, тусгай зориулалтын газрын зургийн

		E:Topographic base element	тусгай агуулгыг газрын зурагт буулгах, ашиглах байр зүйн хэсэг
1210	Газар зүйн тор	**Р:**Географическая сетка **E:**Graticule	Эллипсоид эсвэл, бөмбөрцөг дээрх голдоч ба зэргэдийн торлол
1211	Зураг зүйн тор	**Р:**Картографическая сетка **E:**Graticule	Зураг дээрх голдоч ба зэргэдийн шугамаар үүсэх торлол
1212	Тэгш өнцөгт тор	**Р:**Прямоугольная сетка на карте **E:**Grid	Тухайн зураг зүйн тусгаг дахь хавтгайн тэгш өнцөгт солбицлын торлол
1213	Зураг зүйн ердийн тор	**Р:**Нормальная сетка картографической проекции **E:**Normal projection	Туйлын бөмбөрцгийн нормаль солбицлын тогтолцоо ашиглахад үүсэх зураг зүйн торлол
1214	Зураг зүйн тусгагийн хөндлөн тор	**Р:**Поперечная сетка картографической проекции **E:**Transverse projection Transverse aspect of a map projection	Туйлын бөмбөрцгийн солбицлын хөндлөн тогтолцоо ашиглахад үүсэх зураг зүйн торлол
1215	Зураг зүйн тусгагийн ташуу тор	**Р:**Косая сетка картографической проекции **E:**Oblique aspect of a map projection, oblique projection	Туйлын бөмбөрцгийн ташуу солбицлын тогтолцоо ашиглах үеийн зураг зүйн торлол
1216	Газрын зургийн математик үндэслэл	**Р:**Математическая основа карты **E:**Mathematical basis map	Зургийн математик элементүүдийн бүрдэл
1217	Масштаб	**Р:**Масштаб карты **E:**Scale	Газрын зураг дээр газрын гадаргын биет юмсыг багасган дүрслэх харьцаа
1218	Газрын зургийн гол масштаб	**Р:**Главный масштаб длин **E:**Principal scale	Газрын зураг дээр эллипсоид эсвэл бөмбөрцгийн шугаман хэмжээг хэд дахин багасгасан ерөнхий харьцаа
1219	Уртын тоон масштаб	**Р:**Численный масштаб длин **E:**Representative fraction Natural scale	Хүртвэр нь хийсвэр тоо, хуваарь нь газрын зургийн шугаман хэмжээ хэд дахин бага багасгасан тоогоор илэрхийлсэн уртын масштаб
1220	Шугаман масштаб	**Р:**Линейный масштаб **E:**Linear scale	Тэнцүүхэн хэрчмүүдээр хуваaж тэдгээрийг газар дээр байгаа шугамын уртын хэмжээгээр нэрлэсэн шулуун шугам
1221	Тэнцүү зайт өргөрөг	**Р:**Равнопромежуточная широта	Бөмбөрцөг гадарга дээр эллипсоидын гадарга голдчийн

		E:Equally spaced latitude	дагуу тэнцүү зайгаар дүрслэгдэх өргөрөг
1222	Тэнцүү өнцөгт өргөрөг	**Р:**Равноугольная широта **E:**Isometric latitude Conformal latitude	Бөмбөрцөг гадарга дээр эллипсоидын гадарга ижил өнцгөөр дүрслэгдэх өргөрөг
1223	Тэнцүү хэмжигдэхүүнт өргөрөг	**Р:**Равновеликая широта **E:**Equivalent latitude Authalic latitude	Бөмбөрцөг гадарга дээрх эллипсоидын тэнцүү хэмжигдэхүүнт өргөрөг
1224	Ерөнхий гол зэргэд	**Р:**Главная параллель *Стандартная параллель* **E:**Tangent parallel Standard parallel	Гол масштаб нь өгөгдсөн зэргэдийн дагуу зай хадгалагдах зураг зүйн тусгагийн зэргэд
1225	Зураг зүйн тусгагийн тэгшитгэл	**Р:**Уравнения картографической проекции **E:**Cartographic projection Equations	Газрын зураг дээрх цэгүүдийн солбицол, эллипсоид эсвэл бөмбөрцгийн гадарга дээрх мөн цэгийн солбицол хоорондох уялдааг тодорхойлох хоёр тэгшитгэл
1226	Тусгаг	**Р:**Картографическая проекция **E:**Map projection	Эллипсоид болон бөмбөрцгийн гадаргыг хавтгай дээр дүрслэн үзүүлэх математикийн арга
1227	Тусгагийн үзүүлэлтүүд	**Р:**Параметры картографической проекции **E:**Cartographic projection Parameters	Зураг зүйн тусгагийн тэгшитгэлд орж байгаа тогтмол хэмжигдэхүүнүүд
1228	Тусгагийн гажилт	**Р:**Искажение в картографической проекции **E:**Distortion, Alteration	Эллипсоидын гадарга эсвэл бөмбөрцгийг хавтгайд дүрслэхэд үүсэх өнцөг, урт, талбайн гажилт
1229	Тусгагийн өнцгийн гажилт	**Р:**Искажение углов в картографической проекции **E:**Angular alteration Angular change	Газрын зураг дээрх гол чиглэлийн өнцөг, эллипсоидын эсвэл бөмбөрцгийн гадарга дээрх мөн чиглэл хоорондын өнцгийн зөрүү
1230	Тусгагийн талбайн гажилт	**Р:**Искажения площадей картографической проекции **E:**Area distortion	Тусгагийн янз бүрийн цэг дээр сонгон авсан талбайн хэмжээ өөр өөр дүрслэгдэх байдал
1231	Тусгагийн зайны гажилт	**Р:**Искажение длины картографической проекции **E:**Length distortion	Нэгж болгон авсан шугамын үндсэн масштаб ба сонгон авсан масштаб хоёрын зөрүү
1232	Тусгагийн эллипс гажилт	**Р:**Эллипс искажений в картографической проекции	Зураг зүйн тусгагийн гажилтыг үзүүлэхэд ашиглагдах эллипс

		Эллипс искажений **E:**Ellipse of distortion Tissot's indicatrix	
1233	Тэнцүү гажилттай шугам	**Р:**Изоколы **E:**Distortion isograms Line of equal distortion	Зураг зүйн тусгагийн ижил гажилттай шугам
1234	Зураг зүйн тусгагийн үндсэн чиглэл	**Р:**Главные направления в картографической проекции **E:**Principal directions Principal tangents	Зургийн цэг бүрд харилцан перпендикуляр хоёр чиглэл бөгөөд түүний дагуу уртын хэсгийн масштаб хамгийн их ба хамгийн бага байх чиглэл
1235	Зураг зүйн тусгагийн төвийн шугам	**Р:**Центральная линия в картографической проекции **E:**The central line cartographic projection	Зураг зүйн тусгагийн шулууны цэг бүрд масштабын градиент гол чиглэлийн дагуу тэгтэй тэнцүү байх, харин түүний ойролцоох градиент аажмаар өөрчлөгдөх шулуун
1236	Зураг зүйн тусгагийн төв цэг	**Р:**Центральная точка в картографической проекции **E:**The central point cartographic projection	Зураг зүйн тусгагийн цэгийн масштабын градиент гол чиглэлийн дагуу тэгтэй тэнцүү байх, харин түүний ойролцоох градиент аажмаар өөрчлөгдөх цэг
1237	Зураг зүйн зовхисын тусгаг	**Р:**Азимутальная картографическая проекция **E:**Azimuthal projection *Zenithal projection*	Бөмбөрцгийн солбицлын тогтолцооны зэргэдүүд нь нэг төвтэй тойргуудаар, харин голдоч нь эдгээрийн радиус, хоорондын өнцөг нь зохих уртрагийн ялгавартай тэнцүү байх зураг зүйн тусгаг
1238	Зураг зүйн алслал тусгаг	**Р:**Перспективная картографическая проекция **E:**Perspective projection	Бөмбөрцгийн эсвэл хавтгай дээр цэгүүдийг алслал тусгалаар буулгах зураг зүйн тусгаг
1239	Зураг зүйн бортгон тусгаг	**Р:**Цилиндрическая картографическая проекция **E:**Cylindrical projection	Зэргэдүүд нь зэрэгцээ шулуунуудаар, голдчууд нь зэргэдүүдэд перпендикуляр байрлалтай тэнцүү зайнд орших шулуунуудаар дүрслэгдэх зураг зүйн тусгаг
1240	Зураг зүйн бүрэлдэхүүнт тусгаг	**Р:**Составная картографическая проекция **E:**Combined projection	Зураг зүйн торлолын зарим хэсгийг янз бүрийн тусгагт байгуулсан эсвэл төрөл бүрийн үзүүлэлттэй нэг тусгагт байгуулсан зураг зүйн тусгаг
1241	Зураг зүйн гномын буюу төвийн тусгаг	**Р:**Гномоническая картографическая проекция	Тусгагийн төв нь бөмбөрцгийн төвд орших зураг зүйн тусгаг

		E:Gnomonic map projection Central projection	
1242	Зураг зүйн ташуу тусгаг	**P:**Косая проекция **E:**Oblique projection Projection obliqu	Туйлын бөмбөрцгийн солбицлын хөндлөн тогтолцоо ашиглахад үүсэх зураг зүйн торлол
1243	Зураг зүйн дурын тусгаг	**P:**Произвольная картографическая проекция Произвольная проекция **E:**Arbitrary projection	Өнцөг ба талбай нь аль аль нь бага гажсан тусгаг
1244	Зураг зүйн ижил хэмжүүрийн тусгаг	**P:**Изотермическая проекция **E:**Isometrical projetion	Хугарлын үзүүлэлтүүд нь орон зайн солбицлын тэнхлэгээрээ тэнцүү байхаар авагдсан жишүү өнцгийн ба тэнхлэг хэмжүүрийн зураг зүйн тусгаг
1245	Зураг зүйн конусын тусгаг	**P:**Коническая картографическая проекция **E:**Conic (al) projection	Зэргэд нь төвлөрсөн тойргийн нум, голдоч нь тэдгээрийн радиус, өнцөг нь зохих уртрагийн зөрүү болох зураг зүйн тусгаг
1246	Зураг зүйн олон конуст тусгаг	**P:**Поликоническая проекция **E:**Polyconic projetion	Зэргэдүүд нь тэнхлэгийн голдоч ба түүний үргэлжлэл дээр орших төвүүдтэй тойргоор, голдчууд нь голдчийн шулуун шугамд тэгш өнцгөөр орших нумаар дүрслэгдэх зураг зүйн тусгаг
1247	Зураг зүйн олон ирмэгт тусгаг	**P:**Многогранная картографическая проекция **E:**Many-sided projection	Олон хуудастай зургийн нэг эсвэл олон хуудас бүрд үзүүлэлтээр сонгосон зураг зүйн тусгаг
1248	Зураг зүйн стереограф тусгаг	**P:**Стереографическая картографическая проекция **E:**Stereographic projection	Тусгагийн цэг нь бөмбөрцгийн гадарга дээр орших зураг зүйн азимут алсын тусгаг
1249	Зураг зүйн тойргийн тусгаг	**P:**Круговая картографическая проекция **E:**Circular projection	Зэргэд, голдоч нь тойрог эсвэл нумаар дүрслэгдэх зураг зүйн тусгаг
1250	Зураг зүйн сонгомол дүрслэлийн тусгаг	**P:**Конформная проекция **E:**Conformal projetion	Тусгагийн хавтгай дээр биетийн өнцгүүд нь орон зайн биетүүдийн өнцгүүдтэй тэнцүү байх өнцгийн зураг зүйн тусгаг
1251	Тэнцүү өнцөгт тусгаг	**P:**Равноугольная проекция **E:**Equiangular projection	Өнцгийн гажилтгүй зураг зүйн тусгаг
1252	Тэнцүү хэмжээст тусгаг	**P:**Равновеликая проекция **E:**Equivalent projection	Дүрслэгдэж байгаа объектуудын талбай гаждаггүй зураг зүйн тусгаг

1253	Тэнцүү зайт тусгаг	**P:**Равнопромежуточная проекция **E:**Equidistant map projection	Аль нэг гол чиглэлийн масштаб нь тогтмол байх зураг зүйн тусгаг
1254	Зураг зүйн төвийн тусгаг	**P:**Центральная проекция **E:**Central projection	Нэг төвөөс гарсан шулуунаар тусгаж аливаа биетийг хавтгай дээр дүрслэх зураг зүйн тусгаг
1255	Тэгш өнцгийн тусгаг	**P:**Ортогнальная проекция **E:**Orthogonal projetion	Орон зайн биетийг тусгагийн хавтгайд перпендикуляр байрлалтай шулуунуудаар тусгаж хавтгай дээр дүрслэх зураг зүйн тусгаг
1256	Ортограф тусгаг	**P:**Ортографическая картографическая проекция **E:**Orthographic map projection	Бөмбөрцгөөс хязгааргүй алслагдсан байрлалтай цэгийг тусгагжуулах замаар гаргах азимут тусгаг
1257	Зураг зүйн тэнхлэг хэмжүүрийн тусгаг	**P:**Аксонометрическая проекция **E:**Axonometric projetion	Орон зайн биетийг зэрэгцээ Тусгагийн аргаар хавтгайд дүрслэх зураг зүйн тусгаг
1258	Зураг зүйн хуурамч азимут тусгаг	**P:**Псевдоазимутальная картографическая проекция **E:**Pseudo-asimuthal projection	Зэргэдүүд нь нэг төвтэй тойрог эсвэл муруй, голдоч нь нэг буюу хоёр шулуун шугамын голдочтой харьцангуй симметр зэргэдийн төвөөс гарсан муруй байх зураг зүйн тусгаг
1259	Зураг зүйн хуурамч шоовон тусгаг	**P:**Псевдоконическая картографическая проекция **E:**Pseudoconical projection	Зэргэдүүд нь нэг төвтэй тойргийн муруй, тэнхлэгийн голдоч нь шулуун шугам бөгөөд түүн дээр зэргэдийн төв байрлах, бусад голдоч нь муруйнууд болох зураг зүйн тусгаг
1260	Зураг зүйн хуурамч бортгон тусгаг	**P:**Псевдо-цилиндрическая картографическая проекция **E:**Pseudo-cylindrical projection	Газар зүйн зэргэд нь зэрэгцээ шулуунууд, тэнхлэгийн голдоч нь зэргэдэд перпендикуляр шулуун, бусад голдочууд нь муруй эсвэл нумарсан шулуунууд байх зураг зүйн тусгаг

ГАЗРЫН ЗУРАГ ЗОХИОЛТ, ХЭВЛЭЛТ
СОСТАВЛЕНИЕ И ИЗДАНИЕ КАРТЫ
COMPILATION AND PUBLICATION OF MAP

1261.	Редакцын заалт	**P:**Редакционные указания **E:**Editorial instructions	Газрын зураг зохиох, хэвлэлд бэлтгэх зарчмын асуудлыг тусгасан агуулгатай хөтөлбөр
1262.	Газрын зургийн хяналт	**P:**Редактирование карты **E:**Map editing	Газрын зураг зохиох, хэвлэх бүх шатанд агуулгын элементүүдийг үзүүлэх аргачлалыг хангах үйл явц

1263.	Газрын зургийг дагалдах баримт	**Р:**Формуляр карты **Е:**Card form	Газрын зургийг зохиоход ашигласан зураг зүйн эх материалын чанар, зохиолт, хэвлэлд бэлтгэх үйл ажиллагааны дараалал, хэвлэсэн бүтээгдэхүүний чанар зэргийг үзүүлсэн газрын эхийг дагалдах баримт
1264.	Гипсометрийн арга	**Р:**Гипсометрический способ **Е:**Hypsometric method	Газрын зургийг өнгө, дүрслэл, хаялбараар дүрслэх арга
1265.	Урсгаж будалтаар дүрслэх	**Р:**Изображение рельефа отмывкой **Е:**Hill shade	Гадаргын дүрслэлийг гараар хагас сүүдэртүүлж будахад сүүмгэр хальс хэрэглэх арга
1266.	Газрын зургийн зохиолтын эх	**Р:**Составительский оригинал карты **Е:**Original plot Compilation manuscript	Редакцын заалтын дагуу агуулгын элементүүдийг иж бүрэн үзүүлэх газрын зургийн эх
1267.	Газрын зураг зохиолт	**Р:**Составление карты **Е:**Compilation	Газрын зургийн математик үндэслэл болох зургийн хүрээ, солбицлын торлол, тулгуур цэгүүдийг оруулсан эх бэлтгэж, зураг зүйн эх материалаас дүрсэн мэдээлэл оруулах, зураг зүйн ерөнхийлөл хийж баталгаажуулах технологийн үйлдэл
1268.	Газрын зургийн өнгөт чимэглэл	**Р:**Красочное оформление карты **Е:**Design map	Сүүдэртүүлэх болон зураасан элементүүдийг ашиглаж газрын зургийг өнгөөр чимэглэн зурах үйлдэл
1269.	Газрын зургийн зураасан чимэглэл	**Р:**Штриховое оформление карты **Е:**Stroke card design	Зураасан график элементүүдээр газрын зураг чимэглэх үйлдэл
1270.	Үсгэн хэвлэлийн чимэглэл	**Р:**Шрифтовое оформление карты **Е:**Font design of the card	Бичгийн үсгээр газрын зураг чимэглэх үйлдэл
1271.	Газрын зургийн шинэчлэлт	**Р:**Обновление карты **Е:**Map revision/update	Зурагжуулах объектын зургийн агуулгыг орчин цагийн байдалтай уялдуулан хэсэгчлэн шинэчилж, хэвлэх үйл явц
1272.	Хагас сүүдэртүүлсэн хэвлэлийн эх	**Р:**Полутоновый издательский оригинал карты **Е:**Screen plate	Нэг өнгийн будгийг аажмаар шилжүүлж будах аргаар хэвлэлийн эх бэлтгэх арга
1273.	Газрын зургийг хэвлэлд бэлтгэх	**Р:**Подготовка карты (оригиналов карты) к изданию	Зургийн хэвлэлийн эхийг зохих шаардлагын дагуу хэвлэлд бэлтгэх үйл явц

		E:Redaction for publication	
1274.	Хэвлэлийн эх	**P:**Издательский оригинал карты Издательский оригинал **E:**Layout/Map layout/Map design for publication.	Хэвлэх чанарын үзүүлэлтийг хангах газрын зургийн хэвлэлийн эх
1275.	Газар зүйн нэг маягийн суурь	**P:**Оригинал географической основы **E:**Original geographical basis	Газар зүйн зургийн эх суурь болгож ашиглах зургийн хэвлэлийн эх
1276.	Газрын зургийн нэг маягийн суурь	**P:**Однотипичная основа карты **E:**One-typical card basis	Жижиг масштабын газрын зураг зохиоход ашиглах газар зүйн нийтлэг өгөгдөл агуулсан зургийг
1277.	Газрын зураг хэвлэлт	**P:**Издание карты **E:**Map issue Map printing	Гүн хэвлэлийн болон бусад аргаар зураг зүйн бүтээгдэхүүнийг хэвлэх үйл явц
1278.	Зургийн сорьц	**P:**Красочная проба карты **E:**Color proofing	Зураг зүйн бүтээгдэхүүнийг хэвлэх загвар болох зургийн зураасан ба сүүдрийн элементүүдийн давхцуулсан хэвлэлийн өнгөт сорьц

ГАЗАР ЗҮЙН МЭДЭЭЛЛИЙН ТОГТОЛЦОО
СИСТЕМА ГЕОГРАФИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ
GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM

1279.	Газар зүйн мэдээлэл зүй	**P:**Геоинформатика **E:**Geoinformatic	Байгаль, нийгэм, эдийн засаг, техник, хүмүүнлэгийн суурь шинжлэх ухаануудыг хамарсан, мэдээллийн технологи, зураг зүйн автоматчилсан, компьютер-графикийн хөгжлийн явцад үүссэн шинжлэх ухааны сонгомол интеграл чиглэл. *Тайлбар: Геоинформатик түүний хэрэгжих хэлбэр нь Газар зүйн мэдээллийн систем юм.*
1280.	Газар зүйн мэдээллийн систем	**P:**Геоинформационная система **E:**Geographic Information system	Газар зүйн биет, юмс үзэгдэл, тэдгээрийн шинж чанарын тухай өгөгдөл, мэдээллийг цуглуулах, хадгалах, судалгаа, дүн шинжилгээ хийх, зохион байгуулах зориулалт бүхий программ хангамжийн цогц

1281.	Газрын мэдээллийн систем	**Р:**Земельная информационная система **Е:**Land information system	Газрын дүн бүртгэл, газар түрээслэгч, ашиглагч, өмчлөгчдийн тухай мэдээллийг агуулж, энэ талын өгөгдлийг удирдан зохион байгуулдаг нийлмэл систем
1282.	Газрын удирдлагын тогтолцоо	**Р:**Системы Управления Земельными Ресурсами **Е:**Land administration system	Газрын нөөцийг удирдан зохицуулах систем буюу тогтвортой хөгжлийг дэмжих газрын бодлого, менежментийн стратегийн хэрэгжүүлэлтийн дэд бүтэц
1283.	Газар зүйн өгөгдөл	**Р:**Географические данные **Е:**Geographic data	Төрөл бүрийн агуулга, масштаб бүхий солбицол нь тодорхойлогдсон, тоон хэлбэрээр хадгалагдаж буй газар зүйн буюу орон зайн өгөгдөл
1284.	Газар зүйн мэдээлэл	**Р:**Географическая информация **Е:**Geographic Informatio	Шууд буюу шууд бус хэлбэрийн Дэлхий дээрх байршлын мэдээтэй холбоос бүхий үзэгдэл, юмсын талаарх мэдээлэл
1285.	Мэдээллийн систем	**Р:**Информационная система **Е:**Information system	Техник зохион байгуулалтын ба оюун ухааны арга ажиллагааны үр дүнгийн харилцан уялдаа бүхий цогц
1286.	Геодезийн мэдээлэл	**Р:**Геодезическая информация **Е:**Geodetic information	Улсын болон орон нутгийн геодезийн сүлжээ, байр зүйн зургууд, геодезийн цэг тэмдэгтийн байршил, гэрэл зураг, бусад мэдээллийг агуулсан байр зүй, геодезийн мэдээллийн үндсэн хэсэг
1287.	Геометр объект	**Р:**Геометрический объект **Е:**Geometer object	Геометр багцаар дүрслэгдэх орон зайн объект
1288.	Гео-орон зайн мэдээлэл	**Р:**Геопространственная информация **Е:**Geospatial information	Дэлхийн гадарга дээр, Дэлхийн доод давхаргын орчин, Дэлхийн агаарын бүсийн орчин, дэлхий эргэн тойрны гадаргуу, түүнд байрлаж буй объектын тухай иж бүрэн мэдээлэл
1289.	Тоон зургийн объект	**Р:**Объект цифровой карты **Е:**Digital map objects	Тухайн объект эсвэл гадаргын шинж чанарын үзүүлэлтийг тодорхойлж буй тоон зургийн бүтцийн нэгж
1290.	Алгоритм	**Р:**Алгоритм **Е:**Algorithm	Нарийн чанд тогтоосон дүрмийн дагуу Төв Азийн математикч Ал-Хорезми Алгорилхми нэрээр нэрлэсэн) хэрэглэгддэг

			үйлдлийн систем бөгөөд тэдгээр үйлдлийг дараалан гүйцэтгэсний дараа өгөгдсөн бодлогыг даалгаврыг шийдвэрлэнэ
1291.	Алгоритм хэл	**Р:**Алгоритмический язык **E:**Algorithmic language	Алгоритмыг илэрхийлэх зориулалттай зохиомол хэл
1292.	Мета-өгөгдөл	**Р:**Метадата **E:**Metadata	Орон зайн өгөгдөл, мэдээллийг хайх, бүртгэх, ашиглахад зориулагдсан орон зайн өгөгдөл, мэдээллийн тухай мэдээлэл
1293.	Геопортал	**Р:**Геопортал **E:**Geoportal	Газар зүйн өгөгдөл, мэдээллийг хэрэглэх, түүнтэй холбоотой газар зүйн мэдээллийн сангийн үйлчилгээг авах, хайлт хийх боломж бүхий интернэтэд суурилсан портал
1294.	Гео-орон зайн өгөгдөл	**Р:**Геопространственные данные **E:**Geospatial data	Орон зайн объектын байрлал, чанарын тухай тоон мэдээлэл (орон зайн ба орон зайн бус атрибутын)
1295.	Өндрийн тоон загвар	**Р:**Цифровая модель высоты **E:**Digital elevation model	Тодорхой алгоритмаар хоёр хэмжээст солбицлын хавтгайд дүрслэх өндрийн утгыг агуулсан өгөгдлийн багц
1296.	Харьцангуй байршил	**Р:**Относительное положение **E:**Relative position	Бусад цэгийн байршилд харьцуулсан цэгийн байршил. *Тайлбар: Цэгийн нөгөө цэгтэй харьцуулсан орон зайн харьцаа нь нэг, хоёр, эсвэл гурав хэмжээст байж болно*
1297.	Байршлын харьцангуй нарийвчлал	**Р:**Относительная точность положения **E:**Relative positional accuracy	Солбицлын утга нь заагдсан суурь систем дэх үнэн эсвэл хүлээн зөвшөөрөгдсөн утгад хэр ойрхон байгааг илэрхийлнэ
1298.	Орон зайн өгөгдлийн дэд бүтэц	**Р:**Инфраструктуры пространственных данных **E:**Spatial data infrastructure	Орон зайн өгөгдөл, мэдээллийг бүрдүүлэгч, хэрэглэгч, эдгээрийн хамтын ажиллагааг удирдан зохион байгуулах бодлого, хууль, тогтоомж, эрх зүй, стандарт, техник, технологи, хүний нөөцийн цогц
1299.	Орон зайн суурь тогтолцоо	**Р:**Пространственная опорная система **E:**Spatial reference system	Бодит ертөнц дэх байршлыг тодорхойлох тогтолцоо
1300.	Газар зүйн мэдээллийн системийн өгөгдлийн сан	**Р:**База данных ГИС **E:**GIS database	Бүтэц болон зохион байгуулалтын тодорхой дүрмээр нэгтгэсэн удирдах, тайлбарлах, хадгалах ерөнхий зарчмыг

			тогтоож буй зарим бодит салбарын өгөгдлийн сангийн цогц
1301.	Өгөгдлийн (орон зайн) сан	**Р:**База (пространст-венных) данных; БД **Е:** (spatial) database; DB	Мэдээлэл хэрэглэгчдийн шаардлагыг хангах зориулалтаар ашиглах бүтэц болон зохион байгуулалтын тодорхой дүрмээр нэгтгэсэн удирдах, тайлбарлах, хадгалах ерөнхий зарчмыг тогтоож буй өгөгдлийн сангийн цогц
1302.	Геодүрслэл	**Р:**Геоизображение **Е:**Geoimages	Газрын гадарга дээрх биетийг харуулсан орон зайн, орон зай-хугацааны ба масштабын загварууд
1303.	Геоплатформ	**Р:**Геоплатформ **Е:**Geoplatform	Орон зайн өгөгдөл, мэдээлэл болон тэдгээрийн мета-өгөгдлийг цахимаар түгээх, солилцох, хэрэглэх вебд суурилсан программ хангамжийн цогц
1304.	Дөрвөн хэмжээст дүрслэл	**Р:**Четырехмерное геоизображение **Е:**Four-dimensional	Орон зайн солбицол, биетийн өөрчлөгдөх хугацааг агуулсан газрын дүрслэл
1305.	Газар зүйн мэдээллийн системийн технологи	**Р:**Геоинформационные технологии ГИС-технологии **Е:**GIS technology	Газар зүйн мэдээллийн системийг хэрэгжүүлэх тооцоолон бодох техник хэрэгслийг ашиглах арга, аргачлалын цогц
1306.	Геокодлолт (орон зайн обкектын)	**Р:**Геокодирование (пространственного объекта) **Е:**Geocoding	Объектын тогтсон байрлалтай харьцуулан орон зайн объектын байршлыг шууд бусаар тайлбарлан бичих үйлдэл. *Тайлбар:Геокодлогдсон объектын байршлыг газар зүйн нэр, шуудангийн хаяг, шуудангийн код зэрэг хаягтай ижилсүүлэн бичих тохиолдол бий*
1307.	Атрибут (орон зайн объектын)	**Р:**Атрибут (пространственного объекта) **Е:**Attribute (spatial object)	Орон зайн объектын чанарын болон тоон үзүүлэлт
1308.	Объектын атрибут	**Р:**Атрибут объекта **Е:**Atribute object	Объектын шинж чанарын үзүүлэлт
1309.	Атрибут өгөгдөл (орон зайн объектын)	**Р:**Атрибутивные данные (пространственного объекта)	Тоон хэлбэрт оруулсан орон зайн объектын чанарын болон тоон үзүүлэлт бүхий чанар эсвэл

		E:Attribute data (spatial object)	орон зайн объектын нэрийн ба атрибутын өгөгдөл
1310.	Атрибут нарийвчлал (орон зайн өгөгдлийн)	**P:**Атрибутивная точность (пространственных данных) **E:**Attribute accuracy (spatial data)	Орон зайн объектын бодит атрибут, өгөгдлийн жинхэнэ утгатай ойролцоо утга
1311.	Аэродромын зураглалын өгөгдлийн сан	**P:**Картографическая база данных аэродрома **E:**Aerodrome mapping database (AMDB)	Тодорхой бүтэцтэй өгөгдлийн багц болгон системчилсэн аэродромын зураглалын өгөгдлүүдийн цуглуулга.
1312.	Домэйн нэр	**P:**Доменное названия **E:**Domain name	Интернэт сүлжээнд байрлуулсан мэдээлэлд нэвтрэх боломжийг хангахад интернэтийн сүлжээний сайтын хаяжуулалтад зориулсан тэмдэглэгээний хаяг
1313.	Байт	**P:**Байт **E:**Byte	8 битийг агуулж буй мэдээллийн нэгж
1314.	Интерфейс	**P:**Интерфейс **E:**Interface	Тооцоолон бодох техник хэрэгсэл ба мэдээллийг боловсруулах тогтолцоо буюу программын харилцан үйлчлэлийг хангах хэрэгсэл ба дүрмийн цогц
1315.	ВэбГМС	**P:**ВэбГИС **E:**World wide web GIS	Интернэтэд тулгуурласан газар зүйн мэдээллийн систем
1316.	Тоон ба цахим зургийн жагсаалт	**P:**Каталог цифровых и электронных карт **E:**Catalog of digital and electronic maps	Тоон ба цахим зурагт нэвтрэх боломжийг хангах тоон зураг зүйн мэдээллийн сангийн агуулгын тайлбар жагсаалт
1317.	Тоон зургийн паспорт	**P:**Паспорт цифровой (электронной) карты **E:**Passport digital (electronic) map	Өгөгдөл тээгч дээр бичсэн тогтоосон формат, кодтой лавлах-технологийн агуулгатай мэдээлэл бүхий тоон зургийн бүтцийн нэгж
1318.	Мэдээллийн системийн оператор	**P:**Оператор информационной системы **E:**Information system operator	Мэдээллийн өгөгдлийн санд байгаа мэдээллийг боловсруулах, ашиглалтын үйл ажиллагааг хариуцах мэргэжилтэн
1319.	Орон зайн биет	**P:**Тело **E:**Body,Solid object Solid body, Spatial object/Feature	Олон гадаргаар хүрээлэгдсэн гурван хэмжээст орон зайн объект
1320.	Орон зайн хаяг	**P:**Адрес в пространстве **E:** Address	Хаягжуулалтын функцийн хүрээ болох олон тооны өгөгдлийн элементүүдийн цуглуулга

1321.	Сэдэвчилсэн өгөгдөл	**Р:**Тематические данные **E:**Thematic data	Тодорхой бодит салбарт чиглэгдсэн орон зайн өгөгдөл
1322.	Нээлттэй эх үүсвэрийн программ хангамж	**Р:**Программное обеспечение с открытым исходным кодом **E:**Open source software	Программчлалын эх код нь нээлттэй, түүнийг судлах, өөрчлөх, хөгжүүлэх, түгээх эрх нь зохиогчийн эрхээр зөвшөөрөгдсөн программ хангамж.

ГЕОДЕЗИ, БАЙР ЗҮЙН АЖИЛД ХОЛБОГДОХ БУСАД ОЙЛГОЛТ
ДРУГИЕ КОНЦЕПЦИИ, КАСАЮЩИЕСЯ ГЕОДЕЗИЧЕСКИХ И ТОПОГРАФИЧЕСКИХ РАБОТ
OTHER CONCEPTS RELATED TO GEODETIC AND TOPOGRAPHIC WORKS

1323	Аксонометр, тэнхлэг хэмжүүр	**Р:**Аксонометрия **E:**Axonometry	Тэгш өнцгийн солбицлын тогтолцооны тэнхлэгүүдийг биетийн нэгэн адилаар дүрсийн хавтгай дээр тусгаж биетийг дүрслэх арга
1324	Соронзон хазайлт	**Р:**Магнитное склонение **E:**Magnetic declination	Бодит хойд зүг ба соронзон хойд зүгийн хоорондох өнцгийн зөрүү
1325	Соронзон зүүний хазайлт	**Р:**Склонение магнитной стрелки **E:**Magnetic deflection	Газрын гадарга дээрх тухайн цэгт газар зүйн ба соронзон голдоч огтлолцох өнцөг
1326	Рефракц-займраа	**Р:**Рефракция **E:**Refraction	Агаарын давхаргуудын ижил бус байдлаас шалтгаалан гэрлийн цацрагийн тархах чиглэл мурийж өөрчлөгдөх үзэгдэл
1327	Босоо рефракц	**Р:**Рефракция вертикальная **E:**Vertical refraction	Хэмжилт хийж буй цэг үүсэх харах цацрагийн нумын шүргэгч ба харж буй цэг рүү авсан шулуун хоёрын хооронд үүсэх босоо өнцөг
1328	Хэвтээ рефракц	**Р:**Рефракция горизонтальная **E:**Horizontal refraction	Хэмжилт хийж буй цэг дээрээс үүсэх харах цацрагийн нумын шүргэгч ба харж буй цэг рүү авсан шулуун хоёрын хооронд үүсэх хэвтээ өнцөг
1329	Фотограмметрийн рефракц	**Р:**Рефракция фотограмметрическая **E:**Photogrammetry refraction	Агаарын нягтын хэмжээ багассанаас, биетээс зураг авч буй цэг хүртэл явж буй гэрлийн цацраг мурийх үзэгдэл
1330	Тоот	**Р:**Отметка **E:**True mark/spot height	Цэгийн үнэмлэхүй эсвэл харьцангуй өндрийн тоон утга
1331	Үнэмлэхүй тоот	**Р:**Отметка абсолютная **E:**Absolute mark	Үнэмлэхүй өндрийн тоон утга

1332	Харьцангуй тоот	**Р:**Относительная отметка **E:**Relative mark	Харьцангуй өндрийн тоон утга
1333	Барилгын тэг тоот	**Р:**Нулевая отметка строительства **E:Z**ero construction level	Барилгын нэгдүгээр давхрын шалны түвшний өндөр
1334	Бодит тоот	**Р:**Фактическая отметка **E:**True height	Эхлэл түвшинтэй харьцангуй байгаа бодит өндөр
1335	Тоон утга (хэмжигдэхүүн)	**Р:**Числовое значение (величины) **E:**Numerical value (quantities)	Хэмжигдэхүүний утгыг тоогоор илэрхийлэх
1336	Геодезийн хэмжигдэхүүн	**Р:**Геодезическая величина **E:**Geodetic quantities	Геодезийн хэмжилтийн үйл ажиллагааны үр дүнд гарсан хэмжигдэхүүний бодит утга
1337	Алхам хэмжүүр	**Р:**Шагомер **E:**Pedometer	Шугамын урт, зайг алхмаар баримжаалан хэмжих арга
1338	Уртын хэмжүүр	**Р:**Меры длины **E:**Linear measures	Өгөгдсөн хэмжээнд уртыг байгуулах хэмжүүр
1339	Өнцгийн хэмжүүр	**Р:**Меры угловые **E:**Angular measures	Өгөгдсөн хэмжээгээр чиглэлүүд хооронд өнцгийг байгуулах хэрэгсэл
1340	Градын хэмжүүр	**Р:**Меры угловые градовые **E:**Angular hail measures	Аравтын хэмжүүрийн нэгжээр нэг градыг тооцсон өнцгийн хэмжүүр
1341	Градусын хэмжүүр	**Р:**Меры угловые градусные **E:**Angular degree measures	Өнцгийн хэмжигдэхүүний хэмжүүр
1342	Метрийн хэмжүүр	**Р:**Метрическая мера **E:**Metric measure	Олон улсын жин хэмжүүрийн ерөнхий чуулганы хурлаас баталсан уртын хэмжүүрийн нэгж
1343	Радиан хэмжүүр	**Р:**Мера радианная **E:**Radian measure	Радиан нь радиустайгаа тэнцүү хэмжээний нумын уртад тулсан төвийн өнцгөөр илэрхийлэгдэх хэмжүүрийн нэгж
1344	Град	**Р:**Град **E:**Hail	Тэгш өнцгийг зуу хуваасны нэгтэй тэнцэх өнцөг хэмжилтийн аравтын нэгж
1345	Градус	**Р:**Градус **E:**Degree	Тойргийг 360 хуваахад үүсэх өнцгийн хэмжээ
1346	Радиан	**Р:**Радиан **E:**Radian	Тойргийн радиустай тэнцүү нумд тулсан төвийн өнцөг
1347	Гон	**Р:**Гон **E:**Gon	Хавтгай дээр өнцөг хэмжих нэгж. Гон нь тойргийг 400 хуваасны нэгтэй тэнцэх бөгөөд

			тоогоор илэрхийлбэл 1/200 радиан болно
1348	Акр	**Р:**Акр **Е:**Acre	Английн талбайн хэмжүүрийн нэгж. 1 акр=0,4047 га
1349	Ар	**Р:**Ар **Е:**Area	Метрийн хэмжүүрийн тогтолцооны талбайн хэмжүүрийн нэгж. 1 ар=100м2
1350	Га/Гектар	**Р:**Гектар **Е:** Hectar	Метрийн хэмжүүрийн тогтолцооны талбайн хэмжүүрийн нэгж. 1га= 100 ар=10000м2
1351	Ямх/инч/дюйм	**Р:**Дюйм **Е:**Inch	Баруун Европын орнуудын ба английн уртын нэгж. 1ямх=2.54см
1352	Метр	**Р:**Метр **Е:**Meter	Битүүмжилсэн орчинд 1/299792458 секундийн хугацаанд гэрлийн туулах замын урт
1353	Миль	**Р:**Миля **Е:**Mile	Тэнгисийн усан замын олон улсын уртын метрийн бус хэмжүүрийн нэгж, 1852 метртэй тэнцүү хэмжигдэхүүн
1354	Бээр/Миль	**Р:**Миля **Е:**Mile	Замын уртын хэмжүүрийн уртын нэгж. Английн миль 1609.34 м, газарзүйн миль 1855.3м, газарзүйн миль 7,420,439 метртэй, Оросын миль 7.4676 метртэй тэнцүү хэмжигдэхүүнүүд
1355	Фут (фт)	**Р:**Фут **Е:**Foot (ft)	0.3048 метртэй тэнцүү уртын нэгж
1356	Цельсийн температур (t°C)	**Р:**Температура по шкале Цельсий **Е:**Celsius temperature (t°C)	Цельсийн градусаар илэрхийлэгдсэн агаарын дулааны хэмжээ (0°C =273.15K)
1357	Параллактик гурвалжин	**Р:**Треугольник параллактический **Е:**Parallactical triangle	Өнцгийн хэмжээснүүдээр нь талуудын зайг тодорхойлох гурвалжин
1358	Аддитаментүүд	**Р:**Аддитаменты **Е:**Additamenty	Бага өнцгийн синус ба тангенсын холбогдлыг авах үед хэрэглэдэг логарифмын S ба T хэмжигдэхүүнүүд
1359	Цагийн бүс	**Р:**Часовой пояс **Е:**Time zone	Тэг цагийн бүс нь тэг голдочтой (Гринвичийн) тэгш хэмтэй байрлах голдчоор хуваагдсан Дэлхийн гадаргын 1/24 хэсэг. Цагийн бүсийг баруунаас зүүн тийш 0-оос 23 цаг хүртэл дугаарлана

1360	Бүсийн цаг	**Р:**Время поясное **E:**Local time	Дундаж голдчийн бүсийн цагт шилжүүлсэн Нарны дундаж цаг бөгөөд Гринвичийн голдчоос баруунаас зүүн тийш тоологдоно
1361	Дэлхийн цаг	**Р:**Время всемирное (мировое) **E:**World time	Гринвичийн голдчийн нарны дундаж цаг
1362	Одны цаг	**Р:**Время звездное (астр.) **E:**Star time (ast.)	Хөдөлгөөнгүй одны тогтолцоонд харьцангуй эргэлдэх Дэлхийн өөрийн тэнхлэгийн дагуу эргэлдэх мөчлөгтэй тэнцүү хоногийн үргэлжлэх хугацаа
1363	Нарны цаг	**Р:**Солнечное время **E:**Solar time	Нарны цагийн өнцгийн өөрчлөлтөөр тодорхойлогдох цаг бөгөөд жинхэнэ Нарны цаг, дундаж Нарны гэж ангилна
1364	Усны хагалбарын шугам	**Р:**Водораздельная линия **E:**Watershed canal/ridge line	Уулын хярыг даган орших, өндөрлөг цэгүүдийг холбосон шугам
1365	Ус ажиглалтын харуул	**Р:**Водомерный пост **E:**Water gauge post	Гол, нуурын усны түвшнийг хэмжих зориулалттайгаар гол усны зах газар усан дотор хөдөлгөөнгүйгээр газарт бэхэлсэн хэмжилтийн хэмжээсэн тэмдэглээс бүхий хэрэгсэл
1366	Хаяа	**Р:**Горизонт **E:**Horizon	Харж байгаа хэмжээгээр муруйгаар хязгаарлагдсан газрын гадаргын хэсэг

КАДАСТРЫН ОЙЛГОЛТ
ПОНЯТИЯ КАДАСТРА
CADASTRAL CONCEPTS

1367.	Кадастр	**Р:**Кадастр **E:**Cadastre	Газар болон бусад үл хөдлөх эд хөрөнгийн байршил, хил зааг, талбай, эзлэхүүн, тоо хэмжээ, төлөв байдлыг тогтоох, чанарын болон эдийн засгийн үнэлгээ хийх, төлбөр ногдуулах үндэслэлийг бий болгох, тэдгээрийн эзэмшил, ашиглалт, өмчлөлийн эрхийг баталгаажуулах цогц үйл ажиллагаа
1368.	Кадастрын зураглал	**Р:**Кадастровая сьёмка **E:**Cadastral survey	Геодезийн хэмжилт, тодруулалт, боловсруулалтын үр дүнгээр бүх төрлийн кадастрын зураг үйлдэх үйл ажиллагаа

1369.	Хот байгуулалтын кадастрын зураглал	**Р:**Городская кадастровая сьёмка **E:**Urban cadastral surveying	Хот байгуулалтын кадастрын зураглалыг газрын гадарга дээр болон доор орших зам талбайн, ногоон байгууламжийн, барилга байгууламжийн, газар дээрх болон доорх инженерийн шугам сүлжээний, гэр хорооллын, инженер геологийн, ус, ус сувгийн гэсэн дэд ангиллаар ялгаж хот байгуулалтын байр зүйн агуулгатайгаар үйлдэх ажиллагаа
1370.	Инженерийн шугам сүлжээний кадастрын зураглал	**Р:**Кадастровая сьёмка инженерных коммуникации **E:**Cadastral surveying of engineering communications	Инженерийн шугаман байгууламжийн кадастрын зураглалыг газрын гадарга дээр болон доор байгуулсан авто, төмөр замын, иргэний нислэгийн аэродромын, түлш, эрчим хүчний, харилцаа холбооны, усан хангамжийн байгууламж, услалтын системийн гэсэн дэд ангиллаар ялгаж дэд бүтцийн байр зүйн агуулгатайгаар зураглах үйлдэх ажиллагаа
1371.	Геологи уул уурхайн кадастрын зураглал	**Р:**Кадастровая сьёмка геологии и горных выработах **E:**Cadastral survey in geology and mining	Геологи, уул уурхайн кадастрын зураглалыг геологи, эрэл хайгуулын, уурхайн, нөөцөд авсан талбайн гэсэн дэд ангиллаар ялгаж геологи, уул уурхайн байр зүйн агуулгатайгаар зураглах үйлдэх ажиллагаа
1372.	Газрын мэдээллийн сан	**Р:**Земельная информационная база **E**:Land information database	Газрын нэгдмэл сангийн тоо, бүртгэл, нэгж талбарын мэдээлэл, өгөгдөлд боловсруулалт хийх, удирдах боломж бүхий техник хэрэгсэл ба программ хангамж бүхий мэдээллийн сан
1373.	Кадастрын зураг /Нэгж талбарын зураг/	**Р:**Кадастровый план **E:**Cadaster map/parcel map	Геодезийн хэмжилтээр газрын болон үл хөдлөх эд хөрөнгийн улсын бүртгэлийн, газрын кадастрын судалгааны үйл ажиллагаанд шаардагдах байршил, хил зааг, талбайн хэмжээг тодорхойлсон газрын зураг Өмчлөх (эзэмших, ашиглах) эрх үүссэн, ашиглалтын тодорхой

			зориулалттай, тогтоосон хил зааг бүхий хэсэг газрын зураг
1374.	Газрын улсын бүртгэл	**Р:**Государственный земельный реестр **Е:**State land register	Тодорхой хил заагаар бусад газраас тусгаарлагдсан аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэний эдлэн газрыг эзэмших, ашиглах эрх, түүний шилжилтийг бүртгэж, баталгаажуулах үйл ажиллагаа
1375.	Нэгж талбар	**Р:**Участок земли **Е:**Parcel	Өмчлөх (эзэмших, ашиглах) эрх үүссэн, ашиглалтын тодорхой зориулалттай, тогтоосон хил зааг бүхий хэсэг газар. Хилээр хязгаарлагдсан, ашиглалтын зориулалт, эзэмшигч, ашиглагч, өмчлөгч нь тодорхой, газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас олгосон дахин давтагдахгүй дугаартай эдлэн газар, объект буюу түүний хэсэг
1376.	Нэгж талбарын дугаар	**Р:**Кадастровый номер земельных участков **Е:**Parcel number/parcel ID	Газар өмчлөх эрх болон түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийг газрын улсын бүртгэлд бүртгэснийг нотолж, газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас олгосон дахин давтагдахгүй дугаар
1377.	Эргэлтийн цэг	**Р:**Точка границ участков Межевые знаки **Е:**Parcel point	Нэгж талбарыг хязгаарласан хилийн шугамын нугаралтыг (оройн цэг) газар дээр тэмдэглэсэн болон кадастрын зураг дээр тодорхойлсон цэг
1378.	Газрын кадастрын судалгаа	**Р:**Изучение земельного кадастра **Е:**Land registry survey	Газрын кадастрыг эрхлэхэд шаардлагатай мэдээллийг шалган нотлох, бүрдүүлэх, судлах, үнэлэх зорилго бүхий үйл ажиллагаа
1379.	Газрын нэгдмэл сангийн тоо, бүртгэл	**Р:**Учёт и регистрация единого земельного фонда **Е:**Land inventory	Газрын нэгдмэл сангийн тооллого, газрын чанарын болон эдийн засгийн үнэлгээний үр дүнг тусгасан мэдээллийн цогц үйл ажиллагаа
1380.	Газрын нэгдмэл сангийн тооллого	**Р:**Учёт единого земельного фонда **Е:**Land inventory surveying	Газрын нэгдмэл сангийн үндсэн, дэлгэрэнгүй ангиллын газрын байршил, хил зааг, тоо, хэмжээг тодорхойлох цогц үйл ажиллагаа
1381.	Газрын үнэлгээ	**Р:**Качественный учет земель **Е:**Land Valuation	Газрыг түүний төлөв байдал, чанар, чадавх, эдийн засгийн үр өгөөжийг илэрхийлэх

			үзүүлэлтээр харьцуулан үнэлэх үйл ажиллагаа
1382.	Эдлэн газар	**Р:** Земельный участок **E:**Tenure Land	Газрын тухай хуулийн дагуу аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнд эзэмшүүлэх, ашиглуулах зорилгоор олгосон газар

ТӨГСӨВ.

НОМ ЗҮЙ

1. А.Дамдинсүрэн, Геодезийн нэр томъёоны тайлбар толь, Улаанбаатар, 2016
2. Ж.Алтанцэцэг, П.Галсан, А.Дамдинсүрэн, Д,Оюунцэцэг, П.Чимгээ. Геодезийн нэр томъёоны орос-монгол-англи толь, Улаанбаатар, 2005
3. Б.Дэмбэрэл, Геодези, зураг зүйн тайлбар толь-лавлах, Улаанбаатар, 2009
4. Б.Дэмбэрэл, Хэрэглээний геодези, Улаанбаатар, 2017
5. Краев А.Д., Новицкая А.Г. (сост.) Тетради новых терминов № 158. Англо-русские термины по геодезии, Москва, 2015
6. Геодезия, картография, геоинформатика, кадастр.энциклопедия. Том I, II. Под редакцией А.В. Бородко, В.П.Савиных, Москва, Геодезкартиздат, 2008
7. https://www.merriam-webster.com/dictionary/geodetic
8. IERS Conventions (2010) (IERS Technical Note No. 36). http://www.iers.org/nn_11216/
9. IERS/EN/Publications/TechnicalNotes/tn36.htm
10. ISO/DIS 19111 Geographic information — Spatial referencing by coordinates
11. Геодези, зураг зүйн тухай хууль
12. Кадастрын зураглал, газрын кадастрын тухай хуул
13. Газрын тухай хууль
14. Барилгын тухай хууль
15. Зөрчлийн тухай хууль
16. Б.Рагчаа. Улсын нэр томъёоны комиссын мэдээ. № 88, Улаанбаатар, ШУА. 1972 он
17. Х.Цэдэнсодном. Улсын нэр томъёоны комиссын мэдээ. № 74, Улаанбаатар, ШУА.1968
18. Хаягжилтын тухай хууль
19. Барилга байгууламжийн инженерийн судалгааны үндэслэл. Инженер геодезийн ажил. БНбД11-07-04
20. Барилга дахь геодезийн ажил. БД-11-08-06
21. Барилга байгууламжийн инженер геодезийн ажил. БД-11-103-06
22. Хиймэл дагуулын технологиор Монгол Улсын геодезийн сүлжээ байгуулах үндсэн дүрэм.БД 14-101-08
23. Автозамын болон төмөр замын геодезийн ажил. БД 11-114-14
24. Монгол Улсын өндрийн сүлжээ байгуулах дүрэм. БнБД 11-09-15
25. Монгол Улсын гравиметрийн сүлжээ байгуулах дүрэм. БНбД 11-10-15
26. Өндрийн сүлжээг тэгшитгэн бодох дүрэм. БД 11-117-15
27. Өндөр барилга байгууламжийн хэв гажилтыг тодорхойлох үйлдвэрийн тоног төхөөрөмж угсралтын геодезийн хэмжилтийн ажил